

VERZAMELING

VAN

CHARTERS EN BESCHEIDEN

BETREKKELIJK HET

VRIJE RIJKSKAPITTEL VAN SINT SERVAAS

TE MAASTRICHT

BIJEENGEBRACHT EN IN REGESTVORM

UITGEGEVEN DOOR

DR. P. DOPPLER

OULD-RIJKSARCHIVARIS IN LIMBURG

TWEEDE DEEL

1461—1795

OVERDRUK UIT :

*Publications de la Société historique et archéologique
dans le Limbourg à Maestricht*

TOMES LXIX, LXX, LXXI

MAASTRICHT

FIRMA GEBRS. VAN AELST

1933—1935

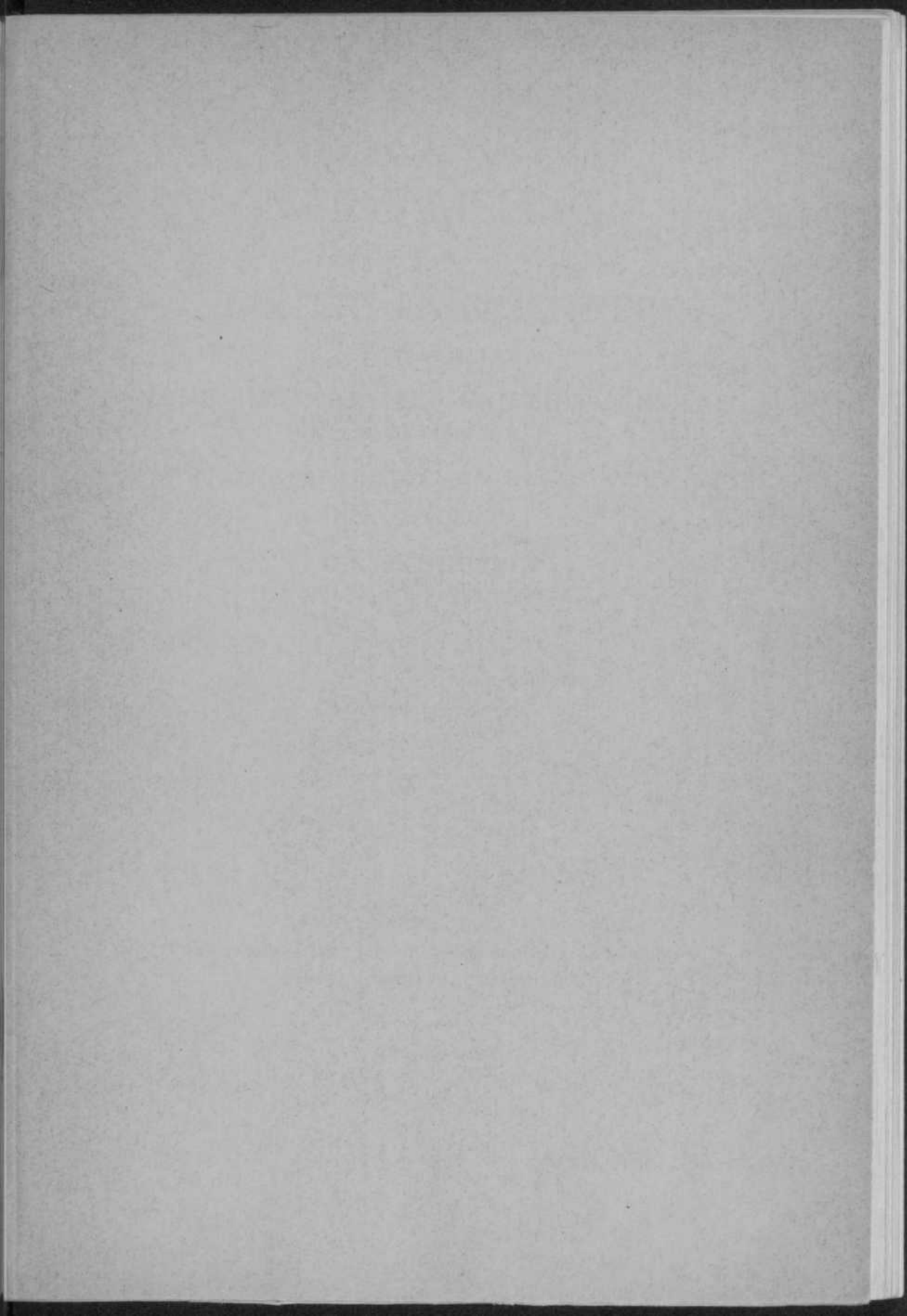
'S-GRAVENHAGE

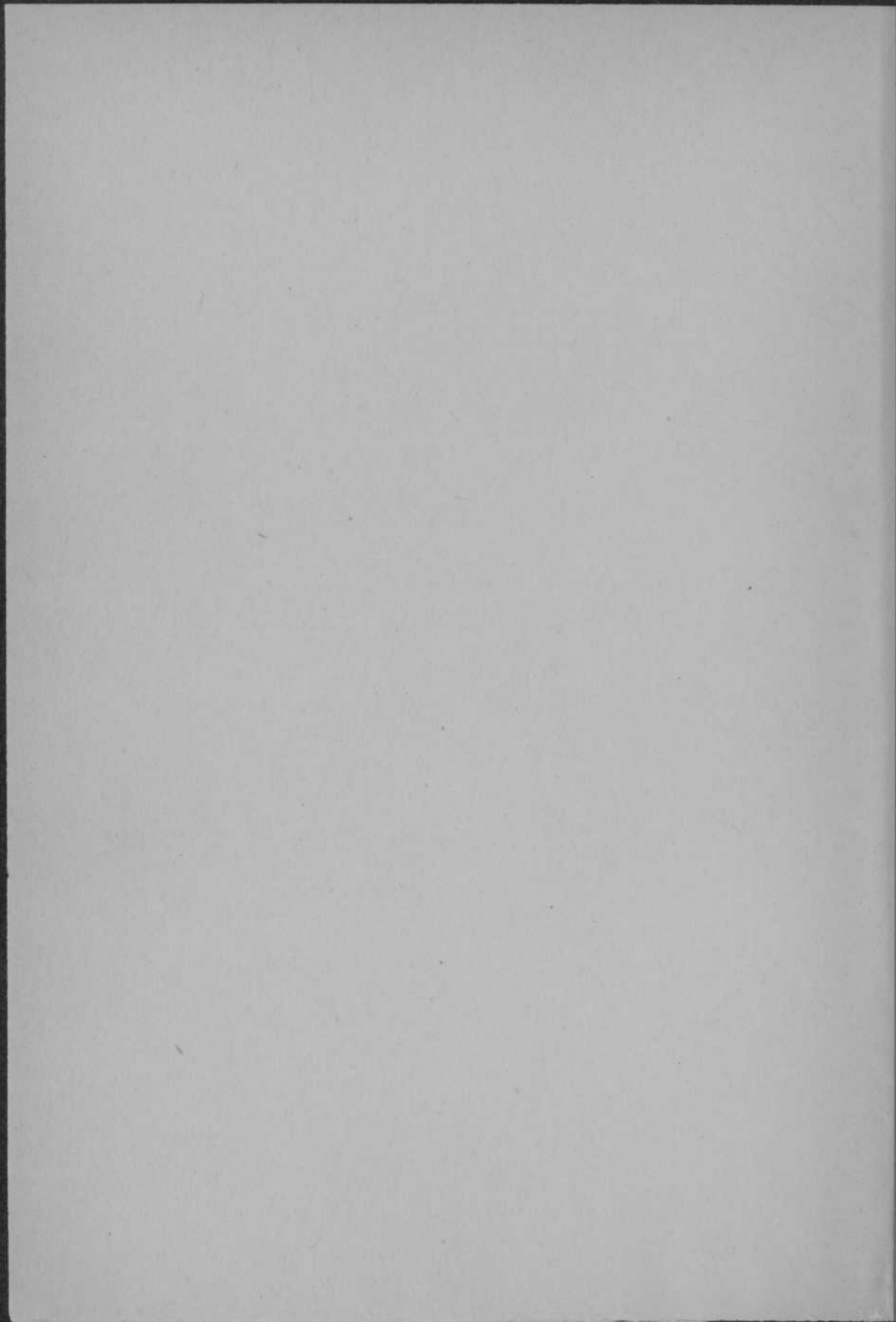
MARTINUS NIJHOFF

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

0381 7134

928 A30

VERZAMELING
VAN
CHARTERS EN BESCHIEDEN
BETREKKELIJK HET
VRIJE RIJKSKAPITTEL VAN SINT SERVAAS
TE MAASTRICHT
BIJEENGEBRACHT EN IN REGESTVORM
UITGEGEVEN DOOR
DR. P. DOPPLER
OUD-RIJKSARCHIVARIS IN LIMBURG

TWEEDE DEEL
1461—1795

OVERDRUK UIT :
**Publications de la Société historique et archéologique
dans le Limbourg à Maestricht**
TOMES LXIX, LXX, LXXI

MAASTRICHT
FIRMA GEBRS. VAN AELST
1933—1935

EEN WOORD VOORAF.

Met dit deel, beëindigen wij de uitgaaf der „Verzameling van charters en bescheiden”, die betrekking hebben op het Vrije Rijkskapittel van St. Servaas, dat zoo'n belangrijke rol gespeeld en invloed uitgeoefend heeft niet alleen te Maastricht, doch ook ver daarbuiten en zelfs tot ver over de grenzen. Die charters en bescheiden, voor zoover wij ze hebben kunnen opsporen, bedragen in totaal 939, waarvan 682 ongekend zijn en nog niet uitgegeven. Wij hadden ze woordelijk gecopieerd, daar wij van plan waren ze in hun geheel te laten afdrukken, toen ons bekend werd gemaakt dat dergelijke uitgave in extenso niet meer toelaatbaar was. Door dezen maatregel werden wij genoodzaakt een dubbel en moeilijker werk te verrichten, dat veel accuratesse vergt, namelijk het regesteeren dier bescheiden; toch hebben wij gemeend enkele in hun geheel te geven, wegens de vele en belangrijke gegevens, die zij bevatten en die nadere inzage geven van het leven en de rechten der leden van dat kapittel.

In de „bijvoegsels” hebben wij opgenomen de charters en perkamenten, welke thans nog bewaard worden in het archief der kerk van St. Servaas en ons eerst onlangs bekend zijn geworden.

Het zal onnoodig zijn mede te deelen, dat de middeleeuwsche data naar den nieuwen stijl zijn herleid; de aandachtige naspoorder zal dit niet ontgaan; wij hebben willen vermijden het naast elkander plaatsen der beide data, zooals veelal het gebruik is.

Met deze uitgave hebben wij beoogd bouwstof bijeen te brengen, voor eene eventueel te maken geschiedenis van dat machtig en rijk kapittel, dat uitgestrekte eigendommen en bezittingen had en in de middeleeuwen ook nog op lateren tijd zulke groote rechten bezat en uitoefende; dit zal begrijpelijk zijn, wanneer men alleen maar bedenkt dat het heer en meester was van negen groote dorpen, waarvan zeven in de tegenwoordige provincie Belgisch-Limburg, terwijl buitendien de Proost, ook Hoogproost geheeten, zulks was van twee dorpen, waarvan ook een in genoemde provincie. Deze dorpen zijn: Vleytingen, Hees, Sichen, Sussen, Coninxheim, Niel of Grootloon, Sepperen, Heer en

Berg; die van den Proost Mechelen a. d. Maas, en de heerlijkheid Tweebergen.

Mogen wij de hoop koesteren, dat binnen niet al te langen tijd iemand mag gevonden worden, die op zich zou willen nemen om de geschiedenis van het St. Servaaskapittel te maken, hetgeen een hoogst verdienstelijk historisch werk zou zijn.

Intusschen is het ons een plicht den goeden God dank te zeggen, dat Hij ons den tijd, den werklust en de gezondheid gegeven heeft om dat dubbel werk, hetgeen meerdere jaren vergeerd heeft, te hebben kunnen volbrengen.

Dr. P. DOPPLER.

595. 1461 April 1.

Aangezien tusschen den proost, deken en kapittel van het Munster te Aken, en proost, deken en kapittel van St. Servaas, van welke laatste de hertog van Brabant *patroen, voecht ende beschermer* is en ook *by keyserlycke privilegien conservateur van allen hoeren privilegien, rechten, gueden ende heffingen*, geschilt bestaat over de voogdij der heerlijkheid Vaesrade ¹⁾ en aangezien hun voorgesteld is die zaak na van beide partijen geloofwaardige personen gehoord te hebben, door schepen *clernisse* te beëindigen, ten einde *ongenuchten ende costen te scauwen*, en die personen *a. n beyden erkoeren om die questie neder te leggen nyet eyns geworden*, is die zaak aanhangig gemaakt bij den Raad van Brabant, verzoekt mitsdien de hertog Philips *ernstelyc* de beide kapittels, om op een bepaalden dag en uur eenigen hunner, *volcomelic gelust*, naar Brussel te zenden om *die voergenoemde questie* voor den kanselier en raden *op te doen ende daerop te versien als onsse cancellier ende raedtslyyden gevuechelycke sal duncken wesen* en tevens *met onssen geschriften* den schout en schepenen van Vaesrade de voogdgedingen allen achterwege te laten, totdat die zaak haar beslag zal hebben gekregen en *ander genachten buten die voechtgedingen nae hoere gewoenten om recht te doen, die dan behoerende syn, te halden*.

Gegeven in onsser stadt van Brussel 1 Aprilis int jaer 'ons Heeren duysent vierhondert een ende sestich.

Afschrift in: Ms fonds Latins no. 10180, fol. 106.

Onuitgegeven.

¹⁾ Vaesrade, voorheen eene heerlijkheid gelegen in het Spaansch gedeelte van het land van Valkenburg, maakt thans deel uit der gemeente Nuth.

596. 1461 April 30.

De deken en het kapittel van St. Servaas richten een schrijven tot den deken, vicedeken en kapittel van het Munster te Aken, *confratribus nostris amicis sincere dilectis*, om gevolg te geven aan het verzoek van den hertog van Brabant van 1 April te voren (zie vorig regest) en spreken de hoop uit *quod in nobis non erit, quin tractabiles gratuiti amici, receptis hincinde informationibus, questionem ipsam convenienter ad aliquod pacis medium terminare poterunt, vestram in premissis intentionem benigne postulant*.

Ex Trajecto die ultima mensis Aprilis anno dominice Incarnationis millesimo quadringentesimo sexagesimo primo.

Afschrift in: Ms fonds Latins no. 10180, fol. 106.

Onuitgegeven.

597. 1461 Mei 19.

Acte van Johannes Freris, priester van het diocees Luik, openbaar keizerlijk notaris en van het hof van Luik, meldend, dat Nicolaus de Dyck deken en het kapittel van St. Servaas hun medekanunniken Arnoldus de Eldris scholaster, Winandus Haeck¹⁾ en Rolandus de Meer benoemen tot *suos veros, certos, legitimos et indubitatos procuratores, actores, factores, negotiorum suorum subscriptorum gestores et nuncios speciales et generales* in hun geschil met het kapittel van het Munster te Aken wegens de voogdij, *advocatia*, van Vaesrade.

.. presentibus ibidem honorabilibus et discretis viris Wilhelmo de Blisia presbytero et capellano ac Joanne Pistoris chorisocio jam dicte ecclesie sancti Servatii, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Anno a Nativitate Ejusdem (n.l. Domini) millesimo quadringentesimo sexagesimo primo, indictione nona, die vero Martis decima nona mensis Maii hora Missa vel quasi ..

Afschrift in: Ms fonds Latins no. 10180, fol. 108; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1404.

Onuitgegeven.

598. 1461 Mei 21.

Acte van Petrus gezegd de Colonia de Thenismonte,

¹⁾ Winandus Haeck ontmoeten wij voor het eerst als kanunnik 5 Februari 1460; hij overleed in 1489 en werd in St. Servaaskerk begraven vóór het altaar van den H. Silvester.

clericus van het diocees Luik, openbaar keizerlijk notaris en van het hof van Luik, meldend dat de deken, vicedeken en kanunniken van het kapittel van O. L. Vrouw te Aken, diocees Luik, hunne medekanunniken Theodoricus Snywint, Gerardus de Meertzen en Henricus Trummel benoemd hebben tot hunne zaakgelastigden en gevolmachtigden in hun geschil met het kapittel van St. Servaas over de voogdij van Vaesrade.

.. presentibus ibidem discretis viris domino Joanne Wetzel presbytero antedictae ecclesie beate Marie choralis et Laurentio de Ast, clerico dicte diocesis notario publico, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. anno a Nativitate Ejusdem (n.l. Domini) millesimo quadringentesimo sexagesimo primo, indictione nona, die vero Jovi vigesima prima mensis Maii hora primarum vel quasi..

Afschrift in: Ms fonds Latins no. 10180, fol. 108 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1405.

Onuitgegeven.

599. 1461 Mei 21.

De zaakgelastigden van het kapittel van O. L. Vrouw te Aken en die van het kapittel van St. Servaas (zie beide vorige regesten) dragen de beslissing over het geschil betreffende de voogdij van Vaesrade over op Nicolaus de Dyck, deken van St. Servaas, en Gerardus de Gronsselt cantor van Aken met de bevoegdheid o.a. om *ipso compromissi negotio in principio, medio vel in fine* een *tractabilem* geestelijk persoon tot medehelper te nemen.

.. presentibus ibidem discretis viris domino Everardo Hywitters, presbytero, ejusdem ecclesie beate Marie capellano et Laurentio de Ast notario publico testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Acte daarvan werd opgemaakt door de notarissen Petrus dictus de Colonia de Thenismonte en Johannes de Steyvort.

Acta fuerunt hec in sacristia supradicte ecclesie beate Marie Aquensis sub anno a Nativitate Ejusdem (n.l. Domini) millesimo quadringentesimo sexagesimo primo, indictione nona, die vero vigesima prima mensis Maii hora primarum ..

Afschrift in: Ms fonds Latins no. 10180, fol. 109; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1405.

Onuitgegeven.

600. 1461 September 15.

Acte van notaris Joannes Pistoris de Steyvoort, zijnde de scheidsrechterlijke uitspraak van Nicolaus de Dyck deken van St. Servaas en Gerardus de Gronsselt cantor van Aken, in het geschil tusschen de kapittels van O. L. Vrouw te Aken en St. Servaas over de *advocatia* van Vaesrade. Na de noodige inlichtingen ingewonnen en de verklaringen van getuigen gehoord en nauwkeurig onderzocht te hebben en aangezien het bekend is, dat sedert vele lang vervlogen jaren het kapittel van St. Servaas en na dien het kapittel van O. L. Vrouw te Aken ook vele jaren op de voogdgedingen om beurten het voorzitterschap hebben genoten en het niet twijfelachtig is dat het *dominium* van Vaesrade *jure domini vel quasi* aan St. Servaas-kapittel behoort, vinden zij geen voldoende bewijsgronden om die *de jure advocatia* aan het eene of andere kapittel toe te kennen. Uit kracht van hun opdracht en overwegende *antiquam ambarum ecclesiarum annexam confraternitatem hucusque in bona sinceritate observatam illamque corroborandam pro expedientiori bono pacis et concordie* bepalen zij, dat de deken, vicedeken en kapittel van Aken de twee eerstvolgende *placita generalia*, het eene daags na driekoningen en het tweede daags na Zondag *Quasimodo* (13 April) d.a.v. door hun afgevaardigde als voorzitter naast den schout van Vaesrade zullen doen houden en zullen de deken en het kapittel van St. Servaas hun schout deze doen houden *juxta illius bance observantiam*. Op het einde van dat tweede *placitum generale* zullen de deken, vicedeken en kanunniken van Aken door twee of drie hunner medekanunniken, daartoe gevolmachtigd, in tegenwoordigheid van den schout en schepenen van Vaesrade, aan wier jurisdictie zij zich, wat betreft de *advocatia*, onderwerpen, voor zich en hunne opvolgers voor altijd afstand doen van hun recht op die *advocatia* en van dezer rechten, inkomsten, baten en emolumenten, welke afstand insgelijks zal gedaan worden in handen en ten bate van deken en kapittel van St. Servaas, die over die voogdij met *condependentiis et emolumentis* naar goedvinden kunnen beschikken zonder verhinderen van wie ook. De deken en kanunniken van St. Servaas zullen in de plaats daarvan *loco commutationis jurium predictorum vice versa* binnen de twee eerstvolgende maanden aan deken en kapittel van Aken eene jaarlijksche pacht van drie malder haver uit hunne bezittingen te Berg toewijzen, te

leveren met het feest van den H. Andreas. Binnen de tien dagen na deze uitspraak zullen de beide kapittels ze met hare clausulen doen goedkeuren en bekrachtigen bij notarieele acte, gezegeld met hun zegel en met getuigen door een of meer door hen te benoemen gevolmachtigden op straf der boete *sub penis que-rele et pecuniariis* daarin vermeld. Wegens den afstand der aanspraak op de *advocatia* en de overdracht der jaarpacht van drie malder haver zullen de beide partijen wederkeerig binnen de twee maanden gezegelde brieven uitwisselen.

Deze uitspraak had plaats te Maastricht in het huis van den deken Nicolaus de Dyck gelegen *infra emunitatem claustris* van St. Servaaskerk.

.. presentibus ibidem honorabilibus viris dominis Joanne de Dorenis organista, Arnolde dicto Mateleon de Eynatten clerico Leodiensis diocesis et Wynando de Kalder Herbergen laico, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo primo, indictione nona, die vero decima quinta mensis Septembris hora Vesperarum vel circiter ..

Afschrift in: Ms fonds Latins no. 10180, fol. 107.

Onuitgegeven.

601. 1461 October 24.

Petrus Bickelsteyn vicedeken, Gerardus de Gronselt cantor, Theodoricus de Waerden, Petrus Calde, Nicolaus van der Smyten, Lambertus Brunne, Gerardus de Meertzen, Henricus Trummel, Wilhelmus van der Haegen en Johannes de Sombreff, kanunniken van Aken, oorkonden dat zij vergaderd zijnde in hunne sacristie, op verzoek van Winandus Haecken, kanunnik en daartoe gevolmachtigd door zijne medekanunniken van St. Servaas, de scheidsrechterlijke uitspraak in hun geschil over de *advocatia* van Vaesrade goedkeuren en bevestigen.

.. presentibus ibidem discretis viris Laurentio Goeswini de Ast notario publico et Georgio Capiten clericis dicte diocesis (n.l. Leodiensis) testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Acte verleden voor notaris Petrus de Colonia de Thenis-monte.

Datum et actum anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo primo, indictione nona, juxta usum scribendi in civitate et diocesi Leodiensi, die Sabbathi vigesima quarta Octobris hora vesperarum

Afschrift in: Ms fonds Latins no. 10180, fol. 110 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1411.

Onuitgegeven.

602. 1462 November 29.

De hertog van Brabant, die twee personen te Grimby, heerlijkheid van St. Servaaskapittel, heeft laten gevangen nemen en ze gevangen laten zetten te Maastricht, gelast den magistraat dier stad ze over te leveren aan den proost van St. Servaaskapittel. De magistraat verklaart, dat dit niet tot zijne competentie behoort, aangezien de beide personen vreemdelingen zijn en geeft de zaak in handen van schout en schepenen.

Vermeld in het fragment der lijst van charters van St. Servaaskapittel, bl. 34.

Onuitgegeven.

603. 1462 December 4.

In October l.l. waren de meier van Leuven en de baljuw van Halle op last van den hertog van Brabant naar Maastricht gegaan en van daar met zijnen schout en eenige andere *gesellen* gegaan naar het dorp Grimby *int schependom van Mechelen opter Mase*, waar zij gevangen hadden genomen twee *gesellen die te zamen droncken in eene taverne* met name Diederic Paulz en Maes Inthoff, mede naar Maastricht hadden genomen en aldaar gevangen gezet, *zere scherpic int gevanckenisse dair men die crimineuse ende misdadige inne set*, om reden zij met andere *medeplegeren vele valsche ende quade penningen in menigerhande munten gemaect ende geslagen hadden*. Dit ter oore gekomen zijnde van Anthonis Haneron, pauselijk protonotaris, proost vai St. Servaas, raad en meester der rekwesten van het hof van den hertog voornoemd, had deze zich begeven naar den Raad van Brabant te Brussel, dezen het voorgevallene medegedeeld en dat dit geschied is tegen de rechten en jurisdictie zijner proostdij, aangezien de beide voornoemde dorpen Mechelen en Grimby zijn *van der ouder erven ende fundatien den voirscreven proesstyen derselver toebehorende en alle justicie houge ende lege om aldair te vangen ende te corrigeren* door den schout en schepenen van den proost alle

misdadigers hoedanig of hoe groot hun misdrijf ook wezen mocht en *die welke dorpen, heerlicheyden ende jurisdictien hy hielt naectelyck onder die voechdie der alderhoechster Keyserlicker Maiesteit los ende vry van alle andere hoecheit off werlicke jurisdictie*, dat de hertog van Brabant, ingevolge keizerlijke schenkingen *verwarer ende beschermer* is zijner rechten en bijgevolg gevraagd had om die beide gevangenen naar Grimby te laten terugbrengen ten einde aldaar door zijne schepenen geoordeeld te worden. Nadat Anthonis den bisschop van Doornik *oeverste* en andere leden van den hoogen raad van den hertog die zaak *ververscht had by den redenen ende middelen voir verclaert* en dezen getoond had vidimussen van keizerlijke oorkonden, waarin zijne voornoemde rechten verklaard en omschreven zijn, geeft de Raad van Brabant last aan den schout en schepenen van den hertog te Maastricht om die beide gevangenen over te leveren aan den proost voornoemd, zijne ambtslieden en *dyeneren ende gecommitteerde* te Maastricht *bynnen den palen ende bedryve van synder jurisdictien aldair belast met hueren feyten ende misdaden als van valsche munte geslagen te hebben* om door dezen geoordeeld te worden *ende sulcke punicie ende correctie oever hon te doen als van rechten wegen behoeren sall ende in sulcken voegen dattet allen anderen ten exempelen wesen moige* ..

Aldus gedaen ende uitgesproken te Bruessel opten vierden dach van decembri int jair duysent vierhondert twee ende tsestich.

Afschrift op perkament in het vidimus van 14 December 1442 door Walterus Rampart, deken van O. L. Vrouwkapittel, op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas.

Afschrift in: Ms. fonds Latins no. 10178, *litt. episcoporum et prepositorum*, fol. III (185).

Onuitgegeven.

604. 1462 December 14.

Walterus Rampart, deken van O. L. Vrouwkapittel te Maastricht, geeft een vidimus van het vonnis van den Grooten Raad van Brabant van 4 December 1462. (Zie vorig regest.)

.. presentibus ibidem religiosis viris fratribus Henrico Rys tlectore et Lamberto K u e r s monachis conventus Praedicatorum dicti opidi Trajectensis testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Acta fuerunt hec Trajecti in domo habitationis nostre sita infra emunitatem claustris ecclesie beate Marie prenotate sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo secundo, indictione decima, die vero Martis decima quarta mensis Decembris . .

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas, met het zegel van den deken in bruine was aan een perkamenten staart en het teeken van den notaris Joannes Pistoris de Steyvoort. Zegel: onder eene gothische nis en op een achtergrond met sterren bezaaid het beeld der H. Maagd gekroond en met de nymbus, houdende op den linker arm het Kindje met nimbus om het hoofd; onder de beeltenis een schild beladen met drie lelies, 2—1; randschrift: S. Walteri : rampart : dcc Marie : opidi : traiectensis :
Onuitgegeven.

605. 1463 Mei 14.

Deken en kapittel van O. L. Vrouw te Aken geven kwitantie van de som van dertig rijnsche goudgulden, hun overhandigd namens deken en kapittel van St. Servaas door dezer medekanunnik Matheus B o s c h m a n, waarmede deze teruggekocht hebben de drie mud haver uit hunne goederen en bezittingen te Berg, welke deze hun, ingevolge de scheidsrechterlijke uitspraak over de *advocatia* van Vaesrade, overgedragen hadden. (Zie regest no. 600.)

Datum anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo tertio mensis Maii die decima quarta.

Afschrift in: Ms fonds Latins no. 10180, fol. 111, — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1418.

Onuitgegeven.

606. 1463 Mei 29.

Philips hertog van Brabant, die „altoes begeren eenen yegelicken in synen goede rechte ende costume te blyven ende sonderlinge gemerckt dat wy patroon, voecht ende beschermer syn der voerscreven sinte Servaeskercken”, harer rechten, privilegiën en vrijheden en aangemerkt de privilegiën door keizers en koningen den deken en kapittel en den *camerer* dier kerk verleend „ende meer andere brieven van vonnissen ende hanteringe van rechten in deser saecke, soe die voermaels by den *camerer* van sint Servaes ende synen laeten geplogen ende gebruyckt syn”, welke Direck v a n B e r g h e n, kanunnik en *camerer* dier kerk, onlangs getoond heeft aan zijnen kanselier en leden van den Raad van Brabant, toen te Maastricht vertoevende, gelast

zijnen schout, onderschout en schepenen dier stad, den *camerer* van St Servaaskerk, op diens verzoek, hulp en bijstand te verleenen en te laten verleenen *van onsser hoeger heerlycheyt wegen*, in zijne oude rechten en *hercomen*, zoodat de vonnissen van zijne laten wegens gebrek van *laetschap ende van chynse* behoorlijk ten uitvoer gelegd kunnen worden en de ongehoorzamen en wederspannigen gedwongen en tot gehoorzaamheid gebracht, zooals van oudtijds af steeds geschied en het geval geweest is.

De schout had geweigerd hulp te verleenen voor de uitvoering der vonnissen door het Camerhof uitgesproken *maer is vast onvertogen geweest ende syn die gewesen vonnissen gescorst ende sonder executie gebleven tot synen groeten hinder, scaede ende verdriet, oic in quetsinge des anderen rechts ende jurisdictien van sinte Servaes kercken ende der camereren voerscreven.*

Gegeven in onsser stad van Brussel opden 29 dagh van Meye int jaer ons Heeren duysent vierhondert dry ende tsestich.¹⁾

Afschrift in: Ms fonds Latins no. 10180, fol. 32; — *Variorum*, tom. V, fol. 100; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1400.

Onuitgegeven.

607. 1463 September 28.

Acte van notaris Joannes Pistoris de Steyvoert, waarbij Bartholomeus de Eyck, deken van Eindhoven, een vidimus geeft van de bul van Paus Innocentius VI van 18 December 1355, waarbij deze bevestigt den vrijdom van tol over geheel het roomsche Rijk door keizers aan het kapittel van St. Servaas geschenken en waartegen de aartsbisschop van Keulen, Walram en zijn kapittel zich verzetten.

.. presentibus ibidem discretis viris domino Eustacio Tabart presbytero et Henrico de Eyndovia laico testibus Leodiensis diocesis ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo tercio, indictione undecima, die vero Mercurii vicesima octava mensis Septembris ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas met zegel

¹⁾ In *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485* komt op pag. 1539 een gelijkkluidend charter voor met het jaargetal 1480. Zou de mogelijkheid te gissen zijn, dat de copiist met dat jaargetal eene fout heeft begaan?

van Bartholomeus aan perkamenten staart en teeken van den notaris.
Onuitgegeven.

608. 1463¹⁾ December 5.

Lodewijk XI koning van Frankrijk doet ter hand stellen aan den magistraat van Maastricht de som van 1200 kronen voor den bouw eener kapel²⁾ aan de St. Servaaskerk en vraagt van het kapittel van St. Servaas eene kwitantie daarvan.

Vermeld in het fragment eener lijst van charters van het St. Servaas-kapittel, bl. 34.
Onuitgegeven.

609. 1463 December 10.

Deken en kapittel van St. Servaas oorkonden, dat de koning van Frankrijk Lodewijk XI, *uyt syner loffelycker devotien* door bemiddeling van Guillaume de Vairye, zynen raad en ontvanger der gelden *der conincklyken camere* te Maastricht, en van meester Peter Bouten, secretaris van den koning, aan burgemeesters, gezworenen en raad dier stad gegeven en betaald heeft en door dezen in hunne tegenwoordigheid ontvangen is de som van 1200 kronen voor den bouw eener nieuwe kapel met altaar *binnen der begriepen of kercke*, onder voorwaarde *offte aen den bouwe of taelinge in maete der conincklycke begeerte in synen genaeden brieven begreepen gebreeck viele ende die burgemeysteren, raedtslyuden en schepenen voirschreeven daeromme van wegghen des Conincks versoght weerden om die somme van twalf hondert croenen weder te keeren, dat sy alsdan gehalden sullen syn die wederkeeringe te doen tot volltreckinge op ten bouwe der capelle met den altaer voirschreeven te weeze ..*

.. in het jaer ons Heeren duysent vierhondert dry en sestigh tien daeghen in Decembri.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1427.
Onuitgegeven.

¹⁾ Het jaargetal aangegeven in dat fragment is 1464, hetgeen niet strookt met de kwitantie welke het kapittel van die som gaf gedagteekend 10 December 1463 (zie regest no. 609).

²⁾ Deze is de koningskapel gelegen in den noord-oostelijken kant van den Kruisbeuk naast de huidige sacristie. Zij werd in 1804 afgebroken; zij was naar buiten uitgebouwd; hare fundeering is niet veel jaren geleden blootgelegd. Het is in deze kapel dat de broederschap van kapelanen hare zittingen had en hare officie en getijden hield sedert 1484.

610. 1465 Februari 17.

Acte verleden voor notaris Joannes Pistoris de Steyvoirt, waarbij Bartholomeus de Eyck, deken van Eindhoven en kannik van St. Servaas, een vidimus geeft van het diploma van 27 Juni 1426 van Jan IV hertog van Brabant, waarbij deze bevestigt de overeenkomst 20 Januari 1358 gesloten tusschen het kapittel van St. Servaas en de hertogen van Brabant, Wenceslas en Johanna over hunne respectieve rechten te Berneau.

.. presentibus ibidem discretis viris Briccio van den Varenhovel clerico et Henrico de Endovia laico Leodiensis diocesis predictae, familiaribus nostris (n.l. van den deken voornoemd) testibus ad premissa vocatis et rogatis.

Acta fuerunt hec Trajecti in domo habitationis nostre sita infra emunitatem claustris ecclesie Sancti Servatii predictae sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quinto, indictione decima tertia, mensis Februarii die decima septima ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas, met het gebroken zegel van den deken aan een perkamenten staart en het teeken van den notaris.

Onuitgegeven.

611. 1466 Februari 8.

Bartholomeus van Eyck geeft een vidimus van het diploma van keizer Conraad II van 1146, waarbij deze het dorp Vleytingen onttrekt aan de jurisdictie van den graaf van Loon.

.. presentibus ibidem discretis viris Briccio de Varenhovel et Johanno Coci, clericis Leodiensis diocesis, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, indictione decima quarta, mensis Februarii die octava, hora primarum vel circiter ..

Acte verleden voor notaris Joannes Pistoris de Steyvoirt.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas.

Onuitgegeven.

612. 1466 Februari 8.

Acte van denzelfden notaris waarbij Bartholomeus van Eyck een vidimus geeft van de gouden bui van Keizer Karel IV 21 December 1362 aan het kapittel van St. Servaas geschonken.

Dezelfde getuigen en dezelfde dagteekening als in het vorig regest.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas, met het gebroken zegel van den deken aan een perkamenten staart.

Onuitgegeven.

613. 1467 November 28.

Karel de Stoute geeft bij vonnis verklaring dat het kapittel van St. Servaas en zijne banken vrij zijn van elken last en belasting en in het genot hunner privilegiën zullen blijven.

Vermeld in het fragment eener lijst van charters van St. Servaas, bl. 34.

Onuitgegeven.

614. 1468 Januari 16.

Bartholomeus van Eyck, deken van Eindhoven en kanunnik van St. Servaas, geeft een vidimus der gouden bul van Keizer Karel IV van 21 December 1362.

.. presentibus ibidem discretis viris Johanne de Galopia clerico et Johanne de Beetsingen laico dicte Leodiensis diocesis, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo octavo, indictione prima, mensis Januarii die decima sexta ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met het gebroken zegel in bruine was van den deken aan een perkamenten staart.

Afschrift in: Servatius Emondts, *Varia* *collectaneo*, fol. 80.

Onuitgegeven.

615. 1468 Maart 2.

Gui de Brumeit heer van Humbercourt, van Quinrien en van Gisamencourt, luitenant-generaal van den hertog, bij afwezigheid van dien in de landen van Luik en Loon, oorkondt, dat de deken en kapittel van St. Servaas hem verklaard hebben hoe in de oorlogen en geschillen der landen van Luik en Loon sommige bewoners van Zepperen, Groetloen, Coninxheim, Sluysen, Heze en Vleytingen, hunne onderdanen, uit onwetendheid en *non cuidant mal faire et pour doute et crainte de leurs personnes et biens aient administré vivres, communiqué et aucunes fois porte armes avec les ennemis de mondit seigneur le duc, protecteur et gardien de la dite église de Saint Servais et combien que ce a este a la grant déplaisance desdits doyen et cha-*

*pitre. Toutefois a l'occasion que pour ceste cause lon veult de par mondit seigneur contendre alencontre de leurs dits subgets a confiscation de corps et de biens, parquoy ils se departent et absentent de jour en jour, au moyen de quoy leurs terres demeurent sans labour, perdent leurs cens et rentes et fait a doubter que le service divin ne cesse en leur eglise ou aumoins quil soit diminué et ne soit entretenu en maniere acoustume, dat zij hem gevraagd hebben in naam van den hertog te willen *pourveoir et prescrire misericorde en rigueur de justice* en ten bate van den hertog te willen aannemen driehonderd rijsche gulden elk van veertig vlaamsche grooten; dat hij dit heeft toegestaan, na overleg met meester Guillaume de Clugny apostolisch protonotaris, raad en tresorier van den hertog, welke som zal moeten betaald zijn vóór *pentecouste prochainement venant* en verleent den bewoners *qui avaient leur demeure, mesnage et continuele residence esdits villages auparavant et autemps desdits guerres et divisions ils puissent doresenavant estre et demeurer en paix en corps et en biens et faire leurs labours, aller et venir marchandamment et autrement sans armes en pays de mondit seigneur et esdits pays de Liege et de Looz*, uitgenomen zij die opgesloten zaten in de stad Sint-Truiden *alencontre de la personne de mondit seigneur*, toen hij er het beleg voor sloeg en die in dezen laatsten oorlog geholpen hebben om de stad Luik tegen den hertog te behouden, *desquels son plaisir est que justice se face et se reservons a mondit seigneur tous les biens et heritages qui soulorent appartenir a ceulx de la cite et banlieu de Liege et de tous autres qui se sont demonstres ennemis de mondit seigneur durant lesdits guerres, lesquels biens et heritages seront mises et appliquées a son prouffit saulf et reserve ceux desdits habitans tant seulement.**

Donne en la ville de Trect sur Meuse le deuzemes jour du mois de mars lan mil quatercens soixante huit avant pasques.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met het zegel in roode was van den heer van Humbercourt aan een perkamenten staart, zijnde een schild waarop drie adelaars, 2—1; helmteeken; een baniervlugt; randschrift: *scel. Guy de Brumeit*; tegenzegel: een schild waarop drie adelaars, 2—1; omschrift: *Contrecel de . Guy . de . brumeit.*

Onuitgegeven.

616. 1468 Maart 2.

Deken en kapittel van St. Servaas oorkonden, dat zij met den heer v a n H u m b e r c o u r t, luitenant-generaal van den hertog van Brabant en met dezès secretaris Guillaume de Clugny, pauselijk protonotaris, overeengekomen zijn om te betalen driehonderd rijsche gulden van 40 vlaamsche grooten elk, als vergoeding aan den hertog voor hetgeen sommige bewoners van Zepperen, Grootloon, Coninxhem, Sluysen, Hees en Vleytingen misdaan hebben in zijn oorlog met die van Luik en Loon. (Zie vorig regest.)

Donné en la ville de Trect le deux jour du mois de mars lan mil quatorcens soixante huit avant pasques.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.
Onuitgegeven.

617. 1468 Maart 7.

Lodewijk van Bourbon, bisschop van Luik, maakt bekend, dat *die ingeseten ind gemeynten* der dorpen Coninxhem, Sluysen, Grootloon en Zepperen, onderdanen van deken en kapittel van St. Servaas, grootelijks tegen hem misdaan en *gebroict hebben*, doordien zij die van de landen van Luik en van Loon *ind honnen medeplichters onssen wederparthien ind vyanden tegen Got ende recht in honre ongehoirsamheit ind wreetheit synde groten wille ind gewalt doinde heren Marcus van Baden in onse recht ende possessie stotende ind onss selfs persoene ten lesten met macht van volke ombsettende ind ombleggende, committerende ind doende die misdaet genoempt crimen lese majestatis, adhereert bystant, behulp ind gevulge gedaen ind oick contributeert ind gelt oft goit mit anderen gegeven hebben tegen onss ind onsse helpere ind vrunde*, dat hij op de ootmoedige bede van het kapittel voornoemd die bewoners de *emende* en *beteringe* kwijtgescholden en hun vergeving geschonken heeft, uit bijzondere gunst en omdat de deken en kapittel van St. Servaas *den heiligen stoille van Roman ind onss mit obediencien ind gehoirsamheit adhereert ende bystant gedaen hebben* en wil dat zij voor het vervolg van zjwentwegen *vry, onbelast ende onbesweirt* blijven zullen en dat hij bevestigt en goedkeurt het tractaat des peyss 18 November 11. te Luik gesloten tusschen Karel den Stoute, hertog van Bourgondië, van Brabant enz. en de landen van Luik en Loon, waarbij den dorpen voornoemd vrijdom verleend wordt

te draghen ind te betalen eynchen last of ander stucken mit onsser vorschreven landen.

.. op den sevenden dach inder maynt Meerte int jaer ons Heeren do man screyff dusent vierhondert acht en sestich.

Afschrift in: Ms fonds Latins no. 10178, *litter. episcoporum et prepositorum*, fol. XV (197).

Onuitgegeven.

618. 1468 Augustus 8.

Karel de Stoute hertog van Bourgondië, Lothrijk, Brabant enz. overwegende dat hij als *oppervoeght, patroen, behueder ende beschermer* van St. Servaaskerk behoort en het hem betaamt die kerk en hare suppoosten, dorpen, landen, lieden en onderdanen voor alle geweld en *fortse* te hoeden en te beschermen, hernieuwt en bekrachtigt de open brieven door zijn vader Philips de Goede 21 Februari 1445 aan proest, deken en kapittel van St. Servaas geschonken, beveelt zijnen drossaarden van Brabant, Limburg, Valkenburg, Hertogenrade, Kerpen, Wasseberg, Daelhem en Sprimont, zijnen schouten van Maas-tricht en van het Hof van Lenculen en alle zijne overige *ambachteren, richteren ende dieneren hueren stedehouderen, so voirt allen onssen mannen van leen, mansmannen ende onder-seten* van voormelde landen, om proost, deken en kapittel van St. Servaas het rustig en vredelijk genot van dat privilege te verzekeren.

Gegeven in onser stadt van Brussel acht daige in Oighst int jaer ons Heeren duysent vierhondert acht ende sestich.

Afschrift in: Ms fonds Latins no. 10178, *litter. regum et ducum*, fol. XVIII en no. 10180, fol. 266.

Onuitgegeven.

619. 1469 Augustus 15.

Benoitin, clericus van den prins de Clugny, raad, meester der rekwesten enz., ontvanger en rentmeester van den hertog van Bourgondië, geeft den deken en kapittel van St. Servaas kwitantie van de som van driehonderd rijsche gulden van 40 Vlaamsche grooten elk, welke zij met Pinksteren 11. betaald hebben aan den heer van Humbercourt en verschuldigd waren aan genoemden hertog. (Zie regest no. 615.)

.. le XV^m jour daoust l'an mil CCCC soixante et neuf.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas; geschreven in dorso van het charter vermeld in regist. no. 615.

Onuitgegeven.

620. 1470 September 19.

Acte van notaris Henricus de Pascuis alias de Asten, waarbij Bartholomeus de Eyck een vidimus geeft van het diploma van koning Richard van 22 September 1268, waarbij deze bevestigt het privilegie 1109 aan St. Servaaskapittel geschonken door keizer Hendrik V.

.. presentibus ibidem honorabilibus viris dominis Nicolao Duym, Thoma Rave, Thoma Corensnyder et Bricio de Varenhovel presbyteris capellanis jamdicte ecclesie sancti Servatii, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo, indictione tercia, mensis Septembris die decima nona ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met het zegel van Bartholomeus de Eyck in roode was aan een perkamenten staart.

Onuitgegeven.

621. 1471 Juli 17.

Nicolaus de Dyck deken, Wynandus Haecken, Johannes Bavier, Anthonius Prunen, Lambertus de Spauwen, Mathias de Lewis cantor, Johannes de Clutingen, Johannes de Lovanio en Wilhelmus Villeyn kanunniken van St. Servaas oorkonden, dat wijlen Catharina van den Landen, in haar leven van den Landcommandeur, *provincialis*, der Duitsche orde en het convent te Maastricht, *erga provincialem Ballivie de Junciis opidi supradicti totumque conventum ejusdem Ballivie ordinis et professionum theutonicorum beate Marie Jherosolimitane* gekocht heeft eene losbare rente van 50 gulden 's jaars, dat na dien koop Catharina in huwelijk is getreden met zekeren Renerus de Wyrenen en op haar sterfbed met diens toestemming die rente bij testament gelaten heeft aan hunne kerk, behoudens het vruchtgebruik daarvan voor Renerus voornoemd, met de verplichting om voor altijd eene dagelijksche H. Mis te lezen en jaarlijks twee jaardiensten, een voor Renerus en een voor haar te houden; dat Renerus willende uitvoering geven aan dat testament besloten heeft reeds bij zijn leven die rente aan hen over te dragen; dat zij in kapittel vergaderd, hun

medekanunnik Theodoricus de Berge¹⁾ opgedragen en hem de noodige bevoegdheden gegeven hebben om die overdracht met Renerus te regelen, dezen voldoende onderpand te stellen en de noodige bescheiden en stukken te doen vervaardigen door een bevoegden notaris in tegenwoordigheid van getuigen opgeroepen voor den Officiaal van Keulen of andere bevoegde.

.. presentibus ibidem honorabilibus discretisque viris domino Servatio Cornken presbytero et Johanne Hallen clerico, capellanis in eadem ecclesia testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. Anno a Nativitate ejusdem Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo primo, indictione quarta die vero Mercurii decima septima mensis Julii..

Afschrift in: Cartularium III, fol. 183 v.
Onuitgegeven.

622. 1472 April 6.

Nicolaus de Dyck deken, Bartholomeus de Eyck, Arnoldus de Eldris scholasticus, Everardus van den Vernenholt, Johannes Daulier, Winandus Haken, Theodoricus van Berge, Zibertus de Wachtendonck, Anthonius Prunen, Johannes de Cloetingen, Rolandus de Meer, Henricus Scoubben, Lambertus de Spauwen, Henricus de Lovanio, Mathias de Lewis en Wilhelmus de Vilayn, in buitengewone kapittelvergadering vergaderd, oorkonden dat hun medekanunnik Nicolaus de Symonis a *quadam disciplina salutari sive scola biennali* hem wegens misdrijven opgelegd *ac quodam decreto occasione jurium scolastrie per scolasticum vigore statutorum juratorum dicte ecclesie petitorum lato* in beroep was gegaan bij den H. Stoel en brieven van dagvaarding en *inhibitatorias* bekomen heeft van Petrus de Ferrera J.U.D. kapelaan van den Paus en auditor bij het pauselijk hof, en benoemen, ten einde bij dien auditor hunne zaak te behartigen en te bepleiten, tot hun procuratoren Henricus de Zoemeren *sacre pagine professor* deken van O. L. Vrouwekapittel te Antwerpen, Henricus Bormans, deken van St. Martinuskerk te Luik, Theodoricus de Zoemeren, kanun-

¹⁾ Theodoricus de Berge, de Monte, komt in 1459 voor als kanunnik en kamerling van St. Servaaskapittel; hij was secretaris van den prinsbisschop van Luik Johannes de Heinsberg en stierf in 1476.

nik der kathedraal van Luik, Johannes Hoens, Johannes Craechs, kanunnik van St. Servaas, Theodoricus Clinckrode, procureur bij het pauselijk gerechtshof, Godefridus Fabri de Elmpt, kanunnik van St. Paulus te Luik en Henricus Valgaet.

.. presentibus ibidem honorabilibus viris Henrico de Valle et Johanne de Cadier, presbyteris cappellanis in dicta ecclesia sancti Servatii, testibus fidedignis Leodiensis diocesis predictae ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo, indictione quinta, die vero Lune sexta mensis Aprilis mane hora capitulari solita..

Acte verleden voor notaris Johannes Pistoris de Steyvoirt.

Afschrift ?

Onuitgegeven.

623. 1475 23.

Bartholomeus de Eyck geeft een vidimus van het charter van keizer Frederik IV van 1442, waarbij deze bekrachtigt de vrijheden, immuniteiten en privilegiën aan St. Servaaskapittel verleend, bijzonder die door de Roomsche koningen Richard, Hendrik VII, Frederik en Karel IV geschonken.

.. presentibus ibidem venerabilibus et discretis viris domino et magistro Gerardo de Hamont in medicinis doctore, canonico ecclesie sancti Andrae Coloniensis et Michaele de Peelt clerico beneficiato in ecclesia sancti Servatii predicta testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto, indictione octavo, die vero Lune vicesima tertia ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas. Zegel verloren.

Onuitgegeven.

624. 1476. Januari 10.

De deken en het kapittel van St. Gangulphus te Heinsberg bekennen van den graaf van Loon ontvangen te hebben zeven oude grooten van Tours, jaarcijns, munt van Frankrijk, welke hij hun verschuldigd was uit zijne stad Stockhem, geheeten *dat portguyt*, betaalbaar met Kerstmis en geven kwitantie daarvan.

Datum anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto decima die mensis Januarii.

Oorspr.

625. 1476 Mei 11.

Alexander bisschop van Forli en pauselijk legaat voor Duitschland verleent aan twee vicarii en een ander priester, die de Fransche taal machtig is, door de kanunniken van St. Servaas aan te stellen of af te zetten, om de biecht te hooren van de geestelijke en wereldlijke onderhoorigen van dat kapittel en van de vreemdelingen en pelgrims, die *devocionis gratia ad sacrosanctas reliquias dicte ecclesie visitandas* aldaar komen, en hen te ontslaan van hunne zonden, tenzij deze bijzonder aan den H. Stoel voorbehouden zijn, en hun eene heilzame penitentie opleggen en de gedane geloften van bidweg of onthouding in andere godvruchtige werken te veranderen met uitzondering van die *ultra marina et limina beatorum Petri et Pauli, sancti Jacobi in Compostella, perpetue continentie et ingressus religionis dumtaxat.*

Datum Trajecti anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, indictione decima quarta, die vero undecima mensis Maii

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas met zegel in bruine was aan hennep koord. Onder eene gothische nis de beeltenis der H Maagd, houdende op den linker arm het Kindje, bezijden de nis een Engel; en daarboven een schild, waarop een band beladen met drie sterren; boven het schild de mijter; randschrift: apie . sedi . gra ep . forli . ac. nuntii.

Afschrift in: Cartularium I a *Pontificalia* fol 30 v. — Ms. fonds latins no. 10180 fol. 105; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1525.

Onuitgegeven.

626. 1476 Juli 1.

Besluit van den raad van Brabant in een geschil tusschen het kapittel van St. Servaas enerzijds, de burgemeesters, schepenen en raad van Leuven, den burgemeester en schepenen van Laetwyck, Lathuyt, en den procureur van den hertog van Brabant anderzijds, waarbij bepaald werd, dat van de processen gevoerd voor de schepenbank van Laetwyck in beroep moet worden gegaan op de schepenbank van Vleytingen.

De zaakgelastigde van het kapittel was Marten Steen-

berch, secretaris van den hertog, van die van Leuven Thierry de Heykenen en van den hertog zijn procureur.

Fait en la chambre dudit Conseil en Brabant le premier jour de juillet lan mil CCCC.LXXVI.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas. — Afschrift in: Cartularium II b fol. 52; — Ms. fonds latins no. 10180, fol. 152 v.

Onuitgegeven.

627. 1476 Augustus 10.

Karel de Stoute hertog van Bourgondië, Lotharingen, Brabant, Luxemburg en Gelderland enz. verklaart, dat het kapittel van St. Servaas niet verplicht is opgave te doen zijner niet afgeloste goederen en daarvan de verschuldigde rechten te betalen, onder welke goederen ook begrepen zijn die van zijn hospitaal, zijner afhankelijke kerken en kapellen en neemt in ontvangst honderd rijsche gulden, welke het kapittel hem *per modum caritativi liberalisque subsidii in sublevamen gravium onerum et expensarum nostrarum* gegeven heeft.

Karel had in Brabant, Limburg en de landen aan deze en gene zijde der Maas door plakkat en brieven doen afkondigen, dat de geestelijken, van welke orde of staat, eene nauwkeurige opgave moesten doen der goederen welke zij binnen de laatste zestig jaren bekomen hadden en in zijne landen gelegen en niet afgelost waren, maar voor hunne kerk en kerkelijke gebruiken zonder instemming van zijne voorgangers en van hem besteed waren, welke opgave binnen een bepaalden tijd bij daartoe aangestelde afgevaardigden moest geschieden en van welke goederen de hem verschuldigde *jura et servitia solita ratione amortisationis* betaald moesten worden, volgens schatting zijner *fideliū gentium financiarum* naar gelang de grootte en kwaliteit der goederen. Daartegen kwam het kapittel van St. Servaas in verzet als zijnde dit *preter et contra communem ecclesiasticam libertatem divino et humano jure introductam* en ook tegen de privilegiën door pausen, bisschoppen, keizers, koningen en hertogen geschonken en verklaarde daartoe niet in het minst gehouden en verplicht te zijn, doch bood hem aan eene gift van honderd rijsche gulden van veertig Vlaamsche grooten elk. Karel had deze bewering doen onderzoeken en na nauwkeurig onderzoek ontsloeg hij het kapittel van die verplichting *maxime et presentim ob reverentiam et honorem dicti*

gloriosissimi sancti Servatii, domini Dei Salvatoris ac Redemptoris nostri Ihesu Christi confessoris et secundum carnem consanguinei, dicte ecclesie patroni, quem specuali devotione prosequimur; de voormelde som werd betaald aan zijn ontvanger Ludovicus Quarce.

Datum die decima mensis Augusti anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, in opido nostro Bruxelensi.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs Ms. fonds latins no 9309. Afschrift in: Cartularium II b fol. 53 v.; — Ms. fonds latins no. 10178, *litt. regum et ducum*, fol. XXIII en no. 10180 fol. 53 en 259; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 743.

Onuitgegeven.

628. 1477 April 25.

Bartholomeus de Eyck geeft, op verzoek van proost, deken en kapittel van St. Servaas, een vidimus van het privilege van 10 September 1377, waarbij keizer Karel IV den aartsbisschop van Keulen en de hertogen van Brabant en Gulick benoemt tot conservatores van genoemd kapittel.

.. presentibus ibidem discretis viris dominis Briccio de Varenhovel presbytero et Michaele de Peelt clerico Leodiensis diocesis predictae, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo mensis Aprilis die vicesima quinta ..

Afschrift in Ms fonds Latins no. 10179, fol. 30.

Onuitgegeven.

629. 1477 November 5.

Acte van Johannes van der Heyden alias Craeghs, priester van het diocces Luik en keizerlijk notaris, meldend dat op verzoek van deken en kapittel van St. Servaas Johannes Espach decretorum doctor, prothonotaris, kanunnik van Luik en lid van den raad van Bourgondië, een vidimus geeft van de charters van Philips de Goede en Jan van Heinsberg bisschop van Luik en Nicolaus de Dijck, deken van St. Servaas, verzoekt het vidimus met zijn zegel te zegelen, aangezien hij het zijne niet bij zich had.

.. presentibus ibidem domino Johanne van Buten presby-

tero et Johanne R o t a n i clerico dicte Leodiensis diocesis testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Datum et actum in opido Trajectensi, Leodiensis diocesis, in domo venerabilis viri domini et magistri Rolandi de Meer in legibus licentiati, canonici dicte ecclesie, sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo, indictione decima, die vero Mercurii quinti mensis Novembris ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas D, met het zegel van den deken in roode was: drie spinaziebladeren; helmteeken: een pauwstaart waardoorheen een spinazieblad; randschrift: *S. Nicolai* . van . den . dick.

Afschrift in: *De exordia et vetustate Trajecti ad Mosen*, fol. 220.
Onuitgegeven.

630. 1478 April 2.

Paus Sixtus IV heft bij St. Servaaskapittel de *thesauraria* op en voegt haar inkomsten, bezittingen en andere baten bij de *mensa* van het kapittel.

Meermalen waren er moeilijkheden gerezen bij de vergeving der *thesauraria*, waarvoor zich meerdere pretendenten opdeden. Onlangs nog was na den dood van Nicolaus S i m o n i s daartoe door den Paus benoemd Johannes de Heesboom, die extra romanam curiam overleden was. Daartegen kwamen in verzet Johannes Jaquini, Johannes Bollen en de kapelaan van den Paus, Nicolaus de Waldis clericus van Perusia, hetgeen aanleiding gaf tot een proces dat in appèl gevoerd werd voor de kerkelijke rechtbank te Rome, dat eindigde met het overlijden der drie laatstgenoemden. Johannes de Heesboom had toen de *thesauraria* ter beschikking gesteld van den Paus, die hem 8 Augustus 1477 daarmede begiftigde. De kanuniken van St. Servaas hadden inmiddels tot den Paus het verzoek gericht om de *thesauraria* bij de *mensa* van het kapittel in te lijven: deze overwegende „quod licet in dicta ecclesia a primeva ejus fundatione plura dignitates et officia, ac inter ea *thesauraria* predicta, que inibi officium existet, ordinata fuissent, ac ipsa *thesauraria* per unum ex canonicis ejusdem ecclesie, qui illius ratione in dicta ecclesia residere tenebatur, ac cure regimini, custodie et conservatione reliquiarum, clenodiorum, jocalium et vestimentorum ejusdem suis sumptibus et periculis preesse solebat, obtineri consuevisset, tamen per incuriam, negligentiam, juvenilem etatem vel cupiditatem aliquorum the-

saurariorum dicte ecclesie, qui fuerant aut alias ecclesia et thesauraria predicte non modica passa fuerant detrimenta, de consensu tunc thesaurarii dicte ecclesie statuerint et ordinaverint, quod eorum propriis sumptibus et expensis duo probi et honesti presbyteri, qui subcustodes nuncuparentur nomine decani et capituli predictorum cure, custodie, regimini et administrationi predictis preesse ac ad eorundem decani et capituli nutum inde amoveri deberent, qui sic ordinati exopt juxta statutum et ordinationem predicte custodie, cure et administrationi predictis laudabiliter prepuerunt, cum decore dicte ecclesie ac divini cultus in eadem augmento eorundemque decani et capituli consociatione, quamquam a nonnullis temporibus citra, nonnulli qui fuerunt et presertim dictus Nicolaus Simonis, ultimus prefate ecclesie thesaurarius, qua occasione, nisi cupiditate aut alias malo animo, ut creditur, dicto statuto et ordinationi predictis se opposuerint, non absque gravibus sumptibus et expensis inter ipsos decanum et capitulum ac thesaurarios propterea habitis, sperantque ipsique decanus et capitulum, quod si in dicta ecclesia thesauraria predicta supprimeretur et totaliter extingueretur, illiusque dos, res et bona capitulari mense dicte ecclesie perpetuo applicaruntur et appropriarentur, profecto sumptibus, expensis et dissensionibus, que in futurum inter eosdem decanum et capitulum ac Johannem de Heesboem et alios, qui thesaurariam ipsam contra statutum et ordinationem predictam obtinere vellent, ex prosecutione antique litis predicte seu alias succedere possent obviaretur, ac ipsis decano et capitulo pro supportatione oneris tenendi duos presbyteros hujusmodi de aliquo subventionis auxilio provideretur pro parte eorundem decani et capituli asserentium thesaurarie predicte fructus, redditus et proventus quatuor marcharum argenti secundum communem estimationem valorem annum non excedere, nobis fuit humiliter supplicatum, ut in dicta ecclesia nomen et titulum thesaurarii et officii hujusmodi suppressere et penitus extinguere ac illius dotem, res et bona quecumque prefate mense perpetuo applicare et appropriare aliasque in premissis oportune providere de benignitate apostolica digneremur", willigt dit verzoek in.

Datum Rome apud sanctum Petrum, anno Incarnationis dominice millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo, quarto nonas Aprilis, pontificatus nostri anno septimo.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms. fonds latins no. 9309.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 2; — *Cartularium I, pontificalia*, fol. 32; — Ms. fonds latins no. 10180, fol. 75 en 218 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1596; — *Servatius Emondts, Varia collectionea*, fol. 200 v.

631. 1478 Aprli 24.

Philippe de Croy, comte de Chimay, viscomte de Limoges, seigneur de la Bone, chanbellan de mon tres redouté seigneur, Monseigneur le duc d'Austriche, de Bourgoigne etc., commissaire ordonné et député de par Monseigneur en ceste partie, prins avec nous messire Thomas Malet, seigneur de Berlettes, chevalier, l'un des commis sur le fait des finances et des comptes à Malines par mondit seigneur denommé en nostre commission", gaven last om aan het kapittel van St. Servaas terug te geven, de gelden die van zijn dorpen, gelegen in de landen van Overmaas, gevorderd waren en betaald zijn als bijdrage in de som van 5000 daalders, welke hertog Karel, bij edict van 14 Mei 1473, aan wijlen den heer van Humbercourt opgedragen had te vorderen van de landen en landerijen van Overmaas, van Namen en hunne enclaven, welke gelden, tengevolge van het protest van St. Servaaskapittel, gesequestreerd waren. Het kapittel had bij den heer van Humbercourt als lieutenant van den hertog in die landen aangetoond: „comment leurs villaiges es dits pays, dont dessus est faicte mention sont par donation ou fondation imperiale, ayant toute seigneurie haulte, moyenne et basse sans ressort ou reconnaissance de prince temporel, francs et exempts de toutes aydes, tailles et gabelles, crevees et exactions quelconques, que ont fait ou pourront faire les princes temporels, esquelles libertés et franchises ils ont este ou devoient estre preserves, conserves, maintenues et gardés par le duc de Brabant quiest patron et collateur de la Prevostice comme dignité principale de ladite eglise et par autorité especiale du Saint-Empire leur protecteur et gardien envers et contre tous et a ceste cause il, comme duc de Brabant a plusieurs beaux droits sur la dite eglise et sur les appartenances comme ils dient"

..le vingt quatresme jour du mois d'avril l'an mil quatre cens soixante diexhuyt.

Afschrift uit het *Liber privilegiorum* door W. Membrede, secretaris

van het Kapittel van St. Servaas, op de koninklijke bibliotheek te 's Gravenhage. Collectie Y. no. 375.

Onuitgegeven.

632. 1478 September 5.

Koning Lodewijk XI van Frankrijk richt een schrijven tot den deken en de kanunniken van St. Servaas, waarbij hij hen er aan herinnert, dat hij bij hunne kerk een kapel *seu capellaniam perpetuam* heeft doen bouwen *construi, edificari et fundari* en ze heeft voorzien van kelk, missaal, priesterlijke gewaden en met andere kerkelijke sieraden ze heeft begiftigd en vooral met zekere inkomsten, baten en emolumenten ten behoeve van den aan te stellen kapelaan, die wekelijks drie H. Missen voor hem lezen zal, twee ter eere van den Zaligmaker en de derde ter eere van den H. Servatius met gebeden en *collecta* ter eere der H. Maagd en eigen gebeden *submissa voce*; dat hij daarbij bepaald heeft, dat die kapelaan evenals de overige kapelanen het genot zal hebben *de choro et pannis* hunner kerk *en sub capituli correctione, honoribus, libertatibus, emolumentis et franchisiis* der kerk; dat de vergeving aan hen direct zonder iemands bemiddeling behoort, en dat zij steeds een geschikt persoon en *sufficienter in lingua gallica erudita* aanstellen zullen; dat hij tot die cappelania benoemd heeft den magister Aegidius Ricaldi priester en verzoekt hen dezen in het bezit daarvan te stellen, hem een stal en plaats op het koor aan te wijzen, zooals gebruikelijk is, hem het genot toe te zeggen der inkomsten en emolumenten dier *capellania* en verder alles wat bij dergelijke gevallen noodig en geschikt is te doen.

Datum apud oppidum Selomorum¹⁾ die quinta mensis Septembris anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo, regni nostri decimo octavo.

Afschrift in: Servatius Emondts, *Varia collectionea fol. 67 v.*

Onuitgegeven.

633. 1480 October 20.

Lodewijk van Bourbon, bisschop van Luik, staat toe en geeft last om het beslag op te heffen gelegd op gelden, brieven en andere zaken, welke wijlen Guido de Brimeur, heer van Hum-

¹⁾ *Oppidum Selomorum*, zou dat niet eene fout van den copiïst zijn voor *oppidum Rhenorum*?

bercourt, in bewaring gegeven had bij de kanunniken van St. Servaas. Na dien hebben hij en zijne nicht de hertogin van Bourgondië, Brabant enz. daarop beslag doen leggen en ten gevolge van moeilijkheden en om nog grootere te voorkomen den kanunniken gelast niemand omtrent dat depositum verantwoording te geven tenzij met hunne toestemming. Aangezien nu Anthonia de weduwe van den heer van Humbercourt en hare mede-uitvoerders van diens testament, hem dezer dagen voldoening hebben gegeven *quo ad materiam arresti hujusmodi*, hij dit opgeheven heeft en verzoekt de kanunniken voornoemde Anthonia en hare testamentaire mede-uitvoerders geen moeilijkheden te berokkenen bij het opvorderen van dat depositum.

Datum in opido nostro sancti Trudonis anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo mensis Octobris die vicesima.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms. fonds latins no. 9311, met het zegel in roode was in slechten staat; van het handschrift nog leesbaar: S. LVD . . ICI de . . URBON . epi . Leodien ... ac comits Lossen.

Onuitgegeven.

634. 1480 October 23.

De burgemeesters en gezworenen van Maastricht stellen een onderzoek in naar de misdrijven begaan op het kerkhof van St. Jan aldaar en winnen zelf inlichtingen in bij den schout en het kapittel van St. Servaas.

Vermeld in het fragment eener lijst van charters van St. Servaas, pag. 75.

Onuitgegeven.

635. 1480 November 5.

Maximiliaan van Oostenrijk, hertog van Bourgondië, Lotharingen, Brabant, Limburg enz. geeft den kanunniken van St. Servaas een zelfde toestemming als Lodewijk van Bourbon bisschop van Luik gegeven heeft om na opheffing van het beslag, de gelden, papieren en andere zaken door wijlen Guido de Brimeur, heer van Humbercourt, bij hen in depot gesteld, te geven aan diens echtgenoot Anthonia en hare mede testamentaire uitvoerders.

Datum in castro nostro Luxemburgensi die quinta mensis Novembris, anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms. fonds latins no. 9311, met geschonden en oncijferbaar zegel in roode was aan perkamenten staart; nog te zien: een klimmende leeuw met helm op den kop, vasthoudend twee schilden ...; omschrift: *Sigilum secretum Maximiliani*, *burgondie, brabacie et comitu fland ...*

Onuitgegeven.

636. 1481 April 11.

Lodewijk van Bourbon, bisschop van Luik, na ingewonnen inlichtingen, verklaart dat de beide dorpen Sluysen en Coninxheim, gelegen in het graafschap van Loon, vrij zijn van schatting en dergelijken.

Van die twee dorpen was een aandeel gevorderd in de betaling der *lyffpencien* van 4000 rijnsche guldens 's jaars door het graafschap van Loon den Bisschop toegezegd. Daartegen waren die beide dorpen in verzet gekomen en gaven als redenen op, dat zij, de Bisschop verhaalt, „gansselyck ende geheel toebehoirden den eerwirdigen onssen gemynden deken ende Cappittel onser collegie kercken van St. Servaes bynnen onser stadt Tricht, die welcke daer in die hoege heerlicheit recht hebben sollen ende van onsen alreheylichsten vaderen ende genedichsten heeren Pausen, Keyseren, Roemschen Coninghen ende oyck onssen vurvaderen seeligher gedachten busschoppen van Ludick geprivilegieert syn, dat sy van honnen dorpen ende naecomelingen van desen tweeen voerscreven niet schuldich en waeren, noch en syn te helden met onsser graeffschappen voerscreven eenighe schettinge, settinge, lyffpencien offt ordinancien van penningen, ende dat sy daer van oever menschen gedencknissen geweest syn in vredelycke possessie ende gewoente”. Dit gaf aanleiding tot twist en geschillen, zoodat die zaak 11 April 1481 aanhangig werd gemaakt bij den leenzaal van Curingen, *op onsen genachten tot Curyngen*, als wanneer Joost van Coelhem (Toelhem?) heer tot Duras gelast werd om bij den deken en de kanunniken dienaangaande de noodige inlichtingen in te winnen en bescheid daarvan te doen op de eerstvolgende vergadering van dien leenzaat. Intusschen had de Bisschop door zijnen cancelier, raadsleden en eenige leenmannen een *dachvart* doen houden in de stad Loon en daarop doen dagvaarden den deken en kanunniken van St. Servaes om de bewijzen te leveren van de boven aangehaalde rechten en privilegiën, waar zij door hunnen procureur hebben mede-

gedeeld, dat „sy hunne bescheit voirscreven gesadt ende overbracht hadden in handen des voirscreven Joost van Coelhem”, met protest dat zij voor hen niet kunnen te recht staan, „welcke protestatie sy altyt van begynsell der twysten voerscreven gedaen hadden ende noch deden”; dat den 9 April 1481 Joost van Coelhem *mit gevulge* door onder te noemen mannen uitspraak gedaan heeft, dat die twee dorpen „in die betaelinghe onsser lyffpencien voergedeclareert noch in eenighen gelycken impositien, schattingen oft ordinancien van pennynge met onsser graffschap van Loen niet gehalden en zullen zijn nu off in toecomende tyden”, welke uitspraak door den Bisschop en Walter Ongewaschen zynen stadhouder, in het Loonsche leenrecht „gekeert wart in hoeden onsser mannen voerscreven, datselve tesamen, soo verre in ons is ende wy van rechtswegen vermoegen geheel ende all geratificeert ende geconfirmeert hebben, ratificeeren ende confirmeeren met desen onssen tegenwoordighen brieve ..”

De rechtsprekers waren: Johan heer tot Elten ind tot Vogel-sanck, drossaard van het land van Loon, Wylhem van Hamel heer tot Elderen, Wylhem van Horion, Wylhem Dobbels teyn heer tot Haren, Wylhem heer tot Wydoe, tot Asch ende Hanne, Wylhem van Vlodorp heer tot Leut ende tot Dalenbroeck, Wylhem heer tot Elderen, Walter van Elderen heer tot Moncheau, Rais van Guythoeven heer tot Gorssen ende tot Hosemont, Berthelmes van Sysemale heer tot Spalbeeck alle richteren, Johan van Herten canonic tot Loen, Johan van Cortembach drossaard van Bilsen, Rais van Corsswaerem, Herman van Horion, Wylhem van Horion, Ghys van Kanne heer tot Spauwen, Johan van Corsswaerem heer tot Landelgys, Johan van Sprolant ende Arndt van Herx.

Gegeven in onsen hoeve van Curingen int jaer ons Heeren dach in de leste genachte voerscreven, n.l. den XIden dach van Aprille inden jaere ons Heeren duysent vierhondert eenentachtentich ..

Afschrift in: Cartularium I b, *pontificalia*, fol. 58.

Onuitgegeven.

637. 1481 October 18.

Acte verleden voor Matheus Noetstock de Maeswyck,

klerk van het diocees Luik, keizerlijk notaris en van het kapittel van St. Servaas, waarbij de deken en de kanunniken dier kerk bekend maken, dat, terwijl zij kapittelvergadering hielden, daar verschenen Joannes Haller meester, Lambertus Voechs, Joannes Corbos, Arnoldus de Arle, Wilhelmus de Ruremunde, Joannes de Elsloe, Joannes de Cadiër, Hubertus de Peer, Eustachius Tabbart, Reynerus Tant, Wilhelmus Hekeler, Henricus de Valle, Nicolaus Cuper, Hugo Crock, Nicolaus Ruts, Joannes de Clercx, Amicus Vrient, Walter Datyn, Wilhelmus de Mauro, Gefardus de Gemart, Arnoldus Clut, Gisbertus de Wachendonck, Nicolaus Morgenstern, Joannes Gueter, Wilhelmus Tant en Henricus Proenen, *hospitularius*, allen *fratres hospitalis* en kapellanen van St. Servaaskerk, en namens hunne broederschap verklaarden, dat van overoude tijden *cujus initio memoria hominum non existit* in de St. Servaaskerk *quedam spiritualis fraternitas sacerdotum* gesticht is, die voor de overleden geloovigen, ouders en weldoeners op zekere dagen in de week missen lezen, vigiliën houden en andere godsdienst-oefeningen en goede werken verrichten en tot de uitoefening daarvan de toenmalige meester en leden uitgekozen hadden de kapel der Driekoningen, gelegen in de omgang der kerk in de nabijheid van de kapittelzaal, *in ambitu juxta et prope locum capitularem*, dat later, wegens moeilijkheden en hinderpalen, deze verlaten is en van den deken en kapittel voor hunne vergaderingen bekomen is de kapel van het hospitaal, eenigszins van de kerk verwijderd, waar de leden op gestelde dagen hunne *officia* hielden en de zaken hunner broederschap behandelden, doch „tam propter hujusmodi prenarrati inconvenientiam infirmorumque sepissime in ipso hospitali jacentium et languentium gemitus et clamores aliasque infectiones, quam etiam diversas imbrium, pluviarum, nivium et choruscationum multociens emergentium tempestates ab ipsa ecclesia nostra sancti Servatii suprascripta usque ad capellam dicti hospitalis in habitu religionis se conferre permaxime reddatur difficile et taediosum”. genoodzaakt waren somwijlen den tijd hunner *officia* te verlengen of na den bestemden tijd te beginnen en de behandeling hunner belangen achterwege te laten, dat zij, om hierin tegemoet te komen, deken en kapittel gevraagd hebben hun te willen toestaan het gebruik der koningskapel aan hunne kerk *jam no-*

viter constructa, erecta et fundata vicina et contigue ecclesie nostre door den koning van Frankrijk; dat, de redelijkheid van dit verzoek erkennende, en willende *divinum cultum ad laudem et gloriam Omnipotentis Dei et Beatissimi Servatii patroni nostri, in ipsa ecclesia nostra augmentare animarumque saluti et dicte fraternitatis commodo et honori quantum possumus intendere et providere*, zij hun het gebruik dier kapel hebben toegestaan onder beding: dat, zoo de koning van Frankrijk of een zijner opvolgers de stichting dier kapel willen vermeerderen en uitbreiden, zoodat zij en zelfs de rector der kapel in de uitoefening hunner bediening hinder ondervinden of zoo het gebruik dier kapel voor dat doel den stichter mishaaft, zij die kapel dienen te verlaten en naar hunne vroegere vergaderplaats terug te keeren of eene andere te kiezen; dat zij hunne oefeningen en vergaderingen moeten houden op uren, dat de diensten in de kerk niet gestoord worden en de kapel moeten afsluiten *foras ad ostium pulchra ornata vel alio ornato ligneo opere ad nutum removibili . . obstruent et celabunt*, ten einde het volk hunne handelingen en gesprekken niet kunne *notare, inspicere aut comprehendere*, doch dat zij daartoe geen *opere fixo vel firmo, ligneo vel lapideo* mogen laten maken zonder goedkeuring van deken en kapittel; dat met deze inwilliging zij geenszins willen te kort doen aan de rechten van den rector der kapel en zij of hunne opvolgers ten allen tijde het recht hebben deze vergunning te herroepen.

.. presentibus ibidem honorabilibus viris dominis Adriano de Momorante et Johanne Duyme presbyteris capellanis ecclesie sancti Servatii pretacte, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo primo, mensis Octobris die decima octava, indicatione quarta decima ..

Afschrift in het Protocollenregister der broederschap van kapelanen, deel I, fol. 91 v., op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D.

638. 1482 Maart 4.

Deken en kapittel van St. Servaas oorkonden, dat in hunne vergadering verschenen Johannes Haller meester, Henricus de Valle, Walterus Datyn en Amicus Vrients, leden der broederschap van kapelanen, voor zich en namens deze eener-

zijds en Wilhelmus Passart, roededrager hunner kerk, anderzijds en verklaard hebben dat deze laatste bij hen gesticht heeft drie H.H. Missen per week door de kapelanelen hunner kerk te lezen des Zondags, Dinsdags en Zaterdag op het altaar toegewijd aan de H. Maagd, de H.H. Barbara en Petrus Apostel in eene kapel aan de noordzijde der kerk gelegen, en op het uur door deken en kapittel te bepalen, onder beding dat ieder kapelaan na het lezen der H. Mis op het graf van Wilhelmus en zijne echtgenoot Mechteldis in die kapel gelegen *stando indutus alba cum aspersorio aquam benedictam aspergendo ibidem psalmos: Miserere mei Deus et De profundis unacum collectis de defunctis* bidden zal, voor de zielerust der stichters, hunner ouders en weldoeners; dat zoo iemand mocht vergeten de H. Mis op den bepaalden dag en uur te lezen, zal hij *ultra penam debitam* die Mis den volgenden dag in die kapel en op het bepaalde uur moeten lezen; dat Wilhelmus voor de stichting gegeven heeft eene jaarlijksche pacht van drie mud, dertien vaten en $\frac{1}{2}$ kop koren, pacht en maat van Maastricht, uit de hieronder te noemen panden; dat de kapelanelen en Wilhelmus gevraagd hebben die stichting te willen goedkeuren; dat zij dit hierbij doen en toestaan dat die Missen beginnen mogen gelezen te worden wanneer in hunne kerk de Hoogmis zoover gevorderd is, dat *per omnia secula seculorum in principio prephacionis* gezongen is, hoewel in hunne kerk het gebruik altijd bestaan heeft, dat tijdens de Hoogmis geen andere Mis mag gelezen worden, en Wilhelmus, zijne echtgenoot, kinderen en erfgenamen eene begraafplaats in die kapel toegevoegd hebben

De onderpanden zijn: 13 groote roeden bouwland in twee perceelen nabij den dousberch, in pacht bij Simon Meyer van Hees voor negen vaten koren 's jaars; 10 groote roeden onder Hees, in pacht bij Johannes Scheyff, smid, voor 8 vaten koren 's jaars; uit het huis met tuin van Hermannus Beurte Hees en uit 5 groote roeden bouwland aldaar voor eene erfpacht van 8 vaten koren; 5 groote en 12 kleine roeden onder Vleytingen, in pacht bij Laurentius Bollen voor 4 vaten koren 's jaars; 7 groote roeden bouwland nabij Sichen, beakkerd door Michael Box voor 5 vaten koren; 5 groote roeden bouwland nabij Zusschen, in pacht bij Johannes Mewus voor $3\frac{1}{2}$ vaten en $\frac{1}{2}$ kop koren; uit het huis met tuin van Palmardus

Triechs te Sichen 5 vaten koren; uit een perceel land in de heerlijkheid St. Pieter gelegen nabij de leprozerie aldaar, *prope domum leprosororum ibidem*, thans in erfpacht bij Leonardus de Bevorts voor 7 vaten en $\frac{1}{2}$ kop koren; uit den molen van Johannes de Wilre te Vierhoven $4\frac{1}{2}$ vaten koren; uit $2\frac{1}{2}$ bunder land te St. Pieter thans in pacht bij de kinderen Schellen 3 vaten koren; uit eene weide te St. Pieter in gebruik bij Remigius Mesinck twee vaten koren en 19 groote roeden bouwland onder Pietershem, in pacht bij Aleydis op die Beek voor 13 vaten koren.

.. presentibus ibidem honorabilibus et discretis viris domino Johanne de Cadier, presbytero claustrario, Petro Duyts et Laurentio Voersters virgifero dicte ecclesie sancti Servatii testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo secundo, indictione quinta decima, die vero Lune quarta mensis Marcii hora capitulari de mane consueta ..

De acte werd verleden op last van deken en kapittel door Matheus de Maeswyck, hun notaris.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas met gebroken zegel in bruine was.

Onuitgegeven.

639. (1483) April 18.

Lodewijk XI, koning van Frankrijk, sticht in de kapel, welke hij bij St. Servaaskerk heeft laten bouwen .. *pour la singuliere devotion que nous avons toujours eue et avons a monseigneur Saint-Sauveur, en l'honneur dequel, comme vous savez, avons fait bastir une chapelle en votre église*", zeven Missen te lezen elken dag een, waarvoor hij geeft 2000 ducaten, welke hij het kapittel van St. Servaas laat toekomen door zijn secretaris Jean le Feuvre.¹⁾

Donné au Plesseys du parc lez Tours le 18e d'avril.

Gebrekkig afschrift.

Onuitgegeven.

¹⁾ Op de rugzijde van het stuk leest men volgend adres: „A nos tres chers et bien amez les doyen, chanoines et chapitre de Saint-Sauveur (?) en Allemagne.

640. 1483 Mei 30.

Deken en kapittel maken bekend, dat de koning van Frankrijk *infra ecclesie nostre septa* eene kapel met daarin een altaar *splendidissime* heeft laten bouwen ter eere van den Zaligmaker en ze *sub specie crucifixi* begiftigd met drie Missen per week, dat zij nu uit handen van diens secretaris Joannes l e F e u v r e ontvangen hebben een brief van den koning, toegezegeld met zijn rond zegel in roode was, waarin hij hun bericht dat hij die stichting vermeerderd heeft met zeven missen per week, vormende drie stichtingen, namelijk *secundam, tertiam et quartam novas capellanas sive fundationes* en daartoe benoemd heeft Nicolaus D i b b o u t priester van het diocees Doornik, voor de tweede, Joannes D a h e t, priester van het diocees Kamerijk, voor de derde en Joannes d e H e r t e n priester van het diocees Luik voor de vierde stichting; dat hij daarbij bepaald heeft dat bij de volgende vacatiën, de rectoren zullen benoemd worden door het kapittel in de eerstvolgende vergadering na het vacceeren, en niet zooals dat gebruikelijk is door de kanunniken afzonderlijk, en dat bij die benoeming gelet dient te worden, dat de candidaten *in lingua gallica sufficienter fore eruditos* tot het afhooren der biecht van de hierheen stroomende pelgrims; dat hij daarbij geregeld heeft wanneer en op welke dagen die rectoren de Missen zullen lezen en ten slotte gevraagd heeft dat deze drie rectoren zullen worden opgenomen onder het getal der overige kapelanen en evenals deze de rechten en emolumenten genieten zullen, dat zij deze stichting met de daarbij gemaakte bepalingen en vereischten goedgekeurd en aangenomen hebben.

.. presentibus ibidem honorabilibus et discretis viris domino Joanne d e C a d i e r presbytero claustrario et Joanne P i s t o r i s altero notariorum dictae ecclesiae sancti Servatii Trajectensis ad praemissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo tertio, indictione prima, die vero Veneris tricesima mensis Maii

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1581.
Poppens, *Historia diplomatica*, fol. 291 (8).

641. 1483 October 13.

Gilles d e L a p i d e, deken van het H. Kruis te Luik en

kanunnik van St. Servaas te Maastricht, geeft een vidimus 1°. der bul van Paus Honorius III van 3 Maart 1221 (zie no. 88), waarbij deze het privilegie bevestigt door Keizer Frederik II 20 December 1220 geschonken en 2°. der bul van Paus Innocentius IV van 15 October 1355 (zie no. 334) bevestigend het privilegie van den Roomsche koning Hendrik VII van 16 Maart 1234.

Acta fuerunt hec Trajecti dicte diocesis in domo inhabitationis nostra presentibus ibidem honorabilibus viris dominis Johanne de Hertem, Huberto Godefridi de Peer, presbyteris capellanis et Petro Lamey clerico succentore prefate ecclesie sancti Servatii Trajectensis Leodiensis diocesis antedictae, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo tercio, indictione prima, mensis Octobris die decima tertia hora Vesperarum vel quasi

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met gebroken zegel in bruine was van den deken voornoemd en het onderschrift van den notaris Nicolas Ruts de Turnhout.

642. 1483 October 13.

Egidius de Lapide deken der kerk van het H. Kruis te Luik, geeft een vidimus a. van het privilegie 2 April 1354 door Keizer Karel IV aan het kapittel van St. Servaas geschonken en b. van de bul 18 December 1355 aan het kapittel verleend.

.. presentibus ibidem honorabilibus viris dominis Johanne de Hertem, Huberto Godefridi de Peer presbyteris capellanis et Petro Lamey succentore clerico prefate ecclesie sancti Servatii Trajectensis diocesis Leodiensis antedictae testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo tertio, indictione prima, mensis Octobris die decima tertia, hora Vesperarum vel quasi ..

Acte verleden voor Nicolaus Ruts, clericus van het diocees Kamerijk, keizerlijk notaris.

Afschrift in: Cartularium Ib, fol. 116.

643. 1484 Februari 17.

Acte van Henricus de Pascuis alias de Asten, openbaar keizerlijk notaris, waarbij Petrus Vos deken, Nicolaus de

Dyck, Johannes de Clutinghen¹⁾, Johanne de Heynsberch, Reynerus de Breyderode²⁾, Briccius de Vaerenhovel³⁾, Jaspard de Dyck⁴⁾ en Petrus Nepotis, kanunniken van St. Servaas, kapittelvergadering houdend bekend maken, dat zij in den afgeloopen zomer wegens pest, *propter pestem epidemiam tunc incessanter in dicto oppido Trajectensi mirabiliterque et acutissime vigentem* de stad verlaten hadden en van daar afwezig waren gebleven tot het feest van den H. Adreas d.a.v. *pro salvacione corporum suorum et ut a morte preserverentur* en zich naar verschillende *eis et naturis eorum convenientia* plaatsen hadden begeven en hunne mede-kanunniken Arnoldus de Eldris scholaster en Antonius Pruennen intusschen tot vice-deken benoemd, *confisi de eorum scienciis et prudenciis* belast hadden met het afwikkelen der loopende zaken, met de verzekering voor geldig te zullen houden hetgeen deze gedurende dien tijd gedaan hadden. Dat deze na den dood van kanunnik Hugo de Lanoe, die 16 October *extra romanam curiam* overleden was, welke maand *juxta indulgentia apostolica* in de stad en het land van Luik *indubitanter dicitur et reputatur mensis ordinariorum collatorum*, die prebende gegeven hadden aan Henricus Zoudenbalch, niettegenstaande hun eenige dagen later een schrijven van Angelus, bisschop van Soisson en Kamerijk en legaat voor Duitschland ten voordeele van zekeren Agapitus de Geraldinis *per non procuratorem* bezorgd was; dat zij aangezien door die benoeming geen procuratiestuk gegeven en vanwege den legaat *saltem littere juste et suspicionis carentes* ontvangen waren, hunne benoeming staande hielden, in de overtuiging dat hunne handelwijze verschooning verdiende; dat de legaat even-

¹⁾ Johannes de Clutinghen, als kanunnik vermeld reeds in 1471, werd 11 October 1487 gekozen tot cantor, groot-zanger.

²⁾ Reynerus de Breyderode, Brederode, was rijproost van het kapittel tot 1486, als wanneer hij die bediening neerlegde; in 1504 vinden wij hem nog als kanunnik; zijn opvolger was Antonius de Teylingen.

³⁾ Briccius (Brixius) de Vaerenhoevel volgde Wynandus van Erkelenz als kanunnik op en werd 11 Mei 1486 gekozen tot rijproost.

⁴⁾ Jasper van den Dyck verkreeg in 1476 de prebende van Mathias de Lewis, werd achtereenvolgens tot cantor en kamerling gekozen en een tweede maal cantor in 1495; te voren was hij in 1478 benoemd tot priester van Zepperen, bediening welke hij neerlegde in 1490; hij overleed 14 Juni 1508.

wel *omnia pro bono suo et honore facta ad malum interpretans* naar Maastricht was gekomen, den deken en het kapittel liet verzoeken Agapitus volgens den inhoud der toegezonden brieven, de prebende in kwestie te verleenen, hetgeen *spolium de jure prohibitum* was, die de zaak uitstelden, liet de beide voornoemde kanunniken en hunne medekanunniken voor zich dagvaarden en genen met kerkelijke suspensie en ban sloeg niettegenstaande hun protest dat hij zulks niet doen mocht, niettegenstaande ook dat in beroep was gegaan op den Paus en den H. Stoel, welk appèl onbeslist bleef en de Paus niet wilde ontslaan tenzij toegezegd was hetgeen de legaat in het bedoeld schrijven gevraagd had en eene gelijke toezegging voor zekeren *Ileonis de Geraldinis* voor de prebende en kanonikaat vacant geworden door het overlijden van *Johannes Bauwart* welk kanonikaat en prebende *Arnoldus* en *Anthonius* vergeven hadden aan *Johannes Reyneri de Wammel*, hoewel hun zoowel in het kapittel of daarbuiten niets gebleken was van een schrijven van den legaat ten gunste van *Ileonis*; dat zij ten einde hunne beide medebroeders ontslaan te krijgen uit de kerkelijke suspensie en ban en uit vrees ook, dat zij daarmede geslagen zouden worden, toegestemd hadden onder protest evenwel, dat zij hierdoor in geen deelen de rechten der bezitters van voormelde prebenden benadeeld en de statuten hunner kerk verkort willen.

.. presentibus ibidem honorabilibus et discretis viris domino *Wilhelmo Boyen* presbytero, *Leonardo Rolando* claustrario et *Johanne Rotarii* clericis testibus fidedignis ad premissa vocatis specialiter atque rogatis.

.. anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo quarto, indictione secunda, die vero Martis decima septima mensis Februarii hora capitulari de mane ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas, met het teeken van den notaris, zijnde een kolom op een voetstuk van drie treden, waarboven op een cirkel waarin een breedarmig kruis; op de benedenste tred staat: *Henricus de Pascuis*.

Onuitgegeven.

644. 1484 September 13.

Acte van notaris *Antonius* zoon van *Petrus de Ypelaer* de Ghynaken, waarbij *Petrus Vos* deken van St. Servaas een vidimus geeft van het charter van 30 Mei 1483, waarbij Lode-

wijk XI, koning van Frankrijk, in de kapel van den Zaligmaker der St. Servaaskerk drie kapelanien sticht.

.. presentibus ibidem honorabilibus et discretis viris dominis Johanne de Hert en presbytero Leodiensis diocesis, Galieno du Biet clerico Tornacensis diocesium testibus ad premissa vocatis et rogatis.

Datum et actum Trajecti sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo quarto, indictione secunda mensis Septembris die decima tertia

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas, met het zegel in roode was van den deken en met het teeken van den notaris. Het zegel stelt voor: onder eene gothische nis rechts de H. Petrus, houdende in de rechter hand den sleutel, en links de H. Servatius, houdende met de linkerhand den kromstaf; onder de nis een schild beladen met vijf tweelingsbalken en in het schildhoofd een uitkomende leeuw; randschrift: *S. petri de Vos. decan atii . traiectensis.*

Onuitgegeven.

645. 1485 November 4.

Acte van Wilhelmus Shevaerts, priester van het diocees Luik, openbaar pauselijk en keizerlijk notaris en gezworen notaris van het Hof van Luik, waarbij Gerardus de Gronsselt J.U.L. kanunnik en cantor van O. L. Vrouw Munster te Aken als dezès gevolmachtigde en Johannes Rovers als syndicus en procurator van het kapittel van St. Servaas verklaren, dat onlangs een geschil tusschen die beide kapittels over eene jaarlijksche rente van 50 Luiksche schellingen gevoerd is ten overstaan van Henricus Urdenson decretorum doctor, deken van het kapittel van den H. Andreas te Keulen als rechter en conservator jurium et privilegiorum rerumque et bonorum van het Munster te Aken, doch zonder resultaat, dat zij om verdere moeiten en onkosten te sparen, die zaak in handen gesteld hebben van scheidsrechters met name voor eerstgenoemde Theodorus de Xanctis J.U.L. kanunnik der kathedraal van Luik en voor laatstgenoemde Reynerus, deken van het kapittel van den H. Petrus aldaar, die tot geene overeenkomst zijn gekomen; dat zij daarop die zaak in handen gesteld hebben van Tilmanus Slecht decretorum doctor, kanunnik der kathedraal en Officiaal van Luik als *superarbiter*, wien zij door bemiddeling van Christianus de Weirt al de daarop betrekking hebbende

stukken hebben overgedragen waarvan acte opgemaakt werd door Anthonius dè Ypelaer notaris en scriba.

.. presentibus ibidem honestis et discretis viris Lamberto de Treuwinckel et Henrico de Venrode clericis dicte Leodiensis dyocesis testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Acta fuerunt hec in antiquo choro dicte ecclesie sancti Servatii Trajectensis sub anno a Nativitate ejusdem Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo quinto, indictione tercia, die vero Veneris quarta mensis Novembris hora undecima antemeridiam vel circiter.

Op dienzelfden dag en zelfde uur verlengden Gerardus de Gronsselt en Johannes Roveri in bijzijn van den Officiaal Tilmannus Slecht met een maand den termijn voor de rechtspraak bepaald.

.. presentibus ibidem honestis et discretis viris Matheo Noitstock, Johanne Arnulphi de Malmandario, notariis publicis et Martino de Ruremunde clerico dicte Leodiensis dyocesis testibus ..

Acta fuerunt hec prope antiquum chorum ecclesie sancti Servatii supradictum sub anno etc.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.
Onuitgegeven.

646. 1486 Januari 2.

Acte van Wilhelmus Shevaerts priester van het diocees Luik, gezworen pauselijk en keizerlijk notaris en van het Hof van Luik, waarbij Gerardus de Gronsselt J.U.L. kanunnik en cantor van het Munster te Aken, zijne goedkeuring geeft aan de scheidsrechterlijke uitspraak van Tilmannus Slecht, officiaal van Luik, als superarbiter in het geschil tusschen het Munster en het kapittel van St. Servaas (zie vorig regest).

.. presentibus ibidem honestis et discretis viris Petro de Eudencium magistro, Nicolao de Clermont, Mattheo van den Sande clericis et Johanne Koyten layco Leodiensis et Cameracensis diocesium testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Anno a Nativitate ejusdem Domini millesimo quadringente-

simo octuagesimo sexto, indictione quinta, die vero Luna secunda mensis Januarii ..

Oorspr. in dorso van de notarieele acte vermeld onder no. 645 hiervoor.

Onuitgegeven.

647. 1486 Maart 14.

Acte van Matheus Noitstock de Maeswyck, clericus van het diocces Luik en openbaar keizerlijk notaris, waarbij Renerus Bormans decretorum doctor, deken van het kapittel van den H. Petrus en Egidius de Lapede deken van het H. Kruiskapittel, beiden van Luik, een vidimus geven van het privilegie in 1132 aan St. Servaaskapittel geschonken door Lotharius III, Roomsche koning. Namens het kapittel van St. Servaas was hem dit gevraagd door diens scholaster Arnoldus de Elderen.

.. presentibus ibidem honorabilibus et discretis viris dominis Petro Nepotis sancti Pauli Leodiensis ac Ludovico Rolants sancti Servatii Trajectensis Leodiensis diocesis ecclesiarum capellanis et Renero Noitstock clerico Leodiensis diocesis testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Datum et actum in ecclesia sancti Servatii suprascripta sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto, indictione quarta, die vero Martis quartadecima mensis Martii

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met de gebroken zegels der beide dekenen in groene was aan perkamenten staart.

Afschrift in: Cartularium II a, *Imperialia*, fol. 15 v.

Onuitgegeven.

648. 1487 October 15.

Paus Innocentius VIII staat den kanunniken van St. Servaas toe om, waar zij de oude tienden heffen, daar ook de nieuwe naar de mate der oude te heffen .. „ut in locis illis, in quibus vobis veteres decime canonice sunt concessae novalium quoque de quibus aliquis hactenus non percepit, pro ea portione, qua veteres vos contingunt percipere valeatis sine in eis prejudicio alieni.”

Datum Lugduni Idibus Octobris pontificatus nostri anno quarto.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Afschrift in: Cartularium I, *Pontificalia*, fol. 17; — Ms. fonds latins no. 10180, fol. 128; — *Diplomata Trajectensia de anno 1486 ad 1519*, fol. 1631.

Onuitgegeven.

649. 1489 Januari 29.

De burgemeesters van Maastricht verklaren ten overstaan der kanunniken van St. Servaas, dat zij geen boete gevorderd hebben van hun roededrager, dien zij veroordeeld hebben en dat zij in het vervolg de bestraffing hunner ondergeschikten aan hen zullen laten.

Vermeld in het fragment eener lijst van charters van het kapittel van St. Servaas, op het Rijksarchief te Maastricht pag. 36.

Onuitgegeven.

650. 1489 October 3.

De Magistraat van Maastricht besluit dat de suppoosten van het kapittel van St. Servaas geen functie der gemeenten kunnen waarnemen, noch gekozen kunnen worden tot gouverneur van eenig ambacht en dat de daartoe gekozenen afgezet zullen worden.

Vermeld als voorgaand.

Onuitgegeven.

651. 1490 November 5.

Anthoⁿius P^ruⁿen, vicedeken en de kanunniken van St. Servaas verklaren, dat Gerardus D^ye B^ru^yn, *pater cenobii seu conventus Vallis Josaphat sororum sub tercia regula Sancti Francisci de penitencia nuncupatorum* in Maastricht onlangs gesticht, in hunne kapittelvergadering medegedeeld heeft, dat hij met Gods hulp en van wijlen Ludovicus de B^ou^rb^on, bisschop van Luik, op hun grondgebied *materialiter* gebouwd heeft gemeld klooster en alles heeft tot stand gebracht en uitgevoerd als omschreven in den brief van 15 December 1481 van genoemden Bisschop en bevestigd door diens opvolger Johannes de H^oe^rn^e en verzocht heeft hunne toestemming en goedkeuring daaraan te willen verleen^en; dat zij dit verleen^en onder beding dat op Zon- en feestdagen, als in de *matrix ecclesia* het Woord Gods verkondigd wordt en den geloovigen volgens gebruik de feesten en mandata worden bekend gemaakt, op dat uur in hare kerk niet mag worden gepredigt of iets gedaan ten nadeele dier kerk; dat wegens den grond en als erkenning van

het patronaatsrecht van het kapittel, en wegens het kanonikaal aandeel der offeranden en andere baten wegens die oprichting den pastoor der parochiekerk verschuldigd, aan dezen zullen behooren; en de pater en religieuzen jaarlijks met het feest van den H. Andreas het kapittel leveren moeten een vat koren en met Kerstmis vier kapoenen *in plumis* en dat, wanneer in de toekomst een overledene uit de parochie van St. Jan bij hen begraven wordt, de vicarius dier kerk, thans Laurentius Clercx, bekomen zal de kanonikale portie, n.l. het derde deel van het offer aan het hoofdaltaar, van de was, alsmede het doodenkleed en twee vaten koren te leveren met het feest van den H. Andreas of uiterlijk met O. L. Vrouw Lichtmis, waaraan Laurentius voor zich en zijne opvolgers de goedkeuring heeft gegeven; dat de rector, zoo hij wereldsch priester is, verplicht zal zijn met de hooge feesten van Paschen, Pinksteren, O. L. Vrouw Hemelvaart, Allerheiligen, Kerstmis en met de feesten van den H. Servatius en Dedicatie der kerk de diensten hunner kerk, de generale processies en de uitvaarten der kanunniken in kerkelijk gewaad bij te wonen en bij de processies plaats nemen na de vicarii, de subcustodes en de vicarii van St. Jan en St. Mathias; voor de overige feesten zal hem dat vrijstaan; dat bij de uitvaarten der kanunniken, wanneer haar daarvan kennis wordt gegeven, de religieuzen de *vigilias novem lectionum* zullen bidden en de vader eene H. Mis lezen; zoo onder de religieuzen er zijn die de *vigiliae* niet kennen, zullen deze in de plaats 50 Onze Vaders en 50 Wees Gegroeten bidden volgens haar gebruik; dat zij om dit alles de paters, het klooster en het convent der religieuzen in hunne broederschap en bescherming opnemen en zich verplichten haar bij elke moeilijkheid bij te staan en te helpen. Ten slotte bepalen zij, dat, met toestemming van den vicarius van St. Janskerk, de offers, geschenken en legaten, buiten de hierboven vermelde, aan het klooster zullen aanvallen en blijven. De H. Olie zal jaarlijks door den virarius van St. Janskerk aan het klooster verschaft worden. Tot onderpand stelden de pater en de religieuzen haar klooster, huis en verdere goederen.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo, mensis Novembris die quinta.

Afschrift in het register der Documenten van het klooster Dal van

Josaphat op het Rijksarchief te Maastricht, fonds Dal van Josaphat, fol. 17 v.; — *Acta Capituli Sancti Servatii ibidem fonds St. Servaas*, tom. II, fol. 183.

Onuitgegeven.

652. 1491 Februari 7.

Antonius Prunen¹⁾ vicedeken en geheel het kapittel van St. Servaas richtten een schrijven aan Gerardus Rycken, *modernus pater sive confessor religiosarum in Christo sororum sub observantia tertii reguli ordinis sancti Francisci de poenitentia nuncupati domus seu cenobii et conventus sanctorum Andree et Barbare virginis in loco dicto den meghdendries pariter in communi viventium*, waarbij mededeeling dat zij hem en zijne opvolgers op zijn verzoek tot suppoost hunner kerk hebben aangenomen onder beding dat zij de processies op de feestdagen van Kerstmis, Paschen, Pinksteren, O. L. Vrouw Hemelvaart, Allerheiligen, van den H. Servatius en van de dedicatie hunner kerk in kerkelijk gewaad moeten bijwonen en plaats nemen bij de *vicarii*, de *investiti* en kapelanen hunner kerk, dat zij overigens de andere processies en kerkelijke diensten naar verkiezen kunnen bijwonen; dat de religieuzen bij de uitvaarten der kanunniken, zoo deze haar worden aangekondigd, de vigiliën van negen lessen moeten bidden en de pater een H. Mis lezen; dat de religieuzen, die die vigiliën niet kunnen bidden, in de plaats daarvan 50 Onze Vaders en 50 Wees Gegroeten bidden moeten; dat zij onder die voorwaarden de paters en het convent in hunne broederschap in bescherming genomen hebben zoodat zij verplicht zullen zijn haar bij voorkomende moeilijkheden bijstand te verleenen en in bescherming te nemen behoudens dat ze *in signum recognitionis et obediencie* jaarlijks hun vier kapoenen *in plumis* moeten leveren.

Datum anno a Nativitate Domini 1491 mensis Februarii die septima.

Afschrift door H. Lenssens, openbaar notaris van den Raad van Brabant in *Variorum*, tom. III, p. 433.

Onuitgegeven.

¹⁾ Als kanunnik voorkomende reeds in 1448, werd hij 1473 gekozen tot meester van het hospitaal, *hospitarius*, van het kapittel, waardigheid welke hij twee jaren later nederlegde. Vervolgens werd hij vice-deken gekozen en als zoodanig vermeld reeds in 1485; hij overleed 11 Januari 1498.

653. 1491 October 24.

Op verzoek van het kapittel van St. Servaas geeft de Official van Keulen een vidimus der bul in 1401 door Paus Bonifacius IX aan dat kapittel geschonken, waarvan het origineel was getoond door Johannes van der Culen, procurator juratus der processen van dat Officialaat en syndicus sive procurator van het kapittel voornoemd.

.. presentibus ibidem providis et discretis viris magistris Lamberto Vaeght, Francone Wychen procuratoribus, Jacobo de Lippia, Henrico de Horst, Hermanno de Oussy, Theodorico de Broick et Tiberio de Monte notariis causarum communibus dicte venerabilis curie Coloniensis juratis testibus ad premissa vocatis et rogatis.

Actum et datum Colonie in Aula Archiepiscopali prefata inibi hora causarum audientium consueta, more locoque nostris solitis ad jura reddenda pro tribunali sedente sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo primo, indictione decima, secundum usum, stilum et consuetudinem scribendi civitatis et diocesis Coloniensis, die vero Lune vicesima quarta mensis Octobris

Acte verleden voor Bernardus de Oessoy, clericus van het diocees Keulen, openbaar keizerlijk notaris en generaal notaris van het Officialaat van Keulen.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas, met het zegel in groene was van het Officialaat aan perkamenten staart, zijnde: onder eene gothische nis een bisschop met mijter op het hoofd, een boek in de rechter en den kromstaf in de linkerhand; omschrift: S. ... *officialitatis . curie . coloniensis . novum*; tegenzegel: dezelfde voorstelling; omschrift: S. *officialitatis . curie . colon.*

Onuitgegeven.

654. 1492 Mei 23.

Johan van Hoerne bevestigt de rechten, *vryheyden, privilegien, exemptien ende andere gonsten* aan het kapittel van St. Servaas verleend door Pausen, Keizers, Roomsche Koningen, hertogen, andere vorsten en heeren, in bijzonder door Johan van Heynsberch en Lodewyck van Bourbon, zijne voorgangers.

Tot getuigenis der waarheid heeft hij dezen brief in tegenwoordigheid van Peter van Cortenbach zijn raad en sie-

geller en kanunnik zijner kathedraal met zijn zegel ad causas bezegeld.

.. die gegeven is in onssen stadt Tricht int jaer ons Heeren doen men schreeff dusent vierhondert tweentnegentich inden maent van Maye des XXIIIe daechs.

Afschrift in: Cartularium I b, fol. 60 v.; — Ms. fonds Latins, no. 10180, fol. 133 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 1486 ad 1539*, fol. 1651. Onuitgegeven.

655. 1492 September 21.

Egidius de Lapide, deken van het H. Kruiskapittel van Luik, geeft op verzoek van het kapittel van St. Servaas een vidimus der bul van Paus Honorius III van 2 Maart 1221, waarbij deze bekrachtigt het octrooi dat kapittel 9 December 1220 verleend door Keizer Frederik II om vrijdom van tol in geheel het Rijk.

Datum et actum in oppido Trajectensi Leodiensis diocesis sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo mensis Septembris die vicesima prima.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met gebroken zegel van den deken, zijnde: onder gothische nis de beeltenis der H. Helena, houdende met de rechter hand het kruis; omschrift: S. eccle

Afschrift in: Cartularium II a, *Imperialia*, fol. 32. Onuitgegeven.

656. 1493 September 5.

Johannes de Hoerne, bisschop van Luik, geeft zijne goedkeuring aan en bevestigt de overeenkomst 5 November 1490 gesloten tusschen het kapittel van St. Servaas en het klooster „Dal van Josephat”.

Datum sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio mensis Septembris die quinta.

Transfix van den brief van 5 November 1490 (no. 651).

Afschrift door: notaris Simon de Bellomonte in *Registrum acuum Capitularium* etc., tom. II, fol. 283. Onuitgegeven.

657. 1494 November 18.

Deken en kapittel van St. Servaas maken bekend, dat zij met het feest van Johannes den Dooper 1490, *nae onsser Kercken*

registeren te rekenen ende te tellen, voor den tijd van twaalf jaren aan Henrich Noetstock den jongen te pacht gegeven hebben hunne *thiende lande, bempde, czensse, capponen metten scholtiss off meyerampt* van Dilsen, dat deze intusschen is komen te overlijden en bij testament zijnen toust met zijn rechten gelaten heeft aan Gerart Haeck van Eyck, dat zij niettemin wenschende over het meierambt te beschikken, het met al zijn rechten gegeven hebben aan hunnen *waelgeminden dyenaer* Mattheus Noetstoick, teneinde het „wael ende loifflick te regeeren ende te bedyenen, onsser Kercken renten, rechten ende heerlicheyt to heffen, to bueren, to vorderen ende to bewaren, die gedinge to halden”, en alles te doen wat hij verplicht is, behoudens de *jaergulden*, welke hij „nae uutwysinge der alde brieve” hun betalen moet en dat zij hem toestemming hebben verleend om een of meer *ondermeyeren* in zijne plaats aan te stellen die dezelfde rechten en macht zullen hebben.

.. anno XIII^c vierende negentich in Novembri den XVIIIe dach.

Afschrift in: *Registrum actuum capitularium* etc., tom. I, fol. XIX.
Onuitgegeven.

658. 1494 November 21.

Deken en kapittel van St. Servaas oorkonden, dat zij „om sunderlinge guet betruwen .. totten ersamen ende vromen Gielis *Marixhal*”, hem benoemd hebben tot meier van Grendville, *Greynvilhe*, met alle rechten tot dat ambt behoorende, uitgezonderd de pachten hunner bouwhoeve en deszelfs landerijen aldaar, onder beding dat hij jaarlijks uit de cijnzen dier bouwhoeve hun betalen zal acht rijsche gulden van twintig stuiver elk en leveren achttien kapoenen en binnen de twee jaren zal aanleggen een nieuw register van hunne cijnzen en kapoenen *met verclaeinge der panden, metten regenoten ende helder derselver panden nu wesende met gueden onderscheyde so dat behoeren sall.*

.. int jaer onss Heren XIII^c vierende negentich in Novembri den XXIe dach.

Afschrift ibidem, fol. XVIII v.
Onuitgegeven.

659. 1496 Maart 26.

Adam Esther heymburge, Smetz Henn burgermeister, Clais Gedelinck, Abils Henn, Jacob Haynbach, Syfartz Thoennes gezworenen van Guls verklaren, dat zij als eene vrijwillige gift van de kanunniken van St. Servaas ontvangen hebben eene koorkap voor hunne kerk *zu dem dynst Goitz*, welke zij als een *groesse gunst und fruntschafft* aangenomen hebben en hun daarvoor dank zeggen.

Datum anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto Sabbato post festum Annuntiationis gloriose Marie Virginis.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas; zegel verloren.

Afschrift in: *Variorum*, X, fol. 203.

Onuitgegeven.

660. 1497 April 4.

Lodewyck van Bourbon, bisschop van Luik, vernomen hebbende dat de kanunniken van St. Servaas en de dorpen Vletingen, Heze, Lauffelt, Elcht, Berghe, Zepperen, Groetloen, Coeninxhem, Sluysen en Berne, *daer de heerlicheyt, hoge ende lege hun gentselick ende tzomale zo behuert, sere swerlich met hoemoet wille ende gewalt aldaer overvallen ende vercort werdden*, aangezien zij in die dorpen geen, doch alleen in het dorp Heer een *vast halt oft gevenckenisse* bezitten, alwaar hunne *amptlude ende dieneren* de misdadigers en plichtigen *seker ende vast setten ind halden mochten*, hij, ten einde dezer *heerlicheyt ende rechten* in die dorpen naar redelijkheid behouden en bevorderd worden, toestaat de misdadigers in die dorpen gevat, bij dag en nacht door zijne landen te brengen naar het dorp Heer *sonder ons darin te misdoen in eeniger wys*.

Gegeven in onsser stadt Ludick int jaer ons Heeren Jesu Christi duysent vierhondert nuegentich ende seven, vier daegen in April.

Afschrift in: Ms. fonds Latins, no. 10180, fol. 158 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 1486 ad 1539*, fol. 1701.

Onuitgegeven.

661. 1498 October 11.

Paus Alexander VI gelast den abt van St. Gertrudis te Leuven, den deken van de H. Gudula te Brussel en den Officiaal

van Maastricht om den clerus van Maastricht, die onrechtmatig met kerkelijke ban en cessie was geslagen en veroordeeld tot eene boete van duizend zilveren marken, daarvan te ontslaan. Fredericus *B rug a i t s*, secretaris en familiaris van den Bisschop van Luik, had een proces met de magistraat van Maastricht wegens onteerende beledigingen en andere redenen, dat eerst gevoerd werd voor het gerecht der burgemeesters en gezworenen dier stad, alwaar *B rug a i t s* woonachtig was, daarna voor zekere seculiere officiaals dier stad; dat Fredericus den abt van St. Jacob te Luik verkeerdelijk had ingelicht, dat hij nl. van genoemden burgemeester en gezworenen onafhankelijk was en zij geenszins hem in rechten konden vervolgen en bijgevolg de gewezen vonnissen invalied zijn; dat deze daarop den burgemeester en gezworenen gelastte hun vonnissen binnen bepaalden tijd te herroepen of hem ook binnen zekeren tijd op te geven wanneer zij dit om billijke redenen niet doen konden, zulks onder bedreiging van kerkelijke ban en eene boete van duizend zilveren marken; dat *Robricus M o y g e*, deken van St. Pieter te Luik, wien genoemde abt zijne taak had overgedragen, na verwerping van aangevoerde redenen verklaarde dat zij die straf en boete hadden beloopen, die daarop in beroep waren gegaan bij den H. Stoel.

Datum Rome apud sanctum Petrum anno Incarnationis dominice millesimo quadringentesimo nonagesimo octavo, quinto Idus Octobris pontificatus nostri anno septimo.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.
Onuitgegeven.

662. 1499 Januari 25.

Acte van *Guielemus M a i r s c a l c*, clericus van het diocees Kamerijk, openbaar pauselijk en keizerlijk notaris en van het bisschoppelijk hof van Kamerijk te Brussel, waarbij *Marcus Steenberch J.U.D.*, deken van de H. Gudula aldaar, uitvoering geeft aan de bul van Paus Alexander VI (zie vorig nummer), welke hem door *Michael M o s s*, kanunnik van St. Servaas en *Arnoldus C o e l m a n s*, kanunnik van O. L. Vrouw, als procuratoren en zaakgelastigden dier beide kapittels en van den geheelen clerus, overhandigd waren, na de gebruikelijke dagvaardingen gedaan en verdere rechtsgebruiken volvoerd te hebben.

.. presentibus ibidem honorabilibus et discretis viris domino Nicolao Boelair presbytero, Johanne van Cotthem, Sigerodae et Johanne Bosverliers clericis dicte cameracensis diocesis testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Datum et actum in predicto oppido Bruxellensi dicte Camera-censis diocesis in domo habitationis nostre ibidem sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo nono, indictione secunda, die vicesima quinta mensis Januarii.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met het zegel in roode was van het dekenaat der H. Gudula aan perkamenten staart; onder eene gothische nis de beeltenis der H. Gudula, houdende in de rechter opgeheven hand een palmtak, in de linker een lantaarn, daaronder een persoon op de knieën in gebed; randschrift: *S. plebanatus : ecclesie : [sancte] : Godile : bruxellensis.*

Onuitgegeven.

663. 1500 Februari 26.

Schout en schepenen van Sichen doen uitspraak in een geschil van het kapittel van St. Servaas met Jonkheer Heynrick Tybus, heer van Sichen, wegens *passagien oft in ende uutvaert van ons herscaps berge omme desselven heeren van synt Servaes hons berghs, te mogen gebruycken ende hon steyn te vaeren doer den berch ons heerscap oft doer alsulge passagien als by onsen joncker oft by synen voerseteren in voertyden gemaect is geweest*, waarover partijen proces gevoerd hebben voor de XXII van Luik en door dezen hun *geremitteert*, welk vonnis zij vellen na *daerop by secker werckmeysteren vanden vurgenampten bergen besproken ende beraeden hebben ende ouch den voirscreven berch ende passagien op ons beeste gevisenteert*; „dat die Heeren van synte Servaes voirscreven derselver wege passagien ende doervaert gebruycken suelen omme hon steyn te vueren uut denselven honnen berge doer die vurgenoempte wege ende passagien te honnen profyt, hetsy te wagen oft andersyns, soe hon dat gelieven sall, sonder callengerien oft behuederen van onssen joncheren voirscreven oft yemants van synen wegen ende daervoer suelen die vurgenoempte Heeren van synte Servoes onssen joncheren geven ende betailen doer syn erve te passeren van iegelycken raeproeden twee horns gulden cyns te betaelen, want wy by die vurgenoempte werckmeysteren bevonden hebben dat eyn iegelicke

raeproede waele gecost heft boven die profyten die daer van gecomen syn vier horns gulden, van den willigen die vurscreven Heeren die helft betaelen sullen gelyck voirscreven is ende die andere helft sall blyven ten last ons joncheren, ende daer voir sall onsse joncheren ouch behalden ende gebruycken der doirvaert in den voirscreven berch doer dat erve der Heeren van synt Servaes voirscreven.”

Wouter Pricken, schout, Ogyr van Wange, Everardt Goddyns, Gheret Box, Moes Schoutiten, Stas Lambrechts, Johan Daniels en Wouter Godins schepenen.

Gegeven in den jare der zeliger geboirten ons lieffs Heeren Ihesu Christi vyffteen hondert in Ffebruario des sessende twintichsten daichs.

In dorso.

1503. Juni 17.

Deze uitspraak en vonnis werd bekrachtigd door Joncker Everardt van der Marck, die *wilt* dan van werden halden, ind laeten die Heeren van synt Servaes by yerre gerechticheyt. . . waarop die van St. Servaas betaald hebben voor dertien roeden zes en twintig Hornsche gulden, en zoo bevonden zal worden, dat er nog meer zouden zijn, zullen zij ook meer betalen.

. . den XVII daighs in Junio anno etc. XV^c ind drye.

Afschrift in: Registre aux cens de Bergh, Dilsen et Sichen, no. 2 § V op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Onuitgegeven.

664. 1503 Februari 4.

Ernest van Beieren, bisschop van Luik, richt een schrijven tot de geestelijkheid van Maastricht, waarin hij mededeeling doet dat hij het billijk vindt, dat zij de stad ter hulp komt in de moeilijkheden waarin deze verkeert en bijdraagt in de gevraagde betalingen en dit voor twee jaar toezegt, zooals zij vroeger al gedaan heeft toen de nood niet zoo groot was.

Vermeld in het fragment eener lijst van charters van St. Servaas-kapittel, fol. 36 op het Rijksarchief te Maastricht.

Onuitgegeven.

665. 1504.

Deken en kapittel van St. Servaas oorkonden, dat zij *in onssen capittelle huysse vergaidert wesende, capittulerende ende*

tzamen sprekende met gemeynen overdragen ende gevolgnisse onsser allen aan Reynalt van Hembercuert voor den tijd van negen achtereenvolgende jaren, aanvang nemende met St. Remigius 1505, verpacht hebben hunne hoeve te Grenville (Grandville)¹⁾ op de Jeker, bestaande in huis, tuin, akkerlanden, beemden, weiden enz. tegen het leveren, het eerste jaar van 200 mud spelt, maat van Tongeren en pacht van Hespengouw en de 3 volgende jaren van 235 mud, te weten op den eersten Donderdag van Maart, de helft in geld, volgens den prijs die voor een mud beste spelt op de markt te Tongeren betaald wordt door hunnen rentmeester en zoo zij met dien prijs niet tevreden mochten zijn, zullen zij op zijne kosten van de gezworen marktmeesters van Tongeren *effractie off broke* van de beste soort spelt vragen, waarnaar hij zijne betaling doen zal behoudens *aen elc mudde als dat also gesadt is aft te staen eyn ortken van eynen bodden tongersche payen*; en om *die effractie ende broeke te volvueren ende gesadt te werden als voorschreven is*, zal Reynalt verplicht zijn op den eersten Donderdag van Maart naar Tongeren te gaan, waarheen zij alsdan hunne rentmeesters en afgevaardigden op zijne kosten mogen sturen en zoo hem dat niet schikt en zij niemand anders sturen, zal de pachter toch verplicht zijn zich daarheen te begeven en vier of vijf goede mannen van de rentmeesters, die *der gheyliker guede hanteeren* met zich nemen en zal hij volgens hunne *settinge* de betaling doen, de helft op dienzelfden dag, de helft met April d.a.v.; dat hij, het land *bereydt ende bezeydt* vindende, van de zomer- en wintertarwe, na de pacht te hebben betaald, de helft zal moet afstaan aan den halfwin Jan Swennen van Repen en zullen zij hem het tekort leenen, dat hij binnen de twee jaren in geld aan hunnen rentmeester zal moeten teruggeven; dat zij hem het eerste jaar, wanneer hij het land zal *bereyden*, leenen zullen *dat soet koeren*, dat hij hun van het eerste opgebrachte koren zal teruggeven; dat zonder hunne toestemming, hij geen ander land in hunnen *hoeft trecken off winnen* mag; dat hij gedurende die negen jaren het land *wal ende loffelick mesten ende mergelen ende jaerlicx wael ackeren, drynen ende bereyden sal*; dat hij het huis, stallen, schuren en bakhuis *buwelich* houden zal en op zijne kosten laten herstellen en

¹⁾ Grandville, eene gemeente van de provincie Luik.

maken, hetgeen een timmerman op één dag kan vervaardigen, zonder daarvoor iets te rekenen; en de daken en *wender* „bizonder vander onderste holt nederwaert” op zijne kosten onderhouden; dat hij de kleine brug voor de groote gelegen in goeden staat houden zal, zoodat daarover geene klachten mogen rijzen; dat voor nieuwbouw aan de hoeve of de brug of voor grondwerken de kanunniken de loonen, *dachueren* zullen betalen en het materiaal leveren en hij den werklieden de kost geven; dat schattingen en gewone lasten voor zijne rekening zijn; dat hij van jaar tot jaar de volgende achterstallige cijnzen, renten, kapoenen, kippen, *rubisoet*, *spelt* of ander koren, ter plaatse en hoven waar zulks behoort, betalen zal nl. 1 kapoen wegens de hoeve van den Abt van St. Truiden te Vile; een vat knollenzaad *der kampen* van St. Maarten in Ysle te Luik; den pastoor van *Moesmolen* (Momalle)¹⁾ 1 mud spelt; den pastoor van Fyen vier vaten spelt; den pastoor van Grandville ook vier vaten spelt; van de hoeve van het panhuis met de 12 roeden land, waarvan zeven releveeren van de hoeve van den abt van St. Truiden 1 hen; den armen van Grandville 6 vaten spelt; het kapittel van St. Paulus te Luik 12 vaten spelt; den pastoor van Vile 2 vaten spelt; het luminare van Grandville 3 vaten spelt van de weide te Linde, *inden* hof van Lynne 6 denaren, $\frac{1}{3}$ penning en $6\frac{1}{3}$ kapoen; den kapittelheeren van den H. Dionysius te Luik 3 mud en 4 vaten spelt; de huisvrouw van Michiels van Elderen 1 mud spelt; den pastoor van Lynne 4 vaten spelt; van de beemd van Boudewyn 2 denaren; den kanunniken van den H. Dionysius voornoemd 6 vaten spelt; van 12 naderhand verkregen roeden lands hoevende te Hees 8 denaren, betaalbaar met Kerstmis; dat hij op zijne kosten *vreedde*, *luyken*, *riolen*, *wegen ende die garden hangen sall*; dat hij een register dient aan te leggen, waarin al de perceelen omschreven zullen zijn met vermelding der reingenooten, en zoo hij dit verzuimt zullen eenige hunner medekanunniken en rentmeesters met drie paarden op zijn kosten naar Grandville komen, die dan dat register zullen aanleggen; dat aan het einde van de toust noch hij noch iemand der zijnen eenige schade aan het erf of de landerijen mogen doen of den nieuwen pachter beletselen berokkenen in het rustig aanvaarden der pachtgoederen, op eene

¹⁾ Moesmalen, Momalle, eene gemeente der provincie Luik gelegen nabij Hollogne-aux-Pierres.

boete van honderd oude fransche kronen, half voor den heer, de stad *geistlix oft werlix gericht den wyr dat geclagen* en de helft voor het kapittel van St. Servaas; dat hij voor de geregelde betaling der pacht en het nakomen der voorwaarden, hetgeen hij beloofd heeft, verbonden heeft zijn persoon en zijne zoo tegenwoordige als toekomstige erven onder Grandville gelegen en meerdere personen tot borg gesteld ten overstaan van schout en schepenen van Tongeren en van Grandville; bij het niet geregeld of niet betalen van de pacht en het niet nakomen der gestelde voorwaarden, zal hij en zijne borgen *lyfflick* met een paard *in leystinge freyden* of ieder hunner onmiddellijk naar hunne woning zenden een *taelwerdigen* knecht met een paard naar Tongeren in eene eerbare herberg, welke den borgen zullen aangewezen worden en aldaar te blijven *liggen leysten in rechten leystingen* op hun eigen kosten *sonder dan te scheyden oft vanden leystingen op te hoeven off te laeten in eyniger wys omdat syn pert voer ende dat ander nae te verleisten ende die weder te ersatten wye dick des noit gebuert, maer liesten so lange ende bis tertyt thue dat onsser off onssen rentmesteren in onssen behuet sal terst syn ganslick ende almelick genuecht, gescheyt ende wael betaelt als van den gebrecke, dar om sy principale ende borgen vurgenoempt in leystingen weren gemaent geweist ende ouch van allen cost ende scaede, dan wyr dan ofte onse rentmesters darom in eyniger wys gehadt ende geleden hebben mochten ende des onssen simpelen worden te gelueven sonder yet prueffnisse oft enich bewys daerom te doen*; dat eindelijk, zoo een der borgen binnen de jaren van de pacht komt te overlijden, hij op hun verzoek een nieuwen even goeden borg dient te stellen, die *sich met transfixe brieven hier aen transfigierende verbeyndende gelick als diese verbonden syn onder pene ende verbonde der leystinge voerscreven van den anderen borgen te doen als dat gewonlick is*.

.. in den jaer ons Heeren XV^c ende vier.

Afschrift in: Registre aux cens de Berg, Sichen et Dilsen No. 2 § V op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Onuitgegeven.

666. 1505 April 7.

Johannes v a n d e r V o r s t, heer van Lombecke, kanselier, en raden van het leenhof van Brabant vergelijken op verzoek

der magistri Jaspard de Dyck cantor, Henricus de Wellis¹⁾ en Woffardus de Medenblick, kanunniken van St. Servaas, afgevaardigd namens den proost, deken en kapittel, in hunne tegenwoordigheid en van die van Johannes de Mulcken²⁾ burgemeester en Andreas de Palant³⁾ secretaris van Maastricht, afgevaardigden namens deze stad en van Matheus Cant, advocaat aldaar, een afschrift van het charter van keizer Frederik II van Februari 1223, waarbij deze eene open plaats in genoemde stad aan het kapittel van St. Servaas schenkt (zie no. 96).

.. die septimo mensis Aprilis anno millesimo quingentesimo quinto post Pascha.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 46 v.
Onuitgegeven.

667. 1505 Mei 9.

Sander van Valle schout, Everart Goddyns, Jan Daengels, Wouter Goddyns, Lambrecht Hubrechtz, Gerart Box, Stas Lambrechtz en Maes Schoner, schepenen van Sichen, oorkonden, dat geschil ontstaan is tusschen Jonker Everart vander Marck, heer tot Arenberch, Lompre, Myrwa en Sichen, en het kapittel van St. Servaas wegens de *invaert ende uutvaert ind gebruyck des weechs* waarlangs deze laatsten moeten op- en afvaren door het erf en goed van voornoemden jonker, om te komen tot hunne steengroeve, *steynberch*⁴⁾, aldaar, waarover proces gevoerd was ten overstaan der XXII van Luik en Loon en daarna voor hunne schepenbank, en zij daarin vonnis geveld hebben, waarbij de heeren van St. Servaas veroordeeld werden tot betaling aan genoemden heer eener som gelds naar gelang de plaats in den weg

¹⁾ Hij was doctor in de medicijnen, proost van Arnhem en kanunnik van St. Servaas; in deze laatste hoedanigheid ontmoeten wij hem voor het eerst in 1497; hij stierf 28 Maart 1509 en werd in de St. Servaaskerk begraven in de kapel der H. Barbara.

²⁾ Hij was burgemeester in 1485, 1488, 1495, 1498, 1501, 1506—1507, 1510, 1516, 1520, 1523.

³⁾ Als secretaris komt hij voor van 1487 tot 1539, in welk laatste jaar hij 30 September overleed.

⁴⁾ Het kapittel van St. Servaas bezat te Sichem eene mergelgroeve, waarvan de steenen gebruikt zijn voor meerdere kerken van Maastricht, die in dien steen zijn gebouwd.

dien zij door diens erf gebruiken, afgemeten door meerdere gezworen *meteren*, doch niet aangenomen en eindelijk door de gezworen *meteren* van Luik beslecht tot een bepaald aantal roeden, hetgeen door die van St. Servaas aangenomen werd; dat Everart voornoemd voor zich en zijne erfgenamen bekend heeft. van genoemde kapittelheeren de bepaalde som gelds ontvangen te hebben van *den erf ende vanden wege der invaert ende uutvaert des steynberchs tot Zichen aldair die vurscreven heeren synt Servais doer dat erff off gat ons genedighe Jonckeren tot honnen erf off berch comen moeten*; dat hij voor zich en zijne erven verklaart, dat die van St. Servaas *des weechs vanden invaert ende uutvaert des berchs omme honne steyne ende ander guet doer uut ende in te moegen vueren, dragen, sleypen off anderssins gebruycken, keren ende wenden van achter tot voer bis opter heerstraeten* en verder van de overige wegen in Sichen gebruik mogen maken evenals ieder inwoner en dat hunne werklieden, hetzij inwoner van Sichen of niet, ongehinderd hun werk zullen kunnen verrichten.

Gegeven int jaer onss Heeren duysent vyffhondert ind vyff inden maent van Meye den noegensten daichs.

Afschrift in: Registre aux cens de Berg, Dilsen et Sichen No. 2 § V op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Onuitgegeven.

668. 1505 Juni 18.

Philips de Schoone geeft lastgeving op de deurwaarders van den Raad van Brabant, om onderzoek in te stellen naar die geweld hebben gepleegd tegen de kanunniken van St. Servaas en inbreuk gemaakt op hunne rechten.

De kanunniken hadden hem medegedeeld, dat zij van oude tijden af in het rustig bezit en gebruik zijn geweest, zooals zij ook behooren te blijven, ten hunnen gerieve van zekere „huysen als van somerhuysen, houthuysen ende stallen” achter hunne huizen op St. Servaasklooster *streckende van achter al op eenen groeten muer, aenden welcken den voerscreven proest by synen schouteth executie criminele is gewoenlyk te doen*, zonder daarin door de burgemeesters, raad en ingezetenen der stad verhinderd of belet te zijn; *dat in wraken als wel te vermoeden is van zeker proces, dat tusschen hen en de stad Maastricht onlangs gevoerd is voor den Raad van Brabant, sommige*

personen gelast zijn geworden om van dien muur 16 voeten af te meten tot aan de voormelde hunne huizen en erven daarop staande en alzoo deze *leytelyck demolieren ende te nyete te brengen*; dat onlangs sommige ingezetenen het gewaagd hebben de vensters van een huis toebehoorende aan de dienstmaagd van den kanunnik Henrick W e l l i s, die het proces met de stad had aanhangig gemaakt, des nachts in te werpen en schade eraan te brengen, zonder dat de schuldigen vanwege de regeering bestraft zijn.

Hij gelast hen die van St. Servaas in het rustig bezit hunner privilegiën te doen houden en te doen eerbiedigen door de schuldigen, en zoo deze zouden weigeren, hen op een bepaalden dag te dagvaarden voor den raad van Brabant om zich te verantwoorden over hunne weigering, die dan *aangesien dat de kennisse van allen questien int possessor ons oft hen in onsen naeme toebehoirt, committeren, dat sy den partyen gehoirt, doen ende administreren goede cortte expeditie van justitie.*

.. XVIII in Junio int jaer ons Heeren duysent vyffhondert ende vyff ende van onssen rycke dierste.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms. fonds Latins, no. 9310.

Afschrift in: Ms. fonds Latins, no. 10180, fol. 264; — Cartularium II b, *imperialia*, fol. 56 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 1498 ad 1529*, fol. 1847.

Onuitgegeven.

669. 1505 Juni 24.

Acte van Petrus de C a d i e r, gezworen keizerlijk notaris, waarbij Andries D a e m s¹⁾, secretaris des Konings te Maas-tricht, en Johan v a n B o d y n g e n, rentmeester van St. Servaaskapittel, uitspraak doen in een geschil tusschen dit laatste en de regeering der stad ter zake van eenen put die van wege de stad gegraven en gemaakt was in het Vrijthof bij *den ellendigen kerckhoff*²⁾ en van het aanbrenge van huisjes op den houten boog der Maasbrug, op welken grond en plaats die van St. Servaas pretendeeren *recht ende gerechtycheyt* te hebben,

¹⁾ Hij was secretaris van de Brabantsche zijde der stad en wij vinden hem in die hoedanigheid vermeld van 1496 tot 1511.

²⁾ Dit kerkhof, ook ellendigen kerckhof, cimiterium pauperum geheeten, was gelegen aan het Vrijthof vóór het choor van St. Servaaskerk; vermeld vinden wij het reeds in 1360.

en te dien einde de zaak voor een schepenbank buiten de stad aanhangig hebben gemaakt, zonder eenig resultaat, waarna de beide partijen de zaak ter beslissing hun hebben overgegeven, die na spoedig te zijn eens geworden hun uitspraken en de *sentencien arbitrael*, door beide partijen ingezien en goedgekeurd, op schrift hebben gesteld, *hun utsprake verclert utgedragen en bij monde van Andries D a m e n utgelesen*: Wat betreft den put op het Vrijthof zal deze blijven zooals hij nu is, doch zoo die van St. Servaas of hunne nakomelingen *enych portale maken wouden oft doen maeken in eren der kercken van synt Servaes, in dyen gevalle soe sullen die heren hon werck mogen maken ende soe sal men den put alleggen allet in eren synt Servaes noe draeghen van den gesworen werckluden der heren ende der stadt, in enen deyle off all naar gelang der zaak, dye wilge partyen sullen schuldich syn honne geswoeren werckluyde te vermoegen ende daertoe te halden om dat voirscreven is te doen ende wes dye werckluyde alsdan uuyt draghen sullen*, hetgeen de beide partijen zullen moeten nakomen, behoudens beider rechten op en gebruik van het Vrijthof zooals voor lange tijden her, *sonder daer inne huser oft boem te doen oft laten maken oft plaitsen*. Wat betreft de *huserkens staende aender Masbruggen nederwaerts synt Mertens wart aen*, dat zij deze zaak met de vier gezworen werklieden der kapittelheeren en der stad zullen behandelen, en binnen de drie eerstvolgende maanden hunne uitspraak doen, waaraan dan beide partijen zich zullen hebben te onderwerpen, maar *want der heren dyener van synt Servaes dye brugge tot sekeren tyden van den joer plecht ende gewoenlyck is te reynigen ende daertoe hy alreley gereytscappe behoevende is ende dye pleecht te setten in syn huesken staende by der schutten portten*, zeggen zij dat deze zijn gereedschap, zonder tekortkoming der rechten der beide partijen, zal mogen leggen in een *dier huserken* en daarvan een sleutel hebben *sonder der stat een tgene derselver stat toebehoerende is in bewaerenysse der selver stat eynich croet, hynder, schaede oft letsel te doen oft laeten geschyen in eynger manieren, gelyck dat dy voerscreven heren ende stat voerder selen moghen ommedraghen, want der stat waelvaert daer aen groetelycken gelegen is int bewaeren vander stroem vander maesen nyet alleyn voer dye wereltlycke persoenen inder stat van*

Tricht, maer oock mede over alle geestelycke persoenen in derselver stat resyderende ..

.. daer by met mich notaris by, over ende aen synde Matheus Nøetstock als notaris, Laurens Meys, Ghilis van Reymerstock scoltiten Tryecht, Gerart Prenten scoltyt inden Vroenhoff, Heynrick van Gellyck ten alden Moer, Lambrycht van Lynde, Henryck van Amstenroede, Art Brandenburgh, Henryck van Gellyck aenden Vrythof, Dyryck Broetz, Reyner Pronen, Laurens Calabers, Gordt vanden Nulen, Hellynck Havet, Geraet Prenten, Johan vanden Blocqueryen, Johan van Eynatten, scepenen, Nycolaus Mulart, secretaris der stadt Tryecht als geloeflycken getughen totter voerscreven saecken geroepen ende gebeden.

Dyesse dyngghen syn geschiet Tryecht inden convent vanden Pretgeren opter stoeven off ryfter inden jaer der salyger geborten ons Heren Jhesu Christi doemme scryff duysent vyffhondert ende vyff des vyerendetwyntichsten daechs in Junyo te noegen uren voer middaghe off daeromtrent ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met het teeken van den notaris, zijnde op een voetstuk een dubbele ring, waarin een vijfpuntige ster.

Onuitgegeven.

670. 1505 Juni 24.

„Wyr Laurens Meys ende Gylis van Reymerstock, scoltiten, Henrick van Gellyck *ten alden moer*, Henrick van Amstenraede, Aert Brandeborg, Dyeryck Broetz, Goert vander Moelen, Hellynck Havet, Geraert Prenten, Johan vanden Blockerien, Laurens Meys ende Johan van Eynatten, scepenen beider onsser genedygen Heeren gerychten der stadt Tryecht ende wyr Geraert Prenten scoltit des hoeffs ende gerychts van Lenculen geheyten den Vroenhoff, Aert Brandenberch, Hellynck Havet, Geraert Prenten ende Johan van Eynatten op hen vernaugende Coenraert indie Hage nyet present zynde, scepenen des voerscreven gerychts vanden Vroenhoeve” oorkonden, dat zij tegenwoordig geweest zijn bij de scheidsrechterlijke uitspraak (zie vorig regest), dezelve hebben hooren lezen en uitspreken en ze goedkeuren.

Gegeven int jaer ons Heren duysent vyffhondert ende vyff
vyerende twyntich dage in Junyo.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, transfix
van de acte van het vorig regest.

Onuitgegeven.

671. 1505 Juni 24.

Anthonis van Berghen¹⁾ deken, Jaspas van den
Dyck cantor, Andries van Helchteren²⁾ scholaster, Pe-
ter Tylmans, Michael Moss³⁾, Wolffart van Mede-
blick⁴⁾, Henrick Soudenbalch⁵⁾, Johan Duym⁶⁾ en
Dyonys Exter⁷⁾, kanunniken van St. Servaas, gemachtigd
door hunne overige medekanunniken eenerzijds en Jonker Jo-
han van Mulcken en Reyner van Meere burgemeesters,
Claes Nys, Dionys Vrients, Ardt van Scharn, Peter
Noetstoicks, Johan Gangelt, Johan van Merssen,
Ulrich van Wersten Lambrecht vander Hoeven geven
hunne goedkeuring aan de scheidsrechterlijke uitspraak waar-
van gewag in het regest onder no. 669 hiervoor.

Daer waeren by, over ende aen eerbaere ende voersynnige
mannen Gielis van Reimerstock scholtiss ons genedighen

¹⁾ Als deken vinden wij hem vermeld reeds in 1494.

²⁾ In 1494 verkreeg hij de prebende vacant door het overlijden van
kanunnik Nicolaus Rohault, in 1504 werd hij tot scholaster gekozen
en kort daarop benoemd tot collecteur der inkomsten van de apostolische
kamer voor het diocees Luik; zijne prebende bij St. Servaaskapittel legde
hij neer in 1524.

³⁾ Michiel Moss, Mossis, verkreeg de prebende van Egidius Dass
en komt reeds in 1497 voor; in 1518 was hij *elemosinarius* en in 1526
vice-deken; hij maakte zijn testament in 1519 en 1529.

⁴⁾ Hij volgde Henricus Knoop als kanunnik op omstreeks 1500; zijne
prebende kwam 1 Juli 1533 aan Engelbertus van Heemstede.

⁵⁾ Henricus Soudenbalch, Soldenbalch, verkreeg de pre-
bende van Hugo Lannoy; in 1480 komt hij reeds als kanunnik voor; hij
overleed waarschijnlijk in 1524; zijn opvolger was Guilielmus de Ho-
rion.

⁶⁾ Johannes Duym, pastoor te Nuth, komt als kanunnik reeds voor
in 1499 en is in 1506 vermeld als commissaris van het klooster der Witte
Vrouwen te Maastricht.

⁷⁾ Dionysius Exter verkreeg de prebende van Paulus Andree; in
1502 was hij *prepositus vineorum* van het kapittel te Guls, overleed 14
October 1517 en werd begraven in St. Servaaskerk in de kapel der H. Ka-
tharina; zijn opvolger in het kanonikaat was Johannes van Straeten.

heren van Brabant, Laurens Mees scoltis ons genedighen heren van Ludich ende Gerat Prenten, scholtis inden Vroenhoff inder stadt Tricht myt scepenen der vurscreven gerechten als getuyghen hyr toe geroepen sunderlingen ende gebeden.

Diese saecken syn gedaen ende geschiet Triecht inden cloester der Prekeren op der stoeven int jaer ons Heeren duy-sent vyffhondert ende vyff ter achster indictien, den vier ende twintichsten daech in den maent Junio ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met het zegel van St. Servaaskapittel; dat der stad verloren.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1498 ad 1539*, fol. 1838, met den datum der bevestiging 1504.

672. 1505 September 19.

Acte van Petrus de Cadier keizerlijk gezworen notaris, meldende dat Andryes Daemen secretaris van den gerycht ons genedyghen heren van Brabant te Maastricht en Johannes van Bodinghen rentmeester van St. Servaaskapittel en met hen Jacob van den Dycke en Henrick Muggen gezworen werckmeesters van de stad, Conraert Noerenberchs en Laurens Pessers gezworen werkmeesters van genoemd kapittel, verschenen in de vergadering van dit laatste en aldaar in tegenwoordigheid van den deken, scholaster en der kanunniken, *aldaer inden meyste getale capittelaryter vergadert wesende* en van de burgemeesters en meerdere gezworenen der stad, bij monde van Andries voornoemd voorlezing gedaan hebben van hunne uitspraak in zake het geschil tusschen die beiden aangaande *huserkens staende aender maesbruggen nederwarts synt Mertens wart*, welke uitspraak beide partijen goedgekeurd en aangenomen hebben, het kapittel bij monde van zijn scholaster Andreas en de stad bij monde van den burgemeester Joncker Johan van Mulcken. Deze uitspraak luidt: dat die huiskens zullen staan blijven en dat voor *allsullyck interrest als die heeren* (n.l. van St. Servaas) *souden hebben oft moeghen pretenderen uuyt saken vander maesbruggen* de stad aan het kapittel betalen zal eenen erfeyns van 6 oude grooten 's jaars te betalen in twee termijnen, de helft met Kerstmis e.k. en de helft met het feest van St. Jan, en te vestigen op voldoende onderpand.

.. daarby over an synde met mych notaryus onderbescreven Godfrydo van Sittart, Art Brandenburch ende Hel-

lynck Havet scepenen der stadt Tryecht als gelouflycken getughen totten voirscreven saken geroepen sunderlynghe ende ghebeden.

Dyese dyngghen syn gechyet ende woerden gedaen inden Cappittel hies synt Servaes in den jaer der salygher geboirten ons lyeffs Heren Jhesu Christi doen men screyff duysent vyffhondert ende vyff jaere, des noegentyenden daechs Septembrys te noeghen uren voer myddaeghe off daer omtrent ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met het teeken van den notaris.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1498 ad 1539*, fol. 1850, met dagteekening 9 September.

Onuitgegeven.

673. 1505 September 19.

Henrick van Gellick *ten alden moer*, Henryck van Gellyck *aenden Vrythoff*, Aert Brandenberch en Hellinc Havet, schepenen van Maastricht, oorkonden, dat zij tegenwoordig geweest zijn bij, gezien en gehoord hebben de scheidsrechterlijke uitspraak en verklaren dat die uitspraak is *gelyck dat instrument derselver uuytspraken dat voerder inhalt*. (Zie vorig regest.)

Gegeven int jaer ons Heren duysent vyffhondert ende vyff noegenthien dage in Septembri.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met de zegels van Henryck van Gellick *aenden Vrythoff* en van Hellinc Havet; die der beide anderen verloren. Dat van eerstgenoemde in bruine was aan perkamenten staart stelt voor: in het schildhoofd twee rozen: helmteeken: een plumet; randschrift: *S. Heirich van Geilken*.

Onuitgegeven.

674. 1505 September 21.

Acte van Godefridus de Sittart alias de Lieck, clericus van het diocees Luik, openbaar keizerlijk notaris, van het Hof van Luik en van het kapittel van St. Servaas te Maastricht, van den zelfden inhoud als die vermeld in het regest no. 672.

.. hyr synt over, aen ende by gewest eerbaeren et vroeme mannen Henrick van Gellick *ten alden moer*, Henrick van Gellick *aenden Vrythoiff*, Aerdt van Brandenberch, Hellick Havet burgeren der voirscreven stadt Maestricht als getuygen ..

Dese voerscreven saecken synt alsoe geschiet inden gewoen-

lycken Capittelhuysse der voerscreven Kercken synt Servaes in den jaer der zeliger geburten desselven ons lieffs heeren Jhesu Christi du men screyff duysent vyffhondert ende vyff, ter achster indiction, des eynendetwintichsten daichs der maent September ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1498 ad 1529*, fol. 1819. Onuitgegeven.

675. 1505 October 26.

De geestelijkheid van Maastricht richt aan de magistraat der stad brieven van non prejudicie, dat de belasting op hout en steenkolen door hen betaald, niet ten nadeele zal zijn van zijne vrijdommen en immuniteiten.

Vermeld in het fragment eener lijst van charters van St. Servaas-kapittel op het Rijksarchief te Maastricht.

676. 1505 November 1.

Koning Philips I richt een schrijven aan zijnen kanselier, den heer van Lombeke en den raad van Brabant en zijne overige *justicieren ende officieren inden selven onsen lande van Brabant ende anderen van Oevermase geseeten offt hueren stedehouderen*, dat hij aan de kapittels van St. Servaas en O. L. Vrouw te Maastricht vergunning heeft gegeven om gedingen te blijven voeren voor hunne Conservatoren en gelast hen dezen in het genot van die gunst ongehinderd te laten.

Gegeven in onsser stadt van Bruesselt onder onssen zegel, dyen wy tot hiertoe gebruyckt hebben opten iersten dach van Novembri int jaer ons Heeren duysent vyffhondert ende vyve ende van onssen Rycke d'ierste.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms. fonds Latins, no. 9310.

Afschrift in: *Cartularium II b*, fol. 58; — *Liber privilegiorum*, fol. 110; — Ms. fonds Latins, no. 10178, *litt. regum et ducum*, fol. XLVII (174) en no. 10180, fol. 90; — *Diplomata Trajectensia de anno 1498 ad 1539*, fol. 1859.

Afgedrukt in: G. D. Franquinet, *Beredeneerde inventaris der oorkonden en bescheiden van O. L. Vrouwekerk te Maastricht*, tom. I, p. 266.

677. 1507 Januari 17.

Erard van der Marck, bisschop van Luik, neemt den proost, deken en kapittel van St. Servaas, hunne suppoosten, dienaren en goederen, zoo die binnen als buiten Maastricht gelegen, onder

zijne bijzondere bescherming en sauvegarde en gelast zijne amptlieden, dienaren en officieren, wanneer zij daartoe door proost, deken en kapittel voornoemd of hunne zaakgelastigden gevraagd zullen worden, dit van zijnentwege te doen afkondigen, opdat niemand wie ook zich veroorloove tegen den dezen hunne suppoosten, dienaren en bezittingen iets te doen anders dan *met recht, op die peene gecorrigeert te syn ter exempel van anderen.*

.. die gegeven is in onsen slot Huy des zeventheensten dags vanden maent January in den jaer ons Heeren duysent vyffhondert ende zeven, styl ons hoffs van Ludick.

Afschrift in: Cartularium I, b. fol. 120.

Onuitgegeven.

678. 1507 Januari 29.

Hendrik van Borle, gezworen deurwaarder in dienst van den Bisschop van Luik, oorkondt, dat hij op verzoek van proost, deken en kapittel van St. Servaas omstreeks elf uur in den voormiddag van gemelden dag het mandement van den Bisschop heeft bekend gemaakt aan Thys Beelen, schout van den Bisschop te Maastricht en daarna aan de burgemeesters en gezworenen dier stad *op die Lants croen te saemen synde* en ieder een afschrift overhandigd, met verzoek aan ieder dit bekend te maken als zulks behoort, waarop de schout hem antwoordde, dat hij dit den burgemeesters en gezworenen heeft medegedeeld en hij het mandement niet verder mag bekend maken dan met toestemming van den raad der stad; dat hij tusschen vier en vijf uur in den namiddag van dien dag andermaal den schout verzocht heeft het mandement te willen laten afkondigen, waarop deze antwoordde: Saucht wylt ghy mich ende uchselven doen in die Maeze werpen.

Op huyden des negenentwintichsten daechs in Januario anno XVe ende zeven, styl des hoeffs van Luydich omtrent elleff uren voirmiddaghe.

Afschrift op den rug der Acte in het vorig regest.

Onuitgegeven.

679. 1507 Februari 16.

Henrick Putten, *dienre ende geswoeren doirwaerder*, bericht den Bisschop van Luik, Erardt van der Marck, dat hij zijn amendement *van salvegarde* (zie vorig nummer) bekend

gemaakt heeft aan Thys B e l e n, zijnen schout te Maastricht en dezen verzocht dit te willen doen *uuytroepen ende publiceren*, zooals behoort, dat deze daarop dat mandement *ter unyen oft ter lenen* voor op het dinghuis, waar het volk vergaderd was, *ende myne presentie met geluyt eynre trumpet aldaer geblaesen*, door Peter v a n C a d i e r, secretaris van het Luiksch hooggerecht, *openberlich ende met luydender stemmen* heeft doen voorlezen, afkondigen en bekendmaken.

.. int jaer ons Heeren Jhesu Christi geboerten duysent vyffhondert ende seven des sesthienden dach February tusschen elff ende twelff uren voermiddaghe oft daeromtrent.

Afschrift in: Cartularium I, b. fol. 120.

Transfix van het charter van 17 Januari 1507 (zie no. 677).

Onuitgegeven.

680. 1508 Februari 17.

Wilhelm B o s a r t van Berne, schout en schepen, Hubert C l o e s moelener, Dierick v a n B e r g h e, Antonis v a n W e e s e t, Wilhem der S m e e t van Berne, Heynrich i n d e n W e y e r te Berne en Jan H u b e r s, schepenen der bank en heerlijkheid Berne (Berneau), toebehoorende aan het kapittel van St. Servaas, oorkonden, dat zij van oordeel zijn en voor recht houden, dat alle goederen te Berneau gelegen, welke aan genoemd kapittel *vederen, capoenen ende penninx gelt* verschuldigd zijn, *Koermey ende Koergeet* zijn.

Gegeven inden jaere 1508 den 17 dagh in Februario.

Afschrift in: *Variorum IX*, fol. 389.

Onuitgegeven.

681. 1508 Maart 19.

Acte van Tullianus G e r r y, clericus van het diocees Luik, pauselijk en keizerlijk notaris en van het Hof van Luik, meldende, dat onder de groote kroon hangende *in altum pendente* midden in de kathedraal van Luik, *ubi mandata et edita ecclesiastica publicari et exequi provocatinesque et appellaciones ac apostolicorum petitiones et responsiones communiter fieri consueverunt et solent*, verscheen Servatius M a s s i n i als syndicus van Erardus d e M a r c k a, bisschop van Luik en als procurator der regeering en burgerij en inwoners van Maastricht en protesteert tegen de dagvaarding der regeering en ingezetenen van Maastricht door den Raad van Brabant om voor hem

te verschijnen als zijnde zulks tegen de rechten dier stad, in een geschil ontstaan tusschen deze en het kapittel van St. Servaas *ex causa certarum expensarum et contributionum ac reparatio- num minorum, pontium et viarum dicti opidi inundatione qua- dam ac vi fluminis aquarum casu fortuito porsus devastarum et necessariarum pro custodia dicti opidi et sine quibus custodia dicti opidi verisimiliter preservari non poterit*, tot welke contri- butie deken en kapittel van St. Servaas beweerden, dat zij, noch hunne suppoosten verplicht zijn.

.. presentibus ibidem honorabilibus viris dominis Petro de Colonia presbytero, Waltero Groetboede canonici col- legii sancti Materni, necnon Henrico Darys etiam presbytero capellano in dicta ecclesia Leodiensi testibus fidedignis ad pre- missa vocatis specialiter et rogatis.

.. anno a Nativitate ejusdem Domini millesimo quingentesimo octavo, indictione undecima, mensis Martii die decima nona, hora tertia post meridiem vel circiter ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds S. Servaas, met het teeken van den notaris.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1498 ad 1539*, fol. 1850. Onuitgegeven.

682. 1508 Maart 26.

Anthonis van Berge, deken, Jasper van den Dyck, sen- gher, Andries van Keltheren, scholaster, Michiel Mos- sis, Dyonys Exter, Reyner van Breyroede, Mattheus Gebuerken¹⁾, Gillis van Lymborch²⁾, Peter Tule- man³⁾, Mattheus Boers, Peter Bucken, Jan Duym,

¹⁾ Mathem Gebuerken verkreeg de prebende van Arnold van Eynatten en is als kanunnik vermeld in 1504; in 1523 was hij vice-scholaster; in 1535 meester der fabriek en in 1536 kamerling, welke bediening hij in 1547 neerlegde; in 1536 kreeg hij een coadjutor in den persoon van Renerus van Gaveren, die hem na zijn dood 4 October 1553 opvolgde.

²⁾ Gillis van Lymborch volgde aan Rolandus de Meer op; wij vin- den hem vermeld in 1497; benoemd in 1502 tot kamerling, weigerde hij die betrekking te aanvaarden en stierf 14 Maart 1521.

³⁾ Petrus Tuleman verkreeg in 1484 het kanonikaat en prebende van Wilhelmus de Vilain, maakte zijne studies te Rome en behaalde er den graad van baccalaureus in de rechten; 1507 werd hij gekozen tot scholaster en stierf na 5 Mei 1532, wat de dagteekening is van zijn testament.

Otto Hoen¹⁾, Anthonis Coelen²⁾ en Willem Sceetz, kanunniken van St. Servaas, namens het kapitel, en Johan van Mulcken, Reiner van Merc, burgemeesters, Liebrecht van Schaluyne, Raas van Meerssen, Willem Sanders, Arnt van Schaern, Gerardt Pestere, Claes Nys, Lambrecht Mossis, Dierick van Gellieck, gezworenen, Gerart van Schaluyne, Andries van Palant en Coenraerd in die Haeghe, burgers van Maastricht, vertegenwoordigende den raad en die stad, oorkonden, dat zij, vergaderd in het *Capittelhuys* van St. Servaas in tegenwoordigheid van Jonker Roberich van der Marck van Arenborch, heer tot Mirwaert, Loenholt en Boecholt enz., burggraaf van Brussel, stadhouder van den bisschop van Luik Erart van der Marck, van meester Peter van Cortenbach, aartsdiaken van Henegouwen, kanunnik der kathedraal van Luik en zegelbewaarder van voornoemden bisschop, Johan van Elten, heer tot Vogelsanck enz. en Claes van Cortenbach, drossaard van Bilsen, die zij *als arbitratoers ende vrintlycke dedincksluden* benoemd hebben in hun gerezen geschil, verklaarden, dat dit gerezen was wegens de *gabellen ende accisen*, welke de raad gevorderd had van hout, kolen en maalgeld van het koren, en welke zij ook vorderden van die zaken van deken en kapittel van St. Servaas en hunne suppoosten, *ende t'anderen tyden die poerten der stadt gesloeten ende holt, koelen ende anderen onsen provianden buyten gesloeten hebben*, niettegenstaande de vrijdommen, privilegiën en rechten hun geschonken door Pausen en Keizers *ende dat doer misvael ende merckelycke nootsaecken derselver stadt te weeten om des wille dat die jeecker doer groete overvloedicheyt des waetters poertten, toeren ende muyren afgeworpen ende die gemeyn bruggen, straeten ende wegen doer den groeten overvloedt ende last van water verdorven ende te schanden gemaeckt heeft in groeter*

¹⁾ Otto Hoen van Hoensbroeck, zoon van Jan Hoen, heer van Brouck en van Maria van Buren, was reeds vóór 1508 kanunnik van St. Servaas, verkreeg in 1512 de prebende bij de Cathedraal te Luik van Jan du Chesne; 28 Juli 1520 stierf hij.

²⁾ Jan Antonius Coelen, reeds kanunnik vóór 1497 als opvolger van Lodewijk van Bourbon, deed zijne studiën aan de Universiteit van Parijs, werd 1527 gekozen tot ryproost van het dorp of bank Heer en verkreeg 22 Februari 1542 van paus Paulus III een coadjutor met recht van opvolging in den persoon van Theobald van Eynatten.

hindernisse ende verderffenisse derselver stadt ende der ingesetenen, soe dat sy seer ontsterckt ende geswaect waeren, dat in dyen tyden zeer zorchelick was om des vianden wille ende volck van waepen, die omtrent derselver stadt ende in allen syden trocken; zoodat de burgemeesters en raad van oordeel waren, de gabelen en accijnzen en maalgeld ook van de kanniken en hunne onderhoorigen te mogen vorderen, waartegen deze in verzet kwamen, dat zij die zaak ter beslissing hebben opgedragen aan de vier voornoemde heeren om daarin uitspraak te doen, waaraan beide partijen zich zullen onderwerpen, dat deze de volgende uitspraak hebben gedaan, welke in beider partijen tegenwoordigheid met *luydender ende hoeger stemmen* voorgelezen werd door Servatius Massin, procureur van het Hof van Luik; 1e. dat de deken en kapittel van St. Servaas en hare suppoosten, als kapelanen, roededragers en *stadtgesellen* hout en steenkolen voor hunne provisie mogen opdoen zonder daarvan eenige *gabelen ofte impositie* te betalen zooals voorheen en zullen zij mogen bakken, brouwen en hunnen molen gebruiken zonder maalgeld of *gabelen* te betalen; 2e. dat, wat betreft de bruggen, de beide partijen deze dienen te onderhouden en doen maken luidens vroeger gemaakte overeenkomsten en zullen binnen een of twee maanden na deze uitspraak de bruggen moeten onderzocht door goede onpartijdige mannen en de gevonden gebreken hersteld worden; 3e. dat zoo, wat God verhoede, in de toekomst geschil tusschen beide partijen ontstaan mocht, zal ieder binnen de veertien dagen twee scheidsrechters kiezen, en zoo eene der partijen dat niet wenscht te doen zal zij vervallen in een boete van 200 zilveren marken en ingeval die vier minnelijke mannen niet tot overeenstemming mochten komen binnen de zes maanden, zal de Bisschop van Luik als *oeverman* bij die vier genomen worden om de zaak binnen acht maanden tot een goed einde te brengen en mocht dit geen resultaat hebben, dan zal ieder der partijen de zaak mogen brengen bij haren *bequaemen rechter*; dat zij na voorlezing dezer uitspraak ze hebben goedgekeurd, bekrachtigd en beloofd ze te zullen nakomen.

Daer synt aen ende by geweest eersaeme ende vroeme mannen met naemen geheeten Cornelis Frenel, cloestener der voerschreven kercken sint Servaas, Johanne Brucken, Anthonis Coecx, clercken des crisdom van Luydich, Nys

Smeets ende Daniel Smeets, borgeren ende ingesetenen der voerschreven stadt Maastricht als getuygen totten voerschreven saecken geroepen sunderlingen ende gebeden.

.. geschiet inden voergenoemden capittel huysen inden jaer ons lieffs Heren Gebuerten doen men schrief duysent vyff hondert ende acht, ter elffder indictien, op Sondach des sessentwintichsten dach inden Meerte tusschen negen ende thien uren voermiddach off daer ontrent ..

Acte verleden voor Godefridus de Sittart alias de Lieck, clericus van het diocees Luik, openbaar keizerlijk notaris van het Hof van Luik.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 20 v.; — *Liber privilegiorum*, fol. 123 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 1498 ad 1539*, fol. 1873.

Gedeeltelijk afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 103.

683. 1508 April 10.

Burgemeesteren en raad van Maastricht verklaren, dat zij van deken en kapittel, hunne kapelannen roededragers en *choer-gesellen* eene som gelds ontvangen hebben *tot sekere noet-buwe ende sterckenisse der graeven, poertten ende mueren* hunner stad en zeggen hun daarvoor dank .. *die welcke wir doer gratien ende danckbarheyt ontfangen hebben.*

.. inden jaer ons Heeren doen men screef duysent vyffhondert ende acht des thienden daechs van Aprill.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 40 v.; — Ms. fonds latins, no. 10180, fol. 163.

Onuitgegeven.

684. 1509 Juli 20.

Reyner B o r m a n, proost van St. Paulus te Luik en Nicolaus de B i n c i o, kanunnik van St. Peter aldaar, beiden advocaten aan het hof van Luik, doen uitspraak in een geschil gerezen tusschen het kapittel van St. Servaas en de regeering der stad Maastricht over eenige herstellingen te doen aan de Maasbrug en veroordeelen het kapittel om op zijne kosten die herstellingen ditmaal te laten doen, zonder bijdragen van de regeering, *tenzy dat bynnen diesen werck te doen meer onghelucks in viell oft ten waer byden welcken men syn arck al vort ontslytten moest, soe dat men groetz buwetz behoeffden...*

Deze uitspraak hadden beiden gedaan ingevolge het nauwkeurig onderzoek der brug door de vier gezworen werkmee-

ters, met name o.a. Gherart van Aecken, waarvan het resultaat was: dat de brug kan hersteld worden *sonder ontslyten der heelder arcken te weten, dat men dye boechsteyn daertghebrueck is som ter helft utnemen mach ind ouch som ganss utnemen mach ind alsoe vermaecken ind reparyeren altyt sonder ontslyten der heelder arcken, wellick ghereekent wort, soe sy cleeren voir onderhelingen ind reparaty, ten waer dat bynnen diesen werck te doen meer ongelucks in viell.*

.. opten twintichsten daich Julii inden jaer onss Heren duy-sent vyffhondert ind neghen.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1498 ad 1539*, fol. 1885.

Onuitgegeven.

685. 1509 December 21.

Paus Julius II verleent op verzoek van zijn *accolitus* en *familiaris* Simon de L o t h, kanunnik van St. Servaas, die ook was zijn *continuus commensalis* en *scriptor in registro supplicatio-num* door hem en namens hem geteekend, aan de geloovigen beider kunne, om gedurende de Vasten en op de dagen door het jaar, waarop te Rome en daarbuiten statie wordt gehouden, dezelfde aflaten te verdienen en de kwijtschelding hunner zonden te bekomen als wanneer zij de kerken van Rome en daarbuiten, waar de statie gehouden wordt, persoonlijk zouden bezocht hebben, als zij op genoemde dagen in de St. Servaaskerk aan drie altaren op de knieën drie Onze Vaders en drie Wees Gegroeten godvruchtig zullen bidden; deze gunst voor den tijd van veertig jaren.

Datum Rome apud sanctum Petrum anno Incarnationis dominice millesimo quingentesimo nona, duodecimo kalendas Januarii pontificatus nostri anno septimo.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs. Ms. fonds latins, no. 9311 met de bulla van den Paus aan hennep koord.

Onuitgegeven.

686. 1510 September 18.

Vice-deken en meerdere kanunniken van St. Servaas, alsmede de burgemeesters Dionies P r o e n e n en Cornelis v a n d e r S a r g i e n met meerdere gezworenen, oorkonden, dat zij door hunne respectieve gezworen werklieden, namelijk die van St. Servaaskapittel Coenraert N o e r e b e r g h s en Lins P e s s e r s en die van de stad Henrick R o e m e r en Willem N o e

renberghs, in tegenwoordigheid van schout en schepenen der beide gerechten, de Maasbrug hebben doen onderzoeken van Wyck tot aan de Visschermaes, boog voor boog en bevonden is, dat de derde boog aan den kant der stad noodzakelijk moest hersteld worden; verder dat langs de brug onder de *ryolen* gebreken had ondergaan doordien de *ryolen* niet zuiver werden gehouden en het water doorsijpelde; dat meerdere pijlers met groote steenen of batten *battement verwaert* moesten worden *ende daervoer gelacht ende ganschlyck te werden, waerby den grond behalden bleve*; dat Dionys Proenen als burgemeester protesteerde, dat die gebreken niet door stads schuld gekomen zijn; dat de kanunniken de herstellingen zullen laten aanbrengen te zijner tijde, en dat hunne dienaren de brug alsmede de *ryolen* zuiver houden, doch dat de burgers hunne kramen en *besloeten* opstellen op den houten boog en de visschen ongezuiverd, *oncyverlyck*, naar beneden werpen en hunne korven in de Maas leggen te kort bij de brug; dat zoo iemand eenig nadeel aan de brug berokkent voor het gerecht zal vervolgd worden.

.. daerby over ende aen synde met meer andere luyden Jan Hanneker ende Hubrecht Brabanders daertoe als getuygen geroepen ende gebeden.

Desen dingen syn geschiet te Tricht opter Visschermaese in den jaere der seligher geborte ons Heeren Jesu Christi duysent vyfhondert ende thien des achthienden dag Septembris ter Vesper tydt ofte daer omtrent.

Acte verleden voor den notaris Petrus de Cadier, waarop zijn teeken, zijnde: op een voetstuk van twee treden een cirkel, waarin eene vijfpuntige ster; op de treden: Petri de Cadier.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1498 ad 1539*, fol. 1842. Onuitgegeven.

687. 1511 September 23.

Paus Julius II verleent op verzoek van Wilhelmus de Enckenvoirt ¹⁾, kanunnik van St. Servaas, zijn *scriptor et*

¹⁾ Wilhelmus van Enckenvoort, geboren te Mierlo nabij Helmond in Noord-Brabant, ontmoeten wij voor het eerst als kanunnik van St. Servaas in 1503, werd gekozen tot kanunnik der Kathedraal van Luik in 1506, tot Aartsdiaken van Kempenland, en door Paus Adriaan VI benoemd tot proost der domkerk van Utrecht, die hem ook benoemde tot Bisschop van Tortosa in Spanje en hem verhief tot Kardinaal onder den titel van de H.H. Johannes en Paulus. Paus Clemens VII benoemde hem tot aartsbisschop van Utrecht; hij stierf te Rome 19 Juli 1534.

notarius ac cubicularius et familiaris continuus commensalis, een aflat van vijf en twintig jaren en zooveel quadragenen op de gewone voorwaarden aan de geloovigen die de feesten van Kerstmis, Paschen, St. Servaas enz. de translatie van dien Heilige, en dedicatie der kerk de kerk van St. Servaas bezoeken en bijdragen tot herstellingen aan en het onderhoud dier kerk.

Datum Rome apud sanctum Petrum, anno Incarnationis dominice millesimo quingentesimo undecimo nono kalendas Octobris pontificatus nostri anno octavo.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs. Ms. fonds latins, no. 9311 met looden bulla aan een koord van roode en gele zijde.

Onuitgegeven.

688. 1512 Februari 10.

Paul Julius II verleent op verzoek van Simon de Loth¹⁾, kanunnik van St. Servaas, in aansluiting van zijn privilege van 21 December 1509 (zie no. 685), het kapittel van die kerk de bevoegdheid om meerdere geschikte priesters, hetzij seculieren of regulieren, aan te stellen, om op de dagen in voormeld privilege genoemd de biecht te hooren van de geloovigen die dan in de St. Servaaskerk de toegestane aflaten gaan verdienen en geeft dezen meerdere macht.

Datum Rome apud sanctum Petrum anno Incarnationis dominice millesimo quingentesimo undecimo, quarto Idus Februarii pontificatus nostri anno nono.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs. Ms. fonds latins, no. 9311 met looden bulla aan een koord van roode en gele zijde.

689. 1514 Maart 6.

Vice-deken en kapittel van St. Servaas alsmede burgemeesters, gezworenen en raad van Maastricht oorkonden, dat zij, om de scheidsrechterlijke uitspraak van Matheus Noetstouks, secretaris van genoemd kapittel, en Johan Bongart, secretaris dier stad, te autentizeren een bryeff daarvan hebben doen opmaken, door de notarissen onderteekenen en door hen bezegelen, in welken brief die uitspraak in haar geheel is opgenomen.

¹⁾ Simon Loth was ook kanunnik van St. Maarten te Luik en pastoor van het Begijnhof aldaar; hij stierf in 1546.

.... anno duysent vyffthienhondert ende virthien des sesden dachs inden maent Meert.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1498 ad 1539*, fol. 1838. Onuitgegeven.

690. 1515 Juni 8.

Servatius Coelmont deken en de resideerende kanunniken van O. L. Vrouwekapittel, met name Antonius Buyten, Martinus Coops, Reynerus de Meer, Petrus Meys, Johannes de Valckenborgh, Lambertus Myers, Cornelius de Castro en Libertus Quadexter herroepen de overeenkomst 15 Mei 1454 gesloten met het kapittel van St. Servaas over de zeyenjaarlijksche tooning der H.H. Relieken.

.. presentibus ibidem honorabilibus et discretis viris domino Jacobo de Forocomitis presbytero necnon Gerardo de Zon clerico supradicte Leodiensis diocesis testibus fidedignis ad premissa vocatis pariter et rogatis.

Datum et sic actum in pretacto nostro loco capitulari sub anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo decimo quinto, indictione tertia, die vero octava mensis Junii hora prime sive capitulari de mane consueta.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1498 ad 1539*, fol. 1975.

Afgedrukt in: Fr. Bock et M. Willemsen, *Antiquités saerées conservées dans les anciennes collégiales de St. Servais et de Notre-Dame* ... Appendice no. 7.

691. 1515 Juni 11.

Gerardus de Zon, openbaar gezworen notaris, verklaart, dat hij namens deken en kapittel van O. L. Vrouw aan die van St. Servaas medegedeeld heeft de herroeping vermeld in het voorgaande regest.

.. presentibus honorabili et providis viris domino Jacobo de Forocomitis claustrario et Johanne Dessener clerico et supposito ecclesie collegiate beate Marie Virginis oppidi Trajectensis ..

Anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo decimo quinto, mensis Junii die decima tertia hora none vel circiter ante meridiem ..

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1498 ad 1539*, fol. 1976.

Afgedrukt in: Fr. Bock et Willemsen. Opere citato. Appendice 7.

692. 1515 Juni 12.

Paus Leo X verbiedt, op verzoek van den aartshertog Karel, de geestelijken zich te mengen in wereldsche zaken, onder bedreiging van verlies der privilegiën en gelast dat zij zulke kleding dienen te dragen dat zij als geestelijken erkend worden.

Datum Rome apud sanctum Petrum anno Incarnationis Domini millesimo quingentesimo decimo quinto, secundo Idus Junii pontificatus nostri anno tertio.

Op de vouw VV de Enckevoert.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1498 ad 1539*, fol. 1698. Onuitgegeven.

693. 1515 September 12.

Daar Johannes Copis¹⁾, *litterarum apostolicarum corrector et majoris praesidentie abbreviator, scriptor et familiaris* van Paus Leo X, die bij pauselijke dispensatie de kerk van St. Jan te Maastricht *in commendam* had bekommen, die *commenda* heeft neergelegd, waardoor ze vacant is gekomen, heeft Guilhelmus de Enckevoirt, kanunnik van St. Servaas, zijn *scriptor* en *familiaris* tot den Paus namens deken en kapittel het verzoek gericht om de kerk van St. Jan bij voornoemd kapittel in te lijven en met deszelfs mensa te vereenigen. In dat verzoek deelde Guilhelmus mede, dat de kerk van St. Jan, binnen de immuniteit van St. Servaaskerk van deze vier of vijf passen verwijderd ligt en de aanstelling van den rector dier kerk, die door sommigen pastoor of rector, door anderen vicarius perpetuum genoemd wordt, op voordracht van deken en kapittel aangesteld wordt door den Aartsdiaken van Kempenland, een gebruik van de zeer oude dagteekening; dat die rector des Zondags in de kleine sacristie van St. Servaaskerk het water wijdt en dat gewijd overbrengt naar de St. Janskerk, en als kapelaan van St. Servaaskapittel de godsdienstoefeningen in die kerk bijwoont en de *distributiones quotidianas* beurt en drie-maal in het jaar n.l. met de feesten van St. Servaas en de H.H. Monolphus en Gondolphus en de kerkwijding met zijne leden en bedienaren in de St. Servaaskerk de Vespers en de Hoogmis moet bijwonen en op de Kruisdagen met zijne parochianen de processie in de St. Servaaskerk medemaken en na de processie

¹⁾ Joannes Copis was Bisschop van Terracona in Campania.

zelf in de volkstaal eene preek houden of laten houden. Bij dat verzoek vraagt Guilhelmus dat het kapittel, wiens deken of vice-deken of hun plaatsvervanger en niet de rector de doopvont in de St. Janskerk wijdt en op Witten Donderdag het hoogaltaar dier kerk wascht en afdroogt, den deken en kapittel toe te staan een hunner kapelaans of geschikt seculier priester tot rector aan te stellen en af te zetten, die zoo noodig de vergaderingen der synode van het bisdom Luik en der pastoors van het Aartsdiakenaat van Hespengouw alsmede die van het landdekenaat Maastricht zal moeten bijwonen, de bisschoppelijke mandementen en die van den Aartsdiaken nakomen, aan deze en den Bisschop gehoorzaamheid verschuldigd zijn en vóór de aanvaarding der zielezorg zijner parochianen in handen van den Aartsdiaken den eed van getrouwigheid afleggen en wat betreft de visitatie en bestraffing aan dezen zal onderworpen zijn; ten slotte verklaart hij namens deken en kapittel, dat de opbrengsten der kerk naar schatting de tien en een halve mark niet zullen te boven gaan. De Paus willigt dit verzoek in na eerst den deken, het kapittel en Guilhelmus te hebben ontslagen van kerkelijke straffen, zoo zij die mochten beloopt hebben wegens andere vereeniging en bepalingen te hebben gemaakt betreffende het nederleggen en vacant zijn dier kerk, ook wanneer dat zoo lang duurt dat de vergeving aanvalt op den H. Stoel; en vereenigt die kerk met die van St. Servaas, zoodat de deken en kapittel zelf of door anderen bezit daarvan zullen nemen en derzelve rechten eigenmachtig zich toeëigenen en voor altijd behouden en de opbrengst en inkomsten ten hunnen behoeve, van hunne mensa en der kerk van St. Jan gebruiken en een hunner kapelanen of ander geschikt priester tot rector dier kerk aanstellen.

Datum Rome apud sanctum Petrum anno Incarnationis dominice millesimo quingentesimo quinto decimo, pridie Idus Septembris, pontificatus nostri anno tertio.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 6; — Ms. fonds latins, no. 10180, fol. 76 v. en fol. 222; — *Diplomata Trajectensia de anno 1498 ad annum 1539*, fol. 1991; — Servatius Emondts. *Varia . . . collectanea . . .* fol. 2020.

Vermeld in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série tom. IX, p. 106.

Onuitgegeven.

694. 1516 Maart 3.

Keizer Karel V neemt het kapittel en kerk van St. Servaas, *wesende van outs inde protectie ende sauegarde van onsen voirsaten van nieuws ende uuyt habondantie* in zijne bescherming met *allen hueren officieren, dieneren, winnen, pachteners, laten, huysen, schueren, woninghen, landen, pachten, bosschen, rivieren, molen, wyngaerden, beemden, renten, chynsen ende allen anderen hueren goeden, possessien ende gebruycken in zyn ryk gelegen*, zoo in het geheel als ten deele.

De proost, deken en kapittel van St. Servaas hadden hem medegedeeld, dat de heerlijkheid Berg, bij Valkenburg gelegen, hun toebehoort en zij er *hoege, middele ende leege justitie* bezitten en het recht om ten allen tijde naar goedvinden de konijnen te jagen of te laten jagen; dat hoewel art. XXXV zijner blijde inkomst in Brabant op 22 Januari 1514 l.l. bepaalt, dat een ieder mag jagen, hazen, vossen, konijnen enz. *buyten vryen waranden* in het land van Brabant en dat artikel hen niet verbiedt konijnen in hunne voornoemde heerlijkheid te jagen, maar hun toestaat niet alleen in die heerlijkheid, maar ook elders te jagen, ook al hadden zij daar geen recht, en hadden zich bij hem beklagd dat de dienaren en huisgenooten der weduwe van den drossaard van Valkenburg hen belet hebben konijnen te jagen niet alleen in voornoemde heerlijkheid, maar hen ook verjaagd hebben *uuyt huen selfs warenden* en bedreigd hen te slaan, *te slaene oft anderssins te evelen in hueren persoonen*.

De Keizer gelast diensvolgens zijn drossaard van Brabant, den meier van Leuven, den ambtman van Brussel, de schouten van Antwerpen en van 's-Hertogenbosch, den eersten zijner deurwaarders, boden en alle andere *rechteren, justitieren ende officieren*, hunne stadhouders en ieder hunner, zijne vasallen en *smale heeren* enz. onderzoek naar het voorgaande in te stellen en wanneer zij de waarheid daarvan zullen bevonden hebben, voornamelijk wat betreft het daar vermelde dreigement, de schuldigen aan te manen en te verbieden, die van St. Servaas nog eenige dreigementen, *fortsen, injurien, violentien ofte molestatiën boven rechte aan te doen*, en hen in hun voorschreven *warande* rustig te laten jagen op konijnen, alles op *verbeuren en confiscatie* von hun persoon en goederen, en de hun aangedane beledigingen en geweldensrijen naar behooren te herstellen.

Gegeven in onser stadt van Bruessel den III dach in Meerte int jaer ons Heeren duysent vyffhondert ende zesthiene ende van onsen rycken dierste.

Afschrift in: Ms. fonds latins, no. 10178, *litt. regum et ducum*, fol. XXVII.

Onuitgegeven.

695. 1516 Juni 23.

Acte opgemaakt door Godefridus de Sittart, clericus van Luik, openbaar keizerlijk notaris en gezworen notaris van het Hof van Luik, waarbij deze verklaarde, dat hij meester Michael Mossis, kanunnik van St. Servaas, als procurator en gevolmachtigde van den vice-deken en kapittel dier kerk, ingevolge de inlijving der kerk van St. Jan bij die van St. Servaas bij de bulla van Paus Leo X van September 1515, in het bezit der kerk van St. Jan heeft gesteld *ac eidem quatuor cornua summi altaris ejusdem ecclesie per ipsum suis manibus tangentia et palpanda assignavi, missale, calicem, libros et cetera ornamenta jamdicti altaris ac parvam campanulam in signum vere et realis adeptae possessionis sibi tradendo et deliberando ac deinde ipsum dominum Michaellem quo supra nomine sub campanili ad pulsandum cordam magne campae, annulum et clavem principalioris janue dicte ecclesie parochialis prelibate dominis decano seu vicedecano et capitulo prefate ecclesie in dextra manu ipsius porrigendo*

.. presentibus ibidem honorabilibus ac honestis viris dominis Egidio de Fistula succentore, Gysberto Dryll, capellanis dicte ecclesie sancti Servatii, Johanne de Werthe presbyteris et Anthonio de Corhout testibus ..

Acta fuerunt hec in dicta ecclesia parochiali sancti Johannis sub anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo decimo sexto, indictione quarta, mensis Junii die vicesima tertia ..

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 8 v.; — Ms. fonds latins, no. 10180, fol. 77 v. en 224 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 1498 ad 1539*, fol. 2400; — Servatius Emondts, *Varia . . . collectanea*, fol. 205 v.

Vermeld in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire, 3e série, tom. IX*, p. 106.

Onuitgegeven.

696. 1516 Juli 20.

Schout en schepenen van Grootloon¹⁾, met name Jacob Jacobs schout, Jan Jacobs de oude, Nevel Stevens, Joannes Ghysbrecht, Henrick Waegemans, Conraerdt Ouwercx, Gilis Tabbarts en Jan Jacobs de jonge, schepenen, geven op verzoek van Johan Rethins²⁾, kanunnik en rijproost van St. Servaaskapittel, hun namens dit gedaan, attest van welke goederen onder hunne schepenbank keur verschuldigd is aan genoemd kapittel en verklaren, dat zij houden en altijd gehouden hebben en ook van hunne voorzaten en ouders gehoord hebben, dat iemand die drie bunders of meer erfgoed bezit dat voor hen *hoevende* is, cijns betaalt, *op en afgeet*, dat bij diens dood keur verschuldigd is; zoo iemand van drie bunders een gedeelte verkocht heeft, wordt daarvan geen keur betaald, *als verstorven soo verre datz niet dry boender en were*; en ingeval iemand hier een perceel en daar een perceel land koopt, zoodat die te zamen drie bunders uitmaken, van hen *hoevende* zijn, *op en afginge* en cijns betalen, is na den dood van den koper keur verschuldigd, *want men* een keure maecken magh en die keure oock breecken.

.. inden jaere ons liefs Heeren Jesu Christi doen men schreeff 1516 in Julio den 20^e [daegh].

Afschrift in: *Variorum IX*, fol. 518.
Onuitgegeven.

697. 1516 September 9.

Minnelijke schikking tusschen het kapittel van St. Servaas en broeder Abraham, pater of biechtvader van de Zusters van den Nieuwenhof van den Derden Regel van St. Franciscus³⁾, gesloten in bijzijn van Andreas de Zonnouwen scholaster van dat

¹⁾ Grootloon, eene gemeente in Belgisch Limburg, voorheen eene der elf banken (heerlijkheden) van St. Servaas kapittel.

²⁾ Joannes Rethens, Rethiens komt reeds in 1486 voor ale kanunnik als wanneer hij *absentia cum gratia studentium* van het kapittel bekwam om in het buitenland te gaan studeeren; in 1502 was hij *wijnproost* van het kapittel te Guls en in 1507 werd hij voor den tijd van tien jaren benoemd tot rijproost van het kapittel.

³⁾ Het klooster der begijnen van den Derden Regel van St. Franciscus, was gelegen nabij den walmuur der stad. De communautiteit bestond reeds in de 2e helft der 13e eeuw en bouwde het klooster in 1485.

kapittel, in het huis van Wilhelmus S c e t z, kanunnik van dat kapittel, gelegen binnen diens immunitet.

Abraham had zonder voorkennis en inwilliging van het kapittel en van zijn scholaster eene particuliere school geopend naar den aard der *schola Busciducensis sive Leodiensis* tot na-deel hunner *antiqua schola*, doch had toestemming tot die op-richting verkregen van den raad der stad, die dan ook in een vergadering der kanunniken verscheen en dezen verzocht, dat zij *pro communi bono et dicti oppidi, ut asseruerunt, contem-placionem* zouden toestaan die school door te zetten en de jon-gelingen der ingezetenen en buitenlieden *in scientia et moribus diligenter docere et fideliter disciplinare* en van verdere rechts-vervolging afzien.

Dit verzoek inwilligende sloot het kapittel met Abraham vol-gende overeenkomst:

1. Hij en zijne opvolgers zullen in de St. Servaaskerk genie-ten de privilegiën, vrijheden en immuniteten evenals de vader der Zusters van den H. Adreas ¹⁾ en die van de Beyart ²⁾ en na af-legging van den eed van getrouwheid en eerbied aan hen en hunne kerk nemen de kanunniken hem en zijne opvolgers on-der hunne bescherming. 2. Hij noch zijne opvolgers zal of zul-len een bedehuis, kapel of kerk mogen bouwen zonder hunne toe-stemming. 3. Op de vier kerkelijke hooge feesten alsmede van die van het H. Sacrament, van den H. Servatius en van de Dedi-catie der kerk, zal hij, wanneer hij uitgenoodigd wordt en an-ders niet, de processie in hunne kerk in koorkleed moeten bij-wonen en zal hij zorg dragen dat een groot aantal zijner scho-lieren, althans der internen met een zijner *lectores* naar de kerk komen, gekleed *in habitu chorali sive superpellicio*. 4. Hij en zijne opvolgers zullen van ieder betalenden scholier hunnen scholaster jaarlijks betalen $\frac{1}{2}$ stuiver, half met Paschen en half met St. Remigius (1 October), wegens de visitatie zijner school door deze. 5. Ten teeken en ter erkenning hunner su-

¹⁾ Het klooster van den H. Andries, ook van den Derden Regel van St. Franciscus, was gelegen op de *Maagdendriesch* nabij de Linden Kruispoort; het dankt zijn ontstaan aan eene vereeniging van jonge dochters, die om-streeks 1200 te samen gingen leven.

²⁾ Het klooster de „Beyart” of „Dal van Josaphat” was gelegen aan de voormalige Tweebergerstraat, thans de Brusselsche straat, het werd begon-nen omstreeks 1480.

perioriteit zal hij en zijne opvolgers jaarlijks met het feest van den H. Servatius hun betalen een rijnschen goudgulden en zal hij hunne scholieren, wanneer zij van hunne *choralitate* zullen ontslagen zijn en naar zijne school wenschen te gaan, gratis onderwijs geven en zal hij deze *demptis choralibus* niet mogen opnemen dan *ad locum septimum* na voorafgaand examen; ten slotte zoo na zijn dood of van een zijner opvolgers niet met toestemming van het kapittel en hunne opvolgers voorzien is of door het kapittel daarin op eene andere wijze voorzien, zullen deken en kapittel met hun scholaster en de burgemeesters naar hun goedvinden voorzien in den rector of president der school, terwijl de kanunniken zich voorbehouden *interpretationem et resolutionem dubiorum*, die aangaande het voorgaande mochten ontstaan.

.. presentibus ibidem honestis viris magistris Cornelio de Hulsbosch, Henrico de Aggere et Jacobo Wolff de Aquis clericis testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo decimo sexto, indictione quarta, Septembris die nona ..

Afschrift in: Cartularium II, fol. 60 v. en fol. 120; — *Diplomata Trajectensia de anno 1498 ad 1539, fol. 1609*, met als datum 4 September.
Onuitgegeven.

698. 1516 October 10.

Keizer Karel V, na ingewonnen advies van zijnen rentmeester in Limburg Nicolaes de Rave, van zijne leenmannen te Brussel en de leden zijner rekenkamer, verleent het kapittel van St. Servaas octrooi om gedurende twaalf jaren te mogen doen *zoucken ende ontdecken die mynen van loode* in de heerlijkheid van Berneau hun *nactelick toebehoorende ende daerin doen graven, doken ende wacken ende hetselve loot doen en laeten purgeeren ende affinieren* onder beding dat het kapittel ter erkenning van zijne *hocheit ende opperheit* te zijnen behoefte aan den rentmeester van Daelhem betalen zal *tgerechte zeste deel vander thiensten maete* van die loodmijn en zoo bij het delven naar het lood eenige mijnen van *goude, silver ofte kalmyn* mocht gevonden worden, deze alleen aan hem en zijne nakomelingen zullen behooren.

De kanunniken van St. Servaas hadden eenige jaren geleden groote uitgaven moeten doen zoo voor het onderhoud hunner

kerk, die geheel met lood bedekt is, als voor het doen maken en timmeren van *anderen nieuwen ende noetlycken edificien aen huere cloistere ende pande ende bysonder van eenen nieuwen torre aende voirscreven kercke ende een zeer groete clocke totten selven toire*¹⁾, tengevolge waardoor zij eene schuld hebben van en *ten achteren* zijn twintig duizend gulden, welke het hun niet mogelijk is te betalen, aangezien zij wegens de armoede van hunne pachters, schuldenaren en onderzaten geen betaling ontvingen; ten einde nu die schuld te kunnen betalen en de ondernomen werken, vooral den toren, te kunnen voltooien verzoeken zij den keizer octrooi tot ontginning van genoemde loodmijn.

By den Coninck

die heer van Montigny, heer Nicasius Hackende hoofden, meester Jan Ruffault, tresorier-generaal van de finantien ende andere zegewoirders.

Gegeven in onse stadt van Brussel den thiensten dach van Octobre int jaer ons Heeren duysent vyffhondert ende seshien ende van onsen rycke dierste.

Afschrift in: Ms. fonds latins, no. 10178, *litt. reg. et duc.*, fol. XXIX.

Onuigegeven.

699. 1516 December 18.

Keizer Maximiliaan bevestigt het privilegie in 1132 aan St. Servaaskapittel geschonken door den Roomsche koning Lotharius III.

Datum in opido nostro imperiali Hagennau die decima octava mensis Decembris anno Domini millesimo quingentesimo decimo sexto, regnorum nostrorum, Romani tricesimo primo, Hungarie vero vicesimo septimo.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 9 v. en Ms. fonds latins, no. 10180, fol. 226.

Vermeld in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e serie, tom. IX, p. 106.

700. 1517 Januari 20.

Op verzoek van deken en kapittel van St. Servaas geeft Erard de la Mark, bisschop van Luik, zijne goedkeuring aan

¹⁾ De hier bedoelde klok is de groote St. Servaasklok, die in 1515 door de gebroeders Moer gegoten werd en de hier bedoelde toren, houdt verband met het hangen dier klok tusschen de beide westelijke torens.

de inlijving van de parochiale kerk van St. Jan bij hun kapittel op de voorwaarden en bepalingen vermeld in de bul waarbij Paus Leo X deze inlijving heeft gedaan.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo decimo septimo mensis Januarii die vicesima.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 8; — Ms. fonds latins, no. 10180, fol. 78 en fol. 224; — Servatius Emondts, *Varia... collectanea...* fol. 204 v.

Vermeld in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire, 3e série, tom. IX*, p. 106.

701. 1517 Februari 23.

Vicedeken en het kapittel van St. Servaas geven een vidimus van het charter van Keizer Maximiliaan van 18 December 1516, waarbij deze bevestigt het privilege van Koning Lotharius III (zie vorig regest). Het origineel van het charter was hun getoond door Johannes van Eyntten, rentmeester van Keizer Karel V.

.. die vicesimo tercia mensis Februarii anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo decimo septimo secundum moram et stilum suibendi in diocesi Leodiensi ..

Afschrift op perkament op het Staatsarchief te Brussel, „*Papiers d'état et de l'audition*”, no. 1448.

Onuitgegeven.

702. 1517 Februari 23.

Eenzelfde acte als van het voorgaande regest.

Afschrift op papier, gecollationneerd door den notaris Johannes de Leeuw alias de Cantère op het Staatsarchief te Brussel, „*Papiers d'Etats et de l'Audition*”, no. 7.

Onuitgegeven.

703. 1517 Juni 12.

Keizer Karel V, overwegende dat de kerk van St. Servaas „een notabel collegie ende kercke is, die gesticht, gefondeert ende gedoteert is geweest by roemsche Keyseren ende Coningen, die deselve vergift ende versien hebben van veele schoene rechten, liberteiten, prerogativen, vryheiden ende privilegien ende die onsen voervaderen hertoghen van Brabant alle huere gerechticheyt ende heerlicheyt, die sy hadden soe inder kercken als in de stat van Tricht voerscreven, gegonnen, gegeven verleent ende opgedragen hebben gehadt; in welcke kercke zyn

eene groete menichte van reliquien ende heylichdommen, die zeere versocht ende gevisiteert worden van diversche nacen, vremde ende andere, die daegelycx aldaer commen bedevaert om te verdienen die afflaten ende indulgentien daertoe staende ende geordineert. Ende om den goddelycken dienst te doen ende te celebreren inde selve kercke, soo isser een notabel collegie voor eenen proost, die tot onsser collectie ende geheele dispositie staet t'allen tyden als die valt ende gebuert te vaceren, ende voert een deken, canonicken ende capittel met vele andere vicarissen, capellanen ende suppoosten, welcke digniteyten ende canoninx proven derselver kercke in voirdeden tyden versien ist geweest van edelmannen, doctoiren ende andere notabel geleerde persoenen van getrouden bedde, die den goddelycken dienste eerlyck, devotelyck ende met groete reverentie gedaen ende geexerceert hebben. Nu worden wy inder waerheynt berecht dat binnen zeeckeren tyde harwairts eenige religieusen, leecke priesteren ende andere illegittisme ende ongetroude persoenen, middele ende practicke gevonden hebben mids pensionen ende andere provisien ende recompensacien totten voerscreven digniteyten ende canonnix provenen te promoveren ende voirderen huere bastaerde kinderen ende andere ongeleerde ende onbequamen persoenen, daarmede den goddelycken dienst zeere vermindert ende de voerscreven kercke ende colegie groetelycx veracht, gescandaliseert ende gedispenceert worden, tot onssen groeten ongenuechte ende onwylle" bepaalt *als protecteur ende conservatoir* van St. Servaaskerk, ten einde die misbruiken te voorkomen „ter eeren Godts ende die guede sinte Servaes onderhoudenisse van syner dienste ende tot onser ontlastinge" dat voortaan en in de toekomst „nyemand, van wat state oft conditien hy sy, en sal moegen gepromoveert, noch vergift ofte versien worden by doode, resignatie, permutatie oft anderssins vanden voerscreven proestye, dekenye ende canoninx proeven .. hy en sy gewonnen ende geboeren in wetteluycken getrouwden huwelycke nyet tegenstaende dat hy genobileert oft gelegitimeert sy .. dat nyemant wy hy sy, die eenige dootslagen ofte andere crimineele sake gedaen oft geperpetreert soude hebben oft naemaels doen ende perpetreeren mochte, by den welcken hy infamis ende inobel gereeckent ende gehouden waere" de prebenden en andere waardigheden mag behouden, bezitten en gebruiken en de vruchten daarvan

genieten niettegenstaande „eenige reabilitacien, restitucien, absolutien offte andere provisien geestelyck offt weerlyck” welke hij mocht bekomen hebben, welke vruchten en rechten gedurende den tijd dat deze zijne ordonnantie zal zijn overtreden aan hem vervallen zullen.

Gegeven in onsser stadt van Ghendt den twelffsten dach van Junio int jaer ons Heeren duysent vyffhondert ende seventhiene ende van onsen rycke dat tweeste.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs. Ms. fonds latins, no. 9310.

Afschrift op perkament in het vidimus van Albertus en Isabella van 11 Augustus 1612.

Afschrif in: Cartularium II b, fol. 39 v.; — Ms. fonds latins, no. 10179, fol. 199 en no. 10180, fol. 51 en fol. 271 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 1498 ad 1539*, fol. 2013 met dagteekening 12 Juni.

Onuitgegeven.

704. 1517 Juli 4.

Keizer Karel V als hertog van Brabant zijnde *collateur, advocaat ende protecteur* van St. Servaaskerk en niemand anders, en behoorende die kerk te *houden ende te defenderen in huere oude rechten, possessien ende preeminencien*, gelast zijnen *bode ordinarius* in Brabant Janne Fabri om de kanunniken van O. Lieve Vrouw te gelasten geen inbreuk te maken op het recht van St. Servaaskapittel om alleen tijdens de *aexsschevaert* zijn relieken te toonen *mit groeten solemniteyten van proclamatiën, van luyden vanden clocken ende diergelycke ceremonien openbaerlick buyten derselver kercken ende die met seclusien* van alle andere kerken der stad.

.. op den vierden dach van Julio int jaer ons Heeren duysent vyffhondert ende zeventhien inde van onsen rycke twieste.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs. Ms. fonds latins, no. 9310.

Afschrift in: Cartularium II, b. fol. 65.

Uitgegeven in: Fr. Bock et M. Willemsen: *Antiquités sacrées conservées dans les anciennes collégiales de Saint-Servais et de Notre-Dame à Maastricht. Appendice no. 8.*

705. 1518 Maart 18.

Deken en kapittel van St. Servaas verklaren van hun medekanunnik Petrus Butkens ontvangen te hebben twintig goud-

gulden ten behoeve van het hospitaal hunner kerk tot stichting van eene H. Mis ter eere van de H. Anna, jaarlijks op een Dinsdag der maand Januari te zingen aan het altaar dier Heilige in hunne kerk *cum evangeliaro et epistolario et persuccentorem aliosque cantores et duodenos juvenes chorales solemniter in discantu ac etiam cum previa solempni campanarum sonitu ad honorum et decus Ste Anne, matris gloriosissime Virginis celebrande et decantande*. Daarbij werd bepaald, dat zoo door de nalatigheid van den meester van het hospitaal, *hospitularius*, die Mis niet in de maand Januari gezongen wordt hij op zijne kosten ze tweemaal moet laten zingen in de volgende maand. Als honorarium zal de celebans ontvangen 2 schellingen; de diaken, subdiaken en de zangers ieder een, de *succentor* en *tenorista* ieder twee, alsmede de meester van het hospitaal en de organist *in organis tunc ludens*; de marlier voor het luiden der klokken een en de *custos chori* voor het versieren van het altaar alsmede de sous-marlier ieder een schelling.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo decimo octavo mensis Martii die octava.

Afschrift in: *Variorum*, tom. VIII, p. 821.

Onuitgegeven.

706. 1519 Juli 20.

Op de klacht van deken en kapittel van St. Servaas, dat sommige personen zich verstout hebben en dagelijks nog verstouten *de legende van den heyligen vader sint Servaes in duytsche ende in walsche nae hueren appetyt ende contrarie der waerheyt in prose ende dichte te stellen, te doen printen ende te vercoopen, die luyden daermede in diversche manieren bedriegende ter goeder schanden ende achterdeele van der kercken voerscreven* en ingaande op hun verzoek om in die misbruiken te willen voorzien, verleent Karel V hun octrooi dat in de toekomst alleen zij en die zij daartoe volmacht zullen hebben gegeven de legenden en leven van St. Servaas zullen mogen laten drukken, uitgeven en verkoopen in Brabant en de landen van Overmaas, welke legenden en leven eerst *naar de oude ende authentycke boecken gecorrigeert sullen zijn*, verbiedende tevens eenieder om zonder toestemming van deken en kapittel voornoemd die legenden en leven te *translateeren, precken, doen printen, uuytgeven offte vercoupen binnen onser*

voerscreven stadt van Tricht oft daerbuyten op boete van 50 Bourgondische gulden, waarvan $\frac{1}{3}$ ten zijnen profijte, $\frac{1}{3}$ ten behoeve van voornoemd kapittel en $\frac{1}{3}$ ten bate van den Brabantschen schout te Maastricht, met confiscatie van de gedrukte exemplaren.

Gegeven in onsser stede van Bruesselt den twintichsten dach van Julio int jaer ons Heeren duysent vyffhondert ende negentiene ende van onssen rycke het vierde.

Oorspr. op de Bibliothèque nationale te Parijs. Ms. fonds latins, no. 1910.

Afschrift in: Cartularium II, b. fol. 63.

Onuitgegeven.

707. 1520 Augustus 3.

Nadat Petrus Schona u, *vicarius perpetuus* der parochiale kerk van Guls, diocees van Trier, door zijn procurator Matthias Wildenradt, clericus van het diocees Keulen, zijne *vicaria perpetua* in die kerk had geresigneerd in handen van Paus Leo X, hadden de deken en het kapittel van St. Servaas en meester Wilhelmus de Enckvoirt, aartsdiaken van Kempenland, notaris, schrijver en *familiaris* van den Paus voornoemd als mede-kanunnik van St. Servaaskapittel, tot dezen het verzoek gericht om die *vicaria perpetua* in te lijven bij hun kapittel, er op wijzende dat wijlen Balduinus, aartsbischop van Trier, met toestemming van zijn kathedraal kapittel, de parochiale kerk van Guls reeds bij St. Servaas had ingelijfd, welke inlijving goedgekeurd werd door Paus Clemens, geeft hij daartoe zijne toestemming en lijft die *vicaria* in bij het kapittel van St. Servaas, dat het genot zal hebben van al hare inkomsten, opbrengsten en baten, waarvan evenwel voornoemde Petrus voor zijn leven honderd rijsche goudgulden zal genieten.

Datum Rome apud sanctum Petrum anno Incarnationis dominice millesimo quingentesimo vicesimo, tertio nonas Augusti pontificatus nostri anno VIII.

Afschrift in: *Variorum*, tom. VIII, p. 606.

Onuitgegeven.

708. 1520 Augustus 11.

Roverus Stoops J.U.L., officiaal van Kamerijk en kanunnik der H. Gudula te Brussel, geeft een vidimus van de gouden

bul van Keizer Karel IV, 11 September 1377 aan St. Servaaskapittel geschonken, welke hem getoond werd door den deken van dat kapittel Jacobus Colomanus.¹⁾

.. presentibus ibidem honorabilibus viris Johanne de Roovere et Petro Giselberti clericis sepedicte Cameracensis diocesis testibus ad premissa rogatis et requisitis.

Datum et actum Bruxelle dicte Cameracensis diocesis anno Domini millesimo quingentesimo vicesimo, indictione octava, die siquidem undecima mensis Augusti, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri Leonis, divina Providentia pape decimi anno sui pontificatus octavo ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met zegel van het Officialaat van Kamerijk in rood was aan een koord van roode zijde.

Onuitgegeven.

709. 1520 October 6.

Keizer Karel V verbiedt de geestelijkheid in de landen van Brabant, Limburg en van Overmaas geen nieuwe tienden te vorderen, maar alleen die zij er reeds bezitten.

Gegeven in onse stad van Loven ses dagen in Octobri in het jaer onss Heeren duysent vyfhondert ende twintich ende van onsen rycken te weeten van der roemsche het tweede ende van Castelien het vyfste.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1498 ad 1539*, fol. 2087.

Onuitgegeven.

710. 1520 October 6.

Keizer Karel V verklaart, dat de geestelijken en andere personen die tienden genieten van landerijen, goederen en bezittingen in de landen van Overmaas, geen recht hebben op de tienden der vruchten dezer landerijen en zich tevreden moeten stellen met de tienden welke zij er bezitten en dat de kennis der geschillen dienaangaande niet aan den geestelijken rechter behoort.

Gegeven in deese onse stadt van Loeven ses daeghen in October in het jaer 1520 etc.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1498 ad 1539*, fol. 2111.

Onuitgegeven.

¹⁾ Jacobus Colomanus, Coelman vinden wij als deken vermeld 12 Januari 1519, maakte 12 Januari 1524 zijn testament en stierf kort daarop.

711. 1520 October 16.

Edict van Keizer Karel V, waarbij hij bevestigt het privilegie van zijn grootvader Philippus hertog van Bourgondië en van Brabant, en den geestelijke verbiedt te Maastricht, in de Landen van Overmaas en in Brabant onroerende goederen te verkrijgen, hetzij door schenking, overdracht, koop of een ander contract, noch bij erfenis, testament of andere uiterste wilsbeschikking, dat voor de toekomst nieuwe kerken, kloosters, kappen of stichtingen mogen opgericht en gedaan worden en dat de goederen der geestelijken kunnen teruggenomen worden.

Gegeven in onse stadt van Tricht den 16e dagh van October in 't jaer 1520 en van onse rycke te weeten van roemsche het tweede ende van Castilien etc. het vyfste.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1498 ad 1539*, fol. 2101.
Onuitgegeven.

712. 1520 November 1.

Overeenkomst gesloten tusschen Johan D u y m, kanunnik en wijnproost van St. Servaaskapittel en hun toekomstige schout te Guls Jacob van Wynninghen, waarbij de volgende voorwaarden werden gemaakt:

„Item ten yersten sall Jacob voerscreven als scholtis alle die guederen gelegen bynnen Gulz off d'ontrent St. Servaes toebehoerende besseren, meerderen ende voortenen myt recht oder anders nae synen besten; item inden hoeff sal hy den Heeren dynstlyck syn in roet en in doet, wanneer die Heeren des behoeven sullen, hun erchsten waren ende hun best doen, dye wyngaerden Heeren toebehoerende sall hy gutz zyt laessen machen ende in volcomende bouwe stellen oft doen stellen sonder eynigen arbeyt der daer tzo behoert offter tzo lassen en desgelyck ouch dye andere wyngaerden, dye drytteyl geven, sall hy alle jaer met twe scheffen laessen besyen en daer men gebreck vyndet sall hy dat met recht oft anders laessen maecken ende besseren, alsoe dat in dye wyngaerden geen oncruyt en wass. Voert sall Jacob inden hoeve woenen ende desselven eerlicke gebruycken, gelyck syn voersessen gedoen haent ende sall ten mynsten dry coyen halden ende sal dat stroe gebruycken met syne beesten opten hoeve ende anders niet om mest tzo maecken, die wyngarten tzementlyck tzo mesten ende sall dem hoeff soe wael luechen ende tzo maecken, daerby over

en aenwesende als huverer tzo weysen Servis Becker, Thonis ym Ellinck en Zyverts Jan van Mettricht als boede totten voerscreven saecken geroepen ende gebeden

Dat syn beesten noch syn hoener den Heeren gheynen scaden en doen; ouch sall hy dy drye ghedingen halden off dem hoeft, soo verre die Heeren hem dye gewoenlicken wyn laessen tzo wassen, voer dye gedingen en anders net sestylene vierdell en das na den Heeren belyeven, en voert sall Jacob allet datgheyn doen, dat eyn goet scholtis, schuldigh is tzo doen en das sall Jacob haben voer synen arbeyt ende loen allen dat gheyn dat syn voersessen gehadt haben met uuss geschoessen beheltelyck dat men Jacob voerscreven geven sal eyn aem wyns inden herffist net franss tzo mael, noch huens tzo mael, met hem erlichen betaelen, nae dem wylle d'Heren dan hyer syn-den. Noch ist vurwaert dat Jacob vurscreven alle tzyt dye gansen sal in jagen en heysschen en dye haver, dat die tzo samen opten hoeft syn guetz tzytz tegen dat dye Heeren comen sullen in dem herfft. Ende was voerscreven is sall Jacob bekennen tzo doen en tzo halden nae synen best vermoegen ende wysen voer twee houffrechten en sall ouch dem Heeren denn gewoenlichen eydt doen als dat behoert, dat wyllich ouch alsoe geschyet is."

Gegeven en geschyet in den jaer onss Heeren dusent vyffhondert ende twyntich op alle Heyligen.

Afschrift in: *Variorum*, tom. X, p. 255.

Onuitgegeven.

713. 1521 Januari 3.

Deken en kapittel van St. Servaas geven, op geschreven verzoek van Keizer Karel V, dat hun in hunne kapittelvergadering werd ter hand gesteld door Johannes van Eynatten en Andreas D a e m s respectievelijk zynen rentmeester en secretaris van Maastricht, een vidimus van het charter van Keizer Hendrik V, dat in hun archief bewaard wordt.

.. presentibus ibidem discretis viris Johanne de Berge et Petro Ghyselberti clericis Coloniensis et Cameraensis diocesis testibus ..

Acte verleden voor Henricus Aggeranus Westmalus, clericus van het diocees Kamerijk, openbaar pauselijk notaris.

Acta fuerunt hec in predicta eeclesia sancti Servatii sub

anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo vicesimo primo mensis Januarii die tertia.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas met het zegel *ad causas* van het kapittel in bruine was aan perkamenten staart.
Onuitgegeven.

714. 1521 Januari 3.

Op verzoek van Keizer Karel V, aan de deken en kapittel van St. Servaas ter hand gesteld door Johannes van Eynatten en Andreas Daems (zie vorig regest), geven deze een vidimus van het charter van Keizer Hendrik V in 1109 aan het kapittel geschonken.

Dezelfde getuigen als van het voorgaande regest.

Acte verleden voor notaris Henricus Aggeranus Westmalus.

Acta fuerunt hec in predicta ecclesia sancti Servatii sub anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo vicesimo primo, mensis Januarii die tertia.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas met het zegel *ad causas* van het kapittel in bruine was aan perkamenten staart.
Onuitgegeven.

715. 1521 Januari 3.

Acte van notaris Henricus Aggeranus Westmalus, waarbij Jacobus Colomanus, deken en het kapittel van St. Servaas, op verzoek van Keizer Karel V, hun overhandigd door Johannes de Eynatten en Andreas Daems, een vidimus geven van het charter van Koning Lotharius III hun in 1132 geschonken.

Dezelfde getuigen als bij regest no. 713.

Datum Trajecti dicte Leodiensis diocesis in dicte nostre ecclesie archivio sub anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo vicesimo primo, mensis Januarii die tertia ..

Oorsspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas met het zegel *ad causas* van het kapittel in bruine was aan perkamenten staart.

Afschrift in: Cartularium II, a, *Imperialia*, fol. 12 v.

Onuitgegeven.

716. 1521 Januari 3.

De deken en kapittel van St. Servaas geven op verzoek van Keizer Karel V een vidimus van het charter van Keizer Kon-

rad II van 1146, waarbij deze het dorp en de bewoners van Vleytingen ontheft van de jurisdictie van den graaf van Loon.

Getuigen als van regest no. 713.

Acta fuerunt hec in dicta ecclesia sancti Servatii sub anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo vicesimo primo, mensis Januarii die tertia ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas met het zegel *ad causas* van het kapittel in bruine was aan perkamenten staart. Onuitgegeven.

717. 1521 Januari 3.

Deken en kapittel van St. Servaas geven op verzoek van Keizer Karel V een vidimus van het besluit van den roomschoning Hendrik van 12 Maart 1234 tegen den Bisschop van Luik, die zich recht op het kapittel van St. Servaas had toegeëigend en dezes kanunniken en die tegen dezen den kerkelijken ban had uitgesproken.

Getuigen als in regest no. 713.

Acta fuerunt hec in predicta ecclesia sancti Servatii sub anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo vicesimo primo, mensis Januarii die tertia.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas met het opgedrukte teeken van den notaris en het gebroken zegel van den deken in bruine was aan een perkamenten staat.

Onuitgegeven.

718. 1521 Januari 3.

Op verzoek van Keizer Karel V vidimeeren deken en kapittel van St. Servaas het charter van Keizer Rudolf I van 1 November 1273, waarbij deze bevestigt twee diplomen van Keizer Frederik II respectievelijk van 28 Juli 1215 en van 9 September 1236 (zie nos. 73 en 129).

.. presentibus ibidem discretis viris Johanne de Berghe et Petro Gyselberch, clericis Coloniensis et Cameracensis diocesis ad premissa vocatis specialiter et requisitis.

Dagteekening als van voorgaand regest.

Onuitgegeven.

719. 1521 Januari 3.

Deken en kapittel van St. Servaas geven een vidimus van het charter van Keizer Maximiliaan van 18 December 1516,

waarbij deze bevestigt de rechten en privilegiën, hun in 1132 geschonken door koning Lotharius III.

Getuigen als in het voorgaande regest.

Dezelfde dagteekening als van dat regest.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas met het zegel *ad causas* van het kapittel.

Afschrift in: *Cartularium II. a. Imperialia*, fol. 9 v.

720. 1521 December 19.

Acte verleden voor Johannes de Monte en Godefridus de Sittart, respectievelijk notaris van het kapittel van St. Servaas en van dat van O. L. Vrouw, waarbij deze beide kapittels eene overeenkomst aangaan nopens het toonen hunner Relieken bij de zevenjarige Heiligdomsvaart en het luiden der klokken.

.. presentibus ibidem honorabilibus et discretis viris dominis Jacobo de Forocomitis et Gerardo de Monte, presbyteris et capellanis beate Marie Virginis, necnon Cornelio Frenel claustrario et Johanne Beduyrsticker chorisocio sancti Servatii opidi Trajectensis ecclesiarum testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo vicesimo primo, indictione nona, mensis Decembris die decima nona, hora prime sive capitulari de mane consueta.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht met de zegels der beide kapittels van St. Servaas en O. L. Vrouw aan perkamenten staat: 1e. dat van St. Servaas in bruine was en van ronden vorm: op een geruiten achtergrond de H Servatius ten halven lijve naar rechts in bisschoppelijk gewaad, op het hoofd de myter, houdende in de rechter opgeheven hand den sleutel en met de linker den kromstaaf; randschrift: ... *beati. Servatii, traiectensis, ad causas*; — 2e. dat van O. L. Vrouw kapittel ook in bruine was en van ronden vorm stelt voor de kroning der H. Maagd, gezeten naar rechts op een troon nabij haar Goddelijken Zoon, gezeten naar links; randschrift: ... *bè. Marie. traiectus. ad...*

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1498 ad 1535*, fol. 2123.

Uitgegeven in: Fr. Bock en M. Willemsen, *Antiquités sacrées conservées etc.* Appendice 9.

721. 1521 December 19.

De Officiaal van Kamerijk, te Brussel resideerende, geeft een vidimus van den schepenbrief van 21 Juni 1245, beginnende met de woorden: Nos Godefridus villicus, Henricus scabinus, Thielmannus cabinus enz.

Datum et actum Bruxelle anno a Nativitate Domini XV^cXXI,
die XIX Decembris.

Afschrift in: Ms. fonds latins, no. 10180, fol. 234 v.
Onuitgegeven.

722. 1521 December 28.

De Officiaal van Kamerijk geeft op het verzoek van Keizer Karel V een vidimus van meerdere privilegiën aan de Hertogen van Brabant en Lotharingen verleend, onder meer dat van November 1204, waarbij de Roomsche Koning Philips II aan den Hertog van Brabant in leen geeft de stad Maastricht en het kapittel van St. Servaas. Deze privilegiën werden hem getoond door ridder Philippus Cotereau, *custos et praeservator jurium et privilegiorum per imperatores seu Romanorum reges ac quoscumque alios principes Lotharingiae, Brabantiae et Limburgiae ducibus successive concessorum et indultorum* ..

Datum et actum Bruxellae quo ad collationem et auscultationem de praesenti transumpto ad pretactas originales litteras factam anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo vicesimo primo, indictione nona, mensis Decembris die vicesima octava ..

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1498 ad 1539*, fol. 2195.
Onuitgegeven.

723. 1523 Maart 27.

Servatius Coelmont¹⁾, deken van O. L. Vrouwekapittel te Maastricht, sub-conservator der rechten, jurisdictien, bezittingen en privilegiën van deken en kapittel van St. Servaas en hun personeel, als gedelegeerde rechter door Gerardus de Thoren J.U.D., deken van St. Pieter te Utrecht, aangesteld bij acte verleden voor notaris Ghisbertus de Merloe (Mirlo) 12 Januari 1519, doet uitspraak in een geschil tusschen voornoemd kapittel en Milla Raets, weduwe van Herman Anthonii, natuurlijke en wettige dochter van wijlen de echtgenoot Johannes Raets en Elisabeth Raets, wonende te Fall, diocees Luik, waarbij hij Milla veroordeelt tot het betalen van 7 mudden en 14 vaten rogge.

Den 16 Januari 1481 verkocht Johannes Raetz, te Fall (Mheer) wonende, aan Walterus Mecaven, hospes inden

¹⁾ Servatius Coelmont werd 25 Juli 1513 tot deken gekozen en overleed 13 November 1534.

Libart te Maastricht, 33 groote roeden bouwland in 5 perceelen te Fall gelegen en door niets bezwaard dan met *gemeynen lantceynsch*, te weten 5 coppen 's jaars, verschuldigd aan den cijns-hof van het kapittel van St. Jan-Evangelist te Luik, te Fall gelegen; *Walterus zelo devotionis accensus* had bij de broederschap¹⁾ eene dagelijksche Vroegmis gesticht en daarvoor geschonken genoemd bouwland; *Johannes Raetz* en zijne echtgenoot *Elizabeth*, die dat land in pacht hadden gedurende hun leven, hadden de geschatte pacht ad 26 vaten rogge betaald, doch na den dood dezer laatste in 1511, had hare dochter en erfgename die pacht tot en met 1517 niet betaald, welke al die jaren beliep tot zeven mudden en veertien vaten rogge.

.. presentibus ibidem circumspectis viris dominis Theobaldo Onssel canonico, Arnolde Coelmont capellano pretacte ecclesie nostre Domine Trajectensis, Philippo de Endovia et Petro de Zittart clericis pretacte Leodiensis diocesis testibus fidedignis ad premissa vocatis pariterque et rogatis ..²⁾

— Lecta, lata et in scriptis promulgata fuit publica nostra prescripta diffinitiva sententia Trajecti Leodiensis diocesis in aula domus solite nostre residentie infra emunitatem claustrisupratactae ecclesie collegiate nostre Domine situate, nobis inibi pro tribunali ad jura reddenda et causas partium audiendas sidentibus sub anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo vicesimo tercio, indictione undecima, die Veneris vicesima septima mensis Marcii hora vesperorum sive audiendarum causarum ..

Acte verleden voor notaris *Gerardus Stevens de Zon*, pauselijk en keizerlijk notaris en van het Hof van Luik.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht met het opgedrukte teeken van den notaris en het gebroken zegel van den deken in bruine was aan een perkamenen staart.

Het teeken van den notaris: eene kolom op een voetstuk van drie treden, er boven op eene zon; door de kolom heen een banderol, waarop de woorden: *Gerardus de Zon notarius*.

Het zegel van den deken: onder eene gothische nis de H. Maagd, dra-

¹⁾ Nl. de broederschap van kappellanen bij de St. Servaas kapittel.

²⁾ De proceskosten voor de broederschap van Kapellanen werden geschat op drie en veertig gulden, acht stuivers en *semitium mitarum* zwaar geld en 9 December van dat jaar door den deken vastgesteld in bijzijn van *Philippus de Endovia* en *Arnoldus Coelmont clerici*.

gende op den linker arm het Kindje en omgeven door een stralenglans;
onderschrift: *Servatius Coelmont . deca . . . ate . Marie . tiecten.*
Onuitgegeven.

724. 1524 November 22.

De schout, schepenen, rentmeesters en *ledesetteren* van 's-Gravemoeren hadden zich veroorloofd de ingezetenen van Berneau *te stellen ende te settene* in zekere beden, door de Staten van Limburg, Valkenburg, Daelhem en de landen van Overmaas *ter saicken vander tegenwoerdiger oirloghen van Vranckrycke ende ter defensien vanden gemeynen lande* toegestaan. Het kapittel van St. Servaas, wie dat dorp toebehoorde, had zich bij den kanselier en raad van Brabant daarover beklagd als zijnde dit tegen zijn *liberteyt, exemptie ende vryheyt* en verzocht recht te mogen wedervaren. Daarop ingaande werd het kapittel zelf of zijne gedeputeerden uitgenoodigd voor dezen raad te verschijnen, ten einde dienaangaande een onderhoud te voeren in die zaak, welke mits den *tegenwoirdigen tyde nyet gedisponeert en waere om daerop lanck ende formeel proces te maken, by goeder maniere ende expedientie te needer te leggen.* Het gevolg van dit onderhoud was, dat de afgevaardigden van het kapittel namens dit toestond, dat de gevraagde beden voor dezen keer zullen toegestaan worden, aangemerkt dat die waren toegestaan wegens voormelden oorlog, evenwel zonder prejudictie van de *privilegien, exemptie ende liberteyten ende sonder oick tselve voor den toecomenden tyt in consequentien te trecken.* Ingevolge deze overeenkomst bepaalt Keizer Karel V, dat het voorschreven aandeel *part ende portie* van de ingezetenen van Berneau in de uitgeschreven beden geen gevolg zal hebben voor de toekomst, nog eenigszins *redimeren in prejuditie* hunner privilegiën, vrijdommen en vrijheden, en zij in dezen onverkort zullen blijven zooals tot heden.

Gegeven in onsser voirscreven stadt van Bruessele twe-ende-twintich daghe in Novembri int jaer ons Heeren duysent vyffhondert ende vierentwintich ende van onssen rycke, te wetene van den Roemschen ende Hongrien tzeste ende van Spaengen ende andere tnegenste.

Afschrift in: Ms. fonds latins, no. 10180, fol. 367.

Onuitgegeven.

725. 1526 Februari 6.

De meester en leden der broederschap van kapelanen van St. Servaaskerk verklaren van Michael Mossis¹⁾, kanunnik en vicedeken dier kerk, ontvangen te hebben de som van honderd rijsche gulden van twintig stuiver elk tot stichting eener H. Mis ter eere van O. L. Vrouw of van het H. Kruis elken Vrijdag te lezen door een hunner leden voor zijne zielerust en die zijner ouders en weldoeners op het altaar in de Koningskapel, waarna de lezer dier H. Mis op zijn graf na inzegenen met wijwater het Miserere en de profundis met het gebed voor de overledenen zal gaan bidden.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo vicesimo sexto, mensis Februarii die sexta.

Afschrift in: *Registrum litterarum... fraternitat...* B. fol. 187.
Onuitgegeven.

726. 1528 December 5.

Stadhouder en leenmannen van Brabant, met name heer Philips Costereau ridder, meesteren Lodewyck van Heylwygen, Godevaert de Maeyer, Karel Tseraerts geheeten Heenkenschen, Joost Aemsser van Busch, Jan vander Beken en Jan le Beggue en de raden van den Raad van Brabant meesteren Roelof Abseloons, Lanceloot vander Taelen, Hendrick Madoets, Cornelis Middelborch ende Adriaen vanden Vosberge, allen licentiaten in de rechten, doen uitspraak in een geschil tusschen Eustaes van Bonnen, graaf van Megen, heer van Humbercourt enz. en het kapittel van St. Servaas²⁾ over het recht van *giften ende presentatien* der kerk van Megen, dat dit laatste eerstgenoemde betwistte, waarbij bepaald werd, dat deze om beurt door beide partijen zullen geïnd worden en veroordeelen

¹⁾ Michael Mossis of Moss verkreeg de prebende van Egidius Dass. In 1507 was hij vice-scholaster van het kapittel en daarna gekozen tot *electosinarius*. In 1500 verzocht de plebaan van St. Nicolaaskerk te Maastricht hem en zijn mede-kanunnik Egidius de Lapede om candidaten voor te stellen voor de plaats van vice-plebaan of *deservitor* dier kerk. Hij was een groot weldoener van St. Servaaskerk, stichtte er bij testament meerdere H. H. Missen en een vijfde beneficie van drie H. H. Missen per week op het altaar van den Zaligmaker in de Koningskapel. Zijne prebende en kanunnikaat werden na zijn dood gegeven aan Marsilius de Oest.

²⁾ Het kapittel van St. Servaas bezat te Megen de tiend.

het kapittel hem (n.l. den heer van Megen) *die ghütte ende presentatie alternative te doen ende laten volgen, besitten ende gebruycken als syn proper leenrecht* ..

Gedaan ende uuytgesproecken inder stadt van Brussels opten V dach van Decembri int jaer ons Heeren duysent vyffhondert acht ende twintich.

Afschrift in: Ms. fonds latins, no. 10180, fol. 112.

Onuitgegeven.

727. 1529 Juli 12.

Schrijven van Wilhelmus Greven ¹⁾, deken der kerk van den H. Dionysius te Luik, judex en conservator der rechten, privilegiën en jurisdictiën van het kapittel van St. Servaas, tot geesfelyken, geestelijke waardigheidsbekleeders en openbare notarissen en *tabelliones* onderworpen aan den H. Stoel, waarbij hij hun door drie aanmaningen onder bedreiging van excommunicatie gelast, Gerardus Hoffman, tiendenaar van het kapittel van O. L. Vrouw in het dorp van Heugem en Lambertus Egidii, tiendenaar van het kapittel van St. Servaas in het dorp Heer nabij Wijck, die geschil hadden over de tienden hunner heeren, het recht daarop en het innen daarvan, aan te manen, de processen, welke zij daarover voerden, voor wereldlijke rechtbanken te staken. Beiden hadden proces gevoerd voor schout en schepenen van Cadier, daarna voor die van Daelhem en vervolgens voor schout en schepenen van het Brabantsch hooggerecht van Maastricht en waren voornemens die zaak aanhangig te maken voor nog andere wereldlijke gerechten. Verder gelastte hij hen om binnen de vierentwintig uren in drie reizen elk van acht uur, Gerardus en Lambertus aan te manen die zaak te brengen voor de geestelijke rechtbank van den abt van St. Truiden, dien hij tot subgedelegeerden had benoemd en hen alsmede twee schepenen van het Brabantsch hooggerecht en van de schepenbanken van Cadier en Daelhem voor dezen te doen verschijnen binnen de zes dagen na de dagvaarding.

.. presentibus ibidem discretis viris Wilhelmo Dreyers capellano ejusdem ecclesie sancti Dionysii Leodiensis et Mar-

¹⁾ Bij het kapittel van St. Servaas verkreeg hij door collatie van den Proost het kanonikaat en prebende van Wilhelmus Schets (Scets) in het begin van 1529, welke hij evenwel in 1540 nederlegde.

tino Masius, clerico Leodiensis diocesis, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Datum et actum Leodii in domo inhabitationis nostre infra emunitatem claustrum pretacte ecclesie sancti Dionysii Leodiensis sito sub anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo vicesimo nono idictione secunda, mensis vero Julii die duodecima ..

Afschrift in: Cartularium III, fol. 27.
Onuitgegeven.

728. 1529 Juli 13.

Acte van Johannes de Berge, openbaar notaris, waarbij hij den abt van St. Truiden mededeelt, dat hij het *mandatum inhibitionis*, waarvan melding in het vorig regest, heeft medegedeeld aan Servatius van der Heyden, vice-schout en schepen, Hermannus de Overbunde, Petrus de Oersbeecke en Matthias de Heze schepenen van het Brabantsch hooggerecht te Maastricht en hun alsmede aan Gerardus Hoffmans een afschrift ervan ter hand gesteld.

.. presentibus ibidem honestis viris Martino Tongerlo, Cornelio Frenel et Servatio Bulbens clericis et laicis Leodiensis diocesis testibus etc. ..

Sic actum in pretorio Trajectensis superius anno Domini millesimo quingentesimo vicesimo nono mensis Julii die decima tertia.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 33.
Onuitgegeven.

729. 1529 Juli 21.

Acte van denzelfden notaris, meldend den abt van St. Truiden dat hij datzelfde *mandatum* aan den schout en schepenen van Cadier, *patrie de Daelhem, in dicto villagio de Cadier judicialiter in placito comprehensus* medegedeeld en hun ten teeken der *realis executiones* een afschrift ervan overhandigd heeft.

.. presentibus ibidem providis viris Johanne Fabri nuntio et apparitore cancellarie brabantie, Francisco de Esserberch, Rutghero Jacobi et pluribus aliis testibus.

Actum ut supra mensis Julii die vicesima prima anni presentis scilicet vicesimi noni.

Afschrift ibidem.
Onuitgegeven.

730. 1531 Augustus 16.

Acte van Henricus de Aggere, clericus van het diocees Kamerijk, openbaar pauselijk notaris, waarbij Gerardus Craempoet, priester en rector van de tweede stichting op het altaar van den H. Paulus in de St. Servaaskerk, mededeelt dat onlangs Egidius Stock, kanunnik dier kerk zijn patronus rector van het altaar der H. Maagd te Grollen, diocees Munster, van meester Petrus Magistri, vicaris van genoemde kerk van St. Servaas en rector van het beneficie van den H. Paulus aldaar, dat beneficie verkregen heeft, dat het beneficie te Grollen vermeld bezwaard is met eene rente van twaalf rijsche goudgulden ten behoeve van Lambertus Braeck, kanunnik van de kerk van den H. Andreas te Keulen, dat Egidius wenscht die rente te zien gereduceerd tot vier gulden, ten behoeve van deze te vestigen op gemeld altaar van den H. Paulus, dat hij daartoe benoemt de meesters Judocus Haetfiltere J.U.D., Henricus Bruffait, Arnoldus Bocholt kanunnik van Mainz, Hermannus Baeck kanunnik te Munster, Hubertus Bleus kanunnik te Tongeren, Ulricus de Schaern¹⁾ kanunnik van O. L. Vrouw te Maastricht, Henricus Bleus, Petrus Verdievort, clerici der diocesen Luik en Kamerijk, hun daartoe de noodige macht verleent en onder verband zijner goederen verklaart voor goed te houden wat zij in deze zullen gedaan hebben.

.. presentibus ibidem honorabilibus et circumspectis viris domino Johanni Lubbelaer²⁾ canonico et Theodrico Wambays cellario dicte ecclesie collegiate sancti Servatii Trajectensis dicte diocesis testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Acta fuerunt hec Trajecti dicte Leodiensis diocesis in eccle-

¹⁾ Ulricus van Scharn heette Cluetz; in 1537 8 Maart gaf hij met zijn mede-kanunnik van O. L. Vrouw, Ricaldus van Merode Voelen voor de schepenbank van Heugem, namens dat kapittel eene erfpacht van 7 vaten rogge aan Merthen vanden Veels, schepen aldaar. Ulricus overleed in 1539.

²⁾ Johannes Lubbelaer, Lubbeleer, Libraer verkreeg 25 Oct. 1527 bij St. Servaas-kapittel de prebende van Wolfrad de Medenblik; hij werd benoemd tot *deputatus ad vindemiam* en resigneerde in 1538 zijne prebende op Leonardus Nys voor diens prebende bij het kapittel van O. L. Vrouw te Tongeren. Het jaar te voren maakte hij 11 December zijn testament.

sia collegiata sancti Servatii sub anno a Nativitate ejusdem Domini millesimo quingentesimo tricesimo primo, indictione quarta, mensis Augusti die decima sexta, hora nonarum vel circiter ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas met het teeken van den notaris: Op een voetstuk van twee treden twee in elkaar gestrengelde en omgewende harten, waarboven een patriarchaal kruis; op het bovenste hart de monogram van Christus I H S en op het onderste dat der H. Maagd M A; over alles heen twee kruislings geplaatste sleutels, de baarden naar boven; op de treden van het voetstuk de naam: *Henricus ab Aggere*.

Onuitgegeven.

731. 1532 October 15.

Vice-deken en het kapittel van St. Servaas benoemen Simon Stouthen¹⁾, hun mede-kanunnik en scholaster, tot medehelper van Laurentius van den Blocquerien²⁾ hun *sindicus, commissarius* en *procurator*, om deze te helpen bij het innen der wijnen, goederen, *quoque fructus, redditus census et proventus* zoo te Guls als te Ahrweiler en elders in de diocesen Trier en Keulen.

.. presentibus ibidem providis viris magistro Johanne

¹⁾ Simon Stouthen, Stouten, zoon van Gillis Stouten alias Rommen en van Ida Aerts. In 1524 kreeg hij eene pauselijke provisie voor het kanonikaat bij St. Servaaskapittel, vacant door resignatie van Andreas van Eichtenen. In 1530 vinden wij hem vermeld als scholaster en werd 10 September 1537 benoemd tot rijproost voor den tijd van tien jaren. Hij overleed 2 April 1550 en werd begraven in de St. Servaaskerk in de Koningskapel. Zijne zuster Maria huwde in eerste huwelijk met Arnold de Porta, die in 1556 stierf en in tweede huwelijk met Johannes Lenaerts.

²⁾ Laurentius van der Laemen alias van der Blocquerien, werd in 1531 kanunnik benoemd; in 1534 verleende hij als *turnarius* tijdens de vacature der proostdij eene prebende aan zijnen broeder Philippus; in 1535 werd hij *magister fabrice*, in 1555 prepositus rectorii en in 1562 vermeld als scholaster; hij overleed in 1577. Volgens Le Fort, 2e partie XIII, 178. Extraits des mémoires de feu Mr. de Hennisdal, grand vicaire de Liège, was zijn grafschrift:

Het jaret Rdu. et nobilis Dominus
Laurentius van der Blocquereye,
ecciae St. Servatii trajecten.
canonicus et scholasticus qui
obiit anno 1577 4 Aprilii.

Op den grafsteen waren vier wapens uitgebeiteld, aan elke zijde van het grafschrift twee: *Blocquerie, Roedenbosch, Biest, Hulst*.

Beuss notario publico et Martino Tuylman claustrario nostro testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Sic datum et actum Trajecti Leodiensis diocesis in dicto loco nostro capitulari sub anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo tricesimo secundo mensis Octobris die decima quinta, hora capitulari.

Acte verleden voor Johannis de Berghhe, gezworen notaris van het kapittel van St. Servaas.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Onuitgegeven.

732. 1533 Juli 6.

„Alsoe int voerleden jaer ons Heylige Vader de paus, aensiende de groete noet, pericle ende dangier apparent in Kerstenrycke toecomende overmydts der oerloghen ende invasien van den Turck, viant vanden heylighen gheloeve, diewelcke byna occupeerde tghelock coninckrycke van Hongherien ende in meyninge was Oisternryck te overvallen ende inne te nemen ende die groete ende excessive costen ende lasten dy wy hebben moeten draeghen ende lyden, soe te lande als te watere om tvoernemen van den vuerschreven Turck te widerstaen”, hem toegestaan heeft om van de geestelijkheid van zijne landen van Overmaas beden te heffen, met de uitvoering van de dienaangaande uitgegeven bulle belast werd de Aartsbisschop van Palermo, hoofd van zijnen geheimen raad, geeft Keizer Karel V last op den eersten zijner deurwaarders, de prelaten, colleges, kapittels en andere beneficianten en geestelijken van het bisdom Luik, resideerende in Brabant, aan te schrijven om schriftelijke opgaaf te doen der *fundatiën ende rekenynghe van hueren goeden ende innecoemen* der tien of twaalf laatste jaren om daarnaar hun aandeel in die beden te kunnen bepalen.

Gegeven in onsser stadt van Bruessel den sesten dach van Julio int jaer ons Heren duysent vyffhondert ende dryendertich van onsen Keyserrycke tvierde ende van onsen Rycke van Spaengen ende anderen tXVIII ..

Afschrift in: *Registrum actuum capitularium* ... tom. I, fol. 98 v. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Onuitgegeven.

733. 1534 Februari 9.

Quitantie wegens vier en twintig gulden en veertien stuiver verschuldigd door de goederen van het hospitaal, *gasthuys* van St. Servaaskapittel.

Orkonde deser mynen eygenen hantschrift ende hanteykenen hy ondergesadt IX Februarii anno XV^c vyff ende dartich style van Luydich.

Afschrift in: *Registrum actuum capitularium*... tom. I fol. 126 v., zie vorig regest.

Onuitgegeven.

734. 1534 Februari 24.

Johannes graaf van Horn en het kapittel van St. Servaas hernieuwen de overeenkomst tusschen hunne voorgangers gesloten, waarbij bepaald is, dat zij om beurt de vergeving hebben van de pastorie van Weert.

.. presentibus ibidem discretis viris magistris Johanne de Bergh e et Johanne de Zon notariis publicis testibus fide dignis ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno Nativitatis Domini XV^c trigesimo quarto mensis Februarii die vigesima quarta.

Afschrift in: *Registrum actuum capitularium*, tom. I, fol. 80 en gedeeltelijk in: *Apotheca St. Servatii*, tom. VI, p. 511 op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Gedeeltelijk afgedrukt in: *Publications de la Société historique et archéologique du Limbourg*, tom. XXIX, p. 227.

735. 1534 Maart 10.

Keizer Karel V bekrachtigt en bevestigt op verzoek van proost, deken en kapittel van St. Servaas, voor hen, hunne *officiales et ministri* en hunne opvolgers, de „privilegia, literas libertates, indulta, immunitates, concessionones, gratias, favores, protectiones, statuta, mores, usus, consuetudines, census, redditus, proventus, emolumenta, concordias, transactiones, sententias rite et legitime obtentas et alia eorum bona et jura”, alsof zij in dit charter zouden afgeschreven zyn, hun door zijne voorvaderen de Keizers en Roomsche Koningen en door vorsten zoowel geestelijken als wereldlijke en geloovigen tot op den dag van heden verleend en geschonken.

Datum in civitate nostra Toleti die decima mensis Martii

anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo quarto, imperii nostri decimo quarto et regnorum nostrorum decimo nono.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas met het grootzegel van den keizer in roode was aan een koord van goud en zwarte zijde.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 10 v.; — afschrift op papier op de Koninklijke bibliotheek te 's-Gravenhage, Collectie Y, no. 371; — op papier door C. Verstraten, notaris van St. Servaaskapittel; — op papier door notaris Renerus Doelmans; — op papier door J. A. Panhuys, naar een afschrift door De Fontaine, notaris van St. Servaaskapittel; — Ms. fonds latins, no. 10178, *litt. imper.*, fol. 22, en no. 10180, fol. 66 en fol. 226; — *Diplomata Trajectensia de anno 1486 ad 1539*, fol. 2283; — *Varia . . . collectanea*, fol. 99.

Vermeld in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire, troisième série*, tom. IX, p. 107.

Onuitgegeven.

736. 1534 Mei 1.

De Commissarissen J. de Roeck en Hammen (?), door Keizer Karel V benoemd om in de landen van Limburg, Valkenburg, Daelhem, Ravenstein en hunne toebehooren te innen de bijdragen van de geestelijkheid, waartoe de Paus toestemming heeft verleend (zie regest, no. 732), richten een verzoek aan proost, deken en kapittel van St. Servaas, die daaraan nog niet voldaan hadden, om binnen de drie dagen opgaaf te doen hunner goederen, zoowel leen-, allodiaal- als cijnsgoederen, alsmede der opbrengsten, ontvangsten, tienden, giften, jaargetijden en verdere inkomsten van hen en hun personeel, zoo gewone als buitengewone.

De aanhef van dat verzoek luidt:

.. Noverint vestre dignitates, qua cura, qua sollicitudine et quibus impensis imperialis majestas, relictis patria, uxore, liberis, aliis etiam omnibus suis tam publicis quam privatis negotiis, immunitati reipublice christiane consuluerit, hostemque universali ecclesie et nobis omnibus communem, mare et terras devastantem ac in Hungaria quasi universa Germania gestientem repulerit, in fidei nostre non parum augmentum ac canis illius rabidi et, lupi rapacis non minorem ignominiam ..

Ex Lymborch die prima mensis Maii 1534.

Afschrift in: *Registrum actuum capitularium . . .* tom. I, fol. 94.

Onuitgegeven.

737. 1534 Mei 1.

Eenzelfde verzoek werd nog speciaal gericht tot den proost van het kapittel.

Ex Limborch prima Maii 1534.

Afschrift ibidem, fol. 94 v.
Onuitgegeven.

738. 1534 Mei 4.

Acte van Gerardus de Zon, notaris van het kapittel, meldend dat hij met Egidius Ruyschen¹⁾, viceproost, meester Henricus de Aggere²⁾, deken Hoxemensis en kanunnik van St. Servaas, zich begeven hebben naar Limburg tot de commissarii en daar bepleit hebben, dat de tijd van drie dagen voor de gevraagde opgaaf te kort was en vroegen om verlenging van dien tijd, welke hun voor veertien dagen verleend werd.

¹⁾ Egidius Ruyschen volgens Butkens *Trophées du Brabant*, deel III, p. 426, zoon van Pierre de Ruyschen (zoon van Arnold en van Catharina Cunegem) en van Maria de Vrede verkreeg bij St. Servaaskapittel de prebende van Antonius van Teylingen en is als zoodanig reeds vermeld in 1524. In 1540 was hij scholaster, werd 24 November 1547 benoemd tot camerarius en in 1549 onderteekende hij de nieuw gemaakte lijst der Relieken van de Kerk. Hij stierf 15 November 1557 en werd begraven in de kapel van den H. Laurentius, thans de kapel van het H. Aanschijn in den Zuidelijken kruisbeuk gelegen. In den muur dier kapel is zijn grafmonument in renaissance stijl ingemetseld, waarop deze voorstelling: Het bovenste gedeelte verthoont den Zaligmaker, houdende in de linkerhand de wereldbol en met de rechter zegenend; In het onderste gedeelte de kanunnik voorgesteld neergeknield voor een altaar met gevouwen handen, biddend tot de H. Maagd in stralen glans met het kindje Jezus bekroond door twee Engelen; achter hem staat de H. Servatiis in bisschoppelijk gewaad met den sleutel en den kromstaf den draak verpletterend; onder het geheel een Engel, houdende eene banderol met volgend inschrift: *Benigne . ihesu . per . tuam . amaram . passionem . te . deprecor . miserare . miserere . animae . Egidij . Ruyschen . canonici . huius . ecclesie*.

²⁾ Henricus ab Aggere, vanden Dyck, geboren te Antwerpen, uit het huwelijk van Hendrik vanden Dyck en Margareta Wynants was in het bezit van het beneficie der H. Agatha in de St. Servaaskerk, toen hij aldaar 1 Augustus 1525 wegens permutatie met Jan van Straeten diens kanonikaat bekwam. Hij werd 1534 benoemd tot cantor en in 1540 tot eleemosynarius van het kapittel; zijn dood vond plaats 15 Juni 1543. Zijne prebende werd gegeven aan Philippus de Blocquerien. Hij was ook deken der kerk van den H. Johannes Evangelist te Hoxen.

.. presentibus ibidem Johanne de Reymersstock oppidano Trajectensi et Johanne Rave receptore de Lymborch et pluribus aliis personis ibidem adstantibus, testibus ad premissa vocatis et rogatis.

Anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo quarto, mensis Maii die quarta.

Afschrift ibidem, fol. 95.
Onuitgegeven.

739. 1534 Mei 18.

Thierry Wykaedt, rentmeester van den proost van St. Servaas, Engelbertus van Hemstede die apostolisch protonotaris was, deelt den commissarissen voor de inning der bijdragen van de geestelijkheid in de landen van Limburg, Valkenburg en Daelhem enz. mede, dat na inzage der registers de proostdij op het grondgebied van het keizerrijk buiten de grens der stad Maastricht noch goederen noch inkomsten als bedoeld bezit.

.. presentibus in domo prepositure ecclesie collegiate divi Servatii Trajectensis Leodiensis diocesis Gerardo Emondi capellano et Theodrico Wambey's chorisocio ejusdem ecclesie testibus ..

Anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo trigesimo quarto mensis Maii die decima octava, hora Vesperorum vel circiter.

Afschrift ibidem, fol. 106 v.
Onuitgegeven.

740. 1534 Mei 24.

Jacques de Roech, deken van Nivelles en een der keizerlijke commissarissen voor de inning der beden van de geestelijken, schrijft aan den proost van St. Servaas, dien hij verzoekt *estre regardé de bonne grace*, dat hij geen genoegen kan nemen met de mededeeling welke onlangs namens hem door zijn vice-proost in bijzijn van een notaris en getuigen is gedaan en deelt hem mede, dat de Keizer „tient pour certain et est la vérité telle que tous et quelconques les biens ecclesiastiques situez tant en sa ville de Maastricht comme es serves de votre dit preposte et de lesglise enclavez es contez de Daelhem, Faulmont et du Vroenhoff, sont compris soubz nostre commission, comme

plus a plain avous déclaré aux deputez envoyes depar vous et de ladite eglize" en maken hem merkzaam erop „que par expresse charge de la Reyne sommes constrains et dessa avous donne charge sayser et mettre es mains dudit sieur empereur, tous et quelconques biens a vous et a ladite eglize appartenans jesques au servissement etc.

.. de Limburch ce XXIII de May 1534.

Afschrift ibidem, fol. 110 v.

Onuitgegeven.

741. 1534 Mei 30.

Antwoord van den proost Engelbertus van Heemstede aan Jacques de Roech, dat de mededeeling hem onlangs door zijn rentmeester, in tegenwoordigheid van een notaris en getuigen naar waarheid is gedaan en dat zijne proostdij geene goederen bezit releverend voor de schepenbank van Maastricht of voor de Vroenhof en gelegen en ingesloten, conclusa aut circumvallata in de graafschappen van Daelhem en Valkenburg, tenzij eene weide van ongeveer drie bunder, welke hij gebruikt voor zijne paarden en gelegen is aan gene zijde van de St. Servatius-bron *ultra fontem divi S. Servaes* en waarvan hij niet weet dat ze gelegen is in het rechtsgebied van den Vroenhof of van Canne of van zijne proostdij.

.. ex Trajecto Moze penultima Maii anno 1534.

Afschrift ibidem, fol. 111.

Onuitgegeven.

742. 1535 Februari 9.

Nicolaus Rave, rentmeester van het land van Limburg, geeft deken en kapittel van St. Servaas kwitantie van vierhonderd en zeventig gulden en vijftien stuivers brabantisch wegens betaling van den „taxe ende quote desselven capittels inde contribucie vanden geestlicheyt by mynen Heren den eertzbisschop van Palerne gemaict sexta Otobris neestleden" van de goederen gelegen onder de erflanden van den Keizer en van welke goederen opgaaf en omschrijving is verstrekt aan de commissarissen voor de landen van Overmaas aangesteld.

.. IXto Februarii anno XVe vyff ende dartich style van Luydich.

Afschrift ibidem, fol. 126 v.

Onuitgegeven.

743. 1536.

Wylhelmus Greven, deken van den H. Dionysius te Luik, *judex* en *conservator* der rechten, jurisdictiën, gebruiken, goederen en privilegiën van het kapittel van St. Servaas, richt een schrijven tot de pastoors, plebanen, rectoren en verdere geestelijkheid, waarbij hij dezen gelast Victor van der Stock en allen die daarmede in verband staan, onder bedreiging van excommunicatie en boete van duizend zilveren mark te manen onmiddellijk of zonder lang uitstel af te zien van het proces, dat hij tegen een suppoost van St. Servaas aanhangig heeft gemaakt bij den rector der universiteit van Keulen en ze te brengen voor Johannes de Sarta, kanunnik en officiaal van Luik, dien hij in deze zaak gesubdelegeerd heeft.

Genoemde Victor van den Stock, student aan de universiteit van Keulen, beweerde, dat Egidius van den Stock¹⁾, in leven kanunnik van St. Servaas, hem bij testament gelaten had eene som van honderd vijftig goudgulden, welke door de uitvoerders van dat testament niet uitgekeerd was; dat hij een dier uitvoerders, met name Petrus van den Stock, priester en kapelaan van St. Servaaskerk en bijgevolg suppoost van dat kapittel, had doen dagvaarden voor den rector van genoemde universiteit. Daar deze handelwijze indruischte tegen de rechten en privilegiën hunner kerk die *fuert et sit specialis et precipua sacri Romani imperii peculiaris capella ac fundatio caesarea*, welke rechten van zeer oude dagteekening zijn en hun geschonken door Pausen, Keizers, Koningen enz. en steeds zijn gevolgd, dat processen aanbelangende het personeel en suppoosten der kerk in eerste instantie gevoerd moeten worden voor deken en kapittel en vervolgens voor den H. Stoel.

Acte daarvan werd opgemaakt door den notaris Arnoldus Mombers.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo tricesimo sexto.

Afschrift in: Cartularium I, b. *episcopalia*, fol. 31.

Onuitgegeven.

¹⁾ Hij verkreeg in 1518 na den dood van Johannes de Castilione de prebende van Joannes Brake, die ze aan dezen had afgestaan tegen een jaarrente van 45 goudgulden. Egidius had op diezelfde voorwaarde de prebende bekomen. Voor zijn dood in 1534 (?) kwam ze aan Conradus van Gaveren.

744. 1540 Februari 22.

Johann Ludwig, Aartsbisschop van Trier, des Heiligen Römischen Reichs durch Gallien und das Kunigreich Arelaten Ertzcantzer und Churfurst, maakt bekend, dat hij met het kapittel van St. Servaas wegens Zollfrühung is overeengekomen voor de som van tachtig goudgulden en dat deze hem betaald is.

.. am zwei und zwintzighsten tag des monats Februarii anno XV^c Xⁱ more treverensi.

Afschrift in: *Variorum*, tom. VIII, fol. 599.

Onuitgegeven.

745. 1541 April 27.

Overeenkemst tusschen Matheus Gebruyrken, vice-deken en het kapittel van St. Servaas eenerzijds en de ingezetenen van Dilsen, vertegenwoordigd door hunne medeburgers Wilhelm Douven en Aernt Bouthen over „die reparatie van den corpus des scheeps der kercken van Dylsen, dat wellich sloop dye gemeynte des voerscreven dorps solden willen vernuwen, opvoeren ende beteren ofte repareren ter Godts eren, gelyck sy dat oeck alsoe myt believeen des heren van den Capittle vurscreven, daertoe honne consent gevende, bestanden hebben te doen ende in meyninge synt sullix werck van reparatien der vurscreven kercken voertz te volbrengen myt hulpe ende bystant der heren van den Capittle vurscreven als die groete thienden aldaer hebbende”:

De inwoners van Dilsen zullen op hunne „costen, lasten, arbeydt ende anxten” het schip der kerk, dat zij begonnen hebben te bouwen, afbouwen en de noodige materialen als „steynen, holt, kalk, schailgien, yserwerck ende anders” bestellen, leveren en betalen alsmede het loon der werklieden; de heeren van het kapittel zullen hun ter hulp komen en geven honderd Geldersche ridders en vierhonderd schoone mergelblokken, welke laatste zij naar goedvinden leveren zullen te St. Pieter op de Maas of te Maastricht *opt batte*. Ten slotte werd bepaald, dat zoo in de toekomst aan die kerk eenig gebrek moge komen door brand of ander ongeval of door oudheid *gebreecklick ende ruynose* zal worden, de beide partijen verplicht zullen zijn te onderhouden *soe sich dat alsdan van recht weegen behooren sal*.

.. daarby over ende aenwesende eerbaere mannen Martin

Tuylman cloestenner der vurscreven kercken ende Pouwels Peters van Bielsen clercken Ludix creezdoms vurscreven als getuygen totter vurscreven saecken geroepen sunderlinghen ende gebeden.

Diese saecken syn aldus geschicht ende gedaen inden gewoentlichen capittels huysse synte Servaes kercken vurscreven inden jaere ons liefs Heeren Jesu Christi duysent vyffhondert eyndeveertich der vierthienden indictien inden maent Aprille des sevenendetwyntichsten daigh ..

Acte verleden voor Johannes de Berghe, openbaar pauselijk en keizerlijk notaris en van het kathedraalkapittel van Luik en van het Hof aldaar.

Afschrift in: *Registrum actuum capitularium* ... deel beginnend 1486, fol. 165.

Onuitgegeven.

746. 1543 December 22.

Aernd Creuse, meester, Ghiellis van Drielle, Bertrandt Buytze, Johan Heuckemans, Nicolaes Vastertz, Gerart van Zonne, Jacobus Cornelii en Tilman Tongerlo, *als van den aldtster* en de overige leden *gemeyne capellanen vander broederschappen der erwerdiger collegiaet kercken des goeden sint Servaes*, oorkonden, dat hun medelid Johan Hoveler en zijne zuster Catherina bij hunne broederschap gesticht hebben eene *erffelicke eewyge memorie eyns jaergetytz ende commendatien*, waarvoor deze gegeven hebben eene jaarlijksche losbare pacht van 16 vaten rogge, welke hun reeds overgedragen zijn en dat zij van die 16 vaten, aan Johan en Catharina voor hun leven zes vaten toegezegd hebben, welke na dezer dood hun weder zullen terugvallen.

.. inden jaere nae Christi onss liefs Heren gebuerten vieffthien hondert dry ende veirtich inden maent Decembri des twendetwyntichsten daichs.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas. Zegel verloren.

Onuitgegeven.

747. 1547 April 28.

Op verzoek en aandrang der meesters *ende ganssche gemeenre broederschappe vanden handboeghe schutten, tot oerbare ende prouffyte ende tot meerder reynicheyt ende ornaet*

der maesbruggen onsser ende onsser voerschreven kercken toebehoerende, geven deken en kapittel van St. Servaas toestemming aan Servaas B a m s t, poorter van Maastricht, om op de plaats naast de leube dier schutterij waar een klein huisje *ongevallich ende armelick* getimmerd staat *ryckelycker beter te betimmeren tot meerder reynicheyt ende ciraet* der brug, zulks tot aan den steen op de brug tot waar dat kleine huisje gestaan heeft, tegen betaling van eenen cijns van acht marken 's jaars als erkenning dat de grond waarop genoemde leube en het huisje staan met de maasbrug hun en hunne kerk behoort; daarbij werd beplaald, dat Servaas aan dezelfde voorwaarden zal moeten voldoen als de schutters voornoemd toen hun toestemming werd verleend tot het bouwen hunner leube, n.l. dat het water afkomende van die leube in het nieuw te timmeren gebouw zal moeten worden afgeleid met *kaengelen*, zoodat de brug geen hinder of schade van dien nieuwbouw zal ondervinden; zoo de brug op die plaats *ontfondeerden ende gebreeclick werde zoe dat sy goets bouwes noet hedde*, dat alsdan Servaas zijn huisje op zijne kosten moet laten *vervangen* voor zoover als noodig mocht zijn om die herstellingen aan de brug te doen *ten neesten wege ende ten minsten schaede naer werckmeesters prys*; Servaas en zijne nakomelingen zullen verplicht zijn den geheelen weg der brug en de rioolen naar genoegen van het kapittel op zijne kosten zuiver te houden, en den te maken bouw *by advys ende raide van konstigen werckmeesters* zal doen stellen met een pijler op den pijler der brug, zoodat die nieuwbouw geenszins hinderlijk zal zijn voor de brug, maar behaaglijk voor de ingezetenen en vreemdelingen, en ze zal voorzien met *canaelen* en anderzins tot afvoer der vuiligheid; wanneer op de Maas of brug eenige *gevuechliche feesten oft triumphen werden bedreven* hij de voorschreven *poerte ende leube* voor hen moet ontsluiten om daar die feestelijkheden bij te wonen, op welk tijdstip van het jaar die moge plaats vinden.

.. die gegeven is in den jaer naer der gebuerten Christi ons Heeren duysent vyffhondert seven ende veirtich inden maendt van Aprill des achtentwintichsten daechs.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 41; — *Diplomata Trajectensio de anno 1540 ad 1599*, fol. 2538.

Onuitgegeven.

748. 1547 November 4.

Lastgeving van Keizer Karel V en zijnen Raad van Brabant op *den eersten deurwaerderen, boden oft anderen onsen officieren macht hebbende t'exploicteeren binnen desen onsen lande van Brabant*, om den Officiaal van Luik expres en scherp, op straf eener groote boete te bevelen onmiddellijk en zonder uitsstel af te zien van de dagvaarding voor zijne rechtbank van ingezetenen van Vleytingen, Laaffeld, Heer van Elcht en te herroepen de excommunicatie en cessie met de gevolgen daarvan tegen dezen uitgesproken.

Andreas de Jesseren, Godart van Jesseren en andere ingezetenen van genoemde dorpen en met dezen 's Keizers procureur-generaal in Brabant *ter saecken van officien* hadden bij den Raad van Brabant zich beklaagd, dat sommige particulieren *gegueden*, wonende in het land van Luik en te Maastricht, hunne pachters, ingezetenen van genoemde dorpen, hebben doen dagvaarden voor den Officiaal van Luik, die evenwel niet verschenen, maar ter instantie van genoemde *gegueden* door den Officiaal *pretenselyck* werden geëxcommuniceerd onder t'dexele, dat die dorpen deel uitmaakten van het land van Luik en van dat van Loon en dus dezer inwoners onderworpen zijn aan de *statuten, costumen ende mandaten* dier landen. Tegen deze handelwijze kwamen de bewoners dier dorpen in verzet en hadden zich bij den Raad van Brabant beklaagd bij rekwes van Mei l.l., wijzende op hunne privilegiën tengevolge waarvan hunne dorpen en nog eenige anderen, van oude tijden af behoord hebbende aan de kerk en proostdij van St. Servaas vrij zijn geweest van de jurisdictie en judicature van den Bisschop van Luik en dat o.a. de inwoners dier dorpen in zaken den *geestelycken rechter niet gereserveert* in eerste instantie terecht staan voor de schepenbank van hun dorp en in beroep gaan op *tgeheele gerechte van de proestdy*, welke privilegiën hun geschonken en bevestigd waren door Keizers, Koningen, Hertogen van Brabant, Bisschoppen van Luik en welk laatste privilege in 1527 erkend werd bij vonnis der 22 van Luik in een proces tegen een onderdaan van Sepperen. Ingevolge van dat rekwes bekwamen zij van den Raad van Brabant brieven *van provisie*, waarbij den *gegueden* ernstig bevolen werd en op straf van arrest van hun persoon en hunne goederen gelegen in Brabant de *pretense dagementen* en de cen-

suur met al de gevolgen daarvan te doen herroepen. Inmiddels had de Official andermaal de ingezetenen doen dagvaarden en daar deze uit vrees dat zij „bij *apprehensie* van hueren personen oft anderszins zouden gepraempt ende getravailleert hebben geweest”, daaraan niet beantwoordden en niet verschenen, heeft hij in Juli l.l. een decreet uitgevaardigd, waarbij de ingezetenen verklaard werden vervallen te zijn in de excommunicatie, cessie, interdictie en andere censuren, welk decreet in de kerk en kapellen dier dorpen afgekondigd werd. In Augustus d.a.v. hadden de ingezetenen zich andermaal beklagd bij den Raad van Brabant, waarop bovenvermelde lastgeving volgde.

Gegeven in onsser stadt van Bruessels vier daege in Novembri int jaer ons Heeren duysent vyffhondert zeven en viertich, van onssen Keyserlycke het XXVIIIste ende van onssen rycke van Castillien ende anderen het XXXIIste.

Afschrift in: Cartularium II, b. fol. 68.

Onuitgegeven.

749. 1549 September 19.

Acte van Iudocus Verneckel, openbaar notaris en gezworen klerk van het Officialaat te Coblenz, waarbij de bewoners van Bisholter veroordeeld worden tot het leveren van een halven wagen wijn 's jaars *bonae et probae crescentiae* aan het kapittel van St. Servaas ten behoeve van de *plebania* der kerk van St. Servaas te Guls, waarvan genoemd kapittel en kanunniken zijn *veri et indubitati pastores et provisores sic quod eadem per obitum plebani vacante ipsi domini de novo plebano eidem ecclesiae providere habeant*.

Van onheugelijke tijden heeft het kapittel die jaarlijksche rente ten behoeve van gemelde plebania genoten en is deze steeds geleverd geworden, totdat onlangs die van Bisholter geweigerd hebben dit te doen.

Als procureur van St. Servaaskapittel trad voor den Official op meester Joannes Fladen, en voor de inwoners van Bisholter Joannes Ruffens, beiden gezworen van dat Officialaat.

.. presentibus ibidem discretis viris Jodoco Rothuso et Joanno Curtio notariis publicis et nostris juratis testibus ad hoc requisitis ..

Lata est hec nostra sententia diffinitiva Confluentie in sacello

divi Martini episcopi collegiate ecclesie sancti Florini ibidem annexo et contiguo, in quo jura ordinaria reddi solent nobis inibi die Jovis decima nona mensis Septembris mane hora primarum causarum audientium solita et consueta, anni Domini millesimi quingentesimi quadragesimi noni et jura reddendum et causas audiendum pro tribunali sedenti ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas met gebroken zegel van het Officialcat aan perkamenten staart.

Afschrift in: *Variorum*, tom. X fol. 83.

750. 1551 Augustus 26.

Deken en kapittel van St. Servaas doen uitspraak in een proces, dat bij hen aanhangig was tusschen den ontvanger Cornelius Tagmarn en hun roededrager Lambertes Backhuys wegens beledigingen door dezen laatste begaan jegens de burgemeesters, raad en andere burgers, jegens henzelfen en de kerkelijke ceremoniën, en veroordeelen hem om binnen de acht dagen ter plaatse, waar hij die beledigingen heeft uitgesproken, aan de beledigde personen geknield en met gevouwen handen vergiffenis te vragen en om *in amendam pro solutari penitentia* en ten voorbeeld van anderen gedurende de twee eerstvolgende maanden alle Zon- en feestdagen bij de drie voornaamste officies van het begin tot het einde op het priesterchoor hunner kerk aanwezig te zijn en gedurende de zes volgende maanden bij de processies en *stationes* het boek en de *almatium* den officieerenden priester ter hand te stellen en aan te nemen. Bij niet nakomen van dit vonnis zal hij vervallen zijn van zijn bediening van roededrager met alle daaraan verbonden privilegiën.

Lecta et ita pronuntiata fuit presens sententia vive vocis oraculo venerabilis domini vander Lanen scolastici die 26 Augusti anno millesimo quingentesimo quinquagesimo primo hora capitulari consueta.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1540 ad 1599*, pag. 2951. Onuitgegeven.

751. 1551 October 31.

Acte van Jacob Kolman van Sittart, keizerlijk notaris, waarbij hij verklaart, dat bij hem gekomen zijn Hemrick van Alcken en Leo Buntinx, beide burgers van St. Truiden, en hem getoond hebben een vonnis van het Keizerlijk Kamergerrecht te Spiers, gesloten met het grootzegel van dat gerecht

in roode was, met het verzoek mededeeling daarvan te doen aan den vice-proost en den rijproost van St. Servaaskapittel en den schout van Vleytingen met name Lambrecht Hendrickx, dat hij met beide voornoemden en twee getuigen dit vonnis beteekend en voorgelezen heeft aan Geylis Ruysen vice-proost, Jan Conen¹⁾ rijproost van St. Servaaskapittel en den schout van Vleytingen voornoemd, die bij elkaar waren in Geylis' huis, waarna Henrick en Leo de penningen *heuffvart ende burschafft*, welke bij den schout van Vleytingen in de aanhangige zaak gestort waren, teruggevorderd hebben, waarop de vice-proost, de rijproost en de schout geantwoord hebben, dat, om geene moeilijkheden te bekomen met de tegenpartij, met name Peter Tenarts, de schout die gelden *der burschafs wil* zal restitueeren, wanneer zij in tegenwoordigheid van getuigen bij hun notaris beloven hunne goederen te Koningsheim tot pand te zullen stellen en ingeval *ir uch en gein verantweringe ende stelden, so der schultheiss mit einigen recht daromme getraviliguert worden*, zal hij de hand mogen slaan aan die goederen alsof hij ze *mit allen recht vry verwonnen hadde om wideromme tot seinen penningen ende schade te komen*, dat Henrick en Leo dit beloofd hebben.²⁾

.. in bysein der erbare Jacob Branss ende Laurens van Breylucker busdombs als getuigen hier toe sonderlinge geroepen ende gebeden.

Diese saecken ende verhandelinge seint geschiet in hem Gylis Ruysen, viceproust gewonliche behuysinge in der achterste kamer in den jaere der seliger gebortten ons lieffs heren Jhesu Christi alst men scieff duysent vyffhondert ende ein ende vieffttich in der negender indictien te latin Romischer cinss tael genaent op satersdach der da waer der lesten dach Octobris tusschen negen ende thien uren vormiddage off daer omtrent ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas met het teeken van den notaris, zijnde een leliekruis op een voetstuk; in medaillon van het kruis een visch; op het voetstuk de letters I. C. D. S.

¹⁾ Joannes Conen, Coenen, reeds vóór 1524 kanunnik, in dat jaar vermeld als scholaster.

²⁾ Bij dit vonnis van 15 Juni 1551 in appel van processen in meerdere instantie gevoerd tusschen Henrick en Leo voornoemd eener zijds en Peterus Tenarts en zijne *kriegsverwanten* werden deze ten einde gebracht en de auf bewegenden Ursachen werd over de proceskosten eene schikking getroffen.

752. 1552 Maart 13.

Anthonius graaf van Holstein, Schauwenburch en Sternberg¹⁾, heer van Gemen enz., proost van St. Servaaskapittel, belooft Andreas Jonathe alias Jenthis, die van de jaren 1544 tot 1549 de rentmeester zijner proostdij is geweest en hem van dat laatste jaar nog verschuldigd is 22 gulden, 5 stuivers en 2 oorden, *ortginos*, brabantisch munt, de eerstvolgende betrekking van roededrager, ter zijner vergeving staande, te zullen schenken aan den persoon dien hij bij testament zal aangewezen hebben.

In cujus rei testimonium presentes litteras manu propria subscripsimus et secreto nostro communiri fecimus anno millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo ipso die dominica Reminiscere.

Afschrift door den notaris Henricus Daniels.

Afschrift in: Ms. fonds latins, no. 10178, *litterae episcoporum et prepositorum*, fol. 1 (183).

Onuitgegeven.

753. 1553 December 11.

Lambertus van Gangelt en Arnt van Genck, schepenen van Maastricht, oorkonden, dat ter uitvoering der voorwaarden hun gesteld door het kapittel van St. Servaas (zie no 747) Servaas B a m p t z aan dit heeft overgedragen een jaarlijkschen cijns van 8 marken uit zijn huis *aendie visschermaeze ende op die maesbrugge* en tot onderpand gesteld dat huis en zijne overige bezittingen.

Gegeven int jaer ons Heeren duysent vyffhondert dryenvyftich den elfden dach Decembris.

¹⁾ Antonius, graaf van Holsteyn enz., heer van Gemen, was deken van St. Gereon te Keulen en proost van Hildesheim, toen 10 September 1543 Karel V hem benoemde tot proost van St. Servaas; de benoemingsbrief werd verzonden van uit zijn kamp te Venlo, welke stad Karel V toen belegerde. De installatie had te Luik plaats in de collegiale kerk van den H. Johannes Evangelist, waarheen de kanunniken van St. Servaas wegens de te Maastricht heerschende pestziekte zich begeven hadden en er hunne vergaderingen hielden. Antonius verkreeg ook eene prebende bij de kathedraal van Luik, waarvan hij ook proost werd gekozen ter opvolging van zijn broeder Adolf, die gekozen werd tot Aartsbisschop van Keulen, tot welke waardigheid hij na diens dood in 1556 werd gekozen als wanneer hij het proostschap van St. Servaas nederlegde. Hij stierf 18 Juni 1558 op het kasteel Godesberg nabij Bonn.

Afschrift in: *Cartularium III* fol. 41 en 53; — *Diplomata Trajectensia de anno 1540 ad 1599*, fol. 2538.

Onuitgegeven.

754. 1554 Juni 11.

Anna van Egmont, gravin van Horn, vrouwe van den lande van Althona, Weert, Corthersem, Bocholt und Burgell etc. oorkondt, dat op haar verzoek de deken en het kapittel van St. Servaas toegestaan hebben en goedgekeurd de resignatie der pastorie van Weert door Ludovicus de Alp alias de Sente Fey op Rogerus van Montmorency, van welke pastorie de vergeving alternatief aan hen behoort, en dat dit in geen deele zal prejudicieeren op de rechten van het kapittel daarop.

In orkont der waerheyt hebben wy Anna van Egmont, gravinne und frouw vurscreven dyt myt onze gewintliche hanteycken onderteyckent und onse eygen segel hieronder aen doen hanghen. Actum den XIII dach Juny anno duysent vyffhondert vier und vyftich.

Afschrift in: *Variorum ... IX*, fol. 677.

Onuitgegeven.

755. 1554 September 14.

Ten einde moeilijkheden en onregelmatige eischen te voorkomen hernieuwt Paus Julius III de bullen van zijn voorganger Nicolaus V en andere zijner voorgangers over de vergeving en benoeming tot kerkelijke beneficiën door de gewone collatores en de bevoegdheid in deze aan de Universiteit van Leuven geschonken door zijn voorganger paus Sixtus III.

Datum Rome apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris die decima quarta Septembris millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto, pontificatus nostri anno quinto.

Afschrift gecollationeerd door den notaris Ruyschen in Ms. fonds latins, n°. 10178, *litter. pontif.* fol. XXXII.

Onuitgegeven.

756. 1557 Maart 20.

Johannes Hubart de Flemalia, deken der collegiale kerk van den H. Dionysius te Luik, *judex et conservator* van de rechten, goederen en privilegiën van het kapittel van St. Servaas benoemt tot zijne gesubdelegeerden den deken van het kapittel

van O. L. Vrouw ¹⁾ te Maastricht en van St. Jacob te Luik en dien der kerk van den H. Sulpitius te Diest en geeft hun volledige macht om uitvoering te geven aan de bul van Paus Bonifacius IX van 1 Augustus 1401 en van die van Paus Eugenius IV van 18 Mei 1441 (n°. 448 en 513) in de geschillen van het kapittel van St. Servaas voornoemd.

.. presentibus ibidem domino Nicolao Sartoris capellano sancti Dionysii et Francisco de Semepia testibus ad premissa vocatis enz.

Datum et sic actum Leodii in domo solite nostre residentie infra emunitatem claustrisupradicte ecclesie collegiate divi Dionysii sita sub anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo septimo, mensis Martii die vigesima, indictione decima quarta.

Afschrift in: Cartularium I, b. fol. 122, verso.

Onuitgegeven.

757. 1557 Augustus 25.

Ruardus Tapper, deken en Michael Druitius, officiaal van Luik, beide te Leuven resideerende, hadden zich in opdracht van den Koning naar Maastricht begeven naar het kapittel van St. Servaas en lieten daags na hunne aankomst, zijnde het feest van den H. Bartholomeus, 24 Augustus, door den deken de kanunniken dien dag tegen 7 uur ter vergadering oproepen om hun mededeeling te doen van het schrijven van den Koning aan dezen en tevens van hunne opdracht; daar evenwel weinigen ter vergadering gekomen waren, verzochten zij den deken de kanunniken andermaal ter vergadering te roepen den volgenden dag te zeven uur, door den *minister* zijner kerk, *claustrarius* geheeten, met 't verzoek, dat niemand hunner uit de stad zou gaan alvorens kennis genomen te hebben van hunne opdracht, als wanneer zij hun het schrijven des Konings overhandigden en tevens dat hunner opdracht, dat zij toen het kapittel verlieten na van de kanunniken gevraagd en bekomen te hebben hun statutenboek; en aangezien het dien dag een *festum solemne* was, konden zij niets anders uitrichten dan inzage te nemen dier statuten.

Den volgenden dag, zijnde 25 Augustus, verschenen zij ander-

¹⁾ De deken van O. L. Vrouw kapittel was Richardus de Merode de Voelen, die in 1553 gekozen werd en overleed 20 Februari 1572.

maal ter kapittelvergadering, die toen tamelijk voltallig was: de scholaster vroeg hen namens de geheele vergadering om een uitstel van acht dagen om *attenta novitate rei* te kunnen be- raadslagen; dat zij dit evenwel niet konden toestaan, wegens hunne andere aangelegenheden, welke niet veroorloofden zoo lang hier te vertoeven. Na nog eenige nadere mededeelingen te hebben gedaan over hunne zending, verlieten zij de kapittelzaal; daarna andermaal uitgenoodigd om ter vergadering te komen, deelde de scholaster namens de vergadering mede, dat deze er mede genoeg nam om eenigen der leden aan te wijzen om met hen de zaak te behandelen; dat zij daarop van antwoord dienden, dit niet te kunnen inwilligen, doch dat zij ieder kanunnik afzonderlijk zouden ondervragen, zooals de hun gegeven opdracht inhield, welke zij evenwel niet willen overschrijden, waarna zij andermaal de vergadering verlieten, totdat zij teruggekeerd van den scholaster vernamen, dat de vergadering er genoeg nam, dat ieder kanunnik afzonderlijk onder- vraagd werd.

His sic habitis communicationibus audivimus canonicos seniores per quos sperabamus posse ecclesie statum et regimen cognoscere et nonnullos etiam eiusdem ecclesie sacellanos et illos quos intellexeramus non posse ignorare ecclesie statum, quo pacto gubernaretur tam in temporalibus quam spiritualibus et quia multa dicte ecclesie satis accurate legeramus statuta, que comperimus esse in jure et equitate fundata sedulo percontati sumus num illa recte servarentur in ecclesia.

Et primo:

An canonici horas canonicas et divinum officium frequentarent juxta modum et formam prescriptas in statutis 24 et 25 et quantum lucrarentur in distributionibus quotidianis, qui per totum annum singulis interessent horis canonicis et in divinis presentes essent officiis sine intermissione vel quantum amitteret residens non comparens horas canonicas vel divina non frequentans. Et ex informatione quam accepimus ab ipsismet canonicis ac ab aliis ecclesie suppositis comperimus quotidianas distributiones esse admodum exiguas et quod frequentans horas et officia non lucraretur sua comparitione et presentia ultra duodecim florenos brabantie singulis annis, quo fit ut admodum pauci frequentant ecclesiam, nam residentes, licet in divinis raro sint presentes, tantum consequuntur ex prebenda, quantum alii

qui perpetuo in divinis sunt presentes. Et nichilominus ex registris comperimus certis diebus festis et aliis nonnullis non festis descriptis quantum lucrentur singuli qui illis diebus divina frequentant officia et presentes sunt in eisdem. Invenimus etiam cautum statuto dicte ecclesie 27, quo usos esse in iudicio dictos dominos de capitulo constare dicitur, quoad bona ad quotidianas distributiones pertinentia, ultra illa omnia, que certis diebus et antiquis registris in calendario reperiuntur descripta et pro presentiis seu comparationibus ordinata, declarentur in diebus anniversariorum et aliis certis festis. Quod statutum quoque descripta in calendario et antiquis illis libris sub manibus custodis existentia, si ad unguem (?) in dicta ecclesia servarentur et distribuenter tam in vino quam in cuneis et pecuniis, prout in illis est ordinatum, multum per hoc divinus cultus augmentaretur et omnino iudicans contrariam consuetudinem per corruptelam quorundam introductam tamquam irrationalem et a jure expresse reprobam prout habetur expressa in capitulo unico quod incipit: Consuetudinem de clerico nostro residente . . . esse abolendam et omnino servandum esse, quod dicto capitulo unico est statutum, dispositum et ordinatum et ut distributiones, in quibuscumque rebus consistant, dentur canonicis, qui divinis interfuerunt officiis juxta dicte ecclesie ordinationem factam et autoritate apostolica declaratam et in pretactis statutis et antiquis libris comprehensam sublatis ex libro statutorum ex punctisque et deletis aliis statutis tamquam irrationalibus predictis contrariis. Neque sufficere putavimus, si circa principium et finem adfuerint in choro et tempore intermedio maneant extra chorum absque legitima causa et ita statuendum ne quis tempore divinorum in ecclesia aut confabulatur in ventre vel in latere aut alia quavis parte ecclesie, sed ut omnes in choro permaneant neque egrediantur absque causa justa et rationabili sub pena amissionis distributionum hore illius vel pena suspensionis contenta in capitulo: De dolontis de celebratione misse.

Intelleximus preterea, quod in dicta ecclesie ad missam, evangelium, epistolam, invitorium, responsorium, que per canonicos in choro decantari debent juxta dicte ecclesie statuta et presertim per statutum 107, nunc frequenter substituantur vicarij vel cappellani, nobis apparet quod officia chori, canonicis per statutum imposita, obire debeant canonici per se et quod in locum

canonicorum non possint substitui vicarii et alij qui Canonici non sunt.

Intelleximus preterea in dicta ecclesia paucos esse canonicos sacerdotes, imo et multos qui in sacris non sunt, cum tamen in antiquis libris dicte ecclesie comperimus decem debere esse sacerdotes, decem diaconos et octodecim subdiaconos et per consequens 38 prebendas habere sacrum ordinem annexum, nobis apparet statuendum, quod canonici qui in sacris non sunt, quoniam non est completus numerus in quolibet ordine, debeant infra annum ad subdiaconatum promoveri et qui infra annum ad eum ordinem promoti non fuerint, debeant declarari foranei et carere fructibus prebende et distributionum. Et similiter omnes et singuli de novo recipiendi et quamdiu decem sacerdotes non sunt, quod tunc seniores, donec completus sit numerus denarius, debeant ad presbyteratus ordinem promoveri, silicet si non sunt decem diaconi, seniores in residentia ad diaconatum et quando non est numerus completus subdiaconorum octodecim senior in residentia, qui nullum sacrum ordinem habet, ad subdiaconatus ordinem promoveri usque ad numerum in quolibet ordine requisitum. Et quod unusquisque honeste et decenter incedat in habitu et tonsura pro qualitate ordinis in quo est constitutus.

Preterea comperimus inter dictos canonicos et predictae ecclesie capellanos quosdam habuisse multis annis et adhuc vel in propriis edibus vel coherentibus et vicinis domibus habere concubinas, ex quibus etiam proles suscitavit nonnullas, itaque nobis videtur quod Decanus et capitulum sunt monendi, quod ad suum pertinet officium juxta statuta ecclesie 64, 70 et 71, infra unum mensem exequantur et ut ab invicem separentur tanto loci intervallo, quod omnibus cesset incontinentie suspicio et scandalum sopiatur; et si negligentes extiterint et infra mensem, postquam moniti fuerint, suo adhuc inveniantur defuisse officio, quod tunc autoritate apostolica, a canone in Consilio Tridentino edito et publicato ordinariis concessa, poterit Reverendissimus Dominus Leodiensis aut illius Officialis contra taliter delinquentem inquirere et talem juris ordine servato corrigere et juxta consensum, quem prestiterunt ecclesie secundarie in novissima Synodo Leodiensi Leodij celebrata, procedere absque prejudicio exemptionum et illos in suo sobore permanere.

Insuper quia intelleximus non satis inter decanum et capitu-

lum convenire presertim quando excessus aliquis est corrigendus, ex eo quod in collegijs raro maior pars est sanior pars et odiosum est sustinere et dicere minorem partem saniolem partem, quo fit ut excessus, qui ibi committuntur, fere semper maneant impuniti, nobis provide videtur expedire et ordinare, quod in delictis reiterabilibus et que semper committi solent, ut est delictum adulterii, fornicationis, tabernarum vel suspectorum locorum frequentationes et silens decanus admoneret modeste non in austeritate vel verborum nimia asperitate, sed cum omni prudentia et discretione fratrem delinquentem et eundem solus et solum corripere, qui taliter correptus sit se emendaret, nulla contra eum questio moveretur, sed si sprete monitione insurdesceret magis eundem denuo adhibitis duobus ex confratribus veluti testibus, huiusmodi admonitionibus salutaribus moneret, et si nec tunc audiret monitore, quod tunc decanus exponeret capitulo et ordinem quem servasset dominis capitulariter declararet et si tunc super modo procedendi oriretur difficultas aut questio inter decanum et capitulum, quod singulis annis in capitulo generali eligerentur tres boni viri et jurisperiti, quibus relinqueretur huiusmodi questionum definitio et si super electione talium personarum non possint concordare esse, quod tunc relinquunt nominationes et electiones Reverendissimo Leodiensi, loci ordinario, vel visitatoribus ecclesie predictae auctoritate apostolica ordinatis.

Ordinari etiam poterit, quod decanus cum duobus canonicis provideat, ut misse fundate et sufficienter dotate bene et devote celebrentur juxta pium fundatorum desiderium et quod omitentes posset corrigere pena arbitraria pro modo culpe et quod fructus absentium absque causa jure approbata qui super inter ultra onera missarum distribuuntur et accrescant presentibus et in divinis existentibus. Itaque quia ex litteris, chartis vel antiquis libris vel ab ipsis canonicis, capellanis aut vicarijs intelligere nequivimus plene, quis in ecclesia predicta sit verus pastor, cui incumbit cura animarum canonicorum et aliorum ecclesie pre-tacte suppositorum, nobis videtur bonum, quod quandiu ignoratur an cura animarum sit apud Prepositum an apud decanum, quod (salvo jure prepositi et absque prejudicio juris illius si quod illi competat per capitulum quod nunc constituit duos vicarios, qui canonicis et alys ecclesie subditis Sacramenta ecclesiastica administrant) committatur cura pre-tacta decano, cui subsint in

administratione Sacrorum et cura animarum dicti vicarij quodque omnes et singuli tam canonici quam alij dicte ecclesie subditi, decanum vel eo absente vicedecanum agnoscerent esse pastorem et animarum suarum esse curatorem, illumque ut talem revereri tenerentur et illi saltem semel in anno confiteri sua peccata juxta Concilij generalis statutum et ordinationem, vel licentia ejus petita et obtenta alicui alteri sacerdoti, auctoritatem et testimonium ecclesie habenti, et ex manibus decani vel vicedecani in summo altari in die Pasche celebrantis venerabile Sacramentum recipere, prout omnes obligantur ad hoc saltem semel in anno. Qui etiam decanus canonicis egrotantibus teneatur Sacramentum ministrare et defunctorum corpora ecclesiastice tradere sepulture et inhumare exequiasque defunctorum celebrare et reliqua omnia officia prestare et exhibere, que vero pastori de jure incumbant, auctoritate nihilominus ordinandi duos vicarios prout antiquitus est observatum apud capitulum, manente, qui . . . ea, que ad curam animarum pertinent, exercere non possunt, nisi dum et quando decano placeret et quoties ipse hoc illis mandaret et alios minime ut sic videri possent in subsidium dati.

Ulterius quia intelleximus quorundam membrorum bona non ita deligenter et fideliter administrata fuisse, sed aliquando fuisse commissos abusos, videretur consultum quod decanus ecclesie, qui est caput capituli, debeat omnium illorum, quibus est concedata administratio, cum deputatis per Capitulum rationes audire et procurare, ut si quid adeptum est olim juri membro et alteri unitum non sine injuria forte pauperum, quibus certa bona distribuenda sint relicta, hoc redintegretur et ablatum restituatur.

Item quia decani officium est intendere circa officium chori et curare, ut divinum officium non cursim et festinanter fiat, sed tractum et reverenter, habita distinctione dierum festorum a diebus aliis solemnium festorum simplicibus vel minus solemnibus et prospicere, ut quisque honeste se gerat et honesto habitu ad chorum procedat et compareat et ut in choro a fabulis singuli abstineant et divinis officiis intendant, opere pretium videtur, ut decano maior tribuatur auctoritas in musicos, ecclesie mercenarios, nempe ut precantes in divino officio aut aliter se gerentes quam decet, possit cum uno vel duobus canonicis corripere et redarguere et etiam privare, si moniti semel atque iterum se non

emendaverint, distributione hore illius vel etiam totius diei vel plurium dierum talium currente contumacio; ita tamen ut caveat ne statim publice in choro, sed ut talem peracto divino officio modeste et discrete moneat animo bene parato et quieto, ut a talibus irasolentibus vel defectibus abstineat, presentibus uno vel duobus canonicis, ut in eventum, quo moniti non resipuerint exponent capitulo et talem rebellem monitum et monitionibus decani non parentem, capitulum teneatur pro iudicio decani et dictorum dominorum dimittere, ut sic crescat decani autoritas et in reverentia habeant eundem, nam non prosumus nobis persuadere, quod nisi subditi animadverterint capitulum id velle quod decanus rationabiliter vult, sed magis niti contra decani voluntatem, quod unquam bene regitur ecclesia modo tamen decanus utatur bona discretione et suos moderari, possit affectus, quibus omnes plurimum obnoxij.

Item quia est alius habitus, qui gestari solet tempore estivo et alius tempore hyemali et nonnullos, presertim capellanos comparere ad divina tempore hyemali gestantes habitum estivalem et alios quosdam infra immunitatem ecclesie, quando divina celebrantur officia, non sine multorum scandato obambulare et confabulari, ne istud deinceps permittatur statim posset sub pena certa, ut hyemali tempore divina frequentes officia tam canonici quam cappellani incedant habitu, qui in hyeme in ecclesijs secundarijs gestari consuevit et ut nullo tempore, quo divina fiunt, quispiam infra immunitatem ecclesie obambulet, sed immunitatem ecclesie egrediatur vel cum habitu ecclesiam ingrediatur ut quod ad officium suum pertinet, hoc in ecclesia prestat.

Item alios invenimus, qui ut meri laici barbati incedunt et more militari crinibus ad pectinum decurtatis ad ecclesiam comparent, quos prohibendum ijs quos nulla infirmitatis necessitas coget barbam nutrire vel caput ita tondere, sub pena statuenda, scilicet amissionis distributionum, si barbam ultra tempus quindecim dierum excrescere promiserint aut crinibus sic decurtatis divina frequentaverint, neque satis esse videtur quod in habitu et tonsura requisitis divina frequentent officia, sed ut etiam claustrum egressuri ad sua officia et negotia in oppido, ut aliquoties accidit peragenda, eiam honeste incedant, non more laicorum in brevi clamide vel caligis conscjssis etc. sed in habitu decenti, puero uno honeste vestito comitati, prout dignitas canonicatus in tam insigni ecclesia bene requirit et ordo deposcit.

quare hoc seculum, quo laicorum oculi in clericos semper sunt intenti, omnino alios in clericis vitam et mores expostulant, qui dum viderit eos in otio vivere, de patrimonio Christi luxuriari, ventri et gule indulgere, suas concubinas, deposito omne pudore, more conjugatorum domi fovere graviter offenduntur, quibus scandalis omnino est obviandum et eisdem etiam publicarum tabernarum frequentationem penitus interdicare est necesse et ut ab ebrietatibus et commestationibus penitus absterneant, nam ut dicit Jheronymus: venter mero estuans facile spumat in libidinem, et ut vivant vitam suo ordine dignam, ut nomine tenus spirituales dicantur, sed ut vere tales sint, et attendunt semper ad causam propter quam bona ecclesie sunt relicta et addatur pena cujus saltem facundine abstrahantur a noxiis et discant, quod ad usum pertinet officium diligenter prestare.

Sic erat subsignatum; Ruandus Tapper decanus.
Michael Druitius officialis.

Afschrift op papier op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.
Onuitgegeven.

758. 1558 Maart 7.

Bij kapittels besluit hernieuwen de kanunniken het oude gebruik en de rechten over het genot der inkomsten van een kapellaan, wanneer hij overleden is, volgens hetwelk de residentia begint met het feest van den H. Joannes Baptist en het jaar duurt van dien datum tot dat feest van het volgend jaar en zoo in dat jaar of het volgend jaar een kapellaan komt te overlijden, hij de inkomsten zal genieten naar 't aantal dagen, dat hij in dat jaar geleefd heeft en daarenboven nog die gedurende zes weken na zijn overlijden, dat evenwel de bediening van zijn altaar of beneficie gedurende dien tijd ten laste komt van zijn nalatenschap.

.. presentibus in capitulo ecclesie sancti Servatii Trajectensis Leodiensis diocesis dominis Gerardo E m u n d i sacellano et Martino T u l e m a n claustrario ejusdem ecclesie testibus.

Sic decretum et sic pronuntiatum in presentia Domini Gerardi H a e x, magistri fraternitatis capellanorum hujus ecclesie. Anno a Nativitate omni millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo mensis Martii die septima hora capitulari consueta ..

Afschrift in: „Variorum” ... tom. III, p. 485.
Onuitgegeven.

759. 1558 Maart 12—1564.

Lastgeving van Keizer Ferdinand I op den Aartsbisschop van Keulen om het kapittel van St. Servaas in het bezit te stellen en daarin te houden van een huis, gelegen op eene opene plaats bij de kerk, en van oude dagteekening, dat hij tot lafenis der zielen zijner overleden voorgangers en van de zijne aan dat kapittel geschonken heeft .. *in area quadam ecclesie ipsi vicina, in qua domus quedam ab antiquo fundata fuisse dinoscitur.*

Datum apud Soram XIII Calendas Aprilis.

Afschrift in: Ms. fonds latins, n°. 10179, fol. 55.

Onuitgegeven.

760. 1563 Januari 13.

Koning Philips II oorkondt, dat schout en schepenen van Mechelen *resortierende onder de proestye* van St. Servaas, alsmede Bartholomeus Poensart, Reyner Lenarts, Aert Cruicx, Mathys Poensaerts *dienaer respectieve voor hen interest gevuechde*, zich bij hem beklaagd hadden, dat, tegen hunne oude privilegiën, ingezetenen van Mechelen buiten het land van Brabant in rechten waren betrokken, *maer behoeren ende moeten voor hen luyden rechttere competent aenspraecklich gemaekt worden, al dat zyluyden oyck van allen ouden tyden syn in gelycke actien aengesproken geweest sonder oyt tot Luyck of elders in rechte betrokken geweest te zijn*; dat de Officiaal van Luik, zijn promotor Pater Voghels en de pastoor van Mechelen Jacob Heris, met *brieven van inhibitien* hen hebben doen dagvaarden voor den Officiaal voornoemd om reden zij *zekere excessen* zouden hebben begaan, vermeld in die brieven, *dwelck alsulcx niet en is*, doch dat zij niets anders gedaan hadden dan wat zij rechtens doen mochten tegen die op hunne jurisdictie van Mechelen inbreuk gemaakt hadden; dat zij tegen die handelwijze bij den Raad van Brabant geprotesteerd en brieven van *casatie in forma* verzocht en bekomen hadden; dat diensvolgens de Officiaal en de zijnen vier of vijf weken de procedure opgeschort hebben en na dien tijd wederom herbegonnen zijn, tegen hunne privilegiën en de bevelen in gemelden casatie-brief gegeven; dat zij hem gevraagd hebben *daerteghen te willen versien by ende met onse behoorlycke provisie van justitien daertegens dienende*; dat hij, overwegende dat Mechelen *wesende appendice van de proestyen van Sinte Servaes binnen onse voir-*

*screven stadt van Maestricht, welcke proestyen onse voirsaten saliger gedachten, hertogen van Brabant, met alle huere toebehoirten hebben by gitte van den Roomschen Coninck voertyden in protectie aenveert, niet meer en zoude worden verongelyckt ende gemolesteert door voornoemden Officiaal, promotor en pastoor; dat hij zijne deurweederen, boden oft andere officieren macht hebbende texploicteeren binnen desen onsen landen van Brabant opdraagt om den Officiaal, den promotor en den pastoor en anderen zooals behooren zal te gelasten onmiddellijk zonder kosten voor de supplianten, te herroepen en te casseeren de brieven van *inhibitien* en *citatie* en zich te wachten nog iets dergelijks tegen genoemde ingezetenen te ondernemen, desnoods bij weigering hen te dwingen met arrestatie van hun persoon en beslag op hunne goederen en bezittingen in het land van Brabant en de landen van Overmaas en surceance van elke proceduur, totdat na verhoor der partijen anders zal bepaald zijn, en hen te dagvaarden voor den Kanselier en Raad van Brabant om zich bij dezen te verantwoorden over hunne handelwijze en weigering, welke raad door de partijen gehoord, *goet, cort, onvertogen recht doen zal in de expeditie van justitien*; en zoo eenigen der gedagvaardden buiten Brabant vertoeven, zullen zij de dagvaarding doen aan hunne *procureurs, facteurs ende onderwindt van hueren saecken ende affaires*, in Brabant hebbende, en zoo dat niet het geval is, zullen zij het doen *by edicte ende uytroepinge* op de plaats het naast bij hunne woning en ter plaatse waar gewoonlijk *publicatie ende uytroepinge* gedaan worden en dit dan van evenveel waarde en *macht* zal zijn, alsof de dagvaarding aan hun persoon was gedaan.*

Gegeven in onser stadt van Brussele den XIII Januarii int jaer ons Heeren duysent vyfhondert ende dryentstich naer costuyme van schryven ons hoeffs van Brabant, van onsen rycken van Spaengnien ende Sicillien t' VIIIe ende van Napels t' Xe.

Bij den Coninck in zijnen Raede:
N. de Zoete.

Afschift in: Ms. fonds latins, n°. 10178, *litter. regum et ducum*, foi XIX (176).

Onuitgegeven.

761. 1569 Maart 7.

Deken en kapittel van St. Servaas oorkonden, dat in hunne vergadering verschenen Gerardus Haex¹⁾, meester der broederschap van kapellanen hunner kerk, Everardus Coelen²⁾ en Johannes Charneux, priester en leden dier broederschap namens de overige leden, medegeedeeld en daarop hunne goedkeuring gevraagd hebben van dezer besluit 30 April 1568 met algemeene stemmen genomen, dat van de inkomsten, vruchten en opbrengsten der broederschap de erfgenamen, of testamentaire uitvoerders en *manufideles* na den dood van een resideerend lid, gedurende een jaar zullen genieten *quatenus nimirum honeste sepulture tradi et demandari creditaque si que extant solvi*, dat zij dit goedkeuren en bekrachtigen.

.. presentibus ibidem probis ac discretis viris Renero Pruenen et Anselmo Cuyper's cantoribus pretacte ecclesie sancti Servatii testibus ad premissa vocatis specialiter atque rogatis.

De mandato venerabilium virorum dominorum meorum dominorum decani et capituli suprafatorum: Paulus de Fall per concilium brabantiae admissus notarius.

Acta sunt et fuerunt hec .. sub anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo sexagesimo nono, indictione duodecima, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri. domini Pii, divina providentia pape quinti, anno quarto, mensis vero Martii die septima ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas; zegel verloren.

Onuitgegeven.

762. 1575 Juli 7.

Burgemeesters, gezworenen en Raad van Maastricht oorkonden, dat zij van deken en kapittel van St. Servaas *in pure donatione ofte ghifte als daertoe egheenssins naer werlicke ofte gheestelike rechten gehalden synde* ontvangen hebben de som van

¹⁾ Gerardus Haex was in 1537 bewaarder der H.H. Relieken, sedert 1538 lid der broederschap en overleed 26 Februari 1573.

²⁾ Erardus Coelen, Coelen, geboren te Maastricht, verkreeg 27 Mei 1542 het beneficium der H. Gertrudis, gelegen in de Kleine Krocht der kerk, werd in Augustus 1544 gekozen tot lid der broederschap en vervolgens pastoor van St. Jan te Maastricht; in 1598 vierde hij zijn gouden jubelfeest en overleed 17 Juli 1602.

tweehonderd drie en tachtig gulden, vijftien stuivers *current*, geven daarvan kwitantie en verklaren, dat zij daarmee geenszins de bedoeling hebben de priviligiën van het kapittel te kort te doen of te laten te kort te doen, doch beloven dezelve altijd *in esse ende in honne vigore te laten*.

Aldus gedaen ende gepasseert inder jaer ons Heeren duysent vyffhondert vyff ende tseventich opten sevensten daich des maents Julio.

De mandatis dominorium suorum prefatorum:
J. Hagen.¹⁾

Afschrift in: *Registrum actuum capitularium dommarum sancti Servatii ab anno 1570 usque ad annum, 1591*, fol. 31.

763. 1577 November 14.

Burgemeester, gezworenen en raad van Maastricht oorkonden, dat aangezien zij „itzont in groeten noeden syn van aan deze stadt te verwoerden die wercken van der fortificatien ende oock te versien van polver ende ammunitie daarvan deselve stadt by tvertreck van den Spaingnaerten tenemalle ontgroent ende verbloet,” de kapittelheeren van St. Servaas *den voirscreven last ende noet aenmerckende hun uuyt goeder gunsten ende liberaliteyt in puerder giften ende donatien* gegeven hebben de som van honderd vyftig gulden brabantisch, waarvoor zij hen bedanken en verklaren, dat dit niet zal worden *getrocken in consequentie off tot derogatie ende prejudicie van honner eerwaerde, honner kercken ende capittels exemptien, vreyheyden, privilegien ende gerechticheyden* en dat zij hun *torckonde . . dese letteren van non-prejuditia* verleenē.

.. 14 November anno 1577.

Afschrift in: *Cartularium III*, fol. 44.

Onuitgegeven.

764. 1578 April 11.

Acte verleden voor notaris Thomas de Hamont, waarbij Lambrecht Bleus namens deken en kapittel van St. Servaas bij de burgemeesters van Maastricht met name Lambrecht van der Hoeven en Laurens Thoelen protesteert, dat

¹⁾ Het bovenschrijft luidt: „Sequitur copia quitantie Burgimagistorum quod quandam donationem per dominos factam ex gratia tempore exactionis in cives factae quoad carbonēs”.

zij, de gezworenen en raad voornemens zijn vervolging in te stellen tegen de suppoosten van genoemd kapittel *ter causen van de onbehoirlicke impositie* onlangs op dezen *gestelt*, niettegenstaande die suppoosten blijkens de privilegien des kapittels en rechterlijke uitspraken vrij zijn van alle *temporeele jurisdictie impositie, taxatie ende settinge* der stad, zooals de magistraat genoegzaam bekend is, en verzoekt den raad diensvolgens de suppoosten vrij te laten „onbelats ende ongemolesteert van eenigen last by hun leyden opgesteld” aangezien zij in alle lasten en belastingen dier kerk mede worden *getaxeert* ..

.. daerby oever ende aen wesende Christiaan van Eynatten schout vanden Vroenhoff ende Mr. Jan vander Hagehen, secretaris der voerscreven stadt als getuygen daer toe geroepen ende gebeden.

Alsoe gedain voir die Lanscroenen binnen Maestricht op huyden den 11 dagh Aprilis anno 1578.

Afschrift in: *Registrum actuum capitularium ... ab anno 1570 usque ad annum 1591*, fol. 47. — *Variorum ...* vol. VIII, fol. 448.

Onuitgegeven.

765. 1579 November 22.

Paus Gregorius XIII bevestigt op verzoek van proost, deken en kapittel van St. Servaas de privilegiën en immuniteiten, hun door Keizer Frederik II met toestemming van den metropolitaan en den diocesanen bisschop 18 Maart 1233 verleend, zooals die in den schenkingsbrief vermeld zijn, alsmede hunne overige bezittingen en goederen.

Datum Laterani X kalendas Decembris pontificatus nostri anno 7°.

Afschrift in: *Varia collectanea ...* fol. 86 verso.

Onuitgegeven.

766. 1580 April 22.

Paus Gregorius XIII heft, op verzoek van Koning Philips II, bij St. Servaas kapittel twee prebenden en kanunnikaten op en verleent dezer *fructus, redditus et proventus etiam distributiones quotidianes* aan het College der Jesuiten te Maastricht tot herstelling daarvan en tot onderhoud der priesters van de Societeit van Jezus en andere aldaar vertoevende .. *collegio Societatis Jesu pridem in dicto oppido rite instituto et construi cepto, nunc*

*vero ob malas temporis conditiones dissoluto, pro illius reparatione et presbyterorum ejusdem Societatis et aliorum inibi pro tempore degentium subventionem et manutentionem applicarentur et appropriarentur . . . ita quod liceat dicti Collegii Rectori et collegialibus pro tempore existentibus, corporalem, realem et actua-
lem possessionem fructuum, reddituum, proventuum, jurium et obventionum emolumentorum ac distributionum hujusmodi per se vel alium seu alios propria auctoritate libere apprehendere et perpetuo retinere illaque in suos ac dicti collegii usus et utilitatem convertere, diocesani loci vel cujusvis alterius licentia desuper minime requisita, auctoritate apostolica et tenore presentis etiam perpetuo applicamus et appropriamus . . .*

Datum Rome apud sanctum Petrum anno Incarnationis dominice millesimo quingentesimo octuagesimo kalendas Aprilis Pontificatus nostri anno octavo.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D.

Afschrift in: Ms. fonds latins, n°. 10180, fol. 71; — Servatius Emondts, *Varia ... collectanea ...* fol. 197.

Onuitgegeven.

767. 1580 Mei 31.

Paus Gregorius XIII ontslaat de volgende kanunniken en kapellanen van St. Servaas kapittel uit den ban en andere kerkelijke straffen, welke zij beloopt hebben wegens hun opstand tegen hun wettige overheden, den Koning van Spanje en den Prins en Bisschop van Luik en hunne deelname *cum hereticis et his qui divinae atque humanae majestati rebelles fuerunt, participare et communicare nec illis adherere, et cum eis adversus proprios principes videlicet Christianissimum in Christo filium nostrum Philippum Hispaniarum regem catholicum et venerabilem fratrem episcopum Leodiensem arma sumere . . . ipsi canonici et capellani una cum aliis civibus et milite praesidiario haeretico et infecto statibus et illorum constituto gubernatore fidelitatis et obedientiae juramentum jicet inviti, praestare coacti fuerunt et in eorum fide permansuros secumque contra exercitum regium aliosque milites pugnatueros jurarunt, prout subsecuta mox dicti oppidi Trajectensis obsidione oppidum predictum et illius moenia tutati fuerunt . . . en gelast den Bisschop van Luik met de uitvoering daarvan volgens gebruik en wijze der Kerk, *injuncta inde eis pro modo culpae poenitentia salutari . . .**

Lambertus Daems, vice-deken¹⁾, Engelbertus Vreen cantor²⁾, Gerardus a Meer scholasticus, Henricus Endovia, Joannes a Nivelstein³⁾, Joannes a Kukelsein, Theobaldus ab Eynatten⁴⁾, Gaspar a Wassenborch et Franciscus Dolmans, kanunniken; Joannes Charnotensis, Everardus Coelen, Joannes Proemerem, Ludovicus Episcopus, Joannes Prouidhom, Henricus ab Aggere, Gualterus Meydon (Meyers?), Conrardus Sluysen, Joannes Bricksteyn, Laurentius Lynden, Hermannus Pipen, Anselmus Cuypers, Nicolaus Sughen, Henricus a Limborch, Gerardus Bouwens, Nicolaus Sclenaken, Servatius de Amont (?), Mathias Colnegrachis, Conradus Coelen, Philippus Lamen, Servatius Laemen, Arnoldus Naghels, Mathias Buten en Fridericus Wamesius, kapellanen.

Datum Rome apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die ultima Maii M. D. LXXX. pontificatus nostri anno nono.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale à Paris, Ms. fonds latins, n°. 9312.

Onuitgegeven.

¹⁾ Lambertus Daems verkreeg 1542 de prebende van Jan Duym tot wiens coadjutor hij was benoemd door Paus Clemens VII; hij permuteerde zijne prebende in Januari 1582 met Joannes de Charneux in welk jaar hij in de maand Juni overleed; hij werd begraven in de kapel Clut in de St. Servatiuskerk.

²⁾ Engelbertus Vreen verkreeg 1559 31 Juli de prebende van Frans Peters (Pieters), 31 Januari 1564 werd hij tot camerarius en 26 Aug. 1570 tot cantor gekozen.

³⁾ Johannes van Nyvelstein, zoon van Thomas, die in 1515 beleend werd met het slot Rimborg en van Anna van Breil verkreeg door bemiddeling van zijn oom Winand van Breil, commandeur der Oude-Biesen, in 1540 eene prebende bij St. Servaaskapittel; 9 Mei 1580 werd hij gekozen tot camerarius, drie jaar later tot scholaster en in 1587 tot magister fabricae; hij maakte zijn testament 12 Januari 1587 en stierf 12 Juni van het volgende jaar. Hij werd begraven in de Koningskapel in de St. Servaaskerk.

⁴⁾ Theobaldus van Eynatten, zoon van Jan, heer van Obsinnich, en van Johanna van Holzet van Oost, verkreeg 26 April 1542 bij collatie van Petrus Raet, tijdens de vacature der proostdij, de prebende van Antonius Coelen, en werd tot camerarius benoemd; hij maakte zijn testament 18 Juni 1593, waarbij hij een jaargeijde bij het kapittel stichtte en overleed 2 dagen daarna.

768. 1580 October 25.

Ludovicus de Berlaymont¹⁾, aartsbisschop van Kamerijk, vorst van het H. Rijk, graaf van Kamerijk en proost van St. Servaas te Maastricht, overwegende, dat hij wegens zijne waardigheid van aartsbisschop van Kamerijk in zijne kerk en dioeces moet verblijven, ook volgens decreet van het Concilie van Trente en dat wegens zijne afwezigheid hij de uitvoering van het proostschap van St. Servaas niet naar behooren kan vervullen, „neque in omnibus et singulis quotidie occurrentibus difficultatibus per nos ipsos officio nostro satisfacere in spiritualibus aut temporalibus detrimentum sustineat” benoemt Cornelius Borcouts S. Th. D., Kanunnik van St. Servaas tot zijn *verum, certum, legitimum et indubitatum solum et insolidum in dicta nostra prepositura sancti Servatii Trajectensis vicarium . . dantes et concedentes eidem quoque potestatem et auctoritatem ac liberam et omnimodam facultatem omnia et singula dicte nostre prepositure negotia administrandi et regendi, deserviendi et gubernandi regique et gubernari faciendi, officiales, vicarios, seculares ac alios quoscumque officiatos et administratores necessarios, sive ecclesiasticos sive seculares, quibuscumque nominibus censeantur, cum plenaria potestate recipiendi, ponendi, instituendi, ordinandi et deputandi ac prius receptos, positos, institutos, ordinatos et deputatos, quotiens sibi expediens videbatur, amovendi et destituendi, homagia et alia quecumque fidelitatis juramenta a vasalis ac dictis officialibus et alias quibuscumque personis nostre prepositure subjectis recipiendi, resignationes quascumque beneficiorum et officiorum ecclesiasticorum ex causa permutationis aut simplicis resignationis, recipiendi et admittendi; crimina, delicta et excessus subditorum nostrorum puniendi et corrigendi; fructus, redditus, proventus, jura, obventiones et emolumenta ac alia quecumque dicte Prepositure Jura ac bona a quibuscumque personis et debitoribus exigendi, le-*

¹⁾ Lodewijk de Berlaymont werd met dispensatie in leeftijd benoemd tot kanunnik der kathedraal van Luik. Daarna werd hij kanunnik van O. L. Vrouw te Doornik, behaalde te Bologna den graad van Doctor in de beide rechten, werd gekozen tot proost van St. Waudru te Mons, seculier abt van O. L. Vrouw te Namen 1 November 1556, commanditair abt van St. Aubin nabij Cambron en werd bij brief van 30 Maart 1570 door Koning Philips II benoemd tot proost van St. Servaas te Maastricht, in welk jaar ook plaats vond zijn benoeming tot Aartsbisschop van Kamerijk. Hij overleed in 1596.

vendi, recipiendi, colligendi et conservandi ipsosque et ipsa arrendandi, locandi, dislocandi et ad firmam seu annuam pensionem dandi et concedendi, unum quoque vel plures procuratorem seu procuratores loco sui cum simili aut limitata potestate substituendi eumque vel eos revocandi totiens quotiens opus fuerit et sibi videbitur expedire, presenti procuratorio nichilominus in suo robore permansuro et generaliter omnia alia et singula faciendi, dicendi, gerendi et exercendi ac procurandi, que in premissis et circa ea necessaria fuerint et quomodolibet oportuna et que nos faceremus et facere possemus si premissis omnibus et singulis personaliter interessemus, etiam si majora essent prenarratis atque talia que de pure mandatum exigent magis specialem quam presentibus est expressum donec et quousque presentem vicariatum vel procuratorem duximus revocandum seu retractandum . .

Datum et actum in oppidio Quercetensi nostre Cameracensis diocesis anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo mensis Octobris die vigesima quinta.

Afschrift in: *Registrum actuum capitularium* ... tom. II, fol. 69.

Onuitgegeven.

769. 1581 Februari 20.

Ludovicus van Berlaymont, aartsbisschop van Kamerijk, proost van St. Servaas, richt een schrijven aan den deken en het kapittel van St. Servaas, hun mededeelend, dat hij op verzoek van Paus Gregorius XIII toestemt in en goedkeurt de suppressie van de twee eerste vaccerende en ter zijner vergeving staande prebenden, door dezen gedaan ten behoeve van het college der Jesuiten te Maastricht, hetzij die prebende openvallen *per cessum, vel decessum seu matrimonii contractum aut privationem* en dat hij die toestemming en goedkeuring geeft uit overweging, dat die *suppressionem, extinctionem, applicationem, et appropriationem predictas pro collegii predicti (n.l. Societatis Jesu) ad juventutis religiosam educationem et in ecclesiasticis aliisque disciplinis salutarem instructionem provide constituti reparatione ac presbyterorum ejusdem Societatis et aliorum inibi pro tempore degentium subventionem et manutentionem, necnon Catholice religionis incremento factas et concessas fuisse . .*

Datum Querceti anno Domini millesimo quingentesimo octua-

gesimo primo, die vigesima mensis Februarii sub nostro sigillo [secreto].

Afschrift door Arnoldus Joannis, priester, openbaar notaris van het Hof van Brabant op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas. Onuitgegeven.

770. 1581 April 21.

Koning Philips II geeft „die President en de andere van het Collegie der Societeit Jesu”- te Maastricht op hun verzoek brieven van placet om uitvoering te kunnen geven aan de bul van Paus Gregorius XIII en de inwilliging van den proost van St. Servaas, Ludovicus de Berlaymont, waarbij opheffing van twee prebenden ter vergeving staande van den proost, ten hunne behoefte *beduchten hun uut crachte van dien niet geoorloft te syn deselve indulte Apostolicke ter wercken te stellen midts sekere onse ordonnantie, die souden schynen te obsteren ter contrarien, ten ware by onsen consente ende provisie van placet daer-toe dienende ..*

Gegeven binnen onser stadt Maestricht desen XXI dach Aprilis int jaer ons Heeren duyssent vyffhondert eenentachtentich ende van onsen Rycke te wetene Hispanien, Cecilien etc. tXXVIe. van Portugal deerste, van Napels tXXVIIIe.

Afschrift op papier op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas. Onuitgegeven.

771. 1581 Juni 13.

Paus Gregorius XIII heft bij het kapittel van St. Servaas op verzoek van deken en kanunniken voor altijd twee prebenden en kanunikaten op en voegt de opbrengsten daarvan, en voor tien jaar de opbrengsten van acht andere kanunikaten en prebenden bij de *mensa capitularis* om tot onderhoud te dienen der *vicarii*, *cantores* en *ministri*, voor de noodige herstellingen aan hunne kerk der ornamenten en paramenten hunner kerk, bestemd voor den goddelijken dienst.

De reden van het verzoek van den deken en de kanunniken was: „quod cum vigentibus in Belgio a multis annis humanarum divinarumque rerum diris perturbationibus et intestinis bellis ad sectariorum et perduellionum ac etiam nonnullorum dicti opidi civium, qui ab orthodoxe fidei studio religionis cultu desciscentes ecclesias per dictum oppidum constitutas earumque personas, res et bona diripere et depredare ac religionem ipsam

libertatemque ecclesiasticam proterere satagebant, impios et nefarios conatus reprimendos et avertendos continuo excubare militem stipendiatum colligere et donec res sedata seu saltem in eo statu constituta, ut nihil hostile pertimiscendum esse videretur, maximis suis impensis confovere coacti fuerint; postmodum vero gravioribus seditionum tempestatibus undique subortis et dicto oppido a predictis sectariis et perduellionibus intercepto et paulo minus biennio occupato ac post diuturnam illius obsidionem regis Catholici auspiciis fortiter expugnato, ecclesia predicta, que olim ab imperatoribus et regibus romanis fundata et viginti episcoporum sedes fuit, crucibus, calicibus et vasis auro et argento conflatis ceterisque ornamentis et paramentis ecclesiasticis, quibus pro divini cultus usu luculenter instructa erat, illiusque domus canonicales fere omni suppellectile sacrilego ausu expilata ac in suis structuris et edificiis convulse, ipsi vero decanus et capitulum variorum subsidiorum et exactionum ad summan viginti millium scutorum auri pro rata eos tangente ascendentium, contributionibus angariati ac facultatibus suis exhausti et gravi ere alieno oppressi, eorum quoque predia et bona assiduis militum utriusque exercitus, bello contententium excursionibus et depredationibus exposita, colonis et armentis aliisque rebus ad agriculture usum necessariis destituta ac inculte et deserta remanserunt nec spes sit ex prediis et bonis hujusmodi tertium solitorum suorum proventuum partem pro aliquot futuris annis percipi posse et exinde predictis decano et capitulo tantam rerum urbanarum et rusticarum jacturam passis vix superses, unde ipsi statum suum pro loci, temporis et rerum qualitate sustinere tantum abest, ut creditoribus suis satisfacere et damna predicta restaurare, vicarios, cantores at alios ministros, hactenus in ipsa ecclesia pro illius ac divini cultus decore et ornatu haberi solitos, manutenere et alia onera eis incumbentia perferre possint; in ipsa autem ecclesia triginta novem canonicatus et totidem prebende institute existunt, si ex illis duo canonicatus et due prebende perpetuo supprimerentur et extinguerentur, illorumque sic suppressorum et extinctorum, necnon que ex octo aliis canonicatibus et prebendis ejusdem ecclesie suppressioni et extinctioni hujusmodi loco facto primo vacaturis usque ad integram decennium provenient fructus, redditus, proventus, jura, obventiones et emolumenta ac etiam distributiones quotidianas mense capitulari dicte ecclesie

etiam perpetuo applicarentur et appropriarentur ex hoc profecto ipsi decanus et capitulum circa premissa non parvum suscipient relevamen”.

Datum Tusculi anno Incarnationis dominice millesimo quingentesimo octuagesimo primo idibus Junii pontificatus nostri anno decimo.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, ms. fonds latins, n°. 9312, met looden bulle aan een roode en gele zijden koord.

Afschrift in Ms. fonds latins, n°. 10178, *litt. pont.* fol. IX en n° 10180, fol. 82; — *Diplomata Trajectensia de anno 1540 ad 1599*, pag. 294 (slecht afschrift); — Servatius Emondts, *Varia ... collectanea*, fol. 211.

Onuitgegeven.

772. 1581 November 13.

Het kapittel van St. Servaas benoemt Jacob L a u d e n b u r g, deken van Munster, tot rector van het altaar ter eere van het H. Kruis en van dat ter eere van de H.H. Sebastiaan en Katharina, beide gelegen in de kerk van Guls. Het eerste altaar heeft een stichting van twee Missen per week en een opbrengst van 16 gulden munt van Coblenz.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo octogesimo primo, mensis Novembris die decima tertia hora capitulari consueta.

Afschrift in: *Variorum ...* tom. VIII, fol. 601.

Onuitgegeven.

773. 1582 Augustus 27.

Paus Gregorius XIII richt een schrijven tot den bisschop van Luik, Ernest van Beieren, waarbij hij hem gelast en de opdracht geeft uitvoering te geven aan zijne bul, waarbij hij twee prebende bij St. Servaaskapittel opgeheven en dezer inkomsten verleend heeft aan de Jesuiten te Maastricht, en de kanuniken van St. Servaas, die tegen die uitvoering beletselen willen stellen, met kerkelijke straffen te slaan.

Datum Romae apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die XXVII Augusti M^o. D^o. LXXXII .. pontificatus .. nostri .. anno .. undecimo.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Onuitgegeven.

774. 1582 October 8.

Koning Philips II geeft een placet voor de bul van Paus Gregorius XIII, waarbij deze opheft bij St. Servaaskapittel twee prebenden ten behoeve der *mensa capitularis* en voor tien jaar de opbrengsten van acht andere prebenden bij die *mensa* voegt.

Gegeven in onsser voerscreven stadt van Maastricht acht dagen in den maent van Octobri int jaer ons Heeren duysent vyffhondert tweentachtig van onsen rycken van Spaingnien, Sicilien etc. het XXVIIe ende van Napels etc. het XXIXe.

Afschrift in: Cartularium II, fol. 82 v.; — Ms. fonds latins, n°. 10180, fol. 83 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 1540 ad 1599*, pag. 2981. Onuitgegeven.

775. 1583 April 16.

De deken en de kanunniken van St. Servaas, wenshende met de Paters Jezuiten hunner stad te regelen de opbrengst der beide kanunnikaten en prebenden hunner kerk ten behoeve dezer door paus Gregorius XIII opgeheven, benoemen daartoe hunne medekanunniken Johannes Groetheynen¹⁾ en Cornelis Borcouts²⁾.

.. anno supra sesquimillesimo octogesimo tertio mensis Aprilis die decima sexta.

Afschrift in het register, getiteld: *Liber instrumentorum et titulorum, bonorum et proventuum collegii Societatis Trojectensia* etc. fol. 53 v. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds Pat. Jesuïeten. Onuitgegeven.

776. 1583 April 22.

Acte van Robertus de Lantremenge en van Petrus ab Amandia, beiden clerici van het diocees Luik en openbaar

¹⁾ Johannes Groetheynen werd kanunnik benoemd 5 Juli 1579 na het overlijden van Johannes Laet de Baerdwijk; in 1583 werd hij gekozen tot *deputatus ad vindemiam*, in 1587 tot kamerling en in 1596 tot scholaster; hij maakte zijn testament 16 October 1598 en overleed in 1602.

²⁾ Cornelius Borcouts J. U. D. en magister artium, kanunnik der kathedraal van Kamerijk en aartsdiaken van Brabant, werd bij St. Servaas kapittel 13 Juli 1579 tot kanunnik gekozen. Het volgende jaar, 25 October, benoemde de proost van St. Servaas, Ludovicus de Barlaymont, aartsbisschop van Kamerijk, hem tot zijn vicaris in die proostdij, tot *vice-prepositus* en in 1581 werd hij tot *camerarius* van St. Servaas kapittel gekozen.

pauselijk en keizerlijk notarissen, waarbij de kanunniken van St. Servaas eene overeenkomst sluiten met de Paters Jesuiten over de opbrengsten der beide door Paus Gregorius XIII opgeheven kanonikaten en prebenden hunner kerk „illorumque sic suppressorum et extinctorum ac annexorum eorundem omnes et singulos fructus, redditus, proventus, jura, obventiones et emolumenta ac etiam distributiones quotidianas etiam presentibus et divinis officiis ac horis diurnis pariterque nocturnis interessentibus dari solitas ac quocumque modo nuncupatas ac in quibuscumque rebus consistentes collegio Societatis Jesu, pridem in dicto oppido rite instituto pro illius reparatione ac presbyterorum ac personarum inibi pro tempore degentium subventionem et manutentionem etiam perpetuo applicaverit et appropriaverit” .. Aangezien de deken en het kapittel van St. Servaas bezwaar maakten over den afstand der *distributiones quotidianas*, als beschouwden zij deze als *ita personales*, dat zij onder die suppressie niet konden en mochten begrepen worden, doch zich niet willende verzetten tegen de bul der suppressie van den Paus en het verlangen van den Koning en de Paters Jesuiten en niet willende absoluten eisch stellen, besloten eene minnelijke overeenkomst te sluiten, welke 22 April 1583 gesloten werd door Balduinus ab Angelo, provinciaal der Jesuiten voor België, namens het College van Maastricht eenerzijds, Cornelius Borcouts, vice-proost en Johannes Groetheyn, kanunniken van St. Servaas, namens hun medekanunniken aagewezen bij acte van hun *notaris et scriba juratus* Petrus ab Amandia, anderzijds, die bijgestaan werden door Livinus Torrentius J. U. D., aartsdiaken voor Brabant en generaal vicaris van den Bisschop van Luik en Anthonius Gennart S. Th. L., *heretice pravitatis inquisitor* voor stad en diocees Luik. Daarbij werd bepaald, dat het kapittel van St. Servaas toestemt, in de suppressie der beide prebenden, doch dat zij van de vruchten, inkomsten en andere „*ex fructibus, redditibus, proventus emolumentis*” jaarlijks tachtig brabantse guldens, ten behoeve der *communes usus* hunner kerk zullen genieten.

.. presentibus ibidem honorabilibus dominis Thoma de Hamont¹⁾, canonico beate Marie Virginis Trajectensis, Joanne Leonis et Henrico Henra, clericis Leodiensis vel

¹⁾ Thomas de Hamont verkreeg 23 Juni 1570 een kanonikaat en prebende bij O. L. Vrouw kapittel.

alterius diocesis, testibus ad premissa vocatis et specialiter rogatis.

Acta sunt hec Leodii in edibus dicti domini Archidiaconi brabantie apud sanctum Petrum sitis .. anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo tertio, indictione undecima, mensis vero Aprilis die vigesima secunda ..

Afschrift op papier op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas. Onuitgegeven.

777. 1583 Juli 28.

Op verzoek van het kapittel van St. Servaas, van den Rector en de paters van het College der Jesuiten geeft paus Gregorius zijne goedkeuring aan de overeenkomst tusschen hen gesloten betreffende de inkomsten der twee prebenden bij eerstgenoemd door hem opgeheven en draagt den Aartsbisschop van Trier en de Bisschoppen A v e r e n s i s en van Luik op de beide genoemden te beschermen tegen al wie op die overeenkomst inbreuk maakt, zoo zij daartoe door een der partijen mochten gevraagd worden, en de schuldigen zelfs met kerkelijke straffen te slaan.

Datum Rome apud sanctum Marcum anno Incarnationis dominice millesimo quingentesimo octuagesimo tertio, quinto Calendas Augusti, pontificatus nostri anno duodecimo.

Afschrift in: Ms. fonds latins, n°. 10180, fol. 353.
Onuitgegeven.

778. 1583 November 21.

Acte van notaris Cornelius S c h e n c k, gezworen keizerlijk notaris en van het vrije aartsbisdom Trier, waarbij deken en kapittel van St. Servaas, vertegenwoordigd door hun medekanunniken Walramus T u m b l e r u s ¹⁾ en Johannes G r o e t h e i n e n, Lorein M u l l e r, molenaar te Guls, toestemming geven om door hunne *weickart in Gulser Marcken im Daal oder Emmersshellen*, tusschen het huis van Hans Z i m m e r m a n en dat van Michael W a n e n b a c h gelegen, eene waterleiding te maken onder beding, dat zij ten allen tijde die waterleiding naar believen kunnen doen ophouden en Lorein ze dan vullen

¹⁾ Waleramus Tumblerus was pastoor te Gulpen, toen hij 12 Mei 1580 gekozen werd tot kanunnik na den dood van Gerard van Meer, in 1583 werd hij gekozen tot *deputatus ad vindemiam*; in 1601 vinden wij hem vermeld als vice-deken; het volgende jaar 15 September overleed hij.

moet, hij op die *weickart* geen recht zal mogen doen gelden en jaarlijks wegens het gebruik dier waterleiding betalen zal met het feest van den H. Martinus (11 November) een halven Coblenzer gulden; bij niet betalen van dit recognitie-geld, en zoo Lorein zich op dien *weickart* meer rechten aanmatigt, zullen deken en kapittel zich schadeloos mogen stellen met diens wijngaard groot *een firtel* en gelegen in Gulser Marcken tusschen het erf der kinderen Isac Grunnen en dat van Hans Kreuderr —

.. in beisein der ersamen Merten Burgeners und Ciruesen Hader, burgern Guls als rechtmessiger Gezeugen her zu sonderlich beruffen und erpetten.

Solches alles ist geschehen im Jar als man zalt nach der Menschwerdung und Geburt unsers Hern und Seligmachers Jesu Christi dausent funfhundert achtzig und drei in der eilffter Romer Zinsszall zu Latein Indictio genannt, .. auf Montag den ein und zwantigsten Novembris more reformato ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Onuitgegeven.

779. 1583 December 24.

Koning Philips II oorkondt, dat hij bij open brief van 13 Jun 1574 bepaald heeft, dat de elf banken *der saele van de Proosdye* van St. Servaas binnen Maatsricht *als tot onse particuliere protectie staende souden moghen appelleren aen ons of aen onsen commissarissen daertoe by ons binnen derselver stadt te ordonneren of alreede geordonneert en voor deselve commissarissen de processen van appellatien instrueren, naervolgende onse forme van instructie eertyts gemaekt en binnen deselve stadt van onsent wegghen gepubliceert om de processen van appellatien voor de voorscreven comissarissen geïnstrueert ende in staet van wysen gestalte synde te decideren* en hij tot het decideeren dier processen in appel benoemd heeft Nicolas van der Stegen en Johan van Marcote, leden van den Raad van Brabant, die dan ook de processen van de Commissarissen Instructeurs te Maastricht *geïnstrueerd, oversien ende gevisiteerd*, beslissen zullen; dat in 1582 een proces tusschen Henrick van Berné cum suis en Ghys van Amy (Amy) cum suis, in eerste instantie gevoerd werd voor de schepenbank van Mechelen, eene der elf banken voornoemd, ten nadeele van Ghys voornoemd; dat deze daarop in beroep is gegaan bij de overige tien banken van St.

Servaas kapittel, alwaar hij ook veroordeeld werd en dat hij ten slotte 30 April 1583 in appel ging bij de Commissarissen Instructeurs en dat na dezer instructie voornoemde Commissarissen Deciseurs het vonnis der tien banken hebben bekrachtigd en daarenboven Ghys veroordeeld hebben tot betaling der kosten, te taxeeren door de Commissarissen Instructeurs.

Gegeven in onse stadt van Maestricht den 24 dagh Decembris in den jaer ons Heeren 1583 stilo novo ¹⁾.

By den Coninck als hertogh van Brabant
ter relatie van de voorschreven commis-
sarissen,
Vereycken.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1540 ad 1599*, p. 2983.
Onuitgegeven.

780. 1584 Januari 11.

Joannes Briccius, deken van het kapittel van den H. Dionysius te Luik, richt als *judex* en *conservator* der privilegiën van St. Servaas kapittel, van deszelfs leden en onderhoorigen, een schrijven tot de priesters, notarissen, tabelliones en apparitores en allen, die bevoegdheid hebben *ad faciendas executiones* om Nicolaus Passart schout, Johannes Playoul burgemeester, Bernardus opt Gracht, Johannes van den Weyer, Egidius Gielis, Wilhelmus van den Dael, Laurentius Thoelen, Joannes Brouwers, Joannes Gaspen schepe-
nen alsmede Paulus Fall, Amicus van Herderen, Marcilius Vrints en Servatius van der Maesen, gezworenen van Maastricht, onder bedreiging van kerkelijke straffen en een boete van tweehonderd gouden nobelen, gelijkelijk te verdeelen tusschen de pauselijke kamer, de fabriek zijner kerk en het kapittel van St. Servaas voornoemd, te vermanen om dat kapittel en zijne leden en onderhoorigen ongehinderd te laten in het genot hunner privilegiën, die zij gemolesteerd hebben *ad inconsueta onera seu impositiones, exactiones et gabellas laicales, tam per granorum quam aliarum rerum dicti oppidi Trajectensis eorum auctoritate laicali contra pretacta privilegia et juris formam detentionem adigant ac in molendinum ob non solutionem impositionum et exactionum hujusmodi et ut ab eisdem billeta*

¹⁾ De nieuwe stijl, *stilus novus*, nl. de Gregoriaansche Kalender.

petent et recipiant ad instar aliorum civium detinere presumpserunt et in dies presumunt seu id facere volunt . .

Datum anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quarto mensis Januarii die undecima.

Afschrift in: Ms. fonds latins, n°. 10180, fol. 93 v.
Onuitgegeven.

781. 1584 Februari 7.

Schrijven van Joannes Briccius tot dezelfde personen (zie vorig regest), waarbij hij hun opdracht geeft om de magistratspersonen van Maastricht aldaar vermeld te gelasten, onmiddellijk of tenminste *absque notabili mora* af te zien van het kapittel van St. Servaas, zijn leden en onderhoorigen te bemoeilijken en te behandelen tegen zijn privilegiën en de in arrest gezetten vrij en het genot hunner privilegiën ongestoord te laten, *sub excommunicationis, capture, pannitionis, arresti, adjudicationis et in possessionem immissionis suorum respective corporum et bonorum quorumcumque* en tot betaling der boete van tweehonderd gouden nobelen alsook hen te gelegener tijde te dagvaarden voor hem te Luik om rekenschap te geven hunner handelwijze en te doen herroepen en te niet te verklaren, waarin zij verkeerd gehandeld hebben.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quarto mensis Februarii die septima.

De mandato reverendi domini domini Decani,
judicis et conservatoris suprafati,

Henricus Bak.

Afschrift in: Ms. fonds latins, n°. 10180, fol. 93.
Onuitgegeven.

782. 1584 Maart 8.

De raad van Maastricht met name Maes schout, burgemeester Joannes Coenen, Lambrecht van der Hoeven, meester Olifier Torreels, Joannes Aert van Bunde, Laurens Meys, Jan Dries, Frans Munix, schepenen; Gilis Ruyschen, Jacob van Buel, Servaes van der Marc, gezwoeren en Dionys van Zutendale, peynmeester, waarbij volgens de ordonnantie der beide heeren van Januari 1580 geroepen waren *die notabele mannen deser stadt als hebbende t'anderen tijden geweest in den magistraet deeser stadt en de andersints*

in officie nl. sieur Peter van Seutendael, Servaes Schaers, Peter Neelis, Mathys Nullens, Jan van Zutendael, Frans Happarts, Jan van Meersen, smit, Misen Koenen, Simon Cuypers, Pieter Gruysen. Dries van Butenaken, Peter Stocx, Geurt Wolffs, Lenart van Stockem, Houbrigt Kreusen, Otto van Ophoven, Jan Kruykels, Houbregt Vranken, Geurt Bloumen, Jan Gheysen, Pieter Hanen, Geys Schobben, Nys Poolmans, Lenart van den Broucke, Jan Brons, Houbregt van Heer, Jan Koeken, Willem van Eck, Gillis Cattoens, Aert Portmans, Symon Gilis, Gilis Graven, Lambregt Munix, Jan van Riems, Joncker Jan Koninx, Mr. Dierick van der Heyden, Lambregt van Kouwbergh, Willem Groteclaes, Willem Offermans, Servaes Harrekens de jonge, Servaes van den Poel de oude, Merten van Geerdingen, Keert van der Weerden, Jan Keesen, Jan Bollen, Lemmen Swinnen, Gilis van Herle, Jan Driessens vleeschhouwer, Frans Weyers, Jacob Weggen, Mees Franssen, Jan Corvers, Geurt Swiken, besluiten om *syne korfurstelycke genade onsen heeren hoogheyt en jurisdictie niet atgenomen* rekwest te richten in den Raad van Brabant om opheffing te bekomen van de excommunicatie en ban door het kapittel van St. Servaas bekomen tegen den Luikschen magistraat en dat *alsulcke onbehoorlycke executien tegens die van de magistraet ende deeser stad in toecomende tyden moogen vertrent ende belet worden.*

Op Donderdaghe den achsten dagh van Maert 1584.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1540 ad 1599*, p. 3219.
Onuitgegeven.

783. 1584 Juni 30.

Koning Philips II in zijnen Raad van Brabant doet uitspraak in een geschil tusschen het kapittel van St. Servaas en den magistraat van Maastricht, doordien deze laatste, in weerwil zijner privilegiën en immuniteiten, van de suppoosten van eerstgenoemd accijns en belasting van granen, meel, bier had gevorderd alsmede maalgeld. De magistraat werd veroordeeld om van die vordering af te zien, de suppoosten in het genot hunner privilegiën te laten, en de proceskosten te betalen.

Omstreeks Maart 1584 hadden de deken en de kanunniken van St. Servaas zich beklaard bij den prins van Parma, gouverneur der landen van Overmaas, dat de magistraat van Maastricht, zoowel de Luiksche als Brabantsche, zich veroorloofd had, in weerwil hunner priviligiën en immuniteten, accijns van waren en maalgeld van hunne suppoosten, evenals van de burgers en ingezetenen der stad te vorderen; dat zij intusschen van den deken van St. Denis te Luik, een der conservatoren hunner priviligiën, tegen den Luikschen magistraat vonnis hadden verkregen, waarbij deze, onder bedreiging van kerkelijke censuren, veroordeeld werd af te zien van die vordering en de suppoosten in het genot hunner priviligiën te laten. En wat betreft den Brabantschen magistraat, aangezien zij geen volkomen *provisie* tegen zijn nieuwigheden „*in prejudictie van de surceantie van den door den Raad van Brabant bevolen*” hadden kunnen bekomen, waren zij genoodzaakt geweest zich te beklagen bij den prins van Parma en tot hem een verzoekschrift te richten, waarbij breede omschrijving hunner priviligiën. Deze had den heer van Gommicourt, gouverneur der stad, opdracht gegeven om met de hem ten dienste staande geschikte middelen de beide partijen tot overeenstemming te trachten te brengen en ingeval van bezwaar hem te verwittigen. Vóór de ontvangst dezer opdracht was die gouverneur, op zijne lastgeving, met den kanselier van den Raad van Brabant naar 's Bosch gereisd. Intusschen eischte de zaak spoedige voorziening *midtz die groote apparentie van schandael, ongeregeltheit ende confusie*; want hoewel die van den Luikschen magistraat verklaard hadden de uitspraak van den deken van St. Denis in te volgen en den supplianten *billetten van exemptien* had verleend, hij, na de terugkomst van den hoogschout Jacob M a e s, die door den magistraat naar den prins was afgevaardigd, begonnen de gegeven billetten terug te nemen en opnieuw de accijnzen gevorderd, aangezien Maes geroemd had ontheffing *absolutie*, dier uitspraak en censuren van den prins mede te brengen. Dit had den supplianten aanleiding gegeven om dat vonnis ten uitvoer te brengen en aan de kerkdeuren aan te plakken en den Brabantschen magistraat te betrekken voor den deken van Eindhoven, een gesubdelegeerden conservator hunner priviligiën. Maar aangezien zoowel de Luiksche als Brabantsche magistraat geen gevolg hadden gegeven aan de surceantie van den Raad van Brabant en gering

achtten de geestelijke censuren en het te duchten was, dat zij nog minder eerbied zou hebben voor den heer van Gommicourt, die door zijne afwezigheid zich niet onmiddellijk de zaak kon aantrekken, hebben de supplianten den prins van Parma verzocht met zijn autoriteit bemiddelend op te treden en den magistraat te bevelen na te komen het vonnis door de conservatoren hunner privilegiën geveld en nog te vellen en af te zien van de *molestatiën, turbatiën ende andere onrusten* en de supplianten en hunne suppoosten in het vrije genot hunner privilegiën te laten. Na inzage van dat verzoek had de prins het, bij gesloten brief 20 Maart, gezonden naar den Raad van Brabant met opdracht om beide partijen gehoord *bij provicie* op dat verzoek te voorzien. Na inzage daarvan en der bijbehorende bescheiden had de Raad 9 April de zaak in handen gesteld van Commissarissen, die partijen, volgens ordonantie van den Prins, summierlijk zouden hooren, verbaal daarvan opmaken en rapport uitbrengen. Diens volgens verschenen den 10en April voor deze de beide partijen, de supplianten vertegenwoordigd door hun medekanunnik Jan Groetheynen en hun advocaat Mr. Peter Borcouts en de magistraat door de beide hoogschouten en de beide burgemeesters. Borcouts had verzocht om ingevolge bevel van den prins te voorzien nopens het *dispositië* van bovengemeld verzoekschrift en die van de stad te bevelen af te zien van de *molestatiën* den supplianten en hunnen suppoosten aangedaan en deze te laten in het rustig genot hunner privilegiën en bijzonderlijk hunner immuniteiten wegens het *pretens, maalgelt ende andere accynsen*, waar bij deze volhardt niettegenstaande het bij appointment door den Raad gegeven bevel om schorsing dier accijnzen, doch zulks zonder prejuditie van het vonnis van den conservator te Luik en de uitvoering daarvan. Bij dat verzoekschrift had hij gevoegd, afschrift van meerdere privilegiën en immuniteiten alsmede van gemeld vonnis en van alles wat daaruit gevolgd was, van welke stukken den gedaagden mededeeling was gedaan en een dag van beraad aangegeven, die nu verstreken was.

Daar nu in de zaak tot zekere hoogte was geprocedeerd en verscheidene alternatiën tusschen de partijen gerezen bijgelegd waren, had Mr. Franchoys van den Eede, procureur der gedaagden, 27 April een schrijven tot de Commissarissen gericht als antwoord op voormelde conclusie en verzoek der suplian-

ten en er op aangedrongen *tot surreptien, obreptien ende nyet ontlancklichheit* van deze, maar integendeel de suppoosten te veroordeelen om de accijnzen en andere belastingen te betalen en te helpen dragen en dat voorts de supplianten zouden veroordeeld worden om kosteloos en schadeloos te doen herroepen het vonnis tegen den Luikschen magistraat 7 Februari te voren geveld en alles wat daaruit gevolgd was en in die zaak recht te spreken, zooals de Raad van Brabant naar *equiteyt* bevinden zal, met verzoek tevens aan de Commissarissen hun *offitie te interponeeren*, dat de supplianten naar tijdsomstandigheden en volgens de bedoeling van den prins zouden aangemaand worden tot subventie van de grooten lasten der stad en zoo niet hen met alle mogelijke rechtsmiddelen daartoe te dwingen. En nadat de supplianten, na het vernemen van dat antwoord, 30 April voor repleik gebleven waren bij hunne gedane conclusie en gesustieerd, dat de gedaagden ook voor dupliek zouden persisteeren en de beide partijen zouden overgehaald worden om binnen acht dagen hun verbaal schriftelijk met redenen omkleed en met de bijbehorende stukken in te zenden, ten einde volgens opdracht van den prins van Parma sommier recht zou worden gesproken, heeft v a n d e n E e d e voor de gedaagden gevraagd en bekomen dag van beraad om daartegen te doen en te zeggen, hetgeen de Raad der stad Woensdag a.s. zoude besluiten; en nadat zeker verzoek den 2en Mei door v a n d e n E e d e gedaan en de altercatie der partijen daarop gerezen bij appointment der Commissarissen van 7 Mei daarna was afgeslagen en v a n d e n E e d e schuldig zou zijn te persisteeren voor repleik en voorts de partijen binnen acht dagen hun verbaal met redenen schriftelijk zouden indienen, zoo had hij namens de gedaagden 8 Mei ter voldoening van gemeld appointment voor dupliek gebleven bij dezer genomen conclusie, terwijl beide partijen toezegden binnen acht dagen schriftelijk hunne redenen in te dienen met verzoek van rechtspraak.

Na de ingezonden rekwesten met bijbehorende stukken lang en breed overwogen te hebben werd voornoemde uitspraak gedaan.

Gegeven in onser voorschreven stadt van Maestricht den lesten Juny int jaer ons Heeren duysent vyffhondert vierentachtentigh van onssen Rycken van Spaingien, Sicilien etc. 't XXIXe ende van Napels 't XXXIe.

Afschrift op papier in: *Archives du Royaume de Belgique* te Brussel; *Papiers d'Etat et de l'audition*, n°. 20.

Afschrift in: Ms. fonds latins, n°. 10180, fol. 83; — *Registrum actuum capitularium dominorum sancti Servatii ...* II, fol. 166 v.; — *Diplomata Trajectensia ab anno 1540 ad annum 1590*, p. 2985.

Uitgegeven in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire, troisième série*, tome IX, p. 107.

784. 1584 Augustus 14.

Koning Philips II in zijnen Raad van Brabant, gezien het rekwest met bijbehorende stukken van de schouten, burgemeester, schepenen, gezworenen van Maastricht en hun suppoosten tegen het vonnis in het vorig regest vermeld, verklaart, dat zij in het verzoek *bij den dispotyve* van hun voorschreven requeste gedaan, niet ontvangbaar zijn en veroordeelt hen tot betalen der kosten.

Gedaen in der voerscreven stadt Maestricht den vierthiensten Augusti int jaer duysent vyffhondert vierentachtentich.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 115.

Vermeld in: *Bulletin de la ommission royale d'histoire de Belgique, troisième série*, IX, p. 114.

785. 1584 September 12.

Advies en oordeel van den kanselier en Raad van Brabant aan Prins Parma over het vorderen door den raad van Maastricht van het maalgeld en belasting op zekere waren van de suppoosten van St. Servaas kapittel.

De Maestricht le XII de Septembre 1584.

Afschrift op papier op *Archives du Royaume* te Brussel: *les papiers d'état et de l'audition*.

Onuitgegeven.

786. 1587 Juni 22.

Joannes a b O e r s b e e k, kanunnik van Luik en aartsdiaken van Hespengouw, schrijft aan den *presbyter officians* der kerk van St. Jan te Maastricht, om Petrus C u r t i u s, diaken van het diocees Luik, die op voordracht van Henrius v a n E y n a t t e n v a n L i c h t e n b e r g, tijdelijk heer van Abey, door Joannes Franciscus, bisschop van Vercelli, pauselijk legaat voor Duitschland en België benoemd is tot rector van het beneficium ter eere der Allerheiligste Drievuldigheid en der H. Maagd, als 2e Stich-

ting door Gerardus van Lichtenborch bij testament gesticht op het altaar ter eere van het H. Kruis in de St. Janskerk voornoemd, in het bezit daarvan te stellen.

Datum Leodii anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo septimo mensis Junii die vicesima secunda.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D.

Onuitgegeven.

787. 1587 Juni 23.

Acte van Henricus Michaelis, priester, openbaar pauselijk notaris, waarbij hij mededeelt, Petrus Curtius op zijn verzoek in het bezit gesteld te hebben van het beneficium in het voorgaand regest vermeld.

.. presentibus ibidem dominis Rasone Berlier Leodiensi et Jacobo Prelnath (?) dicte diocesis clericis testibus ad premissa specialiter vocatis et requisitis.

.. anno a Nativitate ejusdem Domini millesimo quingentesimo octuagesimo septimo, indictione decima quinta die vero Martis vicesima tertia mensis Junii ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D. op de keerzijde der vorige akte met het notaristeeken, zijnde op een kolom een schild, waarop kruislings twee sleutels, het schild vergezeld van de letters H M en het jaargetal 1584. Op de onderstaande banderol de letters en woorden: *veritas sic superat.*

Onuitgegeven.

788. 1587 December 12.

Schepenen van Guls oorkonden, dat Querin Muller en zijne echtgenoot Margareta van de kanunniken van St. Servaas verlof hebben bekomen om door dezer terrein een waterloop te laten graven naar hunnen molen te Guls in *Emmerschellen* gelegen, onder beding jaarlijks met het feest van St. Maarten te betalen twintig witpenningen, munt van Coblenz, waartoe zij tot onderpand stellen hun wijngaard, *auf der Hoelen* gelegen.

Dergeben ist der zwolffen Tag des Monats Decembris in den Jaren unsers Hern Jesu Christi funfzehn hundert achtzig sieben.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met het zegel in bruine was der schepenenbank van Guls, aan perkamenten staart: de H. Servatius in bisschoppelijk gewaad, omziende, houdende in de opgeheven rechter hand den sleutel en in de linker den kromstaf. Onderschrift: *S. der . Scheffen . in . Gulse.*

Onuitgegeven.

789. 1588. April 20.

Ernest van Beieren, aartsbisschop van Keulen en prins-bisschop van Luik verklaart, dat hij geenszins inbreuk heeft willen maken op de rechten van den proost van St. Servaas kapittel, daar hij den vorigen dag bij zijne blijde inkomst, zich begevende naar het huis van den deken, zich heeft laten voorafgaan door de teekenen en symbolen zijner souvereiniteit en macht .. „quod ex eo seu per id, quod celsitudo sua tempore hesterni sui solemniter in et per dictum suum oppidum ingressus publice gestato ante ipsam potestatis suae gladio ac justitiae suae virga ad aedes decani ecclesiae collegiate sancti Servatii .. ejusdem ecclesiae claustrum sitas”.

Actum in dicto celsitudinis suae oppido Trajectensi in dicti decani aedibus suprascriptis, ubi Celsitudo sua in presenti hospitium habet sub celsitudinis suae signatura. Hodie vicesima Aprilis anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo octogesimo octo.

Afschrift in: *Variorum* ... tom. VII, p. 103.

Onuitgegeven.

790. 1589 December 23.

De Raad van Brabant doet uitspraak ten voordeele van de kapellanen van St. Servaas kapittel in hun geschil met Johan Henrick van Eyndtten, heer van Abbee.

Den 14en Juli 1587 hadden genoemde kapellanen dezen Raad te kennen gegeven, dat zij al van over meerdere jaren in het bezit zijn geweest der fundatie van eene dagelijksche H. Mis in de St. Janskerk, gesticht door wijlen Gerardt van Lichtenborch, en de emolumenten daarvan steeds genoten hebben, dat nochtans Henrick van Eyndtten, heer van Abbee, als erfgenaam en opvolger van Gerardt voornoemd zich veroorloofd heeft dat beneficium te verleen en aan Peter Curtius, kannik van St. Servaas.¹⁾

¹⁾ Zie regist. n° 786 en 787, 1587 Juni 22.

Petrus Curtius, geboren te 's Bosch, verkreeg 7 Januari 1581 de prebende, vacant geworden door den dood van Lespienne. Den 17en Sept. 1587 benoemde Lodewijk van Berlaymont, aartsbisschop van Kamerijk en proost van St. Servaas kapittel, hem tot zijn *vicarius* in de proostdij of vice-proost, belastte hem met het beheer dier proostdij en gaf hem tevens de macht om alle ter vergeving van den proost openvallende beneficiën en bedieningen aan te vullen.

Zijn broeder Hendrik Karel Curtius, deken van Eindhoven, verkreeg 9 December 1580 een prebende bij voornoemd kapittel en volgde Petrus na diens dood op als vice-proost.

Aldus gedaen ende zoo uytgesproken inder stadt van Bruessele dryentwentic daeghen in de maendt van Decembri int jaer onss Heeren duyzent vyffhondert ende negenentachtentich.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D.
Onuitgegeven.

791. 1590 Januari 2.

Godart Vrelenbergh en Andries Jegers als *volmagtig commissarissen* van wege de Staten Generaal naar de dorpen aan de Maas en van Overmaas gezonden, bevonden hebbende, dat Mechelen a. d. Maas met zijn huizen onder Grimby alsmede Vleytingen en Hees met de gehuchten Laaffelt en Elcht, zijnde heerlijkheden van het H. Rijk en onder de bescherming staan van den hertog van Brabant, geen contributie betalen aan 's lands vijanden en daarom van hunnentwegen als *neutraal ende onbeschaedigh* dienen te worden gehouden, hebben deze dorpen en hunner inwoners *sauvegarden* verleend zonder betaling van eenige contributie.

Gegeven tot Sittaert int jaer ons Heeren 1590 den 2 Januari.

Afschrift in: *Variorum*, tom. IX, p. 95, 96 naar eene copie door notaris Nicolaes Bruyste rbosch, gecollationeerd met het origineel.
Onuitgegeven.

792. 1590 Januari 11.

Koning Philips II geeft last aan den eersten deurwaarder van den Raad van Brabant om uitvoering te geven aan het vonnis 23 December 1589 geveld tegen Johan Hendrik van Eynatten en Petrus Curtius, kanunnik van St. Servaas kapittel (zie regest no. 786).

Ghegeven in onzer stadt van Bruesele elf daeghen inde maendt van Januarii int jaer duyzent vyffhondert ende negentich van onzen Rycken te weten van Napels ende Jherusalem 't XXXVII, van Castellien, Arragon, Sicilien ende ander 't XXXV, van Portugal 't XIe.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D. met gebroken zegel van den Koning in roode was.
Onuitgegeven

793. 1590 April 18.

Paus Sixtus V verleent Antonius Tielens¹⁾, beneficiant van het beneficium ter eere van den H. Geest in de parochiale kerk van Weert, de prebende bij St. Servaas kapittel, opengevallen wegens vrije nederlegging door Leonardus Thisius, zijn *familiaris* en schrijver der apostolische brieven.

Datum Rome apud sanctum Petrum anno Incarnationis dominice millesimo quingentesimo nonagesimo, quarto decimo Kalendas Maii, pontificatus nostri anno quinto.

Oorspr. op de *Bibliothèque Nationale* te Parijs. Ms. fonds latins, n°. 9312.

Onuitgegeven.

794. 1590 April 30.

Burgemeesters, gezworenen en raad van Luik verklaren, dat het kapittel van St. Servaas vrij is van tol op de „pont des arches” hunner stad en na gehoord te hebben Libotte, *maître de la thorette l'ung des tolnisiens du grand tonlieu de pont des arches* doen zij hem aan den deken van St. Servaas terugbetalen den daler, dien hij van hout voor dezen bestemd gevorderd heeft.

De deken van St. Servaas Engelbertus B o o n e n had volgend schrijven met klacht aan bovengenoemde magistraat van Luik gezonden:

„Messieurs, comme ces jours passés on mat envoyé certain bateau de bois taillé d'Arдинne de notre propre bois d'illecque, appartenant au chapitre susdit (nl. van St. Servaas), dont suis membre, pour mon menaige par votre ville de Liège, c'est avancé la personne, qui rechoit le tourny, de presser mes gens pour payer contre droict ledit tourny ou licente; et combien par amiable voye je l'ai faict requerir à rendre toutefois, ne en respect de monseigneur le Prévost ny official jusques astheur n'a voulu entendre ains plusto, en dedaing et vilipendance d'estat ecclésiastique, dict et respondu que les ecclésiastique devoient payer le double et nullement francque, encore qu'ils soient inhabitants de la ville de Maestricht; partant vous supplie (espé-

¹⁾ Antonius Tielens, Thylens, zoon van Antonius, wonende te Weert, verkreeg 8 Juli 1589 de prebende van Petrus De Fieron; 17 October 1591 werd hij benoemd tot pastoor van St. Mathiaskerk te Maastricht, een waardigheid, welke hij 9 Augustus 1595 neerlegde. Kort daarop werd hij gekozen tot fabriekmeester van St. Servaaskerk, maakte zijn testament 21 Juli 1611 en overleed 8 November van het volgende jaar.

rant qui désirés chacun maintenir en ses droicts principalement voisins) de m'en faire droict et containdre vostre subject, en cas de refus à la restitution pris a cest effect, affin que je n'ay occasion de me plaindre aultrepart; en tel cas pris ma bonne avertance prendre en bonne part comme destuy qui defier amitié avecq ses voisins cognoit la souverain auquel treshonorables seigneurs prie vous maintenir en prospérité et longue vie. En grande haste de Maestricht ce vingthuitième de Mars 1590. Entièrement pour vous servir: Engelbert Boonen, doien de Saint Servais."

Het ten onrechte geheven tolgeld werd terugbetaald aan den kanunnik van St. Servaas Dirick de Maffee.¹⁾

.. ce dernier jour de mois d'avril l'an mil cinque cents et nonante.

Afschrift in: Cartularium I, b, fol. 130 v.; — *Liber privilegiorum*, fol. 122 v.; — *Diplomata Trajectensia ab anno 1540 ad annum 1599*, pag. 3043.

Onuitgegeven.

795. 1591 September 20.

Anthoine de Grenet, heer van Werp enz., gouverneur van Maastricht, die op de Maasbrug aldaar heeft laten maken *certaines postes et aucunes maisonnettes servants pour corps de garde* verleent deken en kapittel van St. Servaas acte van non prejuditie, verklarende, dat hij daardoor geen inbreuk op hunne rechten heeft willen maken, maar dat hij dit heeft laten maken *pour le plus grand service de sa Majesté, assurance et conservation de laditte ville*. De deken en het kapittel hadden hem medegedeeld, *le pont traversant la rivière de Meuse leur appartenir et que iceux comme seigneurs et maitres seraient tenu et obligé à l'entretènement* ..

Fait au dit Maestricht ce vingtième de Septembre 1591.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia ab anno 1540 ad 1599*, pag. 3065.
Onuitgegeven.

796. 1591 November 8.

Op verzoek van deken en kapittel van St. Servaas, die onder

¹⁾ Derick de Maffee, Maffeeus verkreeg 4 Maart 1588 de prebende vacant door nederlegging van Egidius de la Coultre, in 1598 was hij rijproost van het kapittel, maakte zijn testament 11 Januari 1608 en overleed 8 Juni 1610.

meer de benoeming hebben van den pastoor der parochiale kerk van Guls en vergeving der beneficiën in die kerk, vereenigt Octavius, bisschop van Calate en pauselijk legaat voor Nederland en België, het beneficium van het H. Kruis in de genoemde kerk, — dat al meerdere jaren geen rector of beneficiant heeft, en waarvan de inkomsten en baten, welke de som van vier en twintig gouden ducaten niet te boven gaan, niet voldoende zijn voor het onderhoud van een beneficiant, — met de *vicaria perpetua* dier kerk, en draagt de uitvoering daarvan op aan den deken der Kathedraal van Luik.

Datum Coloniae die octava mensis Novembris anno millesimo quingentesimo nonagesimo primo.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Zegel verloren.

Onuitgegeven.

797. 1593 Maart 8.

Besluit van den raad van Maastricht om in de St. Servaaskerk eene H. Mis tot dankzegging te doen houden.

„Insgelycken, soo Godt belijft heeft deese stad wonderlick te preserveren tegen den aenslagh van de vyande dwelck gebeurde op St. Geertruytdagh den 17 Martii 1592¹⁾ voerleden 's morgens omtrent de vier uren, dat men daeromme tot een memorie ende gedenckenisse van dyen op St. Gertrudis dagh den 17 deeses naestkomende 's morgens ten vier uren eene schoone singmisse doen sal in St. Servaeskercke ende nae die hoogh-misse met believen van beyde capittelen, daertoe versoght, processie halten ende hoogweerdige Sacrament omdragen sal, dwelck men op de predickstoelen sal laeten condigen ten eynde eenigelycken compareere om Godt te dancken ende te looven ende voorts te bidden tot welvaert ende preservatie deeser stadt, tot wellyken eynde men die biddende orden ontbieden sal, soe op ander dagen gewoonlyck is te doen en tot meerder reverentien, dat men van stadsweegen voor die van den raede tortssen sal maken om dye voorschreven heylig Sacrament in den processie om te dragen ende d'ambagten te condigen sulcx by hen van gelycken te doen.”

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia ab anno 1540 ad 1599*, pag. 3075.

Onuitgegeven.

¹⁾ Hier zal bedoeld zijn de mislukte onderneming tegen de stad door prins Maurits.

798. 1593 December 20.

De raad van Maastricht belooft het kapittel van St. Servaas schadeloos te stellen voor de schade, welke aangericht mocht worden aan zijn klok, welke het heeft afgestaan als „porte clock”.

„Insgelycks alsoo die eerwaerde Heeren, deeken ende Capittel der collegiale Kercke van Sint-Servaes binnen deese stadt, van onsent wegen versogt sijnde, hebben bewilligt een van voorschreven Kercke clocken voor de stadt porteclocke te laten luyden totter tyt dat van wegen der stad dye porte clocke in St. Janskercke, nu geborsten synde, sal weesen hergoten, derhalven des men den voorschreven eerwaerde Heeren deken en capittel soude verseeckeren van allen schade ende hinder te verrigten, dye door het luyden van den voorschreven clocke soude mogen gevallen, soo ist dat wij in name der voorschreven stad beloven den eerwaarden heeren Deeken ende Capittel schadeloos te halden ende alle scade en hinder te verrichten dye ter sake van het luyden der voorschreven geconsenteerde clocke als porte clocke te luyden ende te doen luyden soude connen te vallen.”

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia ab anno 1540 ad 1599*, pag. 3098.
Onuitgegeven.

799. 1594 Juli 29.

Uitspraak door den Raad van Brabant in een geschil van het kapittel van St. Servaas met zijn *rekenaar* Janne Roels over eenige posten van ontvang en uitgaaf van geld en stroo, *caff ende schietcoren* der tiend van Maestricht en Heer, waarbij deze veroordeeld werd aan eerstgenoemd te betalen twee duizend zes honderd achtentwintig rijsche guldens, negen stuivers en een blanke.

Gedaen ende zoe uuytgesproken inder stadt van Bruessele negenentwintich daghen inde maent van Julio int jaer duysent vyffhondert vierentnegentich.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.
Onuitgegeven.

800. 1595 Januari 11.

Acte van Cornelius Koll, openbaar en *in cura ecclesiastica Confluentina caesarum* gezworen notaris, waarbij het kapittel

van St. Servaas, door zijn gemachtigden de kanunniken Joannes Ryck¹⁾ en Henricus Michaelis aan Gisbertus Schavichasius, rector en de overige paters van het college der Jesuiten te Coblenz, in tegenwoordigheid van Joannes Simon Sienheims, doctor en raad van den aartsbisschop van Trier, verkoopt zijn hoeve wijn- en graantiend te Guls met haar privilegiën, rechten en toekomstige zaken onder de volgende voorwaarden, 1°. de Paters zullen op eigen risico op eene door genoemd kapittel aan te wijzen veilige plaats betalen 7000 goudgulden te weten: met het feest der H. Lans en Nagelen²⁾ 4000 goudgulden of gouden Philippusdalers; 1000 zilveren Philippusdalers, in de plaats van 1000 goudgulden, en 1000 goudgulden in oude Engelsche rosenobels tegen de waarde van den gulden van Coblenz en de overige 1000 goudgulden in Fransche, of Spaansche of Italiaansche kronen, zooals die te Coblenz gangbaar zijn, namelijk de Fransche kroon tegen twee gulden, de Spaansche en Italiaansche tegen twee gulden min 1½ albus; 2°. de Paters zullen die goederen aanvaarden met elk risico en mogelijke actie en vordering door wie ook; 3°. zij zullen ten hunner laste nemen de zorg van de en nog te doene uitgaven voor het huis van het H. Kruis, en het kapittel vrijwaren, tegen nog verdere vordering en de som van 150 gulden, welke Jacobus Kreuder verklaart ten behoeve van dat huis te hebben uitgegeven; 4°. zij zullen voor zich nemen de schattingen, lasten en belastingen, beloopende ongeveer 43 gulden, deze echter niet in mindering der koopsom, en zullen op hunne kosten van den Paus of van zijnen legaat of afgevaardigde macht daartoe hebbend bekrachtiging van dien verkoop aanvragen.

.. presentibus honorabili ac provido domino Petro SeeI canonico ad St. Castorem et Theodorico SeeII scabino in Confluentia testibus ad premissa vocatis et specialiter rogatis.

Acta fuerunt haec Confluentiac in collegio DD. emptorum

¹⁾ Johannes Ryck, geboren te Horstmar, diocees Munster, medicijn-doctor, verkreeg 14 Mei 1591 het kanonikaat en prebende van Gysbert Fridach; den 1en April 1608 maakte hij zijn testament en overleed den 4en d.a.v.

²⁾ Het feest der H.H. Lans en Nagelen was door Paus Innocentius VI voor Duitschland bepaald op Vrijdag na Zondag *Quasimodo*, d. i. Vrijdag na den 1en Zondag der Vasten.

praescriptorum anno Domini 1595 more Trevenrensi, Jovis 11 mensis Januarii.

Afschrift in: *Variorum* ... tom. X, fol. 242.

Onuitgegeven.

801. 1595 Januari 11.

Engelbertus (Boonen), deken, Joannes (Kukelsheim), scholaster en Joannes (Dorey)¹⁾, cantor en de overige kanunniken van St. Servaas kapittel maken bekend, dat zij na rijp be raad *in certam et evidentem ac necessariam .. utilitatem* hunner kerk en met toestemming van Paus Clemens VIII aan Gisbertus Schevichavius, rector en het College der Jesuiten te Coblenz, alsmede aan Claudius Aquaviva, generaal en de geheele orde der Jesuiten verkocht hebben hun graan-, wijn- en andere tiend, hunne huizen met wijnpersen, schuur en andere gebouwen, wijnbergen, bouwlanden, doornhagen, bosch en verder alle rechten, zoo kerkelijke als vergevingsrecht van beneficiën als civiele, welke zij tot dan te Guls bezeten hebben, voor de som van 7000 rijnsche goudgulden, welke som hun reeds betaald is en waarvoor zij voornoemden rector en college te Coblenz dank hebben gezegd en dat zij dit alles aan genoemd College en Jesuitenorde op- en overgedragen hebben; dat zij Joannes a Schönenburg, aartsbisschop van Trier en stichter van gemeld Jesuiten College, alsmede de schepenen van Guls verzocht hebben, dien koop en verkoop met de aanhechting van hun zegel te bekrachtigen, hetgeen deze gedaan hebben.

.. presentibus clarissimo consultissimoque domino Joanne Simone Seenhem J. U. Doctore et reverendissimi illustrissimique Archiepiscopi Treverensis principis electoris a consiliis tanquam suae Celsitudinis commissario ad hoc negotium deputato, reverendo etiam strenuo ac nobili domino domino Adolpho Bongart commendatore Teutonico, reverendo domino Petro Seel ad divum Castorem canonico, spectabili domino Theodoro Seel scabino, ut testibus et domino Cornelio Koll notario ..

¹⁾ Joannes Doren, Dorey, Dorei verkreeg 17 October 1579 het kanonikaat en prebende van Joannes Wanghe, werd in December 1594 gekozen tot groot-zanger, *cantor*; maakte 2 September 1596 zijn testament en stierf 12 September d.a.v. te Luik, doch werd in de St. Servaaskerk begraven.

Acta fuerunt haec omnia in collegio Societatis Jesu Confluentiae .. 11mo. Januarii anno 1595 stilo et more Treverensi.

Aldus opgemaakt op last van deken en kapittel door Simon de Bellomonte, pauselijk, keizerlijk notaris en van den Raad van Brabant alsmede van het kapittel van St. Servaas.

Afschrift in: *Variorum* ... tom. X, fol. 245.

Onuitgegeven.

802. 1595 April 6.

Ingevolge brief van sauvegarde door den Aartshertog Ernest, gouverneur der Zuidelyke Nederlanden, 1 December 1594 gegeven *pour la conservation de Vletingen avec ses appendices Heze et Laeffelt*, toebehoorende aan het kapittel van St. Servaas, gelast Valentin, heer de Lamotte, commandeur de Stepa, generaal der artillerie van den Koning, commandant van diens garnizoen in de stad en kasteel van Hoi enz., zijne officieren en krijgslieden van dat garnizoen zoowel te voet als te paard, en aan allen, die aan zijne macht onderworpen zijn, geen inkwartieren te leggen of te laten leggen in voornoemde dorpen en dependentien en vooral *ny faire et ne souffrir y estre faites aucunes folles exactions, tort ou domage*, zulks op zware straffen, te meer daar dat dorp bijdraagt voor het garnizoen van Maastricht.

Taict audit Huy le sixième davril 1595.

Francoffe de Parcken.

Oorspr. op papier op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas. Onuitgegeven.

803. 1595 Mei 7.

De raad van Brabant, gezien het rekwest 1 April 1594 bij hem ingediend door de ingezetenen van Vleytingen en Hees ondersteund door Lodewijk van Berlaymont, aartsbisschop van Kamerijk als proost van St. Servaas; gezien het antwoord tegen dat rekwest van den deken en kapittel van St. Servaas als rescribenten met de repliek en dupliek en andere daarbij behorende bescheiden, alsmede het vonnis interlocutoir van den 16en Maart ll., de daarop gevolgde verbalen voor de commissarissen van dien raad; gezien ook het rekwest van de supplianten voornoemd den 14en Maart bij hem ingediend en de rescriptie daartegen van de rescribenten, verklaart en bepaalt, niettegen-

staande het verzet door de rescribenten, dat voortaan de gewone en buitengewone gerechtszittingen en andere rechterlijke vergaderingen alsmede de jaarlijksche voogdgedingen en jaargedingen in die dorpen volgens oude gewoonte gehouden zullen worden, met bevel aan de schouten en schepenen dier gemeenten, resideerende te Maastricht, zich daarnaar te schikken.

Aldus gedaen binnen der stadt van Bruessele zeven daeghen inde maent van May int jaer duysent vyffhondert vyff ende tnegentich. Onderteekent G. Wouvre.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

804. 1595 Juni 28.

Koning Philips in zijnen Raad van Brabant verklaart, dat de dorpen Mechelen, Vleytingen en Hees met de gehuchten Laaffelt en Elcht van oudsher vrij zijn van elke belasting, welke verklaring hij had afgelegd na advies van den gouverieur van Maastricht, Anthoine Grenet, heer van Werp te hebben gewonnen.

Lodewijk van Barlaymont, aartsbisschop en hertog van Kamerijk, graaf van Cambresis, vorst van het H. Rijk, had zich in zijne hoedanigheid van proost van St. Servaas beklagd, dat van het dorp van Magglis of Mechelen, *gisant sur la rivière de Meuze entre ledict Maestricht et la ville de Stockhem*, dat hem als proost ten volle toebehoort en de dorpen van Vleytingen en Hees met de gehuchten Laaffelt en Elcht geenclaveerd in het land van Luik, die hem voor de helft en *par indivis* toebehooren, door Johan de Hildernisse, ontvanger der belastingen voor het kwartier Maastricht, belastingen waren gevorderd, welke dienden voor het onderhoud van het garnizoen dier stad.

Donne en nostre ville de Bruxelles le vingt huictiesme jour de juing l'an de grace mil cinq cent nonante cinq, de noz regnes assavoir de Naples et Heerusalem le XLIIe, de Castille, Aragon, Sicille et aultres le XLe et de Portugal le XVIe.

Oorspr. op de *Bibliothèque Nationale* te Parijs, ms. fonds latins, n°. 9310 met groot zegel en tegenzegel van den Koning in roode was.

Afschrift op papier op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas; — *Diplomata Trajectensia ab anno 1540 ad annum 1599*, p. 3104.

Onuitgegeven.

805. 1596 Augustus 9.

De Raad van Brabant, bij wien Petrus Curtius, kanunnik, vice-proost en „administrateur par nous député à la conservation des droits de la prévôté vavante de l'église collégiale de Saint-Servais" zich beklaagd heeft, dat niettegenstaande de open brieven van Koning Philips van 28 Juni 1595, waarbij de dorpen van Mechelen, Vleytingen, Hees met de gehuchten Laaffeld en Elcht vrij van elke belasting verklaard worden, Jehan d'Hildernisse zich verstitout de inwoners van genoemde dorpen te dwingen *par voie militaire et de fait* contributie te betalen voor het onderhoud van 's Konings garnizoen, gelast dezen die inwoners niet lastig te vallen en geen contributie van hen te vorderen.

De nostre ville de Bruxelles le 9 jour d'août 1596.

Afschrift in: *Variorum* ... tom. IX, fol. 193.

Onuitgegeven.

806. 1597 Februari 18.

Johannes von Schönenburg, aartsbisschop van Trier, aartskanselier van Gallië en Arelate, en keurvorst, die het college van de Jesuiten *quorum promptam utilemque operam semper experti sumus*, te Coblenz gesticht heeft, bekrachtigt op verzoek van den rector van dat college, Gisbertus Schevichavius, vreezende moeilijkheden en nadeel voor zijn college, zoo hun rechten in Guls niet door zijn invloed zijn beschermd, dezer rechten. Daarom beveelt hij den tiendenaren van graan en wijn, inwoners van Guls en andere zijne onderhoorigen, goederen bezittend, de tiend geheel en zonder bedrog te betalen zooals het overal in Germania gebruikelijk is, zoodat zij ten tijde van de wijnoogst bijtijds en drie dagen tevoren de paters waarschuwen, dat zij, na gemeen overleg, den oogst beginnen en deze minstens over zes verschillende lokalen en over zes dagen moet verdeeld worden; zoo de gemeente daartegen handelt zal zij in eene boete van vijftig goudgulden vervallen, waarvan de helft ten bate van zijn schatkist en de helft ten behoeve der kerk van Guls en zoo een particulier daartegen misdoet in eene boete van tien goudgulden ten bate dier kerk. Aangezien de parochie van Guls en de *primissaria*, dat is het beneficium der vroegmis, den voornoemden paters door hem is toegewezen, *incorporata*, moeten dezen een pastoor *publico examine approbatum* aanstellen en zullen zij met deze over een fatsoen-

lijk onderhoud overleg plegen, zoodat zij van de overige inkomsten vrij en naar behooren kunnen genieten. Ook zullen de paters zonder eenig beletsel de inkomsten en goederen der *primissaria* genieten en zorgen, dat twee Missen in de kerk van den H. Servatius per week gelezen worden; terwijl hij den paters ook de zorg en vergeving der altaren van den H. Sebastianus, der H. Anna en der H. Catharina opdraagt. Eindelijk, daar de paters het recht hebben uit drie door de gemeente voor te stellen candidaten, een te benoemen tot *sacristanus* of *campanator*, bepaalt hij, dat zij, behalve de goederen, welke de gemeente hem verschuldigd is, over verder loon met dezen kunnen onderhandelen, zonder tegenspraak der dorpbewoners.

Data in civitate nostra Treverensi die decima octava mensis Februarii anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo septimo more Treverensi.

Afschrift in: *Variorum*, tom. VIII, p. 639.

Onuitgegeven.

807. 1599 April 8.

Isabella Clara Eugenia, par la grace de Dieu Infante de tous les royaumes d'Espaignes, duchesse de Bourgogne, de Lothier, de Brabant de Limbourg etc. benoemt Jehan le Mire S. Th. L. kanunnik van St. Gudula en pastoor van Cauwenberghe te Brussel, en Jehan de Malcotte J. U. D., lid van den Raad van Brabant tot commissarissen in het proces en geschil tusschen Guillaume Veusels J. U. D., proost, en den deken en kapittel van St. Servaas, en verleent hun *pouvoir, autorité et mandement spécial*.

Donné en notre ville de Bruxelles le vingt et huytiesme jour d'avril lan de grace mil cinq cens nonante neuf.

Afschrift in: Ms. fonds latins, n°. 10179, fol. 191 v.

Onuitgegeven.

808. 15 ..

Overeenkomst tusschen de prinses van Chimay, ¹⁾ Vrouwe van

¹⁾ Is deze wellicht Walburgis van Nieuenaar, weduwe van Philips de Montmorency, die te Brussel onthoofd werd? Zij huwde in 2e echt met haar achterneef Adolf van Nieuenaar en overleed 21 Mei 1600 te Utrecht. Zij vermaakte de heerlijkheden Weert, Nederweert en Wessum, onder voorwaarde, dat de hervormde religie er zou gehandhaafd worden, aan haar neef George Everard van Solms-Lich, kapitein-generaal in dienst der Vereenigde Nederlanden, gouverneur van Hulst. (Zie: A. Flameut, *Chroniek van de heerlijkheid Weert, getrokken uit de stadsrekeningen, charters en andere oorspronkelijke bescheiden* in: *Publications de la Société historique et archéologique dans le duché de Limbourg*, deel XXIX (1892), bl. 135.

Weert en het kapittel van St. Servaas over de tiend te Weert. Daarbij werd bepaald, dat de rentmeester van de prinses geen verandering aan de voorwaarden der verpachting aanbrengen mag zonder toestemming van het kapittel; dat de dag der verpachting bepaald zal worden bij gezamenlijk overleg; dat de voorwaarden door beide partijen vastgesteld, volgens oud gebruik ten overstaan van schout en schepenen op het raadhuis den pachters zullen voorgelezen worden, het eene jaar door den rentmeester der prinses, het ander jaar door dien van het kapittel of wel namens beide door den secretaris; dat de dag der „verborging” van de tiend door beide partijen ter gebruikelijke plaats zal bepaald worden waar het hun belieft en niet door den rentmeester der vrouwe; dat de pachtcedulen intusschen bewaard zullen worden door den secretaris der stad, die op elk exemplaar de „verhoogingen” trouw zal aantekenen en op den dag bepaald voor het „verborgen”, ieder rentmeester zijn exemplaar overhandigt; dat de twee stuiver, te betalen door de pachters van elk malder en „rantsoengelt” geheeten, alsmede de onkosten der verpachting gelijkelijk tusschen de beide partijen verdeeld zullen worden; dat de verpachting der tiend van Tun- gelroy en het rantsoengelt daarvan uitsluitend behooren aan deken en kapittel van St. Servaas; dat de rentmeester dezer en zijn gezin gehandhaafd zullen blijven in de oude privilegiën, beschreven in de overeenkomst van 1306: dat deken en kapittel vertrouwen, dat hare Excellentie de prinses deze overeenkomst zal nakomen en haren rentmeester gelasten zich daarnaar te regelen.

Afschrift in: *Variorum*, tom. IX, p. 803.
Onuitgegeven.

809. 1600 Mei 6.

De proosten der verschillende kapittelkerken van Luik verklaren, dat zij jurisdictie hebben op de openbare wegen hunner kloosters . . . *in plateis publicis claustrorum* hunner kerk en slechts op leeken, niet onderhoorig aan hun kapittel; dat zij in hunne kerken geen zielzorg hebben, doch dat deze van oudsher behoort uitsluitend aan den deken; dat de jurisdictie in hunne kapittelkerken, kerkhoven, claustrale huizen, portieken, omgangen, referters, sacritien en verdere werkplaatsen, alsmede op de kapellanen, choralen en verder personeel van oudsher behoort heeft

aan den deken en kapittel; dat de kapittels van St. Servaas en O. L. Vrouw te Maastricht, met hunne kerken door den band van broederschap verbonden zijn en evenals andere kerken met name van Tongeren, Aken en Hoei „in omnibus honestis et licitis deliberationibus, ordinationibus, privilegiis, libertatibus et exemptionibus .. esse et fuisse a multis saeculis semper participes” ..

Deze verklaring werd ondertekend door: Joannes Chapeville proost der kerk van den H. Petrus, Conradus a Gavre van St. Maarten, Joannes Dullardus van St. Paulus, Godefridus a Bochoitz van St. Jan en namens de proosten der overige kapittelkerken door Theodoricus Lienden proost van O. L. Vrouw te Maastricht en van Dinant, Joannes Corswaremme proost van Hoei en Wynandus Wngarde proost van Fosse.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo sexcentesimo, mensis vero Maii die sexta ..

Afschrift in: Cartularium I, b, fol. 131 verso; — *Liber privilegiorum*, fol. 108 verso; — *Diplomata Trajectensia ab anno 1600 ad 1664*, p. 6229.

Regest in: *Bulletin de la commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 7.

810. 1600 Mei 29.

Gezien het verzoek van Guillaume Veusels¹⁾, proost van St. Servaas en lid van den Hoogen Raad van Mechelen, 27 April 1599 gericht tot de gouverneurs van België, dat doorgezonden was aan den Raad van Brabant met marginale aanteekening, om de citatie-brieven door den deken van den H. Dionysius te Luik, gericht tot Pierre de Porta, schout en eersten officier van Guillaume voornoemd, met al wat daarna gevolgd is te casseeren en daarenboven bij gesloten brieven aan het kapittel van St. Servaas en meer speciaal den kanunnik Brocquart en Jacques Theus onder zware boeten te verbieden om van genoemde citatiebrieven nog gebruik te maken en de uitwerking daarvan door te zetten alsmede te herstellen het misbruik waardoor zij Jacques Theus hersteld hebben in het *panhuys*

¹⁾ Willem Veusels J. U. D. was geboren te Brussel; hij was geestelijk lid van den Hoogen Raad van Mechelen, deken van St. Pieter te Utrecht sedert 1570, werd 16 Mei 1597 benoemd tot proost van St. Servaas; ook was hij kanunnik van Antwerpen. Hij overleed 21 Februari 1614.

comme lieu de la jurisdiction van genoemde proostdij, van waar hij is uitgehoord; gezien ook de rescriptie daarop van het kapittel van St. Servaas alsmede re- en dupliek der beide partijen, veroordeelt de Raad van Brabant het kapittel van St. Servaas om de proceduur voor den voornoemden deken van den H. Dionysius af te breken en zich voor het vervolg voor dergelijke proceduren te wachten, latende de beide partijen *tant au principal que possessor* wat betreft de rechten en jurisdictie, welke zij pretendeeren op gemeld *panhuys* te bezitten.

Faict en la ville de Bruxelles audit Conseil de Brabant le XXIX de May XVIe.

Servais.

Afschrift in: Ms. fonds latins, n°. 10179, fol. 192 v.

Onuitgegeven.

811. 1600 October 19.

De aartshertog Albertus, gouverneur der Nederlanden, neemt *pour certains bons respects et considérations* onder zijne bijzondere bescherming de heerlijkheid en dorp van Mechelen a. d. Maas met ap- en dependentiën, behoorende aan den proost van St. Servaas, alsmede *les manans et habitans, leurs femmes, enfans, serviteurs, servantes et domestieques, maisons, cens, grains, fouraiges, bestiaux et tous aultres biens quelconques meubles et immeubles* en verleent hun brieven van sauvegarde, waardoor zij vrij zijn .. *francqz et reservez de tous logemens de nos gens de guerre et quarrantiz de toutes foulles, domaiges, pilleries, mangeries, concussions et oppressions* ..

Faict en notre ville de Bruxelles le dixneufiesme d'Octobre mil et six cent.

Afschrift in: Ms. fonds latins, n°. 10178, *litt. regum et ducum*, fol. 127.

Onuitgegeven.

812. 1601 Maart 28.

Paus Clemens VIII schrijft aan Albertus, aartshertog van Oostenrijk, gouverneur der Zuidelijke Nederlanden, dat hem bericht is, dat zijn voorganger, paus Gregorius XIII, om zekere redenen, bij St. Servaaskapittel de twee eerst openvallende kanonikaten en prebenden heeft opgeheven en dezer opbrengsten en baten gevoegd bij de *mensa* van het kapittel; dat toen beide kanonikaten en prebenden vacant waren geworden, zijn voorganger, paus Sixtus V, niet bekend met voormelde opheffing, eene verleend heeft aan Didacus de C a m p o, zijn *intimus con-*

siliaris et familiaris; dat deze, na vernomen te hebben, dat dit kanonikaat en prebende een der opgehevene was, het evenwel rechtmatig oordeelde die vergeving haar effect te doen hebben, daarin bleef berusten en te Rome overleden was; dat de vraag uit te maken of dat kanonikaat en prebende nu als opgeheven dan wel wegens dien persoon vacant zijn, tot het recht behoort, doch tot dan toe, wegens het overlijden van Didacus bij den pauselijken Stoel de beschikking daarover aan niemand dan aan hem behoort; dat hij vernomen heeft, dat Guelielmus Wusels (lees: Veusels), onder voorwendsel, dat hij proost is van het kapittel over het kanonikaat en prebende van Didaeus beschikt heeft, evenals, naar hij beweert, zijn voorganger in de proostdij over de andere door paus Gregorius voornoemd opgeheven prebende beschikt heeft; dat de beide begunstigde en Veusels zelf onder voorwendsel, dat hij jurisdictie bezit over deken en kapittel van St. Servaas, hun toevlucht hebben genomen tot den Raad van Brabant en wereldlijke rechters en niet geschroomd hebben den deken en kapittel te dwingen zich aan dezer oordeel te onderwerpen; dat dezen ten einde zulks te voorkomen, hun medelid kanunnik Henricus Michaelis¹⁾ naar Rome gezonden hebben, die daar verkregen heeft, dat deze zaak behandeld werd door de Rota aldaar en hij te dien einde eene commissie heeft benoemd; dat hij hem, nl. Albertus, ernstig vermaant om den Raad van Brabant en de wereldlijke rechters te ontraden en tegen te houden zich op instigatie van den proost, de beide begunstigers en anderen in de kerkelijke aangelegenheden tegen den deken en kapittel in te laten en die zaak te laten aan de bevoegdheid van voornoemde Rota.²⁾

Datum Romae apud sanctum Patrum sub annulo piscatoris, die XXVIII Martii MDCI pontificatus nostri anno decimo.

¹⁾ Henricus Michaelis (Michiels), zoon van Hendrik en Mechtildis, priester uit het diocees 's Bosch, werd geboren te Westerhoven onder Bergeyck in de Kempen; 7 November 1587 verkreeg hij bij St. Servaas kapittel wegens permutatie de prebende van *Nedoncel*; 11 April 1590 kreeg hij het beneficium der H. Marie Magdalena in de kapel van het hospitaal te Tweebergen; benoemd in 1596 tot scholaster, weigerde hij dat ambt te aanvaarden; 1 September 1605 resigneerde hij zijne prebende ten behoeve van Jan Beest voor diens prebende bij het kapittel voor het H. Kruis te Luik, welke prebende hij in October van hetzelfde jaar nederlegde ten behoeve van Leonard Lonterman.

²⁾ In dorso: dilecto filio nobili viro Alberto archiduci Austriae.

Oorspr. op de *Bibliothèque Nationale* te Parijs, Ms. fonds latins, n°. 9312; bul verloren.

Afschrift in: Ms. fonds latins, n°. 10180, fol. 277.

813. 1601 April 13.

Paus Clemens VIII verklaart, dat de kanunniken, beneficianten en verder personeel van St. Servaas kapittel, die door meerderen voor burgerlijke rechtbanken betrokken werden, niet dan voor geestelijke rechtbanken kunnen geroepen worden; hij draagt den Bisschop van Tricario, pauselijk legaat voor België, op de overtreders op te sporen en hen naar behooren te straffen.

Datum Romae apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris die XIII Aprilis MDCI pontificatus nostri anno decimo.

Oorspr. op de *Bibliothèque Nationale* te Parijs, Ms. fonds latins, n°. 9312 met op den rug opgedrukt in roode was de visschersring.

Gebrekkig afschrift in: Ms. fonds latins, n°. 10179, fol. 133 v. met als dagteekening 28 Maart.

Onuitgegeven.

814. 1602 November 29.

Brief van den Aartshertog Albert aan deken en kapittel van St. Servaas .. in navolging van de generaele Staeten van onse landen van herwaerts over die *eendragtelyck ons hebben ingewillight ende geconsenteert tot behelp ende onderstant van dese tegenwoordige inlantse ende geduerige oorlogh ende om de voorscreven landen te helpen bewaeren ende beschermen tegen alle vyantlycke aenslagen ende overvallingen, de continuatie van seckere vaste middelen van penningen om deselve indifferentelyck te heffen van een iegelyck sonder aenschouw te nemen op de qualiteyt van persoonen, inder voegen dat noch Bischoppen, Abten, Prelaten, Proosten, collegiën, conventen noch eenige andere personen ende plaetsen onder het lidt van geestelycke staet gehorende, hoedaenige deselve oock van rechts ende privilegien wegen syn gebeneficieert, by gemeyne resolutie hun niet en hebben van alsulcke nootelycke en generaele subventie streckende ten eynde als boven willen bevryen. Ende alsoo wij U int voorleden jaer hebben doen versoecken, om oock van Uwent wegen te doen eenige redelycke assistentie ende naederhandt verstaen hebbende, dat gy op verscheyden malen tot behoudnisse van onse stadt van Maestricht diverse middelen opgebracht hebt, die in dese jegenwoordige gestellenisse van tyde meer als oyt noodigh syn, derhalven hebben wy U wel willen versoecken by desen, ten eynde dat gy sonder*

prejuditie ofte quetsinge van uwe privilegien, vryheiden ende exemptien tot ons behoefte ende onderstandt soudt willen opbrengen ende betaelen in handen van de gene daertoe gestelt oft alnoch te stellen, voor eenen tyt van twee jaeren, de helft van alsulcke accysen, gabelen ende maeltoten als die van den magistraet onser voorschreven stadt van Maestricht ende alle andere burgers ende inwoonders derselve syn gevende ende betaelende, om de penningen daervan comende geemployert te worden tot subventie ende onderstant van de lasten die de voorschreven stat moet draegen van wegen ende uyt saecken der inliggende garnisien. Wy sullen U luyden daeraff doen depecheren behoorlycke acte van non prejuditie.¹⁾

Geschreven uyt Bruessel den 29 dagh van November 1602.

Afschrift in: *Vartorum VIII*, fol. 433; — *Diplomata Trajectensia ab anno 1600 ad 1664*, p. 3271.

Onuitgegeven.

815. 1603 Januari 13.

Ingevolge apostolisch decreet richt Nicolaus Lampronius, deken van de Kerk van den H. Dionysius te Luik, als bewaarder der rechten, privilegiën en goederen van het kapittel van St. Servaas, een schrijven tot de priesters, clerici, openbare notarissen, boden en anderen in het diocees en elders bevoegdheid hebben om vonnissen uit te voeren, een schrijven, waarbij hij hun mededeelt, dat de deken en kanunniken van St. Servaas zich beklaagd hebben, dat zij, alsmede de kapellanen, vicarii, zangers, roeddraggers, choorgesellen en andere bedienaren en werklieden alsmede *omnia supposita* hunner kerk, zoowel rechtens als ingevolge speciale indulten en privilegiën door Pausen, Keizers, Koningen, Hertogen en anderen hun geschonken en meermalen bevestigd, geweest zijn, zijn en zijn moeten *necdum jure divino sed et humano crimine et civili ab omni jurisdictione et impositione laicali immunes et exempti scilicetque Sedi Apostolice immediãte subjecti et subjecta eorumque vigore a tot centenis annis in hujusmodi libertatum, immunitatum et exemptionum usu continua observantia et vera possessione fuerint et extiterint ac permanserint, ut memoria hominum in contrarium non existat*; dat niettegenstaande onder meer anderen de magistraat van

¹⁾ Opschrift: Den Eerwerdigen onsen lieven besunderen de Dekan ende Capittel van Sint-Servaes . Maestricht.

Eenzelfde schrijven ontving ook het kapittel van O. L. Vrouw.

Maastricht met name Reynerus Meydael, pensionaris, Guilielmus Sell, Egidius Ruyschen schouten, Johannes Drongen, Andreas Wyck burgemeesters, Joannes Bruwers, Johannes Beutenaeken, Leonardus Thysius, Guilielmus Hercken, Johannes Bousch, Bartholomeus Clauwen, Tossanus Walthi, Mathias Coenen, Arnoldus Ghelen, Johannes van Buel, Mathias Hermans, Lambertus Biesmans, Petrus Porta en Johannes van Aken van Luiksche zijde, alsmede Mathias Thysius, Andreas van Buel, Johannes Partoen, Franciscus Winnius, Laurentius Nootstock, Martinus Maenen, Sebastianus Janssen, Henricus de Buel, Gerardus Driessen, Laurentius Grofenclaes, Joannes et Judocus Hildernisse, Carolus Laureten, Hubertus Creusen, Joannes Houpeau en Theodorus Verheyen van Brabantsche zijde, schepenen, gezwoeren, secretarissen en commissarissen en nog andere personen te noemen in het bevelschrift tot uitvoering, *omni timore Dei et ecclesiastici ordinis reverentia penitus abjecta*, geen rekening houdende met gemelde privilegiën en immuniteiten en de vonnissen van hem en Koning Philips als hertog van Brabant, respectievelijk van 30 Juni en 14 Augustus 1589, en de daarin en vooral in de bul *Coena Domini* vermelde straffen, onder voorgewende redenen zich niet ontzien hebben op verschillende manieren hen tegen hunne privilegiën te bemoeielijken en te benadeelen door *militari onere, necnon gabellarum sive accisiarum vini, cerevisiae, farine, hullarum sive carbonum ac forte aliarum rerum solutione ac praestatione* te vorderen en hun dergelijke ongewone lasten op te leggen en vorderingen te eischen en zelfs tot de wereldlijke macht hunne toevlucht te nemen en van haar bevelschriften verkregen hebben; dat hij hen, ingevolge apostolische macht, beveelt voornoemde en nog te noemen personen, onder bedreiging van kerkelijke ban en kerkelijke straffen en van eene boete van tweehonderd gouden rozenobels, — waarvan een deel *in reparatione oppidi*, een deel voor een godsdienstig doel en een deel ten behoeve der schatkist — en met verwijzing naar het bepaalde bij het belooopen der straffen in de bul *Coena Domini*, het gijzelen van hun persoon en het beslag op hunne goederen, totdat alles voldaan zal zijn, om binnen drie uren, waarvan de eerste voor den eersten, de tweede voor den tweeden en de derde voor den derden en laatsten termijn

geheel af te zien, *ab omnibus et singulis hujusmodi jactitationibus, oppressionibus, comminationibus, invasionibus, perturbationibus, impositionibus, factionibus et impedimentis*, het afgenomene en ontvoerde terug te geven en dezen in het volle bezit hunner privilegiën en immuniteiten te laten, hen tevens met verwijzing naar bovengemelde straffen te vermanen, te samen of ieder afzonderlijk, direct of indirect in miskenning zijner of liever der apostolische macht, daartegen te handelen; dat bijaldien anders zal gehandeld worden, hij zorg zal dragen, dat dit langs rechterlijken weg zal geschieden en dat hij, wat betreft de brabantsche personen, die zouden kunnen voorgeven niet buiten Brabant gedagvaard te kunnen worden, den deken van Leuven met volle macht gesubdelegeerd heeft; dat, wat de Luiksche leden betreft, zoo dezen daartegen bezwaar hebben, hij hen dagvaardt om beslist Zaterdag na Driekoningen tegen elf uur in den voormiddag te verschijnen ten zijnen huize *sub claustro* der kerk van den H. Dionysius te Luik om de redenen van hun bezwaren en verzet bloot te leggen, zoo niet, dat hij dan per *litteras fortiores* en andere noodzakelijke en geschikte middelen ook langs rechterlijken weg, de zaak zal voortzetten, hetgeen voor de niet genoemden *ad valvas* der vier parochiekerken van Maastricht moet bekend gemaakt worden.

Akte daarvan was opgemaakt door Joannes a L a p i d e, notaris van het Hof van Luik, toegelaten voor het Hof van Brabant.

Datum Leodii in aedibus nostris sub anno millesimo sexcentesimo tertio, mensis Januarii die tertia.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia ab anno 1600 ad 1664*, p. 3281.

Onuitgegeven.

816. 1603 Februari 9.

Schrijven van Ernest van Beieren, aartsbisschop van Keulen, prins-bisschop van Luik enz. aan *notre très cher et feal Anthoin de G r e n e t, chancelier . . gouverneur de notre ville de Maestricht*, waarbij hij dezen mededeelt, dat vóór diens komst in die stad, de magistraat tot zijn *conseil privé* zich gewend had om goedkeuring eener verordening van zijnen neef, den aarts-hertog, om van de geestelijkheid en hare suppoosten eenig subsidie te vorderen ten behoeve der arme ingezetenen der stad, dat zij nadien dat verzoek aan hem herhaald hebben en dat de geestelijkheid zich daartegen verzette aan de hand harer privilegiën en immuniteiten; dat niettegenstaande de magistraat

voortgegaan is die verordening uit te voeren, voorgevende den grooten nood en armoede der ingezetenen, wat den aartshertog ertoe bracht te bevelen, dat de geestelijkheid twee jaren zal betalen de helft *de telles accyses, gabelles et malletottes*, die door den magistraat, de burgers en *surceants* der stad betaald worden; dat, onder voorwendsel, dat vroeger *des notables secours et subventions* door de geestelijkheid gegeven zijn, dat deze repliceerde, dat dit gebeurd is in een tijd van *très urgente et evidente nécessité* en op verzoek van den magistraat, die geheel anders gehandeld heeft dan de tegenwoordige, door te erkennen, dat de geestelijkheid daartoe niet verplicht was, waartoe deze tot bewijs afschrift der toenmalige raadsbesluiten overlegde; dat ettelijke jaren geleden de magistraat hetzelfde heeft gedaan als de tegenwoordige, hetgeen bij vonnis niet ontvankelijk werd verklaard, terwijl de geestelijkheid er op aandrong in het bezit harer privilegiën te worden gelaten en bij verdere bemoeilijkheden door den magistraat de zaak voor de bewaarders harer privilegiën te zullen brengen; dat hij, nadat de zaak door zijn *conseil privé* behandeld was en de redenen en bewijsgronden, door beide partijen aangevoerd, nauwkeurig waren onderzocht, bepaald heeft, dat de leeken suppoosten der geestelijkheid, *qui exercent marchandise, traficque et commerce*, betalen evenals de andere burgers, zooals tot heden gebruikelijk was, *sans y comprendre leurs nécessaires et moderez aliments et consumptions pour eux et leurs domestiques* en dat zij overigens hunne privilegiën zullen genieten als de geestelijken; dat wat betreft de andere vordering van den magistraat nl. *de faire quelque assistance au service ou fournier de lith pour loger les soldats*, dat ieder resideerende kanunnik een bed met toebehoor en twee kapellanen te samen een bed zullen leveren; dat hij hem opdraagt om deze zaak met de geestelijkheid te behandelen en haar tot instemming daarmede te brengen, die door haar gemeenschappelijken aŕgevaardigde verklaard heeft gehoor te geven aan elke redelijkheid, het aan zijn beleid, voorzichtigheid en waardigheid overlatende om den vrede tusschen de beide partijen te herstellen.

Donné à notre cité de Liège le 9 de février 1603.

Ernest Electeur de Cologne.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia ab anno 1600 ad 1644*, p. 3285.
Onuitgegeven.

817. 1603 Maart 13.

Albertus en Isabella Clara Eugenia, infante van Spanje, aarts-hertogen van Oostenrijk, hertogen van Bourgondië, . . ., Brabant enz. geven opdracht aan den eersten hunner deurwaarders of boden, macht hebbend om in Brabant exploiten te doen, dat hij in de heerlijkheden Tweebergen, Quaet Mechelen op de Maese, Glabbecq, Assche en andere plaatsen, waar het noodig zal zijn, op een Zondag na de Hoogmis, ter plaatse waar gewoonlijk *publicatie ende uytroepinge* gedaan worden, in hunnen naam uitroepen, gebieden en bevelen zal, dat diegenen, die den proost van St. Servaas eenige grondcijnzen of andere heerlijke rechten *in gelde, erve, grane, capuynen, ganssen, relieven ende dergelycke recognitien* verschuldigd zijn, binnen de zes weken na deze afkondiging bij voornoemden heer of zijne gecommiteerden opgaaf te doen van de *panden ende contrapanden ende die gronden van erfven ende paalgenooten derselve*, waarvan hem cijnsen, relieven of andere rechten verschuldigd zijn, alsmede de namen der eigenaars of bezitters derzelve, teneinde zijn *leenboecken, chynsboecken, rollen ende registeren* te kunnen maken, *reformeeren ende vernieuwen*, zulks bij gebreke op boete van zes carolus gulden, waarvan de helft ten hunnen behoefte en de helft ten bate van den proost voornoemd; en bijaldien de een of ander zich daartegen verzet en weigert dit te doen hen te dagvaarden voor de rechtbank onder welks jurisdictie de goederen gelegen zijn om zich te verantwoorden, daar mededeeling te doen wat hij in dezen gedaan heeft met opdracht van hunnentwege om de partijen gehoord *goet cort recht te doen ende expeditie van justitie*; en opdat niemand onkundig mocht zijn met deze opdracht, bevelen zij hem op de kerkdeuren en elders *al-lomme daer des van noode wesen sal, slaet ende doet slaen copie autentycque van dit schrijven*.

De proost van St. Servaas, Willem V e u s e l s, lid van den hoogen raad van Mechelen, had tot voornoemde hertogen een verzoekschrift gericht, waarin hij hun mededeelde, dat onder anderen tot de proostdij van St. Servaas toebehoort de heerlijkheid van Tweebergen, genaamd „*voir de schole*”, binnen de stad Maastricht, en daar van oudsher bezeten heeft hooge, middele en lage rechtspraak, tot welke heerlijkheid ook behooren verscheidene huizen, gronden en erven buiten de stad gelegen, welke jaarlijks cijnzen, in de boeken en registers daar-

van vermeld, hem verschuldigd zijn; aangezien nu door de langdurige belegering en inname der stad en de tijdsomstandigheden de eigenaars en bezitters dier huizen, gronden en erven veranderd zijn alsmede hun palen en limieten enz. en in handen van andere eigenaars en bezitters zijn overgegaan, die in gebreke zijn gebleven de gewone cijzen te betalen en te doen *behoirlycke recognitie*, heeft hij tot hen het verzoek gericht om tegen dezen te mogen procedeeeren en tevens aan te leggen een behoorlijk en nieuw register der gronden tot zijne jurisdictie behoorende, met vermelding der palen en limieten en opgaaf der cijzen en andere rechten.

Eenzelfde verzoek heeft hij gedaan met betrekking tot de heerlijkheid Quaet Mechelen ¹⁾ met de dependentien Glabbeek en Asch ²⁾, alwaar de proostdij en bijgevolg hij als proost de hooge, middele en lage rechtspraak bezit met leenmannen, schepenen en verscheidene heerlijke rechten, door de eigenaars en bezitters van goederen verschuldigd, waarvan de boeken en registers *syn verdonckert ende anderssins mits de desolatie van de plaetsen, lande, langdurige oirloge uyter inge passagie ende repassagie van oirloge* de palen en limieten alsmede de eigenaars en bezitters veranderd zijn, van wie eenige in gebreke blijven de verschuldigde cijzen en rechten te betalen.

Gegeven binnen onser stat van Brussele derthien dagen inden maent van Meert int jaer ons Heeren duysent sessenhondert ende drye.

Afschrift in: Ms. fonds latins, n°. 10179, fol. 194.
Onuitgegeven.

818. 1603 Maart 21.

De Raad van Brabant oorkondt, dat 23 April 1602 Willem *Veusels*, proost van St. Servaas, raadsheer en *maitre ordinaire des Requestes* van den Hoogen Raad van Mechelen, een rekwest heeft ingediend, waarin deze mededeelt, dat de Proost, deken en kapittel van St. Servaas, zooals bekend is, niet onderhoorig zijn aan den Bisschop van Luik of anderen geestelijken rechter, maar onmiddellijk afhankelijk zijn van den Paus en ge-

¹⁾ Quaetmechelen, eene gemeente in de Belgische provincie Limburg, arrondissement Hasselt.

²⁾ Asch of Az, gemeente ten Noorden van Mechelen a. d. Maas in de Belgische provincie Limburg.

noemde deken en kapittel van den Proost hun *vray chief et supérieur* blijkens de vele processen, welke hij ten overstaan der *censeaulx* van den Conseil privé van den Bisschop en van die van Brabant heeft moeten voeren voor het behoud der rechten, *haulteurs et préeminences* van de aartshertogen, *seuls Patrons et fondateurs de ladite église* en het behoud harer privilegiën; dat evenwel de deken en kapittel niet ophouden dagelijks inbreuk te maken op gemelde rechten, privilegiën en immuniteiten, vermeld in de oorkonden van wijlen Keizer Hendrick IV en onlangs zich veroorloofd hebben mandaat en *commission* te verkrijgen van den abt van St. Laurent nabij Luik en anderen zich noemende bewaarders van de privilegiën der secundaire kerken van Luik, waartoe de deken en kapittel van St. Servaas op eigen autoriteit trachten te behooren en hunne kerk onderworpen te maken zonder toestemming der hertogen en van zijne voorgangers in de proostdij, om zodoende zich te onttrekken aan dezer jurisdictie en van de zijne; dat ingevolge dier *commission* Hieronymus van Eynatten¹⁾, deken van O. L. Vrouw kapittel te Maastricht, op hun verzoek zich veroorloofd heeft voor zijne rechtbank te dagvaarden en met den ban te slaan den deken de Thillemont, apostolisch rechter en commissaris en zijne rechters, als ook Martin Manen, zijn officier en huisknecht, die vertoefden in de proostdij te Maastricht, welke niet behoort tot de jurisdictie van den Bisschop van Luik noch van andere geestelijke en wereldlijke rechters, om reden Manen genoemden deken en anderen in de proostdij had opgenomen, welke naar beweren van den deken en het kapittel waren geëxcommuniceerd door van Eynatten voornoemd, onbevoegd rechter en zonder jurisdictie, aangezien door het Concilie van Trente al de *conservatoires*, waarop van Eynatten voorgeeft, dat zijne jurisdictie steunt, afgeschafte zijn, uitgezonderd voor de kerken van Oostenrijk en Brabant, zooals blijkt uit een afschrift daarvan door deken en kapittel overgelegd in een voornaam proces met hem gevoerd, alsmede dat van Eynatten vroeger door den apostolischen rechter met den ban was geslagen, als zijnde met de zijnen suppoosten van de aartshertogen en bijgevolg niet ge-

¹⁾ Hieronymus, baron van Eynatten, werd 18 December 1590 tot deken gekozen ter opvolging van Lucas Constantin en stierf 22 September 1602.

hoorende tot de jurisdictie van voornoemde voorgewende be-
waarders der privilegiën van de secundaire kerken van Luik en
hunne gedelegeerden; dat niettegenstaande van Eynatten
of zijne zaakgelastigden zich naar de St. Servaaskerk begeven,
er de genoemde excommunicatie afgekondigd, de groote klok
geluid, het licht en de kaarsen uitgedoofd hebben, waardoor zij
in feite inbreuk gemaakt hebben op zijn bediening ter plaatse,
waar deze in elk geval geen jurisdictie bezit, en hij alleen *chieff
et prélat* is, te meer dat deze handelwijze onmiddellijk strekt
tot minachting en groot nadeel der rechten, *préeminence et
authoritez* der hertogen en om in alles de kerk van St. Servaas te
onttrekken aan de onderdanigheid van hun hoofd en prelaat en
ze te brengen onder de jurisdictie van genoemde Luiksche rech-
ters, eene *chose de fort mauvais et pernicieux exemple et
conséquence*, zoo niet onmiddellijk daarin voorzien wordt door
eene *main souveraine*, op voorbeeld van Keizer Hendrik VI van
1234, die wegens dergelijke excommunicatie van de onderdanen
van St. Servaaskerk door den Bisschop van Luik, dezen met
toestemming van drie Aartsbisschoppen en vijf Bisschoppen,
veroordeeld heeft tot eene boete van honderd Keulsche marken;
dat dit alles overwegende *V e u s e l s* verzocht heeft, dat het be-
hagen moge, spoedig orde in deze zaak te stellen door ze in
handen te geven van de fiscalen van zijn raad of naar voormeld
voorbeeld, van Eynatten en den Deken en Kapittel van St.
Servaas te gelasten *de cesser, annuler, revocquer et mettre à
néant respectivement lesdicts prétendues citations, excommu-
nications et aultres censures ecclésiastiques* .. en alle onwettige
ondernemingen, zooals het luiden der klok en andere, *et effacer
tous actes et notices en depeschez et tenues soit en leurs regis-
tres ou aultrement et de ce faire délivrer audict prevost acte
pertinent leur interdisant d'attenter doresnavant le semblable à
peine d'encourir l'indignation de nosdicts Seigneurs et Princes*
en beslag te leggen op hunne goederen in deze landen gelegen en
deze vast te houden totdat alles puntelijk volvoerd is; dat ge-
zien ook de rescriptie van den deken en kapittel van St. Servaas
alsmede re- en duplieken der beide partijen en de overgelegde
bescheiden, de Raad *sur tout prins bon et meur regard*, hou-
dende voor opgeheven en vernietigd de procedure van excom-
municatie door den deken van O. L. Vrouw te Maastricht, gelast
de rescribenten den deken en kapittel van St. Servaas *tenir en*

estat et surceance l'imploration de leurs lettres conservatoriales
der bewaarders te Luik resideerende of hunner gedelegeerden.

Ainsy faict audict Conseil le vingtungiesme de Mars mil six
cens et trois.

Afschrift in: Ms. fonds latins, n°. 10179, fol. 196.
Onuitgegeven.

819. 1603 November 29.

Albert, gouverneur der Nederlanden, ten einde de stad Maas-
tricht te hulp te komen in de groote lasten, welke tengevolge
van de langdurige oorlogen haar drukken, bepaalt, dat voor
den tijd van drie jaren de suppoosten der kapittels, die *hen ge-
neeren met tydelycke commercie ende coopmans handelinge als
backen, brouwen, negotiatie van wynen, professie van herbergen
ende andere gelycke exercitien van gewinne syn doende*, de
accijnzen en gabelen evenals de overige burgers zullen betalen,
*alles sonder quetsinge ofte hinder van de privilegien, vryheiden
ende exemptien, die sy uyt cracht van hunne qualiteyt souden
eenighsins mogen voorbrengen*; dat de gelden daarvan komende
uitsluitend moeten besteed worden *tot sorport* der arme ingeze-
tenen; dat de regeering der stad, voor zoover noodig, rechts-
middelen kan aanwenden om die betaling te bekomen en
verplicht zal zijn van die gelden nota te houden en een register
aan te leggen, waarvan jaarlijks een dubbel exemplaar aan hem
of zijn gecommiteerde te overhandigen; dat hij haar macht geeft
om zoo de beide kapittelen *ende hunne geestelycke lichaemen . .
sigh niet en willen van der billigheyt laeten geseggen om eenige
assistentie van servitie te doen*, van ieder resideerende kanunnik
een bed met toebehoor en van twee kapellanen een bed te vor-
deren.

Geschreven uyt Brussele den 29 daghe van Novembris 1603.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia ab anno 1600 ad 1664*, p. 3299.
Onuitgegeven.

820. 1604 Maart 27.

Albert en Isabella Clara Eugenia, infante van Spanje, aartsher-
togen van Oostenrijk, hertogen van Bourgondië, Brabant enz.
geven last op den eersten deurwaarder van den Raad van
Brabant om uit te voeren het vonnis den 14 Februari te voren
door dien raad geveld tusschen Willem B e c x en de kapellanen

van St. Servaas kapittel, en waar noodig dengene of diegenen te dwingen en zich te laten betalen *redelycken sallaris* voor die uitvoering en geven last *allen anderen onsen ende der smaelre heeren, rechteren, justicieren, officieren ende ondersaten* van Brabant *dient selve aengaen sol moghen*, hem hulp en bijstand te verleenen.

Gegeven in onser stadt van Brussele den sevenentwintichsten Martii int jaer ons Heeren duysent seshondert vier.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D.
Onuitgegeven.

821. 1604 December 24.

De Raad van Brabant veroordeelt Jan van Hildernisse te Maastricht, door Willem Veusels, proost van St. Servaas, 7 Januari 1598 benoemd tot rentmeester en ontvanger van de *vruchten ende innecommen* der proostdij, die niet voldaan had, aan hetgeen bij zijne aanstelling geaccordeerd was, om op zijne kosten van het begin af zijner functie alle twee jaren *die boecken ende registers van cheynsen, erfelicken renten, twaere van cappoenen, hoenderen, graen oft gelt*, verschuldigd zoo van binnen als buiten de stad, met opgaaf der panden, der hypotheken, der palen, reingenooten en bezitters met de veranderingen telkens, te hernieuwen, hetgeen aanleiding gaf tot een proces, om binnen de zes weken na deze uitspraak de gewenschte registers aan Veusels of zijnen gemachtigde te leveren, veroordeelt hem tevens tot betaling der kosten *by den voirscreven vonnisse gereserveert ende tot hiertoe geresen .. mits desen condemnende ter tauxatie ende moderatie* van den Raad voornoemd en staat den impetrant Veusels toe om opgaaf te doen der schade, welke hij tengevolge dier weigering mocht geleden hebben.

Gedaen ende zoe uuytgesproeken inder stadt van Brussele vierentwintich daghen inde maendt van December int jaer duysent zesse hondert ende viere.

Afschrift in: Ms. fonds latins, n°. 10179, fol. 201.
Onuitgegeven.

822. 1605 April 23.

Acte van notaris Lucas Catouns, pauselijk en keizerlijk notaris en van het kapittel van St. Servaas, meldend dat de deken

van St. Servaas, en de kanunniken Curtius, Michaelis¹⁾, Maffaeus, Resimont en Fexhius als gedeputeerden van het kapittel en Aert Prys, Jan Hausmans, Andries Hermans en Mr. Andries Motmans als gedelegeerden van de gemeente en heerlijkheid Sepperen, *stipulata manu* de goedkeuring geven aan de overeenkomst tusschen het kapittel en die heerlijkheid gemaakt, welke goedkeuring geen verplichting medebrengt zoo die overeenkomst niet mocht worden aangenomen door de bewoners van Sepperen, hetgeen binnen de acht dagen zal dienen te blijken.

.. ter presentien Reyner Pruenen ende Jan Bouwens als getuygen hiertoe geroepen ende gebeden.

Aldus gedaen in de reeckenkamer der Heeren voorscreven den 23 Aprilis (1605).

Onuitgegeven.

823. 1605 Mei 2.

Scheidsrechterlijke uitspraak in geschillen tusschen het kapittel van St. Servaas en de ingezetenen van Sepperen, ontstaan, eensdeels door misverstand en andere *boose innegeven* van sommige inwoners en *buytenaeren*, eensdeels door het weigeren door deze der betaling van de lasten, welke hunne mede-ingezetenen te dragen hebben, welke geschillen aanleiding hadden gegeven tot het voeren van processen. Deze uitspraak werd gedaan door de afgevaardigden van het kapittel met name Resimont¹⁾ en Fexhius²⁾ beide rekenmeesters, Curtius vice-proost, Michaelis rijproost, Maffaeus, allen kanun-

¹⁾ Henricus Michaelis (Michiels) te Westerhoven onder Bergcyck in de Kempen geboren, verkreeg 7 November 1587 het kanonikaat en prebende van Robertus a Nedoncel, welke hij in den loop van 1605 resigneerde.

²⁾ Theodorus Maffaeus (Maffée), kanunnik gekozen in 1588, is in 1598 vermeld als rijproost, maakte 11 Januari 1608 zijn testament en overleed 8 Juni 1610.

¹⁾ Walter de Resymont van Luik volgde Joannes Petri als kanunnik op; hij werd *magnus computator*, *groot reekkenmeester*, en stichtte bij testament twee beursen.

²⁾ Wilhelmus Fexhius J. U. L., zoon van Paul de Fexhe en van Jeanne Leduc, werd te Luik geboren 2 Februari 1569, verkreeg 19 November 1597 een prebende bij St. Servaas kapittel; hij werd achtereenvolgens tot meerdere bedieningen bij dat kapittel gekozen en 13 Juni 1634 tot deken; hij stierf 15 Juli 1637.

nik en den deken Engelbertus B o o n e n ³⁾); en door die der gemeente met name: Mr. Andreas M o t m a n s, secretaris van het hooggerecht van Cortissem en Vliermael, Mr. Martin M a n e n, schout van Meerssen, Claes B r u y s t e r b o s c h, secretaris en schepen van Vleytingen en Dries H e r m a n s, ingezeten van Sepperen.

Daarbij werd bepaald:

1e. dat de huidige schout, schepenen en secretaris in hunne functie zullen blijven gehandhaafd, met voorbehoud dat „indien sy gemeynten voorscreven connen eenige van dien induceren om te renuntieeren op hunne officien voorscreven, dat de Eerwaerde Heeren voorscreven sullen alsdan eenen of twee anderen in hunne plaets setten van en uyt die voorscreven gemeynte; geloovende sy Heeren voorscreven ingevalle niemant vande voorscreven officianten en wilde cederen die voorscreven surrogatie evenwel te doen, soo wanneer sy sullen wesen gestorven, indien nochtans onder die voorscreven gemeynten daertoe worden gevonden te syn gequalificeert; dewelcke nu schoutet, schepenen, secretaris sullen oock gehalden wesen te volgen alsulcken regel ende voet soo in hunne ordinairisse als extra-ordinairisse gedingen ende vergaedinge als andersints, als men by eene generaele reformatie ser corten tyden gedenckt hun over te leveren ende te geven, ende dat al op alsulcke penen ende amenden als daertoe by de voorscreven Heeren sullen ryperlyck gestelt ende gestatueert worden;

2e. item alsoo eenige van de voorscreven gemeynten hun gedragen hebben voor dorpmeesters en schatheffers voor sekere gedeputeerde richters binnen dese stadt, syn ter oorsaecken van hunne reekeninge in recht betrocken en dat sulx hun seer costelyck ende swaerlyck is vallende, besonder om die grote distantie van den wegh, waerentuschen oock dat sy in hunne gewoonlycke culture grootelyx verachttert en geinteresseert worden, soo is veraccordert merckelyck ten beede van de voorscreven geheele gemeynte, dat alsulcke processen sullen gerenoveert worden voor die wet van Sepperen voorscreven in den staet en vuegen gelyck die nu wesen behoudelyck der voorscreven gedeputeerde richters rechten ende vacatien, indien hun des noch

³⁾ Engelbertus B o o n e n, F a b i u s S. Th. D., geboren te Maastricht in 1544, verkreeg de prebende van Arnold L o e t s; hij werd 29 December 1579 tot deken gekozen.

iets is competerende, dwelck die litigante partyen hoeffsgewyse sullen gehalden syn af te draegen naer hun beste vermogen, waerinne oock dat sy Eerwaerde Heeren voorscreven sullen middelaers ende hunne gewoenelycke interesseurs wesen;

3e. alsoo oock daerenboven om te ontgaen ende te eviteren die voorscreven excesse costen is verafscheyt, dat voortaan allen crimineel saecken (blyvende die geene die tegenwoordelyck syn hangende onbeslicht, voor die voorscreven gedeputeerde gelyck die tot noch toe syn geweest) sullen worden voor die voorscreven richters van Sepperen geventileert en beleyt, gelyck alle andere civile processen, te weten dat sy Heeren (ten einde van hunne alde privilegien niet te infringeren, dan dieselve overal t' achtervolgen en geensints af te gaen des sy wel expresselyck syn protesterende, bysonder dat die manutentie ende staetgrypinge van dien hun en hunne voorsaeten soo groote moeitenissen hier bevorens gecost hebben) geliefden om redenen hun moverende eenige deputatie alhier daerover te doen gelyck sy van outs gewoon syn, maer sulcke deputatie en sal niet mogen geschieden binnen Maestricht, ten opsien van eenige toekomende rekeninge ende bewys te doen aengaende der gemeynte voorscreven penningen, hoedanig die wesen, dan is ondersproecken, dat sulx als al behooren gedaen te worden voir voorscreven gemeynte in presentie van hunnen wesende pastoor ende anderen binnen Sepperen, indien noodig door voorscreven eerwaerde Heeren te deputeeren;

4e. Item aengaende die voorscreven crimineel saecken al noch indecys hangende, is die geaccuseerde ende bedaeghe vry gely ende salvaguarde ten begeerte vande voorscreven gemeynte verleent, statueerende sy eerwaerde Heeren hunnen eenen termyn van 8 dagen na datum deses, om middeler tyt met hun nopende hunne clachten ende gepretendeerde delicten te accordeeren en sulx al te beslichten indien mogelyck, blyvende interim alle proceduren in surceantie;

5e. item alsoo het was overcomen, dat die gemeynte voorscreven souden moeten geven voor eene honorable amende aen de voorscreven Heeren die somme van dryhondert guldens, en dat sy gemeynten verclaerden sulx niet te konnen opbrengen, overmits die groote t' achterheyt, waerinne sy als voor syn seer armelyck gevallen, begerende oversulcx, dat men hun sulcx soude quytshelden, dient daerop voor antwoorde, dat die voor-

screven eerwaerde Heeren het heyschen van de voorscreven somme syn houdende in suspens, om die te pretendeeren oft niet te pretendeeren, soo sy gemeynten voorscreven sich voortaan sullen draeghen, regeeren ende halden, nemelyck daernaer dat sy sulcx sullen verdienen aen de Heeren voorscreven, daernaer sal hun gedaen worden.

Finaelyck om der gemeyten voorscreven lasten te ondervragen hebben die voorscreven eerwaerde Heeren gecondescendeert, dat soo wanneer sy sullen in grooten noote, te weten *vim majorem* draegende syn, alsdan men sal mogen den eerwaarden Heer Ryproost daarvan informeren, die sulcx gehoort hebbende sal met het advys van het voorscreven capittel in dien gevalle consenteren hunne wennen te mogen taxeren op hun bedryf soo hoog en leeg, als dat nae rype deliberatie sal overcomen worden, mits allen welcken puncten ende clausulen syn partyen voorscreven, sullen syn ende blyven, nu en ten eeuwigen daegen vereenight ende veraccordeert sonder van de permissien oft van eenige processen gedreven oft int minste tegens het voorscreven capittelle gesolliciteert te mogen voortaan gesocht oft gedacht te worden gelyck sy Heeren voorscreven sulcx oock ten beede van de gemeynte syn voergevende.”

Aldus finalyck gesloten, verdraegen ende vereenight tusschen partyen voorscreven in de Reckenkamer van de Refterproost ende officie der anniversarien des voorscreven capittels van St. Servaes den 2 Mei anno 1605.

Afschrift in: *Variorum IX*, fol. 429.
Onuitgegeven.

824. 1605 Mei 3.

Henrick Verhelffen, Charl Vliegen, Guinten Huybrechts, Aert Boes, Henrick Hollanders, Lambrecht Pexsterts, Servaes van Malborgh, Gilis Lambrechts, Willem Reyners, Jan Schuermans, Joannes Schuermans, Andries Hermans, Peter Putmans, Jan Bermen, Willem Gisebrechts, Gilis Milis, Jan Giselbrechts, Michiel Lambrechts, Govaert Martens, Govaert Nys, Aert Prys, Jan Schuppen, Eustachius van der Hoeven, Jan Snullekens, Jan van Beringen, Aert Hayenen, Matthys van Widdingen, Barthomeus Raymaeckers, Peter Vrancken, Michiel Mar-

tens (?), Willem Cuypers, ondersaeten van Sepperen, *achtervolgende clockslagh* te samen gekomen, geven hunne goedkeuring aan de overeenkomst tusschen het kapittel van St. Servaas en hunne gevolmachtigden gesloten (zie vorig regest). *bedanckende de kapittelheeren van al hetgeene hun Eerweerdigheyt heeft gelieft ende goed gedocht hun te advoyeren ende te vergunnen ..*

.. in presentie van Mr. Lambrecht O u w e r x stadthelder, heer Nicolaes Schaffs pater van Sint Hyeronimuscamp, Joannes A n t o n i i en Gilis R o y e n, custer van Ordingen.

Gedaen tot Sepperen aen die kercke op huyden den 3 dagh Mey anno 1605 .. was onderteekend door Joannes B a n e x, pastor indignus ecclesie ville de Sepperen.

Afschrift in: *Variorum* ... IX, fol. 441.

Onuitgegeven.

825. 1605 Mei 30.

Mr. Jan S g r o e t s, schout en schepen, Mr. Jeronimus Geerinx, Mr. Jan van Gutshoven alias Mertens en Joan van Meldert, schepenen van Sepperen, oorkonden, dat ingevolge opdracht van de kapittelheeren van St. Servaas, Mr. Andries M o t m a n s, secretaris van het hooggerecht van Vliermaal en Cortessem, den gemeentenaren van Sepperen, specia-lijk daartoe samengeroepen, op boete van drie goudgulden voor afwezigheid, door den secretaris hunner schepenbank, Willem P r i n s s e n *noch eens ende uyt overvloedigheyt* heeft doen voorhouden en voorlezen de overeenkomst tusschen het kapittel van St. Servaas en de heerlijkheid van Sepperen gesloten (zie regets no. 823) en dezer *intentie en antwoord daerop te aenhoo- ren ende daeraff attestatie te geven* en dat de gemeentenaren *mit goeden verstande en deliberatie eendrachtelyck ende son- der eenige contradictie* ze hebben aangenomen, goedgekeurd en bevestigd.

Op heden den 30 dagh des maents May int jaer 1605 ..

Afschrift in: *Variorum* ... IX, fol. 447.

Onuitgegeven.

826. 1605 November 27.

Op het verzoek van Jan Hildernisse, hoogschout van Maastricht, door zijn procureur Geert *Goessens* bij den Raad van Brabant gedaan, om *ex gratia* hem alsnog een maand toe te

staan om zijn inventaris te kunnen maken, niettegenstaande zekere *ordonnantie oft apostille* van den 13en Augustus te voren, verklaart die Raad, gelet op de rescriptie van wege Franchois v a n d e n E e d e als procureur van den Proost van St. Servaas, hem *by den dispositifve* van zijn rekwest niet ontvankelijk en veroordeelt hem in de kosten van gemelde *rescriptie, raporte* en deze acte ten bedrage van dry rynguldens, 5 stuiver en een *blamuser*.

Aldus gedaen binnen der stadt van Brusselle XXVII daghen inde maent van Novembris int jaer ons Heeren XVI^c ende vyff.

Afschrift in: Ms. fonds latins, n°. 10179, fol. 204.

Onuitgegeven.

827. 1606 Maart 2.

Het Hof van Brabant doet uitspraak in een geschil tusschen Willem V e u s e l s, proost van St. Servaas en Jan H i l d e r n i s s e, rendant, over de zesde rekening door dezen laatsten gehouden, en doet dit artikelswijze.

Aldus gedaen binnen der stadt van Brussele twee daegen in de maent van Meerte int jaer ons Heeren duysent zesschondert ende zesste.

Afschrift in: Ms. fonds latins, n°. 10179, fol. 204 v.

Onuitgegeven.

828. 1606 April.

Albert en Isabella geven last op den eersten hunner deurwaarders of hunne andere *officieren*, die bevoegdheid hebben vonnissen uit te voeren, om voormeld vonnis (zie no. 826) ten uitvoer te brengen.

Gegeven in onser stadt van Brussele elff daegen in den maent van Aprile int jaer ons Heeren XVI^c ende zesste.

Afschrift in: Ms. fonds latins, n°. 10179, fol. 206.

Onuitgegeven.

829. 1606 Mei 9.

Willem V e u s e l s, proost van St. Servaas, heer der heerlijkheid Mechelen a. d. Maas, die evenals zijne voorgangers in die proostdij *in goede ende deuchdelycke possessie vel quasi van alleene ende ter exclusie van andere te vischen in sekere waterken loopende deur des thoonders heerlycheyt van Mechelen*, welk recht zijne voorgangers *van over veel jaeren sulcx datter*

egheene memorie aff is ter contrarien, heeft zich bij den Raad van Brabant beklaagd, dat hij in dat recht benadeeld is geworden door de Vrouwe van Reckhem, die in pacht had uitgegeven en verhuurd het visschen op gemeld *waterken*, dat ook loopt door hare heerlijkheid Reckhem, niet alleen voor het gedeelte, dat door hare heerlijkheid loopt, maar ook voor het gedeelte, dat door de heerlijkheid Mechelen loopt. Albert en Isabella en hun Raad van Brabant overwegende, dat zulke handelwijze strekt tot nadeel van den suppliant alsmede tot *onsen achterdeele als patroenen der voirscreven proesdye ende kercke van Sinte Servaes*, verleenen *Veusels* brieven van *maintenue* en gelasten den eerste hunner deurwaarders of boden *macht hebbende texploiteren* om den suppliant in zijn voornoemd recht te handhaven en dit de vrouwe van Reckhem en wien het noodig zal zijn mede te deelen en *Veusels* zijn recht in dezen onmiddellijk ongehinderd te laten genieten en zelfs zoo het noodig mocht zijn hen daartoe te dwingen; zoo zij daarin weigerachtig mochten zijn, hem te dagvaarden voor den Raad van Brabant om de redenen hunner weigering mede te deelen, die na de partijen gehoord *goet cort recht doen sal ende expeditie van justitie*. Aangezien de vrouwe van Reckhem *haer is houdende buyten onse Lande van Brabant soe willen wy tvoirscreven exploict gedaen te hebben aen heure eygenen persone, so verre ghy deselve binnen onse voirscreven lande van Brabant sult weten te vinden ende ingevalle neen aen heur procureurs, facteurs ende donderwint van heure saecken ende affaires aldaer hebbende ende soo verre sy aldaer egheen en heeft, by openbaere edicte ende uuytroepinge binnen onsen voirscreven lande van Brabant ten naesten van residentie ende ter plaetsen daer men gewonelyck is publicatie ende uuytroepinge van onsen wege te doene, welck exploict by u inder manieren als boven te doen, willen wy van alsulcken machten ende werden gehouden hebben alsoft tselve aen heure eygene persoone gedaen waere end voer alsulck hebben wy tselve in dyen gevalle geauthoriseert ende authoriseeren by desen behoudelick nochtans sulcken redelycken interval van tyde, dat voirscreven explocit gevuechlyck tot haerder kennisse comen mach.*

Gegeven binnen onser stadt van Bruessele den IX May 1606.

Afschrift ibidem, fol. 206 v.

Onuitgegeven.

830. 1606 Mei 9.

Op het rekwest van Willem V e u s e l s, proost van St. Servaas, waarbij deze mededeelt, dat in den Raad van Brabant een proces hangende is tusschen wijlen den heer van Reckhem en wijlen den bisschop van Kamerijk, heer van Berlaymont als proost van St. Servaas wegens zekere aanwas in de Maas in zijne *gerechtichheit ende jurisdictie*, welk proces vele jaren *onvervolcht* is gebleven *ende mits dat die wethouder tselve soude willen vervolgen ende daerop recht verwachten tot conservatie van synen ende de voerscreven proostdyen rechten, soe soude hy tselve, voor soe vele hem aengaet, gherne resumeeren ende daertoe anderssints doen daegen* de weduwe van voornoemden heer van Reckhem om ook harerzijds het proces te *resumeeren*, verleenen Albert en Isabella in hunnen Raad van Brabant *opene brieven van resumptien* en geven opdracht *aan den eersten hunner deurwaarders of boden macht hebbende texploiteren binnen onsen lande van Brabant* uitvoering daeraen te geven.

Gegeven binnen onser stadt van Bruessele den IX Mai 1606.

Afschrift ibidem, fol. 207 v.

Onuitgegeven.

831. 1607 Maart 1.

Albert en Isabella geven last op den eersten deurwarder van den Raad van Brabant om uit te voeren het vonnis van 14 Februari 1604, waarbij Guillielmus B e c x, die voor dien Raad een proces voerde met de kapellanen van St. Servaas, veroordeeld werd tot betaling van honderd seven en veertig Carolusgulden, 16 stuivers.

Gegeven binnen onser stadt van Bruessele den eersten Martii sesthienhondert seven.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D.

Onuitgegeven.

832. 1608 Augustus 4.

Reces van François Buisseret, bisschop van Namen, die in opdracht van den pauselijken Nuntius voor België en Bourgondië, aartsbisschop Guido, eene visitatie gehouden heeft bij de kerk en kapittel van St. Servaas.

1. Cum predictus Illustrissimus et reverendissimus dominus

per suas litteras patentes nos commisisset ad per nos ipsos visitandum ecclesiam vestram et vos necnon ceteros eiusdem ecclesie vestre beneficiatos, capellanos et ministros omniaque et singula que visitationem et reformationem tam in spiritualibus quam temporalibus concernunt et pro eiusdem ecclesie vestre prospero statu dirigendo necessaria, seu alias quomodolibet oportuna essent, faciendum et exequendum, nos, pro ea quam Sancte Sedi apostolice debemus obedientia, eiusdem illustrissimi et reverendissimi domini nuntii apostolici mandatis ilico parendum duximus, maxime quod per Dei gratiam speraremus non inutilem fore eidem ecclesie vestre ac vobis et suppositis vestris qualemcumque laborem nostrum pro dicta visitatione, ut decet, perficienda subeundum, ut tamen hac spe nostra nos minime fustremur et vos fructum optatum ex ipsa visitatione percipiatis pauca hec vobis precipienda duximus que sequuntur.

2. Inprimis sacrosanctum Eucharistiae sacramentum hactenus in extremitate summi altaris asservari solitum, in medio eiusdem melius et honorificentius asservari posse et debere dicimus et declaramus ideoque fieri iubemus conveniens tabernaculum aut armariolum, in quo reponatur et adoretur, nisi satius iudicatis, ut quod in multis ecclesiis fit, ad unum latus eiusdem summi altaris ciborium eiusdem sanctissimi Sacramenti erigatur et ea qua decet reverentia et magnificentia exornetur. Quocumque autem modo fiet iubemus, ut sacrum extreme unctionis oleum ab ipso sanctissimo Sacramento separetur, seu in alio loco seorsum ab ipso collocetur et maior hostia, que in monstrantia asservari solet, cum minoribus in pixide reponatur, aut si separata remaneant non absque limine continueque conservetur.

Altaria que in navi ecclesie multa deprehendimus ad columnas a multis centenis annis (ut asseritur) erecta et magna ex parte confracta ac ita constituta, ut neque ornata sint neque ornari possint ullis paramentis, imo ita exposita sint vento, ut sine periculo in illis celebrari vix possit, de consensu illustris et admodum reverendi domini domini Guihelmi de V u s e l s ecclesie et eorundem altarium patroni, tolli et amoveri permittimus, ea conditione quod sancte reliquie, si que in sepulchris inveniantur, diligenter custodiantur et in sacristiam reponantur et misse ad dicta altaria ab antiquissimo tempore fundate ad proximas capellas recenter erectas et decenter ornatas et clausas transferantur ibidemque, quantum foundationes ferent, iisdem diebus,

quibus ad dicta altaria celebrari solebant, perpetuo celebrentur.

Nemo deinceps ad cuiuscumque dignitatis canonicatus, cappellanie seu alterius beneficii (quorum institutio ad capitulum pertinet) possessionem admittatur, nisi prius in capitulari congregatione eam fidei professionem genibus flexis notario presente et hoc in acta publica redigente fecerit, que a felicis recordationis Pio papa quarto prescripta est, quam etiam faciant in proximo capitulo generali omnes qui hactenus eam non fecerunt, uno omnium nomine eam legente et omnibus approbantibus ac jurantibus.

Pueros, quos chorales vocant, qui in ecclesie ministerio suam puerilem etatem totam consumunt, eaque consumpta plerumque inveniuntur omnium rerum praeterquam cantus ignari, quod causa est, ut raro ad altiores in ecclesia gradus ascendant, quinimo sepius in varia vitia, atque adeo, quod summopere dolendum est, nonnunquam in heresim vicinorum locorum ea infectorum frequentatione labantur, curet capitulum imposterum diligentius in officiis pietatis et litterarum studiis instrui et exerceri et quamprimum sunt capaces ad scholas patrum Societatis Jesu mitti, saltem quotiescumque eorum presentia in choro ecclesie necessaria non est, ut autem melius instrui, et ad omnem pietatem, modestiam ea aetate dignam formari, sicque ad sacros ordines postea suscipiendos preparari possint, omnino expedit ut in eadem domo habitent, ex qua simul omnes a suo magistro deducantur ad ecclesiam et ab illa ad eandem domum reducantur, quod ecclesie vestre ac vobis et successoribus vestris honori erit, ideoque ut ad hoc prestandum commodam aliquam viam etiam per suppressionem ac unionem aliquorum simplicium beneficiorum, si aliter fieri non possit, ineatis, vobis ex animo commendamus.

Officium divinum cum ea qua decet reverentia et modestia in ecclesia vestra fieri libenter vidimus, et eidem vos assidue assistere libentius intelleximus, sed ut hoc futuris temporibus tam a vobis quam successoribus vestris continetur, imo ut assiduitas et diligentia in omnibus horis canonicis ac summo sacro tam diebus ferialibus quam dominicis et festivis augeatur, omittere non possumus quin loco tertie partis fructuum ac proventuum vestrorum quam supratactum concilium Tridentinum converti precipit in distributiones quotidianas, vobis auctoritate apostolica mandamus, ut inprimis omnia que pertinent ad ea que

vocatis membra festorum et anniversariorum in eiusmodi distributiones realiter et cum effectu presentibus tantum in divinis officiis persolvendas convertatis ac preterea singulis diebus interessentibus matutinis tres stupheros brabantiae, summo sacro stupheros similes duos et visperis alios duos distribuatis.

Et ut maiores hore videlicet prima, tertia, sexta et nona non minus quam cetere, cum ea qua decet reverentia, decantentur, jubemus ut reverendi domini decanus et capitulum deputent singulis hebdomadibus duos, ut minimum, canonicos qui illis intersint, quibus ad singulas dictas horas medius stupherus distribuatur.

Pro presentibus tamen habendos declaramus eos qui eodem tempore missas celebrent aut confessiones audient, dommodo tamen prius tempestive ingressum fecerint in chorum et missis suis aut confessionibus finitis ad chorum revertantur; similiter quos infirmitas aut occupatio in negotiis Capituli ex eiusdem commissione excusabit.

Denique qui ad propria sua negotia curanda trimestre absentie spatium a sancta synodo Tridentina concessum sive continuum sive interruptum impendent ex benigniore et in his partibus recepta interpretatione ad effectum predictas distributiones lucrandi pro presentibus quoque haberi poterunt, sed qui ultra tres menses abfuerint eas perdent, etiamsi maiore parte anni resederint ideoque juxta ecclesie vestre statuta respectu aliorum fructuum foranei non reputentur.

Quia vero mali est exempli quod capellani ecclesie vestre chorum non ingrediantur, ideoque sepe per templum aut claustrum seu ambitum aut vicina loca tempore divini officii obambulent, aut confabulentur, idque sub eo pretextu quod olim capaces fuerint variarum distributionum sibi a predecessoribus vestris et aliis piis personis relictarum, quas etiam vigore concordatorum anno 1451 inter dominos decanum et Capitulum ac capellanos tunc existentes se pacifice recepisse asserunt usque ad annum millesimum quingentesimum septuagesimum, quo dictas distributiones eis persolvere intermisistis, nos ad maiorem decorem cultus divini, quod vestra quoque erit gloria, ordinamus ut deinceps, sicut olim, capellanis dumtaxat presentibus in choro et vobiscum psallentibus, seu quod eis iniungetur facientibus persolvantur, et si fieri potest per unionem aliquorum simplicium beneficiorum augeantur, quibus restitutis capellani qui ut supra

deambulare aut confabulari presument non solum dictis distributionibus priverentur, sed etiam arbitrio vestro aliis poenis severe castigentur, et capellani absentes, qui sunt de numero triginta confratrum, ad residentiam compellantur.

Porro tam canonici quam capellani, qui suas distributiones luerari volent, ingressum facere debebunt in chorum ad matutinas tam in officiis novem quam trium lectionum ante finem tertii psalmi, ad summum sacrum ante finem epistole, in vesperis ante finem primi psalmi, qui serius venient ingredi quidem poterunt sed distributiones illius hore non lucentur.

Ut autem capellani suus in choro sit locus et canonici diaconi eo honore, quem in ecclesiis metropolitanis et cathedralibus habent, non priverentur, expediens indicamus, ut ad superiora sedilia ascendere et immediate post sacerdotes canonicos secundum ordinem sue receptionis sedere jubeantur; capellani vero etiam sacerdotes in inferioribus sedilibus sedeant separatim, quantum fieri potest, a subdiaconii canonicis.

Superpellicea quorundam canonicorum a plerisque extraneis nimie brevitatis notantur, ideoque decentius erit, ut cum nova sibi iferi curabant ea ad unius ut minimum palmi latitudinem producere inbeantur, quin etiam ad modum conveniens foret, ut omnibus prescriberentur longitudo et forma pro maiori honore ecclesie deinceps servanda.

Clericos omnes habitum et tonsuram, quibus a laicis distinguuntur, semper deferre convenit ut per decentiam habitus extrinseci, morum honestatem intrinsecam ostendant et per tonsuram se superflua omnia ac rerum secularium curas abiecisse testentur. Ideoque sacri Concilii Tridentini et Clementis Quinti in concilio Viennensi decretis insistentes monemus canonicos, capellanos et aios huius ecclesie clericos qui hactenus extra ecclesiam brevioribus vestibus uti consueverunt, ut deinceps vestibus talaribus cum bireto clericali ad crucis similitudinem confecto, quod est ecclesiasticorum proprium, utantur, aut si galeris et clamidibus uti voluerint, eas deferant longas usque ad talos circiter simulque inferiorem tunicam seu sutanam ut minimum ultra genue propendentem, sub penis ab eodem concilio Tridentino prescriptis, ad quarum executionem reverendi domini decanus et capitulum contra eos qui aliter per urbem incedent serio et diligenter procedent; at cum oppidum sive negotiorum sive deambulationis, aut animi recreandi causa egredientur, breviori

habitu uti poterunt, modo sit honestus et ordini ecclesiastico conveniens ac nigri coloris, nam alterius coloris vestes horum temporum consuetudo non admittit, multo minus dissectas, quas gestari omnium prohibemus.

Tonsuram vero clericalem omnes sibi fieri curent ordini suo convenientem, sacerdotes, ut minimum, ad latitudinem Philippici daleri, diaconi magnitudinis medii Philippici, subdiaconi, unius testonis seu quinte partis similis daleri; acoliti vero et simplices clerici unius realis, eandemque singuli renovari faciant in singulos menses ac precipuis anni festivitibus, alioquin in capitulum evocentur et aliqua poena pecuniaria ad opus fabrice puniantur.

Laudabilem consuetudinem indusia deferendi absque illis ad collum aut ad manus rugis in hanc ecclesiam introductam esse gaudemus, sed optaremus omnium gollaria esse conformia et nulla late patientia ac nimia amplitudine notanda, que magis militum sunt quam clericorum, itaque ut omnes super collum vestis aut tunice interioris modice reflexa gestent curabit reverendus dominus decanus.

Tabernas etiam honestas, in quibus precipue cives vinum dumtaxat vendunt, frequentare clericorum non est, qui honestius et minori sumptu in propriis domibus se recreent; si tamen a suis amicis aliquando invitentur, attento quod eiusmodi domus hic pro tabernis publicis non habeantur, quin accedant, non prohibemus, dummodo hoc raro fiat et computationes in multas horas non producantur. Si quis autem ea, aut alia occasione publicum aliquod scandalum dederit (quod Deus avertat) per capitulum severe puniatur.

Canonici vero et capellani, qui commensales alunt, horam omnino prescribunt, infra quam foris cenati domum redire debeant, alioquin excludantur et nihilominus die sequenti in emendam unius florenti toties quoties hoc contiginit, officio sacristie irremissibiliter applicandam, per reverendos dominos decanum et capitulum condemnentur.

De locorum inhonestorum frequentatione nihil dicimus, quod neminem fore arbitramur tam sui honoris prodignum et sancte sue vocationis immemorem, ut ea adire velit; at contra eos qui mulieres de incontinentia suspectas vel ad se admittere vel ad eas diventer (quod absit) presumpserint iuxta formam a sacro-

sancta Tridentina Synodo prescriptam sine ulla dissimulatione procedatur.

In domibus claustralibus nuptialia convivia fieri ac partus muliarum etiam consanguinearum aut affinium permitti cum non absque ratione statuta vestra inhi-beant, nos quoque prohibemus et si quis propria auctoritate contrafecerit in notabilem emendam fabrice applicandam per capitulum eum condemnari iubemus, multo magis eos qui tripudia in suis domibus habuerint aut fieri permiserint aut si qui (quod absit) per urbem larvati incedere aut de nocte vagari presumpserint.

Capitulares congregationes feriis quartis et sextis extra tempus officii divini fieri multum probamus, et ut ee que simul feriis secundis, quantum fieri potest, ante summum sacrum expediantur serio monemus, quod ut reipsa prestare possitis hora octava in diebus capitulum inchoari mandamus et ut expeditis insticiariis causis, si quid aliarum materiarum occurrat, hoc in sequens capitulum, se differre possit, differatur, sin minus finita missa eius rei gratia domini ad capitulum revertantur.

Cum autem, quod omnes tangit, ab omnibus debeat approbari nunquam fiant congregationes extraordinarie, quin canonici omnes iussu reverendissimi domini decani evocentur, nisi tamen res sit exigui admodum momenti, quo casu sufficet quod D. decanus eos evocet (ut moris est) quos hubet ad manum; conclusiones vero capituli precedentis semper a notario clara voce relegantur initio capitali sequentis, antequam alie materie proponantur, et si quid mutandum aut moderandum occurrat, hoc fieri summarie et paucis verbis repetitis dominorum suffragiis dominus decanus benigne patiat, nec unquam concludat contra pluralitatem suffragiorum.

Cum questio erit de eligendo officarios, precavetur ne con-spirationes fiant ante capitulum et si resciri possit quod facte fuerint authores graviter puniantur, quia sepe contingit, ut ex eiusmodi electionibus gravia ecclesie damna subsequantur, unde si metuatur ne fiant, antequam ad illos deveniatur iuramentum ab omnibus exigatur, quod eos eligent quos in conscientia ad officia (de quibus est questio) exercenda magis idoneos judicabunt, quod si etiam inter confratres aliqua suspicio sit alicuius ire aut indignationis vel invidie suscitande fiant eiusmodi electiones per modum scrutinii datis secreto suffragiis vel etiam in aliquod vasculum confectis biletis.

Computus omnes qui non sunt capitulo exhibiti infra festum St. Remigii ab iis, qui aliquam habuerunt administrationem, sive sint laici officarii sive canonici, preparentur et mense Octobri capitulo exhibeantur pro majori fratrum quiete et ad futuram rei memoriam, etiamsi sint de rebus jamdudum transactis, in debita forma reddantur, deputatis ad eum finem cum domino decano aliquot senioribus canonicis, qui revideant seu examinent ea que scripta aut annotata reperientur de duobus millibus florenorum aureorum qui levati fuerunt a domino Abbate de Stynwert pro annuo censu qui est jam extinctus. Item de pecuniis que provenerunt ex venditione certarum vinearum quas ecclesia habebat in Germania et specificetur quomodo fuerint applicate dicte pecunie in emptionem aliorum bonorum immobilium.

Computus etiam ultimarum voluntatum omnium confratrum defunctorum, qui hactenus redditi non fuerunt et etiam in quos reddere debebant defuncti ipsi, ab iis, qui eos in se susceperunt, parentur et reddantur.

Denique computus decem prebendarum suppressarum ad decennium et prepositurae æquitaturae et si qui alii sint non redditi, quorum notitiam habere expedit novos canonicos aut futuros successores, parentur et infra dictum tempus capitulo exhibeantur.

Postremo hec statuta aut decreta auctoritate apostolica edita una cum reliquis antiquis statutis vestris ut minimum semel in anno in capitulo vestro generali relegi precipimus, et ut felicem sortiantur effectum, Deum precamur, et nostram vobis benedictionem impartimur.

Datum Trajecti ad Mosam die quarta Augusti anno Domini millesimo sexcentesimo octavo.

Afschrift in: *Registrum conclusionum et actuum capitularium insignis ecclesie collegiatae S. Servatii oppidi Trajectensis ad Mosam Leodiensis diocesis*, tom. III, fol. 493, v. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas; — Ms, fonds Latins, n°. 10179, fol. 10; — *Diplomata Trajectensia ab anno 1600 ad 1644*, p. 3332.

Onuitgegeven.

833. 1608 October 25.

Hubertus Ursinus de Campo J. U. D., deken der collegiale kerk van St. Jan-Evangelist te Luik, Petrus de Mea n, schepen dier stad, Martinus Constantini en Jacobus Belle montius, beiden J. U. L. doen uitspraak in een geschil tusschen

deken en kapittel van St. Servaas eenerzijds en de Jesuiten van Maastricht anderzijds over de vraag of aan deze laatsten de *presentiae* en alle emolumenten der prebenden, hun door Paus op verzoek van Koning Philips II geschonken, genieten. Naar hun meening zijn, *patres Societatis Jesu in casu et possessione lico-prorum, madii et scuti institutionis ac presentiarum vanerabilis Sacramenti, Dedicacionis et sancti Servatii, a reliquis librum esse*, tenzij door Zijne Heiligheid anders zal verordend worden.

Pronuntiatum Leodii in aedibus decanalibus subtactae ecclesiae sancti Joannis Evangelistae in presentia partium anno 1608 mensis Octobris die vigesima quinta citra horam quartam post meridiem.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia ab anno 1600 ad 1644*, pag. 3337. Onuitgegeven.

834. 1608 December 4.

Ingevolge de bemoeiingen van Adam Brockhardt¹⁾, kanunnik, verleent Paus Paulus V een aflaat in de St. Servaaskerk te verdienen met het feest van Allerzielen en de Octaaf alsmede op Maandag van elke week.²⁾

Dat(um) Romae apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris die XI decembris MDC (VIII) pontificatus nostri anno quarto.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, manuscrits, fonds Latins, n°. 9312, stuk 119.

835. 1610 October 4.

De vice-deken en het kapittel van St. Servaas benoemen hunne medekanunniken Guilielmus Fexhius, Guilielmus van

¹⁾ Adam Brocquart uit het diocees Luik verkreeg 20 Juli 1587 wegens permutatie de prebende van Jan van Eynatten, werd achtereenvolgens gekozen tot rijproost, *prepositus equitaturae* en camerarius; 16 November 1638 vierde hij zijn gouden jubilé als kanunnik en overleed 27 Februari 1649; hij werd begraven in St. Servaaskerk in de kapel van den H. Hieronymus. Bij testament schonk hij aan het kapittel van St. Servaas de som van 2000 gulden, een zilveren beeld van den H. Servatius, waarin een gedeelte van het kakebeen met twee tanden van dien Heilige; ook schonk hij aan hetzelfde de *tunica seu dalmatica* van den H. Monulphus, welke hij 10 Mei 1622 van de Kruisheeren te Luik ontvangen had (zie G. D. Franquinet). Met de deeling zijner nalatenschap belastte hij Jan Roossen, rentmeester van het kapittel van St. Jan Evangelist te Luik.

²⁾ Door vocht verteerd zijn vele locunen in het stud.

Bemmel¹⁾, Wynandus a Geldria en Johannes vanden Ommeslaghe om te onderhandelen met de magistraat der stad .. ad servandam amicitiam cum magistratu civibusque oppidi, intuitu etiam ejusdem oppidi gravaminum adhuc currentium .. vriendschappelijk met deze te onderhandelen over den vrijdom van wijn voor hun eigen gebruik en dat hunner suppoosten, waarvan de magistraat belasting heft.

Actum in Capitulo hac 4 Octobris 1610.

Afschrift in: Ms. fonds latins, n°. 10180, fol. 348.

Onuitgegeven.

836. 1611 Maart 3.

Vaststelling en goedkeuring door Deken en Kapittel der eedsformulen voor de schouten en schepenen der banken van St. Servaas kapittel, opgemaakt en goedgekeurd in het huis der residentie van den Proost van St. Servaas te Mechelen a. d. Maas door Wilhelmus Veuseels, lid van den Hoogen Raad van Mechelen, meester der rekwesten van den hertog van Brabant en proost van St. Servaas en door de afgevaardigden van het kapittel.

Juramentum Villicorum.

Ich, N. versien metten ampt der Heerlickeyt van N. swere lyfelick ten Heyligen, dat ick van nu voirtaen holt ende getrouwe sal wesen myn Eerw. heer den Hoogh-Proost der kercken van S.t Servaes binnen de stadt Maastricht ende syne naecommelingen. Item ick swere myn Eerw. Heern Deken ende Capittel ende Ryproost der selver Kercken tertyt wesende, ende hunnen

¹⁾ Guilielmus van Bemmel, geboren te Brussel, werd 13 Maart 1600 gekozen tot kanunnik, in 1606 tot *elemosinarius*, in 1634 tot groot-zanger (*cantor*) en 11 Augustus 1637 tot deken van het kapittel, hij maakte zijn testament 23 October 1638 en werd te Maastricht begraven in het klooster der Witte Vrouwen aan het Vrythof.

²⁾ Winand a Geldria werd te Aken geboren uit het huwelijk van Renier a Geldria en Marta van Bree; 7 Mei 1602 verkreeg hij bij St. Servaaskapittel de prebende van Gisbert Daniels; en 1611 ontmoeten wij hem als rijproost, was vervolgens pastoor van Gronsveld en werd 16 Mei 1614 gekozen tot deken van het kapittel, welke waardigheid hij twintig jaren bekleedde tot 1634 als wanneer hij den 1en Juni overleed; hij werd ter aarde besteld in de St. Servaaskerk in de kapel van den H. Antonius.

³⁾ Jan vanden Ommeslaghe J. U. L., afkomstig uit het diocees Antwerpen werd 31 Juli 1608 tot kanunnik gekozen ter opvolging van Johannes Pryck; hij stierf 20 Juli 1615.

naecomelingen holt, getrouwe ende gehoorsaem te wezen ende daerby den schepenen ende gemeyne ondersaeten des voirscreven dorps N. ende de Heerlicheyt ende rechten desselfs dorps te helpen stercken, verwaeren ende voirderen, ende dat ick recht oordeel ende vonnisse zal manen ende eenen yegelycken laeten hervaren, ende alle saecken met oordeel gewezen ter executien helpen stellen naer myn beste weete, na vonnisse der schepenen oft leeringe des wettigen hooffs oft overhoofd nae der bancken recht; ende voorts allen tgeen te doen dat een goet scholtis schuldich is te doen, achtervolgende mynder commissien mij bij den voirscreven heren deken ende capittel vergunt; ende des en sal ick nyet laeten om lieff noch om leyt, om vrintschap noch om maeschap, om golt noch om silver, noch om anxt van myne lyve, noch om geenderley sacken wille, daer mits dat men van recht onrecht ende van onrecht recht maecken soude. Item swere oick, dat ick van nu aen onderhouden sal het geloove der heyliger Catolycke Apostolycke ende Roomsche Kercke. Ende want ick eenige van dese puncten overtrede alsdan sal ick metterdaet van mynen ampt voirscreven gepriveert moghen wordden by den voirscreven Heeren Deken ende Capitele sonder daertegen te mogen doen oft comen sonder argelist. Soo mich Godt helpe ende alle syne Heylighen.

Jusamentum Scabinorum.

Ick N. versien metter ampt der Heerlicheyt van N. swere lyffelick ten Heylighen, dat ick van nu voortaan holt ende getrouwe sal wesen myn Eerw. Heer den Hoogh Proost der Kercken van St. Servaes binnen der stadt Maestricht ende syne naecomelingen. Item ick swere holt, getrouwe ende gehoorsaem te syn myne Eerw. heeren deken ende capittel ende Ryproost derselver Kercken tertyt wesende ende hunne naecomelingen ende daerby den scholtis ende schepenen ende de gemeyne ondersaeten van N. hun archste te wesen en hun beste voirts te stellen ende dat ick alle conden ende heymelycken raedt, die ick sal helpen hooren, sal helen ende heymelyck halden tottertyt toe, dat alt genoegh is dat ment openbaeren mach, rechtveerdigh oirdeel ende vonnissen helpen geven ende wysen nae myn beste weete ende verstandt; alle saecken die voir dat wettich hoeft commen sullen sal ick helpen aanbrengen met myne medegesellen ende dat het wettich hoeft leeren sal sal ick heymelyck halden totter tyt toe dat oordeel, leeringe ende vonnisse van

in laten liggen s.v.p.

280

saeken gewesen ende uuytgedragen sal syn, nae der bancken recht, ende sal voirts allen tgene doen dat een goet scepen schuldich is te doen achtervolgende myne commissie by den voirscreven heeren deken ende capittel my vergunt; desen sal ick nyet laeten om lieff noch om leyt, om vruntschap, noch om maeschap, om gelt noch om silver noch om ancxt van mynen lyve, noch om gheenderhande have oft gave. Item swere oick, dat ick van nu aen sal onderhouden het geloove der heyliger Catholycke, Apostolycke ende Roomsche Kercke ende want ick eenige van dese puncten overtrede sal alsdan metter daet van myn ampt voirscreven gepriveert moghen wordden by de voirscreven heeren deken ende capittel, sonder daertegen te mogen doen oft commen, al sonder argelist. Dit swere ick. Soo mich Godt helpe ende alle syne Heyligen.

.. intervenientibus reverendis dominis Henrico de Humyn¹⁾ Officiali Mechliniensi et practactae ecclesiae canonico et clarissimo viro domino Joanne de Clermils, advocato et substituto fiscalium in pretacto supremo consilio Mechliniensi.

Actum Mechliniae in domo residentiae supradicti reverendi domini Prepositi tertia die Martii anno millesimo sexcentesimo undecimo ..

Oorspr. met de zegels van den proost en van het kapittel. Dat van den Proost in roode was gebroken hangend aan een wit zijden koord stelt voor: drie gouden bekers, in het schildhoofd een uitschietende adelaar van sabel; helmteeken: de uitschietende adelaar; omschrift: ...*prepositi eccl* ...; — dat van het kapittel in bruine was hangend aan een groen zijden koord is het zegel *ad causas*.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 160 ad 1664*, p. 3379.
Onuitgegeven.

837. 1611 Maart 3.

Minnelijke schikking tusschen den deken en het kapittel van St. Servaas, vertegenwoordigd door hun medekanunniken Johannes Hovelmans J. U. L.¹⁾ scholaster en Guilhelmus

¹⁾ Henricus Humyn J. U. L., werd geboren te Baston uit het huwelijk van Henricus, officiaal van het Hof van Mechelen en van Catherina de Gabrielle. Den 4en Mei 1610 verkreeg hij bij het kapittel van St. Servaas de prebende van Jacob de Witte, die hij in September 1615 nederlegde ten gunste van Gerard van Meer; hij was ook kanunnik der kathedraal van Mechelen.

¹⁾ Jan Hovelmans J. U. L., geboren te Brussel, werd 14 Januari 1595 tot kanunnik gekozen en 23 Maart 1599 tot scholaster; hij overleed 2 Juni 1615.

Fexhius J. U. L. eenerzyds, en den proost Wilhelmus Veusels J. U. D. enz. anderzijds, in een geschil reeds lang bestaande over hun respectievelijk aandeel in de administratie en de rechtspraak en hare uitvoering alsmede over de eedsaflegging van den schout en schepenen der negen banken van het kapittel met name *Vleytingen, Heese, Niel of Grootloon, Seppe- ren, Sluysen, Coninxem, Berne, Heer en Berge.*

Daarbij werd overeengekomen:

1e. de deken en het kapittel zullen voor het vervolg den proost en zijne opvolgers jaarlijks in de plaats van tien marken, tien zilveren daalders betalen en voor de jaren sedert zijne benoe- ming den huidige proost per jaar zeven gulden en tien stuivers Brabantsche munt; 2e. de schouten en schepenen der negen banken zullen bij de aanvaarding van hun ambt den Proost den eed van getrouwheid, en aan den deken en het kapittel den eed van getrouwheid en gehoorzaamheid zweren, volgens de for- mule door beide partijen vast te stellen; 3e. de Proost noch zijne opvolgers, plaatsvervangers of gevolmachtigden mogen wegens die eedsaflegging eenig recht doen gelden op de admini- startie en de rechtspraak der negen banken, alsook op de be- paling, vaststelling en invordering der boeten; op de aan- of afstelling der rechterlijke ambtenaren en andere bedienaren der banken; doch dat aan den deken en het kapittel alleen en in volle recht behooren de administratie, de hooge, middele en lage rechtspraak alsmede die van gemengden aard, zoo ook de ver- geving, aanstelling of afzetting der schouten, schepenen en verdere beambten, wien ook uitsluitend behooren de rech- ten en baten der jurisdictie, als zijn de bijleggingen, boe- ten, rechtsgelden en verdere baten hoe ook geheeten; 4e. in de plaats van het door den proost voorgewend recht op de helft der administratie, rechtspraak enz. zullen de deken en het kapittel hem en zijne opvolgers jaarlijks betalen een *canonem* van honderd Brabantsche gulden gangbaar te Brussel, onder verband van al de goederen van het kapittel, te betalen daags na het feest van O. L. Vrouw-Lichtmis, te begin- nen met dat feest van 1612, op welken dag ook moeten betaald worden de hierboven vermelde tien Philippusdaalders; voor ge- melde baten der rechtspraak, boeten enz. zullen den Proost voor de jaren sedert zijne benoeming tot heden vergoed worden twintig dergelijke gulden per jaar; 5e. wat het appel betreft op

de elf banken, waarvan de vergadering gehouden wordt in de proostdij, zal het oude gebruik gehandhaafd blijven; 6e. de Proost heeft het recht aan te stellen de klokluiders, *campanatores*, zijne roededragers; ¹⁾ die evenwel van den deken en het kapittel hun *stipendium* zullen ontvangen; 7e. de Proost alleen heeft de jurisdictie op den omgang *ambitus* der kerk, doch noch hij, noch zijne opvolgers of hunne bedienaren mogen verlof geven om met het feest van den H. Servatius of op andere tijden in de omgang waren te koop te stellen, ten einde te voorkomen *pericula et incommoda incendii, homidiï, pollutionum* en andere schanddaden, die wel eens bij dergelijke gelegenheden en op dergelijke plaatsen voorvallen; 8e. de deken en het kapittel verklaren, dat de Proost is de *Patronus ecclesiasticus* en *Praelatus ordinarius* hunner kerk en om die redenen hem behoort de vergeving van de prebenden om de maand om beurt met den Paus, alsmede de vergeving van sommige beneficiën en dat het Proostschap de eerste en voornaamste waardigheid hunner kerk is en hem daarom de eerste plaats op het choor toekomt, welke zij beloven met baldakijn, tapijten en passende kussens te zullen versieren; 9e. de deken en kapittel geven toe, dat na den officiant, den diaken en subdiaken het eerst aan den Proost de pax bij het Evangelie en Offertorium en de bewierooking worden gegeven en dat hij als voornaamste persoon de processien sluit. Zoo hij priester is en resideert, zal hij de plechtigheid op het choor kunnen vieren met Paschen, Kerstmis en het feest van den H. Servatius; zoo hij geen priester is, niet resideert of niet genegen is die plechtigheid te verrichten, zal zij gedaan worden door den deken; zoo hij of de deken op die dagen de plechtigheid verricht zal hij of de deken den officianten een ontbijt geven; 10e. de Proost zal ter kapittelvergadering opgeroepen worden, wanneer het zich handelt over het maken van nieuwe of veranderen der oude statuten en die bij algemeene stemmen van Proost en kapittel voorgesteld en vastgesteld worden; 11e. ook zal hij ter kapittelvergadering opgeroepen worden, wanneer beslist wordt over de bijeenvoeging van altaren of beneficiën ter beschikking staande van het kapittel, of de vervreemding der bezittingen dier altaren of beneficiën, alsook van de kerkfabriek en zullen die vereeniging van beneficiën en vervreemding dier bezittingen, wanneer zij gebeuren bij niet tegenwoordig zijn van

¹⁾ Deze waren ten getale van vier.

den Proost in de kapittelvergadering of bij afwezigheid van hem of zonder zijne wettige goedkeuring, van geen waarde zijn; 12e. de Proost zal ook ter kapittelvergadering opgeroepen worden, wanneer over belangrijke zaken gehandeld wordt, die betrekking hebben op de eer, de *utilitas aut gravamen* der kerk en het kapittel, of wanneer het de stad of de Christenheid betreft en in dergelijke gevallen zal de Deken of hij, die de vergadering oproept, tijdig den resideerenden Proost verwittigen ter vergadering te komen en zoo hij over die zaken een voorstel wil doen zal hij het kapittel van zijne komst kennis geven; voor de andere ter kapittelvergaderingen te behandelen zaken, zijn de kapittelheeren niet verplicht den Proost toe te laten, doch wanneer hij komt, zal hij de eerste plaats hebben en kan hij naar goedvinden voorstellen doen evenals om beurt de kanunniken over zaken, welke hun aanbelangen en daarover beslissen bij meerderheid van stemmen; 13e. de proost of bij zijne afwezigheid de viceproost zal een sleutel hebben *bonorum et munimentorum* der fabriek van de kerk en zal de deken en het kapittel een tweede sleutel hebben, welke sleutels evenwel verschillend moeten zijn; 14e. in het formulier van den eed door de kanunniken af te leggen zal weggelaten worden het zweren van geen gebruik te maken tegen de statuten van het kapittel van de indulten voor de residentie der kanunniken, zelfs bij *motu proprio* van Zijne Heilichheid toegestaan. De Deken heeft noch zelf noch met het kapittel eenig jurisdictie op den Proost; 15e. de deken heeft de zielzorg der kanunniken en van al de suppoosten van het kapittel, over wien de deken te samen met het kapittel de berechting en bestraffing heeft in kleine zaken en in die betreffende de zeden en tucht. waarvan evenwel geen appel op den Proost, tenzij de deken, vermaand door den Proost, geen gevolg daaraan geeft; in dergelijk geval kan de Proost tusschenbeide komen. Bij grootere misdrijven van den clerus behoort de bevoegdheid aan den resideerenden Proost, den deken en kapittel gezamenlijk. en kan de Proost alleen geen geestelijk persoon eenige straf opleggen; 16e. de deken en het kapittel gezamenlijk hebben het recht van aanstelling tot de beneficien en de beschikking over de opbrengsten der prebenden van de afwezige kapellanen en alles te doen wat rechtens en volgens gebruik behoort aan de kapittelen, die *jus archidiaconale* hebben; 17e. het huis van den Proost n.l. de proostdij zal de immuniteit genieten evenals

het huis van den deken en der kanunniken binnen het *claustrum* gelegen; 18e. de deken en kapittel beloven de bescheiden, die uit de archieven genomen zijn, waar of bij wien zij mochten gevonden worden, in het archief van het kapittel te zullen terugleggen; 19e. de Proost of zijn vice-proost zal van het kapittel bekomen een sleutel der open plaats tusschen de kerk en de school gelegen; 20e. de deken en kapittel zullen zorg dragen dat in ieder der zijkapellen een memoriale der stichting van de altaren op eene behoorlijk bord duidelijk en zichtbaar zal geschilderd worden; 21e. het kapittel of een zijner leden zal zich voor het vervolg niet mogen inlaten met de afkondiging der vrije markt, welke jaarlijks omstreeks het feest van den H. Servatius te Maastricht gehouden wordt, noch zich die afkondiging toeëigenen, en beletten, dat zij door den Proost gedaan worde: 22e. zoo in de toekomst in het protocol-register van het kapittel iets ingeschreven wordt, wat den Proost of den vice-proost betreft, zal hun op verlangen authentiek afschrift daarvan gegeven worden door den notaris van het kapittel; 23e. de Proost heeft verklaard af te zien van de aanspraken, welke hij vermeent te bezitten, op het derde deel der vruchten en opbrengsten van het tweede jaar der prebenden vacant door het overlijden van een kanunnik, welke besteed worden voor het gebruik der fabriek volgens de bepaling in 1301 door zijn voorganger in de proostdij. Guillielmus a Juliaco (van Gulick), gemaakt; ook zegt hij vaarwel aan zijne aanspraken op de baten der Maasbrug te Maastricht en van het *canon*, den deken en kapittel jaarlijks verschuldigd van hunne goederen en kerk te Echt door de abdis van de Munster-abdij te Roermond, insgelijks op de helft van de landerijen *Stuycklanden* geheeten en gelegen te Sepperen: 24e. de kapittelheeren zullen verplicht zijn den Proost onschadelijk te houden in geval wegens de inkomsten hunner landen, eenig geschil mocht ontstaan, welk geschil zij voor hun rekening dienen te nemen; dat zij diensvolgens aan alle processen vaarwel hebben gezegd zoowel aan die voor den Raad van Brabant en andere rechters, zoo gewone als gedelegeerde, gevoerd of nog hangende zijn en vergoeden zullen de onkosten diensvolgens gemaakt; 25e. zij beloven die overeenkomst ten allen tijde en in haar geheel te zullen nakomen, en noch zelf noch door anderen daartegen te zullen handelen en te dien einde vaarwel te zeggen aan elke uitzondering en alles wat tegen deze overeenkomst kan

aangevoerd of waardoor hare uitvoering en nakoming kan belet of vertraagd worden met name het *regulamentum* of provisioneel vonnis 16 Mei 1605 te Brussel geveld in zooverre het deze overeenkomst in den weg staat en zal voor alles ter nakoming der overeenkomst noodig zijn een vonnis van den Raad van Brabant, om hetwelk *petendam, audiendam et acceptandam* de beide partijen benoemd hebben hunne respectieve procuratoren aldaar, de meesters Cornelius de Pretere en Petrus van Cotthem; 26e. ten slotte wordt bepaald, dat, ten einde deze overeenkomst door de beide partijen en hare opvolgers ten volle en onherroepelijk zal nagekomen worden, de goedkeuring te vragen van den Paus en der hertogen van Brabant.

.. intervenientibus et mediantibus R. D. Henrico de Humyn Officiali Mechliniensi et prelatae ecclesiae canonico ad id specialiter rogato et clarissimo viro domino Joanne de Clermes advocato et substituto fiscalium in supremo concilio Mechliniensi.

Acta et conclusa sunt haec Mechliniae in domo reidentiae supradicti R. D. Praepositi tertia die Martii anno millesimo sexcentesimo undecimo.

Bij onderschrift werd bepaald, ten einde vertraging te voorkomen door den langdurigen tijd gevorderd voor het zenden van de overeenkomst naar Rome, de goedkeuring te vragen aan den Pauselijken Nuntius, die macht heeft van legatus de latere.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia ab anno 1600 ad 1644*, p. 3359; — Servatius Emondts, *Varia ... collectanea*, fol. 169 v., waar de datum is 3 Mei.

Onuitgegeven.

838. 1611 Maart 28.

In de kapittelvergadering van 28 Maart 1611 werd den kanunniken bij monde van den scholaster nauwkeurige voorlezing gedaan der punten van overeenkomst tusschen den Proost Veusels en de afgevaardigden van het kapittel 3 Maart te voren gemaakt en vraagt den aanwezigen om die zaak nauwkeurig te bestudeeren ten einde al of niet hunne goedkeuring te kunnen geven, waarover in eene volgende vergadering, welke op Woensdag na Zondag *Quasi modo*, zijnde 13 April, zal gehouden worden, met ernstig verzoek aan alle resideerende kanunniken die vergadering te willen bijwonen „*ad mature deli-*

berandum, consultandum ac suffragium suum dandum super approbatione dicte concordie et transactionis formularumque juramenti per dictos villicos et scabinos prestandi et quatenus uti videbitur expedire approbandum.

Luna vicesima octava Martii millesimi sexcentissimi undecimi ..

Afschrift op perkament door den notaris van het kapittel H. Lenssens op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia ab anno 1600 ad 1664*, pag. 3375 en 3385.

Onuitgegeven.

839. 1611 April 11.

In de buitengewone kapittelvergadering, gehouden Maandag 11 April na de metten, vroegen de kanunniken, dat nog eens voorlezing zou gedaan worden van de overeenkomst den 3en Maart te voren gesloten met den Proost en het eedsformulier der schouten en schepenen van hunne negen banken en nadat die voorlezing had plaats gehad, gaf de scholaster de redenen en motieven aan, welke tot die overeenkomst geleid hebben, welke het kapittel tot nut zal strekken en vraagt hun nogmaals rijpelijk na te denken over de goedkeuring daarvan en van de eedsformule en allen Woensdag a.s. op hetzelfde uur na de metten ter vergadering te komen ten einde hunne stem uit te brengen.

Luna undecima Aprilis 1611.

Afschrift op perkament door den notaris van het kapittel H. Lenssens op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas; — in *Diplomata Trajectensia ab anno 1600 ad 1664*, p. 3376 en 3386.

Onuitgegeven.

840. 1611 April 13.

Engelbertus Boonen S. Th. D. deken, Lucas a Tongheren¹⁾ cantor, Joannes a Kukulshem²⁾ kamerling en

¹⁾ Lucas a Thongeren, verkreeg 25 Mei 1590 de prebende van Georgius Wyshoefft en werd 13 Augustus 1604 tot cantor groot-zanger gekozen; hij maakte zijn testament 5 Juli 1622.

²⁾ Joannes van Kukulshem uit de diocces Munster, volgde 22 April 1561 Albertus Bockhorst als kanunnik op en werd 1575 tot scholaster gekozen, waardigheid, welke hij in 1596 neerlegde, en 12 Juli 1600 tot kamerling; in 1611 vierde hij zijn gouden feest; den 10den October van dat jaar stierf hij na eerst eene beurs voor drie jaren studie te Leuven gesticht te hebben ten behoeve der choralen van St. Servaaskerk.

sacristy-meester, Henricus Carolus Curtius³⁾ vice-proost, Joannes Hovelmans J. U. L. scholaster, Guilielmus Fexhius S. Th. L. en grootrekenmeester (*magnus computator*), Guilielmus Bommel aalmoezenier (*eleemosinarius*), Andreas Watzonius⁴⁾, Wynandus a Geldria rijproost voor de banken aan gene zijde der Maas, Joannes Best⁵⁾, Petrus Blanckenbiel⁶⁾, Joannes van den Ommeslaghe J. U. L., allen priester, en Gerardus Stoeters ab Inckevordt⁷⁾, Adamus Brockart⁸⁾, de tweede grootrekenmeester en Joannes Stevart⁹⁾, allen diaken alsmede

³⁾ Hendrik Karel Curtius, geboren te 's Bosch, deken van Eindhoven, werd 9 December 1580 tot kanunnik van St. Servaas aangenomen, maakte zijn testament 3 Augustus 1612 en overleed twee dagen daarna te Luik. Hij was broeder van Petrus Curtius, dien hij als vice-proost opvolgde.

⁴⁾ Andreas Watzonius werd in het bezit van zijne prebende, die hij 14 Juli 1605 bekomen had, bemoeilijkt en betwist door Hercules Floccinus, doch werd in het bezit daarvan bevestigd bij besluit van den Raad van Brabant; hij stierf in de maand Juni 1622.

⁵⁾ Jan Best van Dordrecht verkreeg bij pauselijke provisie bij permutatie 25 October 1605 de prebende en kanonikaat van Henricus Michaelis; hij was ook kanunnik der kerk van het H. Kruis te Luik en overleed 22 October 1615.

⁶⁾ Petrus Blanckebeyl van Calcar, kanunnik van St. Servaas sedert 12 Juni 1607, was van 1615 af in het bezit van het beneficie der H. Gertrudis in de kerk van Tongeren, bereikte een hoogen ouderdom en stierf 21 Jan. 1638.

⁷⁾ Gerard Stoeters (Stoeten) van Enckevooort verkreeg 20 Juni 1582 bij permutatie de prebende van Godefridus Stoters, werd in September 1593 gekozen tot rijproost voor de dorpen aan deze zijde der Maas gelegen, en in 1612 tot kamerling; in 1624 legde hij zijn prebende en kanonikaat neder en stierf in dat jaar den 23en Juni. Langen tijd was hij provisor van het Apostelshuis van Mierlo, gelegen in de Meyerij van 's Hertogenbosch.

⁸⁾ Adam Brocquart, kanunnik, benoemd 11 Juli 1587 ingevolge permutatie met Joannes van Eynatten, werd tot rijproost gekozen en 11 September 1618 tot kamerling, *camerarius*; 16 November 1638 vierde hij zijn gouden feest en overleed 27 Februari 1649.

⁹⁾ Joannes Stevart van Luik volgde Jan Xandrinck als kanunnik op 1 Juni 1607, maakte zijn testament 27 Juni 1609 en overleed 21 Augustus 1623; hij werd begraven in de kerk van St. Servaas in de kapel van den H. Bernardus.

Egidius Gilteau¹⁰⁾, Laurentius Meys¹¹⁾, Hubertus a Lapide¹²⁾ rijproost voor de banken aan deze zijde der Maas gelegen, Godefridus a Meydael¹³⁾, Renerus Meys, Guilielmus van Achelen en Hericus Marott, allen subdiaken, ter kapittelvergadering opgeroepen bij besluit van 28 Maart te voren, beraadslagen en besluiten over de overeenkomst 3 Maart te voren tot stand gekomen tusschen den Proost en hun afgevaardigden. Nadat door den scholaster de redenen, welke tot die overeenkomst hadden geleid, nog eens duidelijk den aanwezigen waren voorgehouden en medegedeeld, en de deken hun gevraagd had om hun gevoelen over de goedkeuring dier overeenkomst, waarover reeds tot drie keer was beraadslaagd, mede te deelen en nadat het voor en tegen alsmede de gevolgen der in die overeenkomst neergelegde bepalingen, nauwkeurig waren overwogen, keurden de aanwezigen ze goed en beloofden ze ook door hunne opvolgers te doen goedkeuren en nakomen. Ter goedkeuring werd zij door allen ondertekend en met het grootzegel van het kapittel bezegeld.

Datum et actum in dicto nostro capitulari loco decima tertia die mensis Aprilis anno a Nativitate Domini millesimo sexcentesimo undecimo.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia ab anno 1600 ad 1644*, p. 3370;

— Servatius Emondts, *Varia collectanea* ... fol. 167.

Onuitgegeven.

¹⁰⁾ Egidius Gilteau (Giltea) uit Luik verkreeg bij permutatie de prebende van Walter Fabricius, welke hij nederlegde en in het huwelijk trad.

¹¹⁾ Laurentius Meysz, zoon van Laurentius, burgemeester van Maastricht en van Mechtildis van Suetendael verkreeg 14 Augustus 1596 de prebende van Herman daell, die ze op hem geresigneerd had. Hij was broeder van Dionysius Meysz J. U. L., commissaris-instructeur en pensionaris van Maastricht, van Renier Meysz, deken van St. Servaaskapittel aldaar en van Servatius Meysz, kanunnik der kerk van den H. Martinus te Luik en voogd der baronnie Breust.

¹²⁾ Hubertus a Lapide (van den Steen), geboren te Luik, was proost van het kapittel van O. L. Vrouw te Brixem in Tyrol, verkreeg bij St. Servaas 10 Mei 1599 de prebende en kanunnikaat van Conrad Schets; hij overleed 24 Juli na drie dagen te voren zijn testament te hebben gemaakt.

¹³⁾ Godfried van Meydael van Bilsen, *magister artium*, verkreeg van den proost Willem Veusels eene provisie voor de prebende bij dat kapittel van Didacus a Campo, welke hij bekwam 26 Maart 1603. In 1621 verhief hij namens het kapittel het hof te Bilrevelt.

841. 1611 April 14.

Henricus Lenssens, *notarius publicus in Concilio Brabantiae admissus*, oorkondt, dat de kanunniken Gualterus de Resymont *magister fabricae* en Anthonius Thielens priesters, Andreas Liverloz J. U. L., Philippus Loets en Johannes Godefridi, subdiakenen, wegens ongesteldheid of eene andere reden niet hebben tegenwoordig kunnen zijn op de kapittelvergadering van 13 April, van wie Anthonius Thielens en Andreas Liverlo *valetudinarii* waren; dat hun den volgende dag zijnde 14 April voorlezing werd gedaan van de overeenkomst en dat zij na kennis genomen te hebben van haren inhoud en verdere gewenschte inlichtingen, hunne goedkeuring daaraan gegeven en ten teeken daarvan hunne handteekening gezet hebben bij die der overige kanunniken, zoodat al de kanunniken ze hebben goedgekeurd met uitzondering van kanunnik Balduinus de Bucq J. U. L., die met verlof van het kapittel op reis was.

[.. decima quarta die hujus mensis (nl.) Aprilis anno a Nativitate Domini millesimo sexcentesimo undecimo.]

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia ab anno 1600 ad 1664*, p. 3381; --- Servatius Emondts, *Varia collectanea ...* fol. 168.

Onuitgegeven.

842. 1161 April 20.

Albertus en Isabella Clara Eugenia infante van Spanje, aarts-hertogen van Oostenrijk, hertogen van Bourgondië, Lotharingen, Brabant, Limburg en Gelderland, graven van Habsburg enz. oorkonden, dat 20 April 1611 in den Raad van Brabant verschenen meester Cornelius de Pretere, procurator van dien Raad als gevolmachtigde van Guilielmus Veusels, J. U. D. proost van St. Servaas, en meester Zegherus De Ramaecker, ook procurator van dien Raad als gevolmachtigde van deken en kapittel van St. Servaas en gevraagd hebben om hunne *constituentes et principales condemnare* tot nakoming en uitvoering der overeenkomst gesloten tusschen voornoemden Proost en kapittel en daarvoor open brieven te verleen, dat, nadat gemelde overeenkomst en hare goedkeuring in dien raad was gelezen alsmede het formulier van den eed door de schouten en schepenen der banken van het kapittel af te leggen, zij die *litterae condemnationis* verleend hebben.

Datum in oppido nostro Bruxellensi vigesima die mensis Aprilis anno Domini millesimo sexcentesimo undecimo.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia ab anno 1600 ad 1664*, bl. 3359.
Onuitgegeven.

843. 1611 Mei 4.

Guido, aartsbisschop van Rhodes, en pauselijk legaat voor de Nederlanden, geeft zijn goedkeuring aan de overeenkomst 13 April te voren gesloten tusschen den proost van St. Servaas Guilielmus V e u s e l s J. U. D. eenerzijds en deken en kapittel anderzijds, welke laatsten hij onslaet van de kerkelijke straffen, welke zij belooopen mochten hebben.

Volgen de verschillende overeenkomsten (zie no. 836 enz.).

Datum Bruxellis Mechliniensis diocesis anno M.D.C.XI die quarta mensis Maii pontificatus pretacti sanctissimi Domini nostri Pape (Pauli quinti) anno sexto.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas. Zegel verloren.

Onuitgegeven.

844. 1611 Mei 11.

Albertus en Isabella Clara Eugenia infante van Spanje, aarts-herlogen van Oostenrijk, Hertogen van Bourgondië, Lotharingen, Brabant, Limburg, Luxemburg en Gelderland enz., willende voorzien in den vrede tusschen den Proost en het kapittel van St. Servaas en overwegende daarenboven *quod sublata de medio eorum materia et occasione ulterius dissentionis et litum, ipsi exponentes eorumque respective successores cum majori animarum tranquillitate divino cultui intendere potuerunt*, geven op hun verzoek voor hen en hunne opvolgers als hertogen van Brabant goedkeuring aan de overeenkomst tusschen genoemde partijen gesloten.

Datum in oppido nostro Bruxellensi undecima mensis Maii anno millesimo sexcentesimo undecimo.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.
Onuitgegeven.

845. 1612 Juli 24.

Op verzoek van den magistraat van Maastricht geven de aartshertogen vonnis tegen het kapittel van St. Servaas, waarbij hij de behandeling van het geschil tusschen deze beide, in han-

den geeft van afgevaardigden met name van de Commissarissen decisurs en heft op de uitvoering van het vonnis, dat het kapittel van den Raad van Brabant heeft verkregen.

Fait à Bruxelles sous le nom et cachet secret de leurs dits Altesses le 24 juillet l'an 1612.

Afschrift in: Diplomata Trajectensia ab anno 1600 ad 1664, pag. 3419. Onuitgegeven.

846. 1612 na Juli.

Deken en kapittel van St. Servaas richten een rekwes tot den Gouverneur van België om uitvoering te doen geven aan de brieven van cassatie door den Raad van Brabant uitgevaardigd tegen den magistraat van Maastricht ten hunnen behoeve.

In dat rekwes deelden de deken en kanunniken mede, dat zij van overoude tijden vrijdom hadden *de toutes accyses, impots et aultres charges et gabelles*, welke te Maastricht betaald worden, *et signament de la servoise et du vin qu'ils ont de besoing, auquel effect ils ont aussy une cave qu'est francq et libre*; dat niettegenstaande toen zij in Juni 1610 van zekeren Otto van Ophoven, burger en inwoner van Maastricht, zes stukken *vin claire* gekocht hadden, de magistraat van Ophoven verboden had deze te laten volgen en beslag daarop had gelegd; dat zij daarenboven uit Luik hun tiendwijn der maand Juli hadden doen komen en daarna twee tonnen of *pièces de vin* van uit Frankrijk, van welke laatste eene ton zonder beletsel of moeilijkheid in hun kelder was gekomen, terwijl de andere op weg naar hun kelder, door eenige van de magistraat opgemerkt werden, die ze naar de „Lanscroon” deden vervoeren, waar ze tot heden nog berusten, hetgeen insgelijks het geval is geweest met zeven amen, welke zij gekocht hadden van Gerart Lincens, koopman te Keulen; dat de magistraat geweigerd had ze te laten volgen, hoewel zij voldoende borgstelling hadden gegeven om den accijns te betalen, zoodra zou blijken, dat zij daartoe verplicht waren, doch deze vorderde de betaling van den accijns, verwijzende naar een reglement door de stedelijke regeering gemaakt, volgens hetwelk van de van vreemdelingen of van burgers der stad gekochte wijnen accijns moet worden betaald en dat hun vrijdom van accijns, nl. van het kapittel alleen gold den wijn van eigen gewas; dat zij, ten einde hunne rechten te handhaven, zich gewend hadden tot den Raad van Brabant met verzoek om *lettres de cassation* tegen gemelde handeling

van den magistraat; dat deze daaraan geen gevolg had gegeven niettegenstaande meerdere bevelen en hij eertijds den Raad van Brabant als bevoegd rechter in dergelijke gevallen erkend had, zooals in 1548 en sedert dat jaar hun dergelijke brieven *en forme deue et accoustumé* verleend zijn geworden; dat in plaats van zich te onderwerpen de magistraat zich gewend had tot zijn Alteze sérenissime en van hem par *leurs abusives remonstrances* had weten te bekomen acte van 24 Juli 1612, waarbij uitstel van uitvoering dier cassatiebrieven werd verleend, totdat die van de magistraat aan de Commissarissen met name den raadsheer *M a l c o t e* en de fiscaal *M a e l*, die door zijne Alteze naar Maastricht zullen worden gezonden, de redenen hunner weigering zullen hebben medege-deeld en nadat deze vernomen zullen hebben, welke in deze de rechten zijn der beide souvereinen om dan die Commissarissen, zijn Alleze een behoorlijke beslissing nemen kan; dat intusschen zij hun wijn kunnen nemen *en baullant caution reséante* volgens welk acte zij tevreden zouden zijn om *derechief* goede en voldoende borgstelling voor het geval, dat door zijn Alteze zou zijn verklaard, dat zij, nl. de deken en kapittel geen vrijdom genieten maar verplicht zijn den accijns te betalen; dat zij evenwel hun wijn hebben weten los te krijgen, te meer daar die van den magistraat zich niet tevreden hadden gesteld met de gegeven waarborg, maar de betaling van den accijns eischten; dat zij aan zijn Alteze verzoeken, dat hij *soit ferme en ostant ladite surcéance* „de permettre que les dites lettres de cassation soyent mises à leur deue exemption et exploicties à l'effect que les ordonnances y comprises soyent accomplies.

Afschrift in: Ms. fonds latins, n°. 10180, fol. 335.

Onuitgegeven.

847. 1612 na Juli.

De Raad van Brabant gezien .. „qu'il est tout notoire que tant ceux du chappitre de ladite église (nl. van St. Servaas), que les officiers, ministres et suppots d'icelluy de tout temps sont este francys et exempts des assizes, impositions et gabelles de la dite ville et ce en vertu de divers claus et expres privilèges leur concedez tant par les empereurs que ducqs de Brabant ..” adviseert den Gouverneur der Nederlanden, tot wie als hun *patrons et protecteur* hunner kerk, de kanunniken van St. Servaas zich gewend hebben, om den magistraat der stad te be-

velen om onmiddellijk *relaxer et restituer les vins appartenans audit chappitre ensemble le bray et pharinc de leurs brasseurs et bolengiers*, welke de magistraat in beslag had genomen om hen te dwingen accijns en belasting daarvan te betalen.

Ongedagteekend.

Afschrift in: Ms. fonds Latins, n°. 10180, fol. 343.

Onuitgegeven.

848. 1612 Augustus 11.

Albertus en Isabella Clara Eugenia, aartshertogen van Oostenrijk, hertogen van Bourgondië, Lotharingen, Brabant, Limburg enz. oorkonden, dat hun *cher et féal messire Guillaume Veuvels*, proost van St. Servaas, zich bij rekwest bij hen beklagd heeft, *qu'il serait impossible de tenir bon ordre ou règlement* in de kerk van St. Servaas om reden sedert eenige jaren in tegenstelling van de ordonnantie van Keizer Karel V van 12 Juni 1517¹⁾ meerdere personen *de nulle qualité, ignobles, indoctz et sans aucun degré .. par changes, transport et voyes illicites qui sy pratiquent et se confirment à Rome* benoemd zijn, die er een beneficie bekomen *par où un collège de fondation impériale et vénérable par son antiquité (pour avoir été fondé lan cent et un après la Nativité de nostre Seigneur par Saint-Materne disciple de Saint-Pierre) y vient de perdre beaucoup de son ancien lustre et splendeur en laquelle il aurait continué jusques à ce que par les concordats d'Allemagne la collation alternative des prebendes dudit colège a esté attribué au Pape, dont auparavant le prevost seul étoit collateur*, welke laatste *jurait aux princes et seigneurs de ladite église .. de ne conférer les prébendes venans à vaquer en ladite église, sinon à des personnes idoines et qualifiées, si comme nobles, graduées et naturels du pays*; dat hy hen *pour le retablissement et meilleur direction des affaires d'icelle église, mesmement à fin que le service divin y fut digne-ment exercé par personnes idiones et bien qualifiées* verzocht heeft om de ordonnantie op dat stuk van Keizer Karel V te hernieuwen en te bekrachtigen; dat zij, na ingewonnen advies van den kanselier en den Raad van Brabant *de grace espéciale* bij dezen die ordonnantie goedkeuren, aanvaarden en bevestigen en willen dat ze ten volle en in alle punten nagekomen worde en den voorzitter en leden van hun privaten en grooten Raad alsmede

¹⁾ Die ordonnantie (zie n°.) is in haar geheel in het stuk opgenomen.

den kanselier en leden van den Raad van Brabant en alle rechterlijke personen, die daartoe bevoegdheid hebben, gelasten toe te zien, dat deze ordonnantie nagekomen worde.

Donné en nostre ville de Bruxelles l'onzieme jour du mois d'Aoust l'an de grace mil six centz et douze.

Afschrift gecollationneerd door den notaris M. van de Maer in Ms. fonds latins, n°. 10178, *litter. imper.*, fol. 19 v.

Onuitgegeven.

849. 1613 December 14.

Acte van Henrick L e n s s e n, openbaar notaris van den Raad van Brabant *geadmitteert*, meldend, dat Johan H o v e l m a n s scholaster, Guilielmus F e x h i u s, Guilielmus v a n B e m m e l, Wynant v a n G e l d r e, Peter B l a n c k e b i e l, Johan v a n d e n O m m e s l a g h e en Henrick v a n H u m y n, kanunniken van St. Servaas als gevolmachtigden van het kapittel met jonker Johan Wilhelm v a n F l o d r o p, vrijheer van Leuth, Meeswyck en Eysden, eene minnelijke schikking en overeenkomst hebben aangegaan in een geschil langen tijd gehangen hebbend en gevoerd voor den Officiaal van Luik en zijn gesubdeleerde, daarna voor dien van Keulen en ten laatste voor den abt van de H. Gertrudis te Leuven over eene erfpacht van drie mudden rogge achterstallig sedert 1578; dat daarbij bepaald is:

1°. dat de heer van Leuth met het feest van O. L. Vrouw Lichtmis e. k. op den *spycker* of zolder der heeren van St. Servaas leveren zal 18 mudden rogge en 15 mudden rogge in geld, het vat berekend tegen 20 brab. stuivers, gangbaar te Maastricht en met het feest van den H. Andreas (30 November) 15 mudden rogge en drie mudden rogge van den pacht van het jaar en 15 mudden rogge in geld tegen 20 stuivers het vat als voren; dat daartegen deken en kapittel van St. Servaas den heer van Leuth de verdere resteerende achterstallen zullen kwijt schelden onder beding dat de heer van Leuth en zijne erfgenamen regelmatig den verschuldigden pacht op den *spycker* van het kapittel leveren zullen, zulks onder verband van zijn persoon en van zijne goederen in Brabant gelegen en dat hij zal afzien van appel van het vonnis gewezen door den abt van de H. Gertrudis voornoemd en verdere processen en voor kosten der gevoerde processen eens betalen zal honderd rijksdaalders en dat de heeren van St. Servaas zullen afzien van verdere proceduren en eisch van proceskosten; dat genoemde en verdere processen,

questien ende calampnien tusschen de beide partijen om gemelde reden gerezen zullen *syn ende blyven doet ende te niette*; dat beide partijen beloofd hebben deze overeenkomst te houden en na te komen, zonder daartegen in of buiten rechten iets te doen of te ondernemen, waartoe zij hunne bezittingen tot pand stellen, en ten slotte Peter C o t t h e m, Nicolaes v a n A v o r t, Nicasius d e P r e t e r e en Lambrecht O u w e r c x, procureurs van den Raad van Brabant opgedragen hebben hen te laten *condemneeren in donderhoudenisse ende volvueren van alle ende een yegelycke puncten ende conditien hier vooren verhaelt.*¹⁾

.. aldaer by ende aen wesende heer Wilhelm B i e s m a n s, priester ende capellaen der kercke van Sint-Servaes voerscreven ende meester Nicolaes N y s m a n s, licentiaal in beyde rechten als geloeffwaardighe getuyghen hier tou specialycken geroepen ende gebeden.

Op heden vierthienden dach des maents van December int jaer ons Heeren duysent sesshondert ende derthien ..

Onuitgegeven.

850. 1613 December 16.

De deken en kapittel van St. Servaas geven hunne goedkeuring aan de overeenkomst 13 December te voren gesloten met Gerardt v a n G a n g e l t, rentmeester van den heer van Leuth, door hunne afgevaardigden en wijzen Peter C o t t h e m en de andere procureurs van den Raad van Brabant aan om van hunentwege te verschijnen voor den kanselier en andere leden van Brabant ten einde zich *mede te laeten condempneren in donderhoudenisse ende volvueringhe van alle ende een yegelycke poincten ende conditien by den voerscreven accort ende transactie hiervoren verhaelt.*

Gedaen ende gegeven inden voerscreven capittle den XVI Decembris 1613.

Afschrift in: *Registrum actuum capitularium et conclusionum ...* tom. IV, fol. 110.

Onuitgegeven.

851. 1613 December 17.

Minnelijke schikking in een langdurig geschil tusschen deken en kapittel van St. Servaas eenerzijds en de kapellanen dier

¹⁾ De overeenkomst werd 16 December door den heer van Luith goedgekeurd en bekrachtigd.

kerk anderzijds over het genieten van het derde gedeelte der opbrengsten, zoo in granen als in geld, van de bij die kerk gestichte jaargetijden. De deken en het kapittel hadden daartoe benoemd hunne medekanunniken: Lucas a Tongeren cantor Joannes Hovelmans scholaster, Guilielmus Fexhius, Guilielmus de Bommel, Wynandus a Geldria, Joannes van den Ommeslaghe, Petrus Blanckebiel en Henricus de Humyn; de kapellanen hunne medebroeders: Joannes Hesius meester der broederschap van kapellanen, Conrardus Salm, Hubertus Amerix¹⁾, Casparus Nagels²⁾, Servatius Landen³⁾ en Godefridus Meyssen.

Na meerdere bijeenkomsten gehouden te hebben kwamen zij tot de volgende overeenkomst:

1°. De kapellanen en hunne opvolgers zullen in de toekomst beuren het derde deel der gelden en granen, gegeven, hetzij bij legaat, stichting of anderszins voor jaargetijden, vigilien en commemoraties, zooals die tot den dag van heden bevonden worden door de kapellanen gebeurd te zijn, alsook van die, welke in de toekomst voor die diensten den kapellanen zullen gegeven of gelegateerd worden bij testament, codicil of andersints, welke jaargetijden het vaststaat, dat voorheen geheeten worden *anniversaria conditionata seu decreto* van den deken Petrus de Molendino J. U. D. en van Adamus de Papenhoven, kanunnik van St. Paulus te Luik van 12 October 1451 tusschen het kapittel en de kapellanen gesloten;

2°. Aangezien het kapittel voor 1563 en enkele volgende jaren den kapellanen, die 's Zondags en op hooge feestdagen den

¹⁾ Hubertus Amerix, geboren te Thiemen, verkreeg bij de broederschap van kapellanen de plaats van Jacob Regis, die 16 December 1586 te Rome was overleden; hij was meester van het gasthuis van het kapittel en stierf in 1625.

²⁾ Caspar Nagels werd lid der broederschap van kapellanen in 1588 na den dood van Thomas Hamont, die tevens kanunnik was van het kapittel van O. L. Vrouw te Maastricht; hij werd gekozen tot *vicarius* en *evangelarius* van het kapittel, welke laatste bediening hij 12 September 1617 nederlegde; hij overleed 12 Maart 1648 na in 1640 zijn gouden feest als lid der broederschap te hebben gevierd.

³⁾ Servatius Landen, geboren te Maastricht, priester, verkreeg bij St. Servaaskapittel het beneficium ter eere van de H.H. Jacobus en Mauritius. In Mei 1603 werd hij gekozen tot lid der broederschap van kapellanen na den dood van Walterus Meyers; hij overleed 4 December 1629.

dienst op het hooge priesterchoor medemaken, toegezegd 95 gulden per jaar en daarvoor zekere renten toegewezen heeft, nl. 48 gulden te Meer, 45 te Sepperen en 12 te Coninxheim, zullen den kapellanen voor het vervolg, opdat zij die diensten zullen bijwonen *ad ecclesie honorem et decorem populique aedificationem* in de plaats daarvan gegeven worden; eene rente van 35 gulden uit goederen in het dorp en heerlijkheid Sepperen, eene van 12 gulden uit goederen te Coninxheim, en in de plaats der 48 gulden gevestigd op goederen te Heer, die eenige jaren geleden zijn afgekocht *seu dequitati* eene dergelijke rente uit eene meerdere van 62 gulden en 10 stuivers door Leonardus de Bruysterbosch uit zijne goederen te Vleytingen, Laaffelt en Heese geschonken, welke renten zij moeten laten innen door hunnen rentmeester of diens plaatsvervanger en inschrijven in hun register en verdeelen onder hunne leden, die op gemelde dagen de genoemde diensten hebben bijgewoond. Zoo door vermindering der waarde van het onderpand deze laatste rente niet meer voldoende zal zijn, zullen de deken en het kapittel in de plaats eene voldoende rente vestigen op vaste onderpanden.

°. Zooals gebruikelijk is zal de cellerarius van het kapittel jaarlijks den kapellanen uit den graanzolder van het kapittel leveren 5-3-2-0 tarwe voor weggen met de restrictie evenwel dat die verdeeld zullen worden volgens oud gebruik tusschen de kapellanen, de *chorisocii* en roededragers en dat het aandeel der afwezigen zal ingeschreven worden in het presentieregister der kapellanen of zooals deze zullen bepalen, mits goedkeuring door deken en kapittel.

4°. De deken en kapittel zullen jaarlijks met het feest van den H. Andreas door hun cellerarius den kapellanen doen leveren eene rente van 6 vaten tarwe gevestigd op 15 roeden land. *Borchlanden* geheeten en gelegen in het dorp en heerlijkheid Sichen luidens schepenbrief van 1470 en zullen zij hunnen cellerarius jaarlijks daartoe opdracht geven.

5°. Wat betreft de terugvordering der gelden eertijds door de kapellanen, den deken en het kapittel betaald ten bedrage van 600 gulden brabantse munt *pro sedandis militibus tam germanis quam hispanis in presidio hujus oppidi tunc temporis existentibus*, hoewel de deken en kapittel van oordeel zijn niet verplicht te zijn deze terug te betalen, aangezien die gelden besteed

zijn tot ontlasting en ontheffing zoowel van de kapellanen en hunne huizen et *comminata violentia invasione dictorum militum*, als van de claustrale huizen der kanunniken en bijgevolg betaald zijn zoo voor het aandeel der kapellanen als der kanunniken, van welke som tot heden nog geen obool van den Koning is terug ontvangen, dat zij beloven ze, zoodra zij van dezen zullen ontvangen zijn, te zullen terugbetalen.

6°. Ten behoeve van vrome stichtingen werden den kapellanen 300 brabantse gulden toegezegd, welke zij zoo spoedig mogelijk voor jaargetijden en andere zullen aanwenden en deken en kapittel berichten.

7°. De kapellanen zeggen vaarwel op de achterstallen der 5 mudden en drie vaten tarwe en 6 vaten rogge, alsook van genoemde marken, als der 95 brab. gulden en de interest daarvan; waartoe het kapittel om meerder opgegeven redenen zich niet verplicht acht, doch zullen bij kapittels besluit de *canones* van die posten en renten voor het jaar 1612 worden toegestaan.

Acta et conclusa sunt hec in predicto loco capitulari die decima septima mensis Decembris anno Domini millesimo sexcentesimo decimo tertio.

Afschrift in: *Variorum*, tom. VIII, p. 584 en *Varia collectanea*, fol. 231 v.

Onuitgegeven.

852. 1614 Februari 6.

De aartshertogen geven toestemming aan deken en kapittel van St. Servaas om bij de pastorijen van St. Jan en van de H. Mathias te Maastricht eene prebende hunner kerk te voegen.

De deken en kapittel hadden hunne Hoogheden medegedeeld, dat te Maastricht twee parochiën zijn te weten die van St. Johan en die van St. Matthieu, beide dependent hunner kerk, en waarvan zij de *vicaires et pasteurs* benoemen; dat evenwel het verlangen bestond om te hebben *hommes doctes en theologie soit docteur ou du moins licencié pour obvier au danger des ames en une ville si proche aux lieux hérétiques, mais sont en peine d'en recouvrer qui voudroient entreprendre la charge, ne fut que les dites églises fussent mieux dotées*; dat zij voornemens waren aan den Paus de inlijving van twee prebenden bij genoemde kerken te vragen, doch dat zij daartoe toestemming moesten hebben van zijne Hoogheid „comme patron de ladite eglise” en van den proost

collateur ordinaire, die daartoe reeds toestemming had gegeven.

Faict à Bruxelles sous le nom et cachet secret de leurs dites
altesces le VI jour du mois de febvrier l'an XVIe quatorze.

Afschrift in: Cartularium I. a. *episcopatia*, fol. 82.

Onuitgegeven.

853. 1615 October 7.

Op verzoek van den magistraat van Maastricht geeft paus Paulus V toestemming om de kapel van den H. Georgius, gelegen aldaar in de St. Jorisstraat, thans de Groote Staat, te profaneeren en af te breken en ter plaatse een kruisbeeld met beeld van den H. Georgius als aandenken op te richten. Met de uitvoering belast hij den Officiaal van Luik.

De Paus verleent dit na in overweging te hebben genomen, „quod alias in partibus belgicis et precipue in predicto oppido (nl. Maastricht) bellis et intestinis tumultibus durantibus ac longo temporis tractu et quotidiano maximo transitu populi per principalem et publicam ejusdem oppidi plateam aliisque illius edificii defectibus sine cura capella sancti Georgii in dicta platea sita, cujus fructus nulli sunt et si aliqui extant, a quibus occupentur ignoratur, paulatim collapsa et conquassata fuit, ita ut pro illa reficienda nullum adsit remedium, nisi ab illius fundamentis tota illius structura erigatur et in dicta capella nullo unquam tempore aliquod beneficium curatum, sed tantum duo aut tria perpetua simplicia beneficia ecclesiastica, quorum cujuslibet fructus redditus et proventus viginti quatuor ducatorum auri de camera non excedunt fundata comperiatur illorumque possessores missas, quas eorum occasione celebrare tenentur, in aliis ecclesiis absque licentia tamen et seu permissione ordinarii et sic de facto celebrent”. De magistraat had in zijn rekwes als motieven aangevoerd „ruine ipsius capelle sub choro ecclesie ordinis fratrum Predicatorum sancti Dominici predicti oppidi existentis, illius prospectui et decoro plurimum noceat ac etiam prope collegiatam sancti Servatii et monialium Albarum¹⁾ nuncupata-

¹⁾ Het klooster en kerk der Wittevrouwen was gelegen aan het Vrythof aan de noordzijde ter plaatse waar thans zich bevinden het Gemeentelijk museum, het politie-bureau de bureaux van den gemeente-ontvanger, alsmede het archief en de bibliotheek der gemeente.

rum ac sancti Spiritus²⁾ ejusdem oppidi ecclesias existent et proinde si predicta capella conficeretur, non esset divino et populi catholici servitio profutura nullusque pro ea restauranda, illius usu, necessitate et utilitate cessantibus, contribuere velit ac locus in quo eadem capella sita existit, tansitui platee hujusmodi valde necessarius sit, necnon ob frequentiam et strepitum in illa divina vix celebrare possint officia ipseque locus jam a quadraginta annis citra ob vigiliis militum ac alia opera publica pro derelicto et prophano habitus fuerit necnon dicta capella sine tecto, fenestris, altaribus etiam absque ulla capelle aut loci sacri specie remanserit....”

Datum Tuscule anno Incarnationis dominice millesimo sexcentesimo decimo quinto, nonis octobris pontificatus nostri anno undecimo.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, ms. fonds latins, n°. 9312 met bulla aan hennepkoord.

Onuitgegeven.

854. 1617 Maart 18.

De aartshertogen Albert en Isabella in hunnen raad van Brabant bepalen in een geschil tusschen het kapittel van St. Servaas en de regeering van Maastricht betreffende den wijnkelder van eerstgenoemd, *by provisie*, totdat die zaak anders zal geregeld worden, dat eerstgenoemd jaarlijks in zijn kelder zal mogen *kelderen ende inlegghen* veertig voeders Rijsche of Spaansche of het dubbel Fransche wijn of *andere cleyne cortte wynen* en alzo twee amen van deze *kleyne cortte wynen* voor eene aam Fransche of Spaansche wijn. Daarbij werden de volgende voorwaarden gesteld:

„In den eersten sullen hunnen voorschreven wynkelder houden ten gewoenlycke plaetsen inden bybanck (sic) van den capittle ende aldaer alle wynen totten voirschreven quantiteyt moogen kelderen ende uytleeveren tusschen hen ende hunne suppoosten sonder last van accynsen.

Item soo verre imant van hen liede begeerde in te legghen wynen a part in synen kelder metter aemen, halve aemen of vierendeelen, sal hetselve moogen doen, mits dat de quantitydt

²⁾ Deze kerk of liever kapel behoorde bij het gasthuis van den H. Geest, dat gelegen was in de Groote Staat, waar thans het kleederenmagazijn Wolf en Herzdahl zich bevindt.

van sulcke ingelegde wynen sal strecken in diminutie of afschaffinge van den voorschreven jaerlyxen taxt.

Item en sullen die vanden voorschreven capittle den selven taxt niet mooghen excedeeren, ende ingevalle in het eynde van het jaer eenighe wynen overen, sullen die gereeckent worden in afcortinge van den taxt van den volgenden jaere ende sal ten eynde van den jaer den vont van wynen van den voorschreven kelder by die van de stadt moghen gehaelt worden om de overende quantiteyt te weeten.

Ende telcken als die van de voorschreven capittle sullen doen eenige nieuwe provisie van wynen, sullen gehouden syn hetselve aen te geven ende te doen optrecken by den controleur vanden wynaccyns op de verbeurte van de voorschreven wynen, daer af een derde deel sal bekeert worden tot behoef van hunne voorscheeve Hoogheeden, een ander derde tot behoef van de stadt en het resteerende voor den aenbrenger.

Item om te verhoeden alle frauden ende bedrogh, die souden mooghen geschieden in prejuditie van de wynaccynse der voorschreve stadt Maestricht, wort den voorschreeve capittle geordonneert een inganck van den voorschreven kelder te doen maeke op de opene straete.

Ende en sal niemant, wie hy zy, eenighe wynen met potten, cruycken of andersints uyt den voorschreeve kelder mooghen haelen of doen haelen dan door den voorschreven inganck comende op de straete.

Tot welcken eynde ende om hetselve pointelyck naer te volgen sullen die van de voorschrevene capittel gehouden syn alle andere inganghen, uytganghen ende deuren van de voorschreve kelder, uytkomende van buyten den pandt van de kercke of elders, gesloeten te houden ende de sleutels daer af stellen in handen van imant van den voorschreven capittel, den welcken sal eedt doen deselve sleutels van hem niet te doen, nogh de voorschreeve deuren te laeten openen dan om eenighe wynen met voeder, stucken of andere vaeten te kelderen, in of uyt te doen, op peene soe verre contrartie wort gedaen, telcken te verbeuren vyf en twintigh Rynsgulden boven de verbeurte van de wynen, te bekeeren als boven.

Ende opdat goede toesicht worde genoemen, dat geene andere persoonen als die van de voorschreven capittle ende suppoosten in den voorschreven kelder eenighe wynen met potten.

cruycken of andersins en haelen of doen haelen, sullen die van de voorschreve stadt aldaer mooghen doen stellen eene of meer waghers voor de deuren, uytganghen ende inganghen van de voorschreven kelder, oock op de jurisdictie van de voorschreve capittel en de wynen den contraventeurs afnemen ende daerboven hun afheyschen ende doen betaelen eene amende van 26 Rynsgulden te keeren als vooren.

Dien en sullen de voorschreeve waghten geene aantastinghe moghen doen van alsulcke contraventeurs hunne potten ende kannen, dan naer dien sy sullen syn buyten den byvanck ende jurisdictie van voorschreve kercke ende capittel van Sint Servaes.

Item en sullen die van den voorschreve capittel of hunne suppoosten hunne naemen aen niemant anders mooghen leenen om in den voorschreven kelder wijnen met potten of cruyccken te haelen op peene van te verbeuren den voorschreven wyn, ende daerenboven eene amende van 26 rynsgulden telkens als sy bevonden sullen worden contrarie gedaen te hebben, te bekeeren als voren.

Sullen oock den kelderweerder en syne dienaeren ofte assistenten schuldigh syn recht te doen in handen van voorschreeve Heeren van het capittel ter presentie van de gedeputeerde der voorschreve stadt, dat sy aen niemant anders in dese ordonnantie niet begrepen, geene wynen en sullen tappen op verbeurte van 50 gulden telcken ryse als bevonden sal worden met hunne weete contrarie geschiet te syn, te appliceeren als vooren.

Ende sal den voorschreve kelder weerder naer de neeghen uren avonts geene wynen mooghen uyttappen van Bamus tot Paesschen noch oock naer der thien uren van Paeschen tot Bamus.¹⁾

Gelyck oock denselven kelder weerder, syne dienaeren ofte assistenten ter geendertydt en sullen mooghen gedooghen noch toe te laeten eenighe gelaeghen of setten van welcke in den voorschreve kelder of byvanck van dien op de verbeurte van vyf en twintigh rynsgulden te bekeeren als vooren, telcken reyse dat contrarie bevonden sal worden.”

¹⁾ Bamus: hier is wellicht bedoeld: *Bamisse, Bavenmisse*, St. Bavo, wiens feest op 1 October valt.

Aldus gedaen inden voorschreven raedt van Brabant den 18 Maert 1617.

Henricus Lenssens,
notaris publicus in den Raedt van Brabant
geadmitteert.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia ab anno 1600 ad annum 1664*,
p. 3501.

Onuitgegeven.

855. 1617 April 17.

Op verzoek van deken en kapittel van St. Servaas .. *dilectorum filiorum capituli insignis collegiate ecclesie sedi apostelice immediate subjecti sancti Servatii oppidi Trajectensis Leodiensis diocesis* alsmede van Paulus P a u m e n rector der parochiekerk van den H. Matthias en van Petrus T o e l e n, rector der parochiekerk van den H. Johannes den Dooper aldaar, beiden licentiaat in de H. Godgeleerdheid, vereenigt Paus Paulus V met de pastorieën dier beide kerken eene prebende en kanonikaat bij voornoemd kapittel.

In hun rekwest deelen de deken en kapittel alsmede de beide rectoren mede, dat de vergeving der pastoraten dier beide parochiën van oudsher behoord heeft aan deken en kapittel voornoemd, welke parochiën uitgestrekt zijn en verspreid liggen en dat voor het beheer en de zielzorg de rectoren genoodzaakt zijn de hulp in te roepen van meerdere kapellanen; dat de inkomsten jaarlyks de som van 24 gouden ducaten *de camera* niet te boven gaan en ternauwernood voldoende zijn voor het onderhoud van den rector en verdere uitgaven; dat de rectoren dikwijls genoodzaakt zijn den parochianen *qui pro majori parte tenuis fortune et pauperes existunt propter miserabilem illorum statum et conditionem*, de verschuldigde rechten kwijt te schelden en zelfs hen bij te staan met hunne aalmoezen; dat diensvolgens de een of ander rector, een man overigens *pietale et doctrina insignis*, er aan dacht ontslag te nemen uit het ministerie, hetgeen nadeelige gevolgen zou hebben voor het zielenheil der parochianen, die van alle kanten door kettersche dwalingen omringd zijn; dat kort geleden de Proost van het kapittel twee te zijner vergeving opgevallen prebenden aan de beide rectoren Petrus en Paulus gegeven heeft met het doel, dat hun *de competenti sustentatione provisum esset atque in ministerio dictarum parochialium ecclesiarum pergerent*; dat zij daarom het verzoek tot

Zijne Heiligheid gericht hebben, welk verzoek gesteund werd door de aartshertogen Albert en Isabella, om die beide prebenden voor altijd te bestemmen voor het onderhoud dier beide rectoren en hunne opvolgers en voor verder hulpbetoon en uitgaven hunner parochie.

Bij de toestemming en inwilliging van dat verzoek stelde de Paus de voorwaarde, dat de rectoren den graad van *magister* of tenminste van Licentiaat in de H. Godgeleerdheid moeten bezitten en ten minste vijf achtereenvolgende jaren die wetenschap aan eene universiteit hebben gestudeerd, dat zij van goed gedrag en zeden moeten zijn, goed onderricht en boven de dertig jaren, zelf hunne parochiekerk bedienen, er het Woord Gods verkondigen, de H.H. Sacramenten toedienen en bij de kerk wonen . . . *ac apud ipsas parochiales ecclesias residere et in domiciliis rectoralibus pernoctare domiciliumque in eis fovere* . . . en waar noodig de hulp inroepen van kapellanen; zoo een daarin te kort schiet zal hij door deken en kapittel, na drievoudige vermaning met het verlies zijner inkomsten bedreigd en deze zelfs hem ontnomen worden; wanneer de parochiale bediening het hem niet belet, zal hij op het choor der St. Servaaskerk met de overige kanunniken de diensten bijwonen, alwaar hem een koorbank zal aangewezen zijn, en stem in het kapittel en verdere aangelegenheden en zal bij processies en bij openbare of private handelingen van het kapittel na de andere kanunniken de plaats hebben, en zal hij bij wettige verhindering om de diensten op het choor enz. bij te wonen toch de vruchten genieten evenals de aanwezige kanunniken.

Datum Rome apud sanctum Mariam majorem anno Incarnationis dominice millesimo sexcentesimo decimo septimo, quinto decimo kalendas Maii, pontificatus nostri anno duodecimo.

Afschrift in: *Cartularium I. a. Pontificatia*, fol. 80 v.; — *Diplomata Trajectensia ab anno 1600 ad 1664*, p. 3509; — *Varia collectanea* ... fol. 157 v.

Onuitgegeven.

856. 1617 Juli 21.

Egidius Glen, kanunnik en officiaal van Luik, na eerst zich, onder eed van belanghebbende overtuigd te hebben van de waarheid van hetgeen medegedeeld wordt in de bul van Paus Paulus V van 17 April 1617 geeft uitvoering daarvan (zie vorig regest).

.. presentibus ibidem dominis Hermanno B e x, notario .. nostro et Guilielmo S l u i s, clerico Leodiensi testibus ad premissis rogatis.

Datum Leodii in edibus nostris sub anno Domini millesimo sexcentesimo decimo septimo mensis Julii die vigesima prima.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia ab anno 1600 ad 1664*, pag. 3517.

Onuitgegeven.

857. 1617 October 2.

Comme ainsi soit qu'à raison des arrests et saisissements par ordonnance et commandement de Messieurs du Magistrat d'allors et par les sergents de la haulte justice de ceste ville interposés et faicts sur les vins appartenants à Messieurs du chapitre de Saint-Servais et par les dits du Magistrats vendus, ils ayent esté longteîms différent et proces, comme aussy sur certaines ordonnances ou Raedtsverdraghen, qui auroyent esté données par les dits de la ville en prejudice de leurs immunité et privilège de leur franche cave, tant pour eulx que pour leurs supots," waarom zij en ten einde te bekomen opheffing van het beslag op hunne wijnen en terugbetaling der groote uitgaven welke zij verplicht waren te doen van de aartshertogen brieven *cassatoires* tegen de magistraat gevraagd en 19 December 1616 bekomen hebben. Om evenwel geene uitvoering dezer brieven te doen geven „ce que pouldroit causer plus grande aigreur" tusschen hen en de stad en ten einde „restablir et desormais entretenir bonne et ferme amitié par ensemble" hebben zij na gehouden conferentiën en beraadslagingen en door tusschenkomst van messire Claude de Lannoy ¹⁾, seigneur de la Mottrie, gouverneur surintendant van Maastricht, de volgende overeenkomst gesloten: die van de stad zullen voor de in beslag genomen wijnen en de gedane proceskosten onmiddellijk aan het kapittel van St. Servaas of zijn gevolmachtigde betalen twaalfhonderd Brabantsche gulden; wat betreft de voormelde besluiten of raadsverdragen, verklaren die van de magistraat

¹⁾ Claudius de Lannoy, graaf de la Mottrie, baron van Clervaux en van Ennery, heer van Bletange, Wolmerange, enz., ridder van het Gulden Vlies, werd bij brief van 30 Mei 1616 door Albert en Isabella benoemd tot gouverneur en surintendant van Maastricht, welke waardigheid hij bekleedde tot 1632 om 1 Mei 1634 benoemd te worden gouverneur, kapitein-generaal en groot baljuw van de provincie van Namen, in 1638 Januari tot gouverneur van hethertogdom Luxemburg en 11 Februari 1641 tot gouverneur van Namen; hij stierf 22 Januari 1643.

dat, niettegenstaande alle moeite door hen en hunne secretarissen gegeven, zij tot nu toe geen geregistreerd gevonden hebben „en leur livre des ordonnances de police ny ailleurs qui pourrait en particulier toucher ou interesser les dits du chapitre. Et neantmoins en cas cy-après s'en trouvat aucun, qui pourroit en particulier ou sous la généralité estre prejudiceable sudit Chapitre de Saint-Servais, ou leurs comprendre qui les dicts du magistrat n'entendent d'en prejudicier les dits du chapitre ou les y comprendre le tout à la bonne foy sans fraude.”

En signe de vérité de ce que dessus les ambedeux parties ont fait ce présent acte d'accord subsigner et soubescrire par leurs respectives secrétaires et mis leurs seaulx.

Ce 2 d'Octobre 1617.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas.

Afschrift in: Acta capituli . . . tom. IV fol. 157.

Onuitgegeven.

858. 1617 October 13.

Protest van deken en kapittel van St. Servaas tegen de inbreuk op hunne pre-eminentie en voorrang door deken en kapittel van O. L. Vrouw.

Anno a Nativitate Domini millesimo sexcentesimo decimo septimo mensis octobris die decima tertia RR. DD. decanus et capitulum insignis ecclesie collegiate sancti Servatii opidi Trajectensis in loco suo capitulari congregati capitulumque ordinarium celebrantes in mei notarii testiumque infra nominandorum et ad infrascripta audienda specialiter vocatorum et rogatorum presentia declararunt prout declarant, sese posteaquam jubileum per sanctissimum dominum nostrum Paulum papam hujus nominis quintum omnibus Christi fidelibus concessum ad suam notitiam devenerat, missis die secunda augusti ultime preteriti duobus e grenio suo canonicis requisivisse dominos decanum et capitulum B. Mariae, ut juxta inveteratum morem ad primam dicti jubilei processionem, in ecclesia prenominata sancti Servatii servandam, comparere dignarentur, ad quam requisitionem cum ex tempore non liquide respondissent sed sequento die intimari curassent dictis dominis decano et capitulo sancti Servatii quemdam suum actum capitularem de dicta die tertia augusti, quo inter alia offerebant venire primo ad ecclesiam sancti Servatii sed hac vice tantum, et salvo quod in casu alterius jubilei aut misse specialis vicissim primo adiretur eorum ecclesia, Adversus

autem hunc actum pretacti domini decanus et capitulum sancti Servatii etiam actum capitularem edidissent respondentes et declarantes, se nec posse nec velle recedere ab ea quam semper habuerunt prerogativa, inchoandi jubilea, missas speciales, preces et processiones tam a sancta Sede quam ab ordinario indictas et emanatas; cumque curassent per suum claustrarium dominis decano et capitulo sanctae Mariae, quarta predicti mensis Augusti insinuari ac illi eadem die replicassent peremptorie sese postposita ac negata prerogativa per decanum et capitulum sancti Servatii asserta sese iisdem omnino in omnibus et per omnia pares et equales habitos, haberi et habendos esse, ac provide requisitionem fecissent antedictae decani et capituli sancti Servatii requisitioni ex diametro contrariam, qua non obstante cum pretacti domini declarantes ad primam processionem in sua sancti Servatii ecclesia servandam (prius convocatis ac consultis ordinum religiosorum ad hujusmodi processiones comparere solitorum capitibus seu praefectis) sese praepararent in proximam dominicam, eoque cognito decanus et scholasticus ecclesiae B. Mariae nomine sui capituli tandem consensissent ac comparere promississent ad dictam diem dominicam in ecclesia sancti Servatii sub protestatione tamen et conditione ut supra, quam etiam scripto mandarunt et septima augusti per suum claustrarium ad manus scholastici sancti Servatii tradi curarunt. Idcirco dicti domini decanus et capitulum insignis ecclesiae collegiatae sancti Servatii predictas dominorum decani et capituli B. Mariae protestationes et paritatis pretensiones, quodque in iisdem protestationibus seu actis capitularibus suae ecclesiae (insignis) indebite nuncupationem adscribant ad animum revocantes, volentesque ut par est, turbari in sua immemoriali possessione preferentiae in ordine inchoandi jubila, missas, processionesque ac preces speciales, si plures et distinctis vicibus, si vero uno tantum die et semel fieri debeant easdem in sua dumtaxat ecclesia servandi eo comparentibus processionaliter dominis decano, canonicis ceteroque clero ecclesiae saepenominatae B. Mariae, nec intendentes permittere quidquam circa praecedentia cum prejudicio dignitatis ac praeeminentiae ecclesiae suae innovari protestati sunt prout etiam protestantur coram nobis absque prejudicio confraternitatis inter utrumque capitulum hactenus observate. De novitate praetensionum dominorum decani et capituli praetactae ecclesiae B. Mariae expresse diffi-

tentur ac negant eosdem dominos sibi decano et capitulo insignis ecclesiae sancti Servatii omnino in omnibus, et per omnia pares ac aequales esse habitos, haberi et habendos esse, quin imo ex adverso asserunt ac sustinent sese iisdem tam in capite quam in membris omnino in omnibus et per omnia, majores, digniores ac preeminentiores esse ac praerogativa praecellentiae in omnibus antedictis officiis aliisque gavisos semper fuisse, gaudere ac gaudere debere, ejus praeferentiae ac majoritatis vel illud argumentum allegantes (aliisque suo tempore et loco ubi et quando opus erit deducentur, praetermissis), quod in synodali-bus aliisque cleri Leodiensis diocesis congregationibus decano et capitulo dicte ecclesiae sancti Servatii seu eorum deputatis prae dominis decano et capitulo B. Mariae seu eorum deputatis longe anterior et honoratior videlicet immediate post decanum et canonicos amplissimi et nobilissimi collegii sancti Lamberti evocato locus ac sessio decernatur; non minus etiam novum indebitumque reputant quod dicti domini decanus et capitulum B. Mariae in dictis suis protestationibus ecclesiae suae titulum et nuncupationem (insignis) ascribunt, cum certum sit ea tantum collegia seu ecclesias nomenclatura (insignis) cohonestari debere, quas et antiquitate venerabiles et auctoritate previligiisque specialibus pollentes et personarum numero, necnon earundem certa habilitate seu qualitate imprimis natalium, in aliis minoribus ecclesiis non requisita conspicuas eminentesque esse compertum sit.

.. presentibus ibidem magistro Antonio W y n a n t s succentore et magistro Cornelio O f f e r m a u s, ludimagistro scholae dictae pretactae ecclesiae testibus ad praemissa specialiter vocatis atque rogatis et me Henrico L e n s s e n s, capituli secretario.

Acta sunt haec in dicto loco capitulari supredictae ecclesiae sancti Servatii anno, mense et die quibus supra .. ¹⁾

Afschrift in: *Variorum* ... tom. VII, pag. 89.
Onuitgegeven.

¹⁾ Mededeeling van dit protest werd door Henricus Lenssens als claustrarius van St. Servaas kapittel aan deken en kapittel van O. L. Vrouw 10 October d.a.v. gedaan en een afschrift overhandigd aan den scholaster Petrus Lindanus, in de kapittel-vergadering in tegenwoordigheid van Egidius Preudhomme, kapellaan en Leonardus Sweerts, zanger der kerk van O. L. Vrouw.

859. 1617.

Op verzoek van den Prior en de leden van het Predikheerenklooster schenkt de proost van St. Servaas Engelbertus B o o n e n hun de naast hun klooster gelegen ledige plaats, waar de kapel van den H. Georgius gelegen was, waarvan de vergeving alsmede andere rechten aan hem als proost behoorden, welke kapel ongeveer veertig jaren geleden door de oproerige *seu refractarios Regiae suae Majestatis* ikonoklasten grootendeels verwoest werd en welker stichtingen naar de St. Servaaskerk werden overgebracht en waarvan eenige maanden geleden met zijne toestemming de resten door den magistraat zijn opgeruimd *ad memoriam facinoris et scandali exinde resultatis tollendam*. Deze schenking had de Proost gedaan na overleg te hebben gepleegd met deken en kapittel en hem gebleken was uit de bul van Paus Clemens IV *capellam practactam ante trecentos quinquaginta annos integram adhuc et ornatum existentem ad eandem majorem commoditatem praetacti conventus a praedecessoribus nostris petitam fuisse ..*

Zonder jaar noch dagteekening.

Afschrift in het manuscript van pater Thomas de Heer op het Rijksarchief te Maastricht bij de handschriften.

Uitgegeven door G. D. Franquinet, *Beredeneerde Inventaris der oorkonden en bescheiden van het klooster der Predikheeren te Maastricht ...* blz. 150.

860. 1618 Februari 12.

De kapellanen van St. Servaas „in onse Broederschap inder Coninxcapelle' binnen St. Servaaskerk gelegen vergaderd, oorkonden, dat Driesken S w a g h e n, oud ongeveer vijftig jaar, toen dienstmaagd van Caspar N a g e l, vicaris van genoemde kerk, hun geschonken heeft vierhonderd Brab. gulden, waarvan zij de rente ad vijf en twintig gulden voor haar leven genieten zal en welke rente na haren dood dienen moet om des Zaterdag op het altaar der H. Maagd *opt Nieuwerck* ter Harer eer eene Leesmis met commemoratie voor Driesken en hare vrienden te houden van welke rente zes gulden zullen gegeven worden aan eene jonge dochter, die verplicht zal zijn *de ornamenten ende cierraten* van dat altaar te bewaren en schoon te houden en op de feestdagen der H. Maagd dat altaar en het Beeld te versieren.

Aldus gedaen ter plaetsen als boven int jaer ons Heeren duy-

sent sesshondert ende achtien den twelfften dach des maendts February.

Oorspr. op papier in het kerkarchief van St. Servaas onderteekend door Joannes Comans, kapellaan van St. Servaaskapittel, pauselijk en keizerlijk notaris en van genoemde broederschap, met het opgedrukt zegel in bruine was met papier bedekt, de H. Servatius in bisschoppelijk gewaad, met mijter op het hoofd, den kromstaf in de linker- en in de opgeheven rechter hand den sleutel; omschrift: ...: sacerdotum act.

Onuitgegeven.

861. 1618 December 1.

Notaricele acte, waarbij de priorin en de oudste religieusen. de suppriorin Anna van Betsingen en Anna Raymond van het klooster der Witte Vrouwen¹⁾ namens hare medereligiouzen verklaren, dat haar klooster ten allen tijde *gehoort, dependeert ende gesorteert heeft, gehoort, dependeert ende resorteert* onder St. Servaaskerk en dat de religieuzen en haar personeel ten allen tijde gehouden zijn voor lidmaten dier kerk en steeds genoten hebben de vryheyt ende immuniteyt van deken en kapittel dier kerk even als de andere suppoosten dezer en evenals deze *in alle occurrentien* door hen *beschermt ende gemainteneert* zijn geweest.

.. in presentie van den eersaemen Jacob Bock en Nicolaes Kussen, burgers en inwoinders der voorscreven stadt Maestricht als geloofwaardige getuygen hiertoe specialyck geroepen.

Aldus gedaen binnen Maestricht in het voorscreven clooster van de Witte Vrouwen .. op huyden den 1e dagh Decembris int jaer ons Heeren 1618.

Afschrift in: *Variorum* ... tom. III, fol. 437.

Onuitgegeven.

862. 1618 December 7.

Frater Johannes Adrianus, prior en de conventualen van het klooster der Kruisheeren verklaren, dat hunne kerk en klooster beschouwd zijn als behoorende tot de kerk van St. Servaas en zij als leden dier kerk beschouwd zijn en evenals de andere suppoosten de vrijheden van deken en kapittel *juxta eorum specialia privilegia* genoten hebben *ac contra eorum libertatum intrac-*

¹⁾ Het klooster der Wittevrouwen was gelegen aan de noordzijde van het Vrythof, waar thans gevestigd zijn de politie-bureaux, dat van den Gemeente-Ontvanger en de Bibliotheek en het Archief der gemeente.

*tores ad eosdem dominos tamquam superiores et patronos recur-
sun sepe numero habuisse et per eosdem defensos cum aliis
eorum suppositis fuisse semper et manutentos.*

hac 7 Decembris 1618.

Afschrift in: *Variorum* ... tom. III, fol. 438.
Onuitgegeven.

863. 1618 December 7.

Fr. Dominicus Nullens S. Th. B. prior, fr. Johannes Pauldanus supprior en fr. Henricus Mathys procurator en geheel het Convent der Predikheeren te Maastricht verklaren, dat hunne kerk en klooster *habere specialem respectum annexionem et dependentiam* tot S. Servaaskapittel en dat zij steeds gehouden zijn en moeten zijn als suppoosten en leden van dat kapittel, dezer privilegiën en immuniteiten steeds genoten hebben en door deken en kanunniken tot den dag van heden beschermd en gehandhaafd zijn geworden.

Datum Trajecti ad Mosam anno 1618 die 7 mensis Decembris.

Afschrift in: *Variorum* . . tom. III p. 439.
Onuitgegeven.

864. 1619 Februari 15.

Op verzoek van het klooster der Predikheeren om de ledige plaats waar voorheen de kapel van den H. Georgius, die grensde aan hunne kerk, *pro majori ipsorum commoditate ecclesieque sue, ad quam devoti populi frequens concursus fit*, schenken deken en kapittel van St. Servaas met inwilliging van den Proost, die de vergever was en patronus dier kapel, hun die plaats met de bepaling o.a. van jaarlijks met het feest van den H. Andreas (30 November) vier kapoenen te leveren *in signum et in recognitionem tam hujus concessionis seu donationis, quam consuete subjectionis erga ecclesiam nostram*.

Datum et sic actum in capitulo nostro consueto anno a Nativitate Domini XVI^cXIX^o mensis Februarii die decima quinta.

Afschrift in: *Registrum conclusionum et actuum capitularium* . . . vol. IV p. 169.
Onuitgegeven.

865. 1622 Mei 10.

Acte van Notaris Martinus Heerck, meldend dat pater Hermannus a Westenraede ¹⁾ prior en frater Aegidius *Biestmans sacrista* van het Convent der Kruisheeren te Luik, alsmede frater Matheus Moers vijftigjarige geprofeeste, beide *senioren* van dat klooster, verklaard hebben, dat de *tunica seu dalmatica* van den H. Monulphus, die zij met een gezegd *Arophiolus* wegens bewezen en nog te bewijzen diensten en weldaden aan Adamus Brockart kanunnik van St. Servaas te Maastricht, geschonken hebben, van dien Heilige is en zij hem ongeschonden overgenomen hebben en bewaren van hunne voorzaten en van onheugelijke tijden behoord heeft tot de Relieken der Heiligen, welke in hunne kerk bewaard worden en welke zij gewoon zijn jaarlijks van af Paschen tot het feest van den H. Augustinus onder het gewelf hunner kerk onder een zijden baldakijn op te hangen, en waarop met vette letters geschreven staat *Tunica sancti Monulphi*; dat zij ook verklaard en getoond hebben op het altaar ter linkerzijde, dat geheeten is altaar der H.H. Martelaren, *in tabula vitreis rhombis restrata*, het *sudarium* waarvan de H. Monulphus gebruik maakte *ad pedum episcopale*, met de vermelding in *manusculis*; en dat zij over dat alles geen andere *jura aut documenta* bezitten, dan de inscripties en de overlevering hunner voorgangers.

Acta fuerunt et sunt haec Leodii in ecclesia dictorum fratrum Cruciferorum, presentibus ibidem Petro Werteau et Joanne Bursuto presbytero Leodiensi testibus vocatis.

.. Anno a Nativitate ejusdem Domini nostri Jesu Christi millesimo sexcentesimo vigesimo secundo, indictione quinta, mensis vero May die Martis decima.

Onderschrift van notaris Gerardus de Monelia van 13 Mei 1622, waarbij deze verklaring aflegt nopens notaris Martinus Heerck, dat deze volle geloof verdient.

Oorspr. in het archief der kerk van St. Servaas.
Onuitgegeven.

¹⁾ Bij de onderteekening schrijft hij zijn naam fr. Herm. Woestenraedt prior.

866. 1622 October 26.

Hoewel de toestemming van den Paus van 15 Mei 1617 om twee prebenden van het kapittel te schenken aan de pastoors en parochiekerken van St. Jan en St. Mathias. geschied is *tonser begeerte ende instantie als hertoghen van Brabant ende dat overzulx daarby van ons consent genoch is blyckende*, heeft koning Philips op verzoek van deken en kapittel van St. Servaas *tot meerdere securiteyt et abundantioem cautelam voer geraetsaem gevonden . . . opene brieven van placet in behoerlycke ende gewoenlycke formen* te verleenen.

Gegeven binnen onsse stadt van Bruessele den sessentwintichsten Octobris int jaer XVI^c twe en twintich, van onsen rycke tweeste.

Afschrift in: Cartularium I, a. *Pontificalia* fol. 83; — *Diplomata Trajectensia de anno 1600 ad 1664*, pag. 3602.

Onuitgegeven.

867. 1623 April 24.

Overeenkomst tusschen het kapittel en de broederschap van kapelanen over de twaalf plaatsen dezer laatste, thans in bezit bij Hubertus Amerix, Gaspar Nagels, Joannes Herckenrode, Petrus Kerckhoffs, Renerus Willich, Aegidius Molin, Godefridus Meyssens, Nicolaus Hallet, Lambertus Jeneffe, Joannes Pirotz, Petrus Vinck en Hubertus Molineau, te verbinden aan de twaalf *officii seu officii* van het choor hunner kerk, n.l. de vier vicarii en de acht zangers, te weten: den *succentor, organista vel cornettista*, twee bassen, twee tenoren en twee contra-tenoren; daarbij werd bepaald:

1. dat door deze vereeniging niet bedoeld is eene nieuwigheid in te voeren in de rechten, statuten, gebruiken en gewoonten der broederschap, noch de leden in iets te benadeelen, noch het ledental van dertig te verminderen, noch mettertijd deze twaalf van de overige achttien te scheiden;

2. dat in het vervolg de leden der broederschap zich niet kunnen mengen in de keuze en vergeving of andere beschikking dier twaalf, doch deze uitsluitend behooren aan den deken en kapittel en zullen deze niet het recht hebben om tot een der achttien overige plaatsen voorstellen te doen, ze te vergeven en bezitters daarvan te benoemen.

3. Het staat den deken en kapittel vrij om tot de bovengenoemde bedieningen iemand der achttien leden *non annexos* te benoemen, zoo zij hem geschikt bevinden en gequalificeerd; insgelijks staat het de broederschap vrij tot lid der achttien niet vereenigden een der twaalf *officiati* te benoemen, zoo zij hem geschikt bevinden en gequalificeerd; insgelijks staat het de broederschap vrij tot lid der achttien niet vereenigde een der twaalf *officiati* te benoemen, evenwel zoo, dat de benoemde geen dubbel lidmaatschap bezitten kan.

4. In geval een van die twaalf bedieningen, om redenen, door den deken en 't kapittel voor eenigen tijd vacant gelaten wordt of een lid der achttien overigen benoemd wordt, ongeschikt zooals wegens huwelijk, te jeugdigen leeftijd voor het priesterschap, zoo lang blijft de confraternitas aan dat officie verbonden vacant en zullen de vruchten en emolumenten daarvan geduren dien tijd vervallen aan de geheele broederschap en zullen de deken en het kapittel die vacante *confraternitas* aan niemand mogen vergeven, tenzij hij behoort tot de twaalf *officiati*. Wel kunnen de deken en kapittel de bedieningen verwisselen als bijv. in de plaats van den tweede of de beide tenors, een derde bas of contratenor aanstellen of omgekeerd wanneer zulks zou strekken *pro honore et necessitate musices et pro exigentia occasionis singularis vocis sese offerentis*.

5. Deze twaalf zullen evenals de overigen bij hun aanstelling de gewone rechten betalen; den eed afleggen en zich onderwerpen aan de wetten, statuten en gebruiken der broederschap, bij de broederschap vertoeven en persoonlijk de officies bijwonen.

6. De twaalf voornoemden kunnen niet van hun lidmaatschap, *confraternitas*, beroofd worden, zelfs al worden zij door den deken en het kapittel uit hunne bediening ontslagen, doch behouden die tot aan hun dood, tenzij zij zelf ze nederleggen; hunne opvolgers evenwel *ad unitas ut supra confraternitates admissi* kunnen door den deken en het kapittel van hunne *confraternitas* beroofd worden, evenals zij door dezen om wettige reden uit hunne bediening ontzet worden.

7. Deze twaalf zullen bij hun dood, zooals gebruikelijk is, het *annus gratie* genieten, doch niet hunne opvolgers in het lidmaatschap der broederschap. Insgelijks zullen het *annus gratie* na hun dood genieten, die door den deken en het kapittel tot een der twaalf voornoemde officies bevorderd zijn of bevoor-

derd zullen worden, reeds een der achttien overige lidmaatschappen bezaten en ze behouden voor den duur hunner bediening.

8. De opvolgers van die een *annus gratie* genieten, zullen gedurende dat jaar de vruchten en emolumenten van het lidmaatschap ontberen; de opvolgers daarentegen van die geen *annus gratie* genieten, treden onmiddellijk bij hun toetreding in het genot daarvan naar de wetten en statuten der broederschap en naar gelang hunner residentie.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo sexcentesimo vigesimo tertio mensis Aprilis die vigesima quarta.

Op verzoek van den deken en het kapittel alsmede van de broederschap der dertig kapelanen werd deze acte opgemaakt door Henricus Lenssens *notarius apostolicus in amplissimo romane curie archivio descriptus*, van den Raad van Brabant, secretaris van het kapittel, alsmede notaris en secretaris van genoemde broederschap.

Afschrift op papier op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas; — afschrift in: *Varia ex variis libris, scriptis .. collectanea*, fol. 64.

Onuitgegeven.

868. 1623 Mei 6.

Schrijven van Isabella Clara Eugenia aan de la Mottry, maitre de camp du Conseil de guerre, Gouverneur, Capitaine et sus-intendant de la ville de Maestrecht, om namens haar de kapittels van O. L. Vrouw en van St. Servaas te verzoeken *qu'ils contiennent les prières et processions comme du passez, non obstant le proces pour ce intenté et sans préjudice du droict des partyes*.

A Bruxelles le 6 May 1623.

Afschrift in: *Proces-verbaux des séances du Chapitre de Notre-Dame 1615 à 1629*, fol. 100 op het Rijksarchief te Maastricht.

Onuitgegeven.

869. 1623 Mei 11.

Acte van Henricus Lenssens, notaris van het Hof van Brabant en secretaris van het kapittel van St. Servaas, waarbij dit laatste de la Mottry mededeelt, dat het evenals het kapittel van O. L. Vrouw zal voortgaan met het bidden en houden van

processies zooals in het verleden *et ce pour obéir et se conformer à l'intention et volonté de la sérénissime Infante sans préjudice de leur droict et proces par eulx intenté à la court de Brabant*

Faict le XI de may 1623.

Afschrift *ibidem*.

Onuitgegeven.

870. 1623 Juli.

Overeenkomst, tijdens de vacature van het Pauschap door het overlijden van Paus Gregorius XV, aangegaan, tusschen Mutius Vitellescus, generaal der Jesuïeten en Laurentius de Paulus, procurator generalis in het college der Jesuïeten te Coblenz eenerzijds, en Renerus Meys¹⁾, kanunnik van St. Servaaskapittel, namens dit, anderzijds, naar aanleiding van den op 11 Januari 1595, stijl van Trier, gedanen verkoop door het kapittel van St. Servaas aan het college der Jesuïeten te Coblenz voor de som van 7000 goudgulden van hunne hoeve met wijn- en graantiend en verdere goederen, privilegiën en rechten te Guls, op de voorwaarden omschreven in de koopacte opgemaakt door Cornelius Rolb, notaris te Coblenz. Hoewel die som 8 Mei 1596, volgens kwitantie van de procuratoren van het kapittel, de kanunniken Gualterus Resimont en Henricus Mechelen (Michaelis ?), ontvangen is en 15 Mei daaraanvolgende Gisbertus Schevichusen (?), priester der Sociëteit, namens genoemd college bezit dier goederen heeft genomen, alles breeder vermeld in de daarover opgemaakte acten, hebben de deken en kapittel naderhand een verzoek voor ongeldigheid van dien verkoop aanhangig gemaakt in de *rota* bij Lecespio (?) *tam in petitorio quam possessorio*, werd daarna bij diens opvolger den aartsbisschop van Seleuca het *petitorium* opgeheven en de *integratio* op die goederen aanhangig gemaakt bij pater de Navarro, toen rechter in die zaak bij de *rota*. Ten einde aan die geschillen en

¹⁾ Renerus Meys, lid eener patricische familie te Maastricht, werd aldaar geboren in 1587 en verkreeg 2 Mei bij St. Servaaskapittel het kanonikaat en de prebende van zijn broeder Dionysius; hij werd tot verschillende bedieningen van het kapittel gekozen en 1 December 1637 tot *cantor*. Twee jaren later werd hij tot deken gekozen, welke waardigheid hij in Augustus 1654 nederlegde na in 1652 te voren bevorderd te zijn geweest tot *protonotarius apostolicus*; hij overleed 12 Mei 1655.

processen een einde te maken sloten de beide partijen de volgende overeenkomst:

De Generaal der Jesuiten en de Procurator generalis verplichten zich dat, zoodra door het kapittel van St. Servaas, aan den Rector van het College van Coblenz of een ander te benoemen persoon, de 7000 gulden te Guls zullen overhandigd zijn, die Rector of de ander, door den Generaal aan te wijzen, aan deken en kapittel van St. Servaas onmiddellijk geven zal *realem et actualem possessionem curiae et villae cum sua jurisdictione ac domuum, vinearum, pratorum, agrorum, censuum, dumetorum silvae omniumque bonorum, privilegiorum et obventionum quarumcumque necnon ecclesiae parochialis juris patronatus et juris conferendi officia et beneficia ac quascumque alias pias fundationes*, alsmede de tien *marcas* wijn en andere zaken en rechten behoorende tot het beneficie van het H. Kruis en alle rechten, zoo kerkelijke als wereldlijke, welke deken en kapittel van St. Servaas te Guls bezitten, zonder dat ooit de Rector of de Generaal in de toekomst eenig recht daarop zal kunnen doen gelden en zullen zij *ad utilitatem* van genoemde kerk en kapittel van St. Servaas *simpliciter* afstaan *omnia melioramenta, reedificationes et reparationes, servitutum redemptiones aut alias libertates, aut privilegiorum acquisitiones in dotis, bonis tam ecclesiasticis quam saecularibus, opere, industria aut expensis dicti collegii facta*. Bij die zelfde acte zal de Rector of een ander bevoegde deze overeenkomst goedkeuren en aan genoemd kapittel afstaan *tales quales rationes, exactiones supra dictum collegium Confluentiae seu ipsa Societas Jesu contra quoscumque de et supra dictis septem millibus florenorum aureorum alias per rectorem dicti collegii Confluentiae in emptione supra expressorum bonorum exbursatis habet et tenet*.

De Generaal en Procurator nemen voor hunne rekening elke vordering op de goederen van genoemd college en zoo dit tot proces aanleiding mocht geven, de daaruit gevloede proceskosten betalen en deken en kapittel voor elke hinder dienaangaande vrijwaren.

Tot nakoming van dat alles stellen de Generaal en de Procurator zich en de bezittingen der geheele Sociëteit van Jesus tot onderpand *in ampliori forma camerae Apostolicae tum solitis titulis etc.*, onder voorwaarde dat deze beloften en pandstelling van geen waarde zullen zijn, tenzij de deken en kapittel

hunne goedkeuring daaraan geven, hetgeen deze bij de onderhavige acte doen.

Ita actum et formatum Romae anno a Nativitate Domini millesimo sexcentesimo vicesimo tertio indictione .. mensis Julii die ..

Gebrekkig afschrift in: *Diplomata Trajectensia ab anno 1600 ad 1664*, p. 3622.

871. 1624 September 4.

Acte van Robertus Bloccqerye, notaris van het Hof van Luik, waarbij Guilielmus ab Elderen, kanunnik en officiaal van Luik, als subgedelegeerde van Ubaldus, kapellaan van den Paus en auditor der Rota, in het proces voor die Rota gevoerd tusschen den deken en het kapittel van St. Servaas en het College der Jesuiten te Coblenz, uitvoering geeft aan het vonnis dier rota, waarbij de verkoop door het kapittel van St. Servaas van zijne bezittingen te Guls aan gemeld college ongedaan wordt en het kapittel veroordeeld wordt om de koop-som terug te geven en de Jesuiten om afstand te doen der gekochte goederen en rechten aldaar als: „curiae seu villae de Gulsae cum suis jurisdictione, domibus, torcularibus, horreis, vineis, pratis, agris, dumetis, silva totoque territorio et omnibus aliis suis juribus, pertinentiis, membris et annexis ac universarum decimarum vini, frumenti et aliarum rerum seu frugum sive juris percipiendi, levandi et exigendi universas decimas hujusmodi seu fructus decimales, que et qui ex vino, frumento et aliis fructibus in territorio, agris, terris, prediis et possessionibus quibuscumque dicti loci de Gulsae recolliguntur et percipiuntur .. et generaliter omnium privilegiorum, censuum, reddituum, proventuum bonorum etiam jurisdictionalium et aliorum jurium, tam ecclesiasticorum, ut patronatus, collationum altarium et similium et signanter altaris sanctae Crucis siti in parochiali ecclesia dicti loci, quam civilium quorumcumque ad dictam ecclesiam, decanum, capitulum et canonicos dicte ecclesie sancti Servatii in dicto pago de Gulsae ejusque territorio prope Confluentiam quomodolibet et qualitercumque spectantium”

en het kapittel verder veroordeeld wordt om eene vergoeding aan genoemde Paters te geven voor de verbeteringen, welke zij in dien tusschentijd aan gemelde goederen en bezittingen hebben aangebracht, waarvoor Joannes de Lapide, kanunnik te Aken, Hermanus a Geldria schepen van het hooggerecht te Vlier-

maal, Godefridus van den Roye J.U.L., Antonius Liverloz en Egidius Goffin burgers van Luik, tot onderpand hebben gesteld, de eerstgenoemde: eene rente van honderd brabantse gulden, hem verschuldigd door den baron de Rauenburgh uit diens goederen en eene van tien brabantse gulden 's jaars hem verschuldigd door Antonius Delheid, wonende onder de parochie van den H. Nicolaus te Glons; a Geldria zijn vrijgoed te Diepenbeek¹⁾ met landerijen en verder toebehoor, alsmede eene rente van honderd twintig brabantse gulden uit de goederen van baron de Hellet te Montigny tusschen de Maas en Sambre gelegen; Liverloz eene rente van honderd veertig gulden uit het huis *signata Gallo* te Luik *in vico scholarum* en ruim negentig gulden eeuwigdurende rente uit het huis *den draak* te Luik onder de parochie van den H. Foliamus; van den Roye eenen cijns van een en vijftig brabantse gulden 's jaars hem verschuldigd door Joannes Moeseus, burger en notaris te Luik, uit goederen te Mellin, land van Luik, en twaalf mudden *fundiaris* spelt hem verschuldigd door Antonius de Haeren uit goederen te Fexe²⁾ bij Luik en Goffin zijn woonhuis te Luik onder de parochie der H. Catharina dat jaarlijks meer dan vijftig brabantse gulden opbrengt.³⁾

Datum Leodii in edibus nostris sub anno Domini millesimo sexcentesimo vicesimo quarto mensis Septembris die quarta.

Afschrift in: Variorum .. X, fol. 207.

Onuitgegeven.

872. 1627 September 6.

Ten einde te voorkomen *seeckere inconvenientien ende schaedē*, welke de ingezetenen hunner banken of heerlijkheden door het metterwoon zich aldaar vestigen van vreemdelingen ondervinden, hebben deken en kapittel in hunne generale kapittelvergaderingen de volgende ordonnantie vastgesteld: degenen, die zich metterwoon in hunne heerlijkheden willen vestigen, eerst door

1) Diepenbeek, thans eene gemeente in Belgisch Limburg in de buurt van Hasselt.

2) Is hier bedoeld: Fexhe-au-haut-clocher of Fexhe-Slins, beide gemeenten niet ver van Luik gelegen.

3) Deze borgstellingen hadden plaats te Luik in het woonhuis van Henricus Herlet, 2 September 1624, in tegenwoordigheid als getuigen van Egidius Marquet, priester van Maastricht, en Robertus Hubart, zoon van wijlen Robertus, clericus van het diocees Luik.

een *wettighe attestatie* van den pastoor hunner laatste woonplaats moeten *doen blycken van hunne manieren ende voergaende leven* en zulks aan den pastoor en het gerecht van de heerlijkheid, waar zij zich komen vestigen, mededeelen en waarvan de rijproost het eerst in kennis zal worden gesteld, welk attest ook binnen de maand moet bezorgd worden door al wie zich in de twee laatste jaren in een der heerlijkheden gevestigd heeft, op straf van de heerlijkheid te moeten verlaten. Ten slotte wordt den eigenaars van huizen of woningen verboden, deze aan geen vreemdelingen te verhuren of deze daarin te laten wonen, tenzij zij eerst volgens gemelde ordonnantie *van hunne manieren ende voergaende leven weerdich ende voer bequaem vercleert ende ontfangen syn.*

Actum ten tyde van den Capittel generael den VI Septembris 1627.

Henricus Lenssens capituli secretarius.

Afschrift in: *Registrum conclusionum et actuum capitularium* .. tom. IV, fol. 257 v.

Onuitgegeven.

873. 1629 Juli 29.

Isabella Clara Eugenia, infante van Spanje, richt een schrijven aan Messire Aurele Augustin Malineus, conseiller du Roy in Brabant, om zich te begeven naar Maastricht, om namens haren neef, Philips IV koning van Spanje, bij den gouverneur, de magistraat dier stad en de kapittels van St. Servaas en O. L. Vrouw te bepleiten het geven van een subsidie voor het voeren van den oorlog .. *vous ordonnans de leur faire la dite proposition et tenir la sérieuse main qu'on en puisse voir au plûstot les effets selon que le requiert la presente nécessité des affaires* ..

De Bruxelles, le 29 de juillet 1629.

Afschrift ibidem, fol. 271.

Onuitgegeven.

874. 1629 Augustus 13.

Ingevolge de mededeeling door Malineus bij het kapittel van St. Servaas gedaan, *comme nous est apparu par sa commission exhibée en nostre dit Chapitre de la diseste et interesse publicq causée par les guerres civiles, siège de Boisleducq et le prompt payement qu'at de besoin le grand nombre des soldats*

impériaux, besluiten de deken en de kanunniken voor dezen keer te geven een subsidie van 6000 gulden „combien qu'ils se trouvent grandement indibitez pour avoir estre contraints de lever à l'interest plus de trente mil florins brabant pour rembourser aux pères Jesuites de Coblents de sept mil florins dor et payer les grands frais du procès soustenus et gaigné contre lesdits pères à la court de Rome pour ravoir leurs biens et vignobles de Gulse pays de Triere, ancienne fondation de leur église induement aliénés par leurs prédécesseurs auxdits pères et que d'ailleurs leurs villages qu'ils ont à l'entour de ceste ville (n.l. Maastricht) sont merueilleusement oultragés et mangés par le continuel passage et repassage de la soldatesque comme aussy d'indicibles dégats que les avestures de leurs terres ont souffert par l'inclémence et oraiges du ciel, à raison de quoy seront constraint a leur grand dommages faire grande quitance à leurs fermiers.

Faict audit chapitre en l'an 1629 le XIII jour d'Aoust.

Afschrift ibidem, fol. 271.

Onuitgegeven.

875. 1629 Augustus 25.

Isabella Clara Eugenia, in kennis gebracht door Messire Ferdinande de Boisshot, baron de Zeventhem, du Conseil d'Éstat et Chancelier de Brabant, van de gift door deken en kapittel van St. Servaas als subsidie *au service du Roy* geschonken . . *pour le don qu'avez si liberalement consenty pour le secours de la ville de Bois le ducq*, richt een schrijven van dankbetuiging tot dezen: *Venerables nos chers et bien amés les doyen, chanoines et chapitre d'église collégiale de Saint-Servaes d'Maestricht.*

De Bruxelles le 25 d'Aoust 1629.

Afschrift ibidem, fol. 271.

Onuitgegeven.

876. 1631 Februari 6.

Isabella Clara Eugenia richt een schrijven tot deken en kapittel van St. Servaas hun mededeelende *les pernicious desseins des ennemis rebelles tendans à ruiner nostre Sainte Religion et à se rendre mestres des biens et revenus de l'Eglise, ensemble les grands apprests qu'ils font avecq leurs confédérés pour les mettre en exécution tant en Brabant et Geldres qu'en la province de Flandre* en verzoekt hen om ten spoedigste een besluit te

nemen soit à entretenir ung bon nombre de gens de guerre ou bien accorder quelque notable somme de deniers à payer et repartir en dix mois selon que de vostre zeleuse et franche libéralité . . et ce pour cette fois seulement sans le tirer en conséquence à l'advenir . .

A Bruxelles le 6 de febvrier 1631.

Afschrift ibidem, fol. 289 v.

Onuitgegeven.

877. 1631 Februari 25.

Ten einde tegemoet te komen aan het verzoek door Isabella Clara Eugenia vermeld in het voorgaand regest, nemen deken en kapittel, *ut ostendant zelum et affectum quo feruntur pro conservanda religione catholica ac sua patria, necnon ad prestandum omne obsequium dicte serenissime principi*, het besluit *non obstante eo quod magno ex alieno graventur ac magna damna in dies a militibus regiis et aliis patiantur ac alias etiam quod contribuant in quotidianis distributionibus patrie et pro presidio hujus oppidi* . . om gedurende tien maanden te geven driehonderd en twee gulden Maastrichter waarde per maand, makende tweehonderd vijftig gulden Brusselsche waarde. Om die som bij elkaar te brengen zal de Proost geven honderd brabantische gulden, de deken en het kapittel tweeduizend dier guldens, de broederschap der kapelanen honderd, het hospitaal honderdvijftig *communes* gulden en de kapelanen zoowel de aan- als afwezigen te zamen honderd vijftig dezer laatste gulden.

De verdeeling onder deze laatsten was als volgt:

De aanwezigen.		De afwezigen.	
	fl. st.		fl. st.
D. Nagels	4 —	R. D. decanus B.M.V.	3 — 10
D. Kerckhoff	0 — 10	D. Conrardi	1 — 0
D. Molendino	0 — 10	D. Michael Creusen	3 — 0
D. Jacobi	0 — 10	D. Christianus Bouwens	2 — 0
D. Lenssens	4 — 0	D. Hermanus Graven,	1 — 10
D. Meyssen	4 — 0	D. Michael v. d. Vleer (?)	2 — 10
D. Hallet	4 — 0	D. Libertus Moermans	3 — 0
D. Marquet	2 — 10	D. Pontianus v. d. Baaren	4 — 0
D. Paludanus	3 — 0	D. Ludovicus Beeckman	5 — 0
D. Pauli	0 — 15	D. Jacobus Gosuini	2 — 0
D. Jeneffe	2 — 10	D. Jacobus Saveur	6 — 0
D. Biesmans	0 — 10	D. Joannes Dathe	4 — 0
D. Kasen	4 — 0	D. Servatius Hoyoul	3 — 0
D. Pirots	2 — 10	D. Andreas ab Hees	4 — 10

D. Vincq	0 — 10	D. Nicolaus Boelsbeeck	2 — 10
D. Molineau	0 — 10	D. Jacobus Dengehoule	3 — 10
D. Riviere	3 — 10	D. Petrus Bloemendael	3 — 10
D. Maresse	2 — 0	D. Vincentius Lonthin	2 — 0
D. Huberti	0 — 15	D. Nicolaus Maffeus	3 — 0
D. Delbotte	1 — 10	D. Nicolaus Haeghen	3 — 0
D. Gehuchte	3 — 0	D. Gisbertus Bevers	3 — 0
D. Royen	0 — 10	D. Petrus Schriex	3 — 10
D. Walle	0 — 10	Mr. Henricus Loyens	3 — 0
D. Choris	1 — 0	Altera fundatio que est	
D. Delmotte	1 — 10	in lite.	5 — 10
D. Symonis	0 — 10	Guilielmus Guilielmi	2 — 10
D. Henrici	0 — 10	Mr. Johannes Ghysen	2 — 0
D. Pitten	0 — 10	Hieronymus Boelmans	4 — 0
		Aegidius de Pas	2 — 0
		Egmundus Richtrich	3 — 0
		Matthias Porta	4 — 0
		Joannes Motte	1 — 10
		Joannes van Hove	3 — 10

Summa quinquaginta flore ni
brabantie.

Summa centrum floreni brabantie.

Martis que fuit 25 Februarii anni 1631.

Afschrift ibidem, fol. 290.
Onuitgegeven.

878. 1631 Augustus 25.

Schrijven van Isabella aan den graaf de la Mottry, waarbij zij hem mededeelt, dat, niettegenstaande haar schrijven aan den Keizer en den graaf Jan van Nassau, de landen behoorende tot den proost en het kapittel van St. Servaas vrij zijn van inkwartiering en contributie vanwege den Keizer, de baron van Velen naar Mechelen, behoorende aan genoemden proost, veertig soldaten van den kapitein Schryver gezonden heeft en hem verzoekt en beveelt die bezetting uit dat dorp te doen vertrekken en zorg te dragen, dat in de toekomst aan genoemde landen geen inkwartiering zal worden gegeven of contributie van hen gevorderd.

De Bruxelles le 25 Août 1631.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia ab anno 1600 ad 1644*, p. 3733.
Onuitgegeven.

879. 1632 Augustus 22.

Bij de capitulatie van Maastricht door Frederik Hendrik werden de beide kapittels van St. Servaas en O. L. Vrouw en hunne

suppoosten, alsmede de geestelijkheid zoo seculiere als reguliere het behoud hunner bezittingen, inkomsten, waardigheden en privilegiën toegezegd:

.....

.....

„Dat de Heere Hoogproost van St. Servaas en alle geestelycke, kerckelycke ende religieuse Persoonen als de Heere Hoogproost van onser L. Vrouwen, beyde de Heeren Dekens ende Capitulen met haere suppoosten, de vier Pastoren, de Collegie van de Societeit, alle cloosters ende personen van wat staet, digniteyt, qualiteyt, ordre ofte functie die syn, geene uytgesondert, sullen blyven ende worden gemainteneert in ende op all haere respectieve goederen, incomsten, digniteyten, privilegien, vryheden, exemptien, heerlyckheyden, jurisdictien, collatien van prebenden, beneficien, officien, fonctien, bedieningen, gebruycken ende possessien, soo buyten als binnen de voorscreven stadt, nyets uytgesondert, zoo als sy alle ende yegelyck deselve voor desen ende tot noch toe hebben gehad, beseeten ende gebruyckt, sonder dat jemant van deselve daerinne eenigh belet, verminderinge oft veranderinge sal geschieden.”

.....

.....

Aldus gedaen in 't Leger voor Maestricht, den 22 Augusti 1632.

Oorspr. op het gemeente-archief van Maastricht met handteekening en opgedrukt zegel van Frederik Hendrik van Nassau.

Afgedrukt in: *Recueil der Recessen wegens beyde de genaedige Heeren ende Princen, Alhier geëmaneert in den Jaere 1665. Tot Maestricht by Lambert Bertus, Stadt-drucker, 1719, p. 273.*

880. 1633 April 27.

In het klooster der Capucijnen werden tusschen de afgevaardigden der beide kapittels van St. Servaas en O. L. Vrouw, n.l. van het eerste Adamus Brockaert camerarius, en Guilielmus Fexhius cantor, van het tweede Nicolaus Beeckman cantor en Guilielmus van Gaverzon scholaster, de volgende overeenkomst gesloten over het houden van processien, uitvaarten, openbare gebeden:

1. Tres processiones Rogationum fient more solito. — 2. Capitulum beatae Mariae in festo sancti Servatii comparebit ad primas vespervas, missam et processionem more solito. — 3. Serventur tres missae speciales cum processionibus more etiam solito

ante et post festum sancti Johannis Baptistae. — 4. Capitulum sancti Servatii comparabit ad primas vespervas, missam et processionem diei dedicationis Beatae Mariae more solito. — 5. Uno canonico hincinde moriente, alterum capitulum cohonestabit exequias more solito. — 6. Processiones Quadragesimales serventur etiam per utrumque capitulum more solito. — 7. In Jubilaeis et aliis precibus publicis fient semper duae supplicationes, quarum prima fiet in ecclesia sancti Servatii, secunda in ecclesie Beatae Mariae. — 8. Et in omnibus istis predictis, si aliquid insolidum introducatur, vel solitum mutetur illud fiet de consensu utriusque capituli, sicut etiam quoad observationem Jubilaei et precum predictarum.

27 Aprilis anni 1633.

Afschrift op papier in het Rijksarchief te Maastricht, fonds O. L. Vrouw.

Uitgegeven door G. D. Franquinet, *Beredeneerde inventaris der oorkonden en bescheiden van het kapittel van O. L. Vrouw te Maestricht*, tom. I, p. 118.

881. 1634 Januari 13.

Protest van het kapittel van St. Servaas over de onrechtmatige inbezitneming van zijn kerkhoven, welk protest aanvangt met te verklaren „hoe dat het uytten algemeenen gesichte van eenen iegelycken genoech notoir is, dat de voerscreven Kercke van St. Servaas („nu out synde duysent ende meer jaeren”) is met haeren ommeganck, kerckhoven ende andere plaetsen gelegen tusschen haere straeten rontomme ingesloten ende bebouwen van huysen canonicaele, alle welcke byvanck respectievelyck van den geestelycke ende oock van den temporeele jurisdictie van den Heere Hooghe Proost, Deken ende Capittelle voorschreven tot gehele exclusie vande jurisdictie van Hooghschouteten Borgemeesteren ende raedt van beyde die genedige Heeren derselver stadt, gelyck oock niettemin notoir en is, dat die kercke van St. Johan (ten minste 600 jaeren jonger) is gebouwen midden op die voerscreven kerckhoven tusschen de voerscreven straet ende canonicaele huysen ter andere syden, welcke kercke van St. Johan oock al notoirlick is eene vicarie ter collatien van den voerscreven capittelle ende daerenboven int geene dat die kercke aengaet dependerende vanden voerscreven capittelle van St. Servaas ende alsoo dienvolgens niet soo notoir en is dan dat de voerscreven kerckhoven syn toebehoerende aen de voer-

screven heeren comparanten dienende tot begraefnisse van hare capellaenen, suppoesten, huysgenooten ende andere daertoe gehoorende, gelyck alst oock overvloedelick blykt by alle die oude ende nieuwe epitaphien ende kerckmueren, steenen, cruycen ende sercksteenen gehouwen ende noch meer by die dagelykse observatie, die een iegelyck hooren en sien kan, soo hadden die voerscreven heeren comparanten (n.l. de kanunniken van St. Servaas) haer op de voerscreven notorieteyt wel betrouwt, dat nyemant en soude haer in oft aen voerscreven kerckhoven hebben willen oft kunnen turbeeren oft molesteren; dien niettegenstaende soo is tot haere kennisse gekomen dat Peter de Bytter, Peter Janssen ende andere van den gereformeerde Nederlandtse Kercke, hebbende onlanx vercregen 't gebruyck van den voerscreven Kercke van St. Johan uyt krachte van seker ordonnantie van den Ho. Mo. Heeren Staeten Generael, souden oock willen de voerscreven kerckhoven usurpeeren op pretext dat deselve souden aen de voerscreven kercke van St. Johan syn gehoorende om deswille, dat de voerscreven parochianen souden soowel als die Heeren declaranten hebben daerop haere dooden begraeven, welcke consequentie onder correctie te seer rouw is om den voerscreven gehelen kerckhof soo dadelyck af te nemen ende daermede die Heeren declaranten midden in den byvanck van de voerscreven jurisdictie te spolieren van haere oude plaetse om haere dooden buyten die kercken ter aerden te bestellen, te meer omdat by de voerscreven ordonnantie van haer Ho. Mo. niet een wordeken ende staet uytgedrukt van eenigen kerckhof veel min van die van Sint Servaes ende dat sulcx oock soude slaen directelyck tegen die capitulatie deser stadt ende alsoo daer is seer groot verlanck om alle tyt een plaetse veerdich te hebben om die dooden te begraven besonder in desen tyt, dat die contagie noch niet en is int geheel gecesseert, soo isset dat die Heeren comparanten sonder prejudictie der reclaeme des voerscreven geheelen kerckhoffs (die sy in tyt en plaetse gedencken te vervolgen) versoecken ende sustineeren, dat voor d'eerst ende nu promptelyck haer sal uytten voerscreven kerckhof affgedeelt worden eene bequaeme ende genoechaeme plaetse om haere dooden daerop te continueeren te begraeven, gemerckt dat sy in allen gevalle ende alles opt archste genoemen, niet meer en kunnen uytgeschupt worden uyt haere aller noitste possessie van haere dooden op den voerscreven kerck-

hoff te begraeven, als die van voorscreven kerck van Sint Johan die van haere syden voor alle pretext maer en hebben dergelycke possessie, hoewel by simpel gedoogh; persisterende daer omme by 't voorscreven versueck, protesteeren incas van refus oft vertreckt van openbaer excès ende spolie, gedenckende daervan reparatie te vervolgen tegen alle diegeene die daertoe sullen hebben gecoopereert int generael ende particulier" Ten slotte vragen sy dat van dit protest meerdere exemplaren worden gemaakt in behoorlijken vorm, om gezonden te worden aan hierboven genoemde personen en anderen *des noodigh synde*.

.. in presentie van eerwaerde heeren heer Johan Pirotts ende heer Dyrick Debots capellaenen der voorscreven kerck als geloofwaardige getuygen hiertoe sonderlingen geroepen ende gebeden.

Aldus gedaen int capittelhuis der voorscreven kercke van St. Servaes int jaer, maent ende dagh bovengenoempt (Op huyden den 13 Januari 1634).

Afschrift in: *Variorum* .. tom. III, fol. 508.
Onuitgegeven.

882. 1640 Augustus 6.

Ferdinand van Beieren, aartsbisschop van Keulen, bisschop van Luik, verleent den proost, deken en kapittel van St. Servaes op hun verzoek volgens oud privilegie, vrijdom van tol in het diocees Keulen te water en te land van den wijn door hen gecultiveerd en voor eigen gebruik, aan welke immuniteit en vrijdom van tol *propter grassantia bella aliosque in imperio motus et legitima impedimenta usi non fuerint per hoc tamen juri et privilegiis illorum nihil derogatum esse* en bevestigt hierbij dat privilegie door zijn voorganger Walram, hun verleend.

Datum in civitate Leodiensi 6 Augusti anno 1640.

Afschrift in: *Variorum* .. VIII, fol. 662.
Onuitgegeven.

883. 1640 October 5.

Overeenkomst over de oprichting eener latijnsche school in de omgang der kerk van St. Servaes:

„Alsoo nyettegenstaende alle gedaene debvoiren soo aenden persoene van syne dorluchtige hoochheyt den Prince van Luyck

als anderssints men niet en heeft connen te wegen bringen om die scholen van den Paters der Societeit wederomme te oepenen, ende dat daer oock diverse swaericheden voorgecoomen waeren om nu tot oprichtinge van soedanige latijnsche scholen eenige andere Religieusen deser stadt te gebruycken ende dat middelertijt nu over de twee jaeren waeren verstrecken, dat men deur redenen als voor geene scholen en hadde gehouden tot groote interest van de gemeyne jonckheyt ende merckelycke oncosten van de ouders, die tot dyen eynde hunne kinderen elders moeten versinden, omme waertegens te versien, soe ist dat naer diverse voorgaende communicatien gehouden by de Heeren Gedeputeerden van beyde de collegiaele kercken deser stadt ten overstaen ende met advysen van den heeren Licentiaeten Hubrecht Creusen ende Paulus Beutenaeken¹⁾, respectievelyck hooghschouteth ende Borgemeester deser stadt voorgeslaegen ende gepresenteert is aende Heeren Gedeputeerden des Capittels van onser liever Vrouwen soedanighe scholen van nieuws aen te stellen op hunne cloester ofte bivanck van dyen; maer alsoe tselve al wederom een andere swaericheyt by hen hadde, mits dyen dat doen ter tyt d'ordinarissche ende die bequaemste plaetse tot soedanighe scholen wettelyck met het verbeteren ende hergieten van hunne clocken accordt was beslaegen ende soe haest nyet en coste daertoe gereydt gemaect worden, ende evenwel die institutie der voerschreven scholen niet langer en coste opgehouden worden als synde den dagh van Remigii (1 Sept.) (als wanneer men soedanighe scholen gewoenlyck was te beginnen), was voorleden, soo isset ten lanxste lesten om beters wille ende om soedanich goet werck nyet langer op te houden by forme van expedient ende by provisie onder malcanderen geaccordeert, dat soedanighe latynsche scholen sullen aengesteld worden inden pandt van 't Capittel van Sint-Servaes, als daertoe alreede genoechsame commoditeyt synde, ende dat daertoe omme van de figuren tot Rhetorica inclusive te leeren geassumeert sullen worden eenen rector ende twee andere bequaeme meesteren, te gaigieeren by den Magistraet nuyt het deel, dat die voorscreven Paters der Societeit daer voor 't sedert die leste reunie deser stadt van den jaere 1632 genoeten hebben, als naemenlyck ses hondert gulden 's jaers, beneffens

1) Licentiaat Paulus of Pouwels Beutenaeken was burgemeester van 1639 tot 1641, toen hij opgevolgd werd door Franciscus de Grati.

hunne maenlycke minervaele, twelck sal staen ten laste van de studenten in hunne particulier, waeraff nochtans dat bevrydt sullen syn ende blyven die choraelen van beyde die voorscreven Capittelen ende sal daerbeneffens aen het Capittel van onser liever Vrouwen kercke oft aen haeren scholaster blyven gereserveert, die autoriteyt ende machte om eenen der voorscreven meesteren te kiezen ende aldaer aen te stellen, blyvende voorders het recht van scholasterie van d'eene ende d'andere voorscreven kercken int geheel sonder prejudictie van d'een oft d'andere partye."

Aldus gedaen by de voorscreven Heeren Gedeputeerdens inde ordinaerisse Capittelplaetse van Sint-Servaes kercke opden vyffden Octobris 1640.

Afschrift in het „Verbaalregister van het kapittel van O. L. Vrouw op het Rijksarchief te Maastricht, fonds O. L. Vrouw, deel VIII, p. 41. Onuitgegeven.

884. 1641 Juli 15.

De leden der broederschap van dertig priesters in St. Servaaskerk en die van twintig in O. L. Vrouwekerk, vergaderd in het huis van Andreas C a s e n lid der broederschap van St. Servaas, ten einde te vernieuwen, te vermeerderen en te bevestigen de *jam ab immemoriale hactenus observatam confraternitatem, quae valde enituit in sese invicem honorando, sed maxime in concomitando funera dejunctorum confratrum*, die *ab augustias et miserias* dezer tijden een weinig verminderd is, hebben zoowel gezamenlijk als afzonderlijk *Spiritu Sancto moniti et inspirati et in Nomine Sanctissimae Trinitatis congregati* het nuttig geoordeeld, dat loffelijk en overoud gebruik te herstellen en de volgende bepalingen gemaakt: Vooreerst wanneer een lid dier broederschappen komt te overlijden, zal de meester zijner broederschap dien der andere broederschap daarvan in kennis stellen en tevens mededeelen wanneer in die kerk geluid wordt, opdat dit ook in de zijne kan geschieden, zulks op kosten der broederschap; op den dag der begrafenis zullen de leden bij elkaar komen vóór de Mis bij het huis van den overledene en het lijk naar de kerk begeleiden in deze volgorde, dat de leden der broederschap, waartoe de overledene niet behoort, voorop gaan en die der andere volgen; bij het verlaten der kerk zullen de leden der broederschappen zoo spoedig mogelijk in de gewone vergaderplaats de Vigiliën der overledenen zingen.

Deze overeenkomst werd ondertekend door Johannes J a d o n meester der broederschap van O. L. Vrouw, Aegidius P r e u d h o m m e en Arnoldus a M e l b e e c k, afgevaardigden dier broederschap en namens die van St. Servaas door Joannes G y s e n meester en Andreas C a s e n en Theodorus D e b o t z leden.

.. anno ab Incarnatione Jesu Christi millesimo sexcentesimo quadragesimo primo Mensis July die decima quinta.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds O. L. Vrouw met de opgedrukte zegels in groene was der beide broederschappen; dat van die van O. L. Vrouw aan de rechterzijde stelt voor de Boodschap; omschrift: *Sigillum frater .. marie*; dat van die van St. Servaas: links, op een geruiten achtergrond den H. Servatius aanziende, op een troon in bisschoppelijk gewaad met mijter en nimbus, houdende in de rechter opgeheven hand den sleutel en met de linker den kromstaf waarmede hij den draak, aan zijne voeten liggend, doorsteekt; omschrift: *Fraternitas .. sacerdo .. ecclesie .. Serv. ..*

Onuitgegeven.

885. 1646 September 6.

Na ingewonnen inlichtingen bij mannen bedreven in bruggenbouw en het advies van bekwame rechtsgeleerden namen de kanunniken van St. Servaas het besluit, om de Maasbrug *tamquam ecclesiae suae et sibi ac successoribus suis graviter onerosum ac damnosum majoraque imposterum damna sine spe alicujus utilitatis unquam inde consequendae minitantes*, aan den magistraat en de burgerij van Maastricht over te dragen om de volgende redenen:

1. Omdat de brug, wegens haar hoogen ouderdom *antiquitate veterascens*, jaarlijks meerdere herstellingen noodig heeft en geen ander opbrengst geeft dan den tamelijk geringen tol, die niet voldoende is voor het onderhoud en het jaarlijksch onderzoek en die voor het vervolg nog minder voldoende zal zijn wegens het stijgend loon der werklieden en de duurte der materialen, hetgeen meer uitgaven vordert dan de tol opbrengt;

2. Omdat de magistraat beweert, dat het kapittel verplicht is de kleine herstellingen te laten maken en een vierde der groote herstellingen volgens contract in 1349 April 23 tusschen hunne voorgangers en de magistraat gesloten, zelfs wanneer deze de opbrengst van den tol te boven gaan zonder acht te slaan op het privilege 16 September 1274 aan het kapittel verleend door keizer Rudolf, dat het kapittel niet verplicht is en door niemand

daartoe kan gedwongen worden om voor de herstellingen aan de brug meer uit te geven, dan de tol opbrengt;

3. Omdat het kapittel niet de bevoegdheid heeft om den ouden tol te verhoogen en van de beide heeren der stad die verhooging niet kan bekomen, ten einde de brug uit hare opbrengst onderhouden kan worden;

4. Omdat het kapittel geen jurisdictie bezit op de brug en de slechte of onwillige betalers van den tol niet dwingen kan zonder de magistraat, tenzij door afpersing, hetgeen voor geestelijke personen hatelijk, *odiosum* is;

5. Dat dagelijks zeer vele wagens met steenkolen, boomen, hout en andere zaken beladen varen en groote boomen en wortels van dezen over de brug getrokken worden, dat daardoor en door het gedurende den oorlog, *bello belgico*, vervoeren van zwaar oorlogsmateriaal de brug vele herstellingen noodig heeft en in de toekomst nog hebben zal;

6. Dat in het jaar een boog der brug gedicht is en later door het herbouwen van den muur aan de Maas beneden de brug de bedding der rivier zoo vernauwd is, dat bij hooger waterstand het water niet meer zoo gemakkelijk door de brug kan stroomen, tengevolge waarvan werkzaamheden zijn verricht, om het doorlaatvermogen van het water grooter te maken waarbij men niet zonder vrees bevonden heeft, dat zich door het rondwentelen van het water draaikolken hebben gevormd, welke onder pijlers uithollingen hebben veroorzaakt, niet zonder gevaar voor instorting der brug, voor welke werkzaamheden zij hebben moeten bijdragen duizend gulden, eene som die de opbrengst der brug in zestien of twintig jaar te boven gaat;

7. Dat bij zeker hoog water een derde of nog grooter deel om Wyck afvloeide, thans door het aanbrengen van werkzaamheden voor de vestingwerken der stad *ad Caput* van Wyck, dit meerdere water met kracht en met ijs bedekt tegen de brug stroomt, zoodat niet ten onrechte men voor deszelfs gevaar beducht is; hetgeen alles verwickelingen heeft veroorzaakt tusschen hen en de magistraat.¹⁾

¹⁾ Deze overdracht der Maasbrug aan de stad werd goedgekeurd door de Staten Generaal 12 Januari 1647 en den 3 April d.a.v. door den Prins-Bisschop van Luik.

Deze overeenkomst werd onderteevend door: Reynerus Meyss deken, Con. Conrardi cantor ¹⁾, Gerhardus van Meer ²⁾ scholaster, Hadelinus Junius ³⁾, Engelbertus Boonen ⁴⁾, Christophorus van Balen ⁵⁾, Sixtus Gramaye, Joannes Schellart ⁶⁾, Erardus Driesch ⁷⁾, Martinus Bevers ⁸⁾, Christophorus a Craesbeke ⁹⁾, Joannes Muller ¹⁰⁾,

1) Conrardus Conrardi geboren te Vierssen in Gelderland verkreeg 10 October 1619 de prebende van Christianus de Bochoolt, in 1639 werd hij tot scholaster gekozen, kort daarop tot groot-zanger en in 1649 tot rijproost voor de heerlijkheden of banken van Coninxheim, Sluysen en Grootloon; 30 Juni 1654 legde hij zijne prebende neer wegens permutatie.

2) Gerardus de Meer, geboren te Valkenburg in 1585, verkreeg ingevolge permutatie de prebende van Henricus Humyn, welke hij later nederlegde ten bate van zijnen neef; hij maakte zijn testament 21 December 1661 en stierf 31 Januari 1663.

3) Hadelmus Junius (le Jeune), geboren te Haccourt, volgens anderen te Herstal, was van 1605 tot 1608 regent der pedagogie „de Valk” te Leuven en kanunnik van Douai tot 1616, in welk jaar hij 27 Februari bij St. Servaaskapittel ingevolge permutatie met Petrus de Susghen diens prebende bekam; hij stierf 3 Juli 1655.

4) Engelbertus Boonen J.U.L., geboren te Brussel, verkreeg de prebende van Philippus Loots.

5) Christophorus van Balen, priester uit het diocees 's Bosch, verkreeg 1634 de prebende van Gerard Stoters.

6) Joannes Schellart, zoon van Henricus, was geboren te Maastricht, verkreeg 27 Augustus 1638 de prebende van Antonius de Ursinis. Den 31en December 1656 verhief hij met zijne moeder en zijn jongsten broeder het huis Geusselt, een leen van Valkenburg, dat hij daags te voren van de Paters Augustijnen te Maastricht gekocht had; hij stierf 16 Juni 1657.

7) Erard Driesch, te Luik geboren in 1609 of 1610, verkreeg de prebende van Petrus Pauw en werd 1646 gekozen tot *magnus computator* van het kapittel; zijn dood vond plaats 19 Juli 1677.

8) Martinus Bevers S.Th.L., geboren te Vleytingen, werd 8 December 1641 gekozen tot pastoor van St. Mathias te Maastricht en kanunnik van St. Servaas, beide vacerende door het overlijden van Paulus Paumen; hij overleed 5 Januari 1667 en werd in de St. Servaaskerk begraven in de kapel van den H. Livinus.

9) Christophorus a Craesbeeck J.U.L., zoon van Stephanus, werd geboren te Brussel. 28 Augustus 1623, verkreeg bij St. Servaaskapittel de prebende van Joannes Stevart en begon zijne residentie 12 September 1625.

10) Joannes Muller (Meulenaere), priester van het diocees Luik, werd 28 Maart 1626 de opvolger van kanunnik Petrus Houwart.

H. Marrotte a Montigny ¹⁾, And. Mantels, Fredericus Gramaye ²⁾, Joannes De le Vault ³⁾, Arnoldus Gerardus Moors ⁴⁾, Gerardus Haxhe ⁵⁾, Mathias Liverloz ⁶⁾, Henricus Seuvir ⁷⁾, Wilhelmus Schellartz ⁸⁾.

Actum in loco nostro capitulari consueto, tempore capituli generalis die Jovis quae fuit sexta Septembris anni 1646.

Afschrift in: *Registrum conclusionum et actuum capitularium* ... tom. V fol. 117 v.; — *Variorum* tom VII p. 501.

Onuitgegeven.

886. 1648 April 4.

De burgemeesters, gezworenen en raad van Luik hernieuwen,

¹⁾ Henricus Marotte de Montigny, verkreeg 31 Mei 1608 het kanonikaat en de prebende van zijnen broeder Joannes; met zijn medekanunnik Renerus Meyss was hij getuige bij de limietbepaling der heerlijkheid Bemelen, bank van het kapittel van O. L. Vrouw te Maastricht; hij stierf 14 November 1648 en werd begraven in het graf van zijn broeder Joannes in de kapel der H. Catharina in St. Servaaskerk.

²⁾ Fredericus, zoon van Thomas Gramaye en van Theodorina de Tritema, werd te Keulen geboren; hij volgde Balduinus de Bucq op in diens prebende bij St. Servaaskapittel; werd gekozen tot rijproost en 5 Juli 1655 tot groot-zanger; hij stierf 14 Juni 1669.

³⁾ Joannes Delvaux verkreeg, ingevolge abdicatie 22 Januari 1634, de prebende van Philippus Wasoul, welke hij resigneerde 5 Febr. 1693.

⁴⁾ Arnold Gerard Moors werd 13 Februari 1636 gekozen tot kanunnik, ter opvolging van Philippus van Tijmpel; 4 Januari 1664 legde hij zijne prebende neer ten gunste van zijnen broeder Mathias.

⁵⁾ Gerard Haxhe, Haexhe, zoon van Gerard J.U.D., burgemeester van Luik, en van Anna de Haack, verkreeg in 1637 de prebende van Guillielmus Fexhius, welke hij later wegens permutatie nederlegde. In 1648 verhief hij van St. Servaaskapittel diens leenhof te Binderveld en overleed 1 April 1650.

⁶⁾ Mathias Liverloz, geboren Luikenaar, was in het bezit van het beneficie ter eere de H. Maagd en de H. Anna in de kerk van den H. Bartholomeus te Luik, dat hij met zijn oom Gerard Liverloz permuteerde voor diens prebende bij St. Servaaskapittel 19 November 1640. Hij overleed 13 Maart 1664 en werd begraven bij zijn oom in de kapel der H. Catharina in St. Servaaskerk.

⁷⁾ Henricus Seuvir, Sévir, verkreeg 4 Maart 1645 de prebende vacant door het overlijden van Balthasar van Weseren, 27 Mei 1649 werd hij tot kamerling, *camerarius*, gekozen en stierf 8 Juli 1674.

⁸⁾ Zoon van Henricus Schellart en van Gertrudis Custers, verkreeg hij 30 Juni 1625 wegens permutatie de prebende van Godefridus Meydael, welke hij in December 1658 resigneerde ten behoeve van Paulus Paumen; hij overleed 22 Februari 1685 en werd te Maastricht begraven in het klooster der Annuntiaten.

op verzoek van deken en kapittel van St. Servaas, hun medege-
deeld door dezer medekanunnik Henricus Seuwier, den vrij-
dom van den grooten tol op de *pont des arches* hunner stad door
hunne voorgangers verleend 30 April 1590, om reden ook *suivant*
que scavons et gardons hors la portance de nos anciens et nou-
veaux rendage d'iccluy tonlieu en zij *a telle dite requeste et*
desir condescendans comme a chose juste et raisonnable avons
telle franchise et exemption rafrechy, ratiffié et renouvelé ..

Par ordonnance du Conseil Henri Jenicot.

.. l'an mille six cents quarante huit du mois d'avril le qua-
triesme jour.

Afschrift in: *Liber privilegiorum* fol. 133; — *Diplomata Trajectensia*
ab anno 1600 ad 1664 p. 3834.

Onuitgegeven.

887. 1648 December 3.

Attest van schout en schepenen *van den graeffelycken gerichte*
van den Vroenhof op een schrijven van de ingezetenen der elf
banken van deken en kapittel van St. Servaas, waarbij zij ver-
klaren, dat genoemde elfbanken *geen part noch deel en syn van*
den Vroenhoff noch daeronder niet resorteeren.

Actum den derden Decembris XVI^c acht en veertigh.

Afschrift op papier door J. A. Panhuys van een copie door den
notaris van het kapittel van St. Servaas A. de Fontaine op het
Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas.

Onuitgegeven.

888. 1648 December 3.

Zelfde attest als in voorgaand regest met volgend onderschrift:
„Onder d'origineele deses op de marge was gedruyckt eenen
seghel met eenen leuwe daerop in groenen wasche ende onder-
waerts stondt: Aldus ter ordonnantie van den voorschreven ge-
recht ende was onderteyckent J. Verbolt.

Gecollationeert dese tegens d'origineele in dato ende getee-
kent soo voer is, daermede accordeerende, quod attestor P.
Hamonts notarius ende daernaer volghden aldus: Joannes
Blommen „notarius publicus in aula Brabantiae Bruxellis ad-
missus ad praemissa requisitus per copiam copie”.

Afschrift op papier door notaris A. van Berckel op het Rijks-
archief te Maastricht fonds St. Servaas; — *Diplomata Trajectensia*
ab anno 1600 ad 1664 p. 3846.

Onuitgegeven.

889. 1650 April 8.

Deken en kapittel vernomen hebbende, dat de ingezetenen hunner banken Vleytingen en Hees onkundig zijn met hunne reglementen en ordonnantien, hoewel deze naar *voergaenden clockenslach* ter gebruikelijke plaatse worden afgekondigd, om reden dat dikwijls niemand of zeer weinigen op het luiden der klok te dier plaatse verschijnen om die afkondiging te aanhooren, *tot onse seer groote verachtinge*, hetgeen te wijten is aan het misbruik van de onderzaten om naar welgevallen de klok te luiden of te doen luiden *tot elcken reyse*, hebben bepaald: dat voortaan niemand der ingezetenen van genoemde heerlijkheden, wie hij ook zijn moge, om welke reden ook, de klok mag luiden of doen luiden ten einde die *gemeynte te vergaederen*, zonder toestemming van den rijproost of van den schout, tenzij in geval van nood *deur inval ende logeeringe van soldaten, brandt oft diergelycke andere, als wanneer die dorpmeeesters van onse respectieve heerlycheyden de gemeyn clocke sullen doen trecken tot effect vanden voorvallenden noodt op boete eener voorbeeldige exemplaerlick straf*; dat bij het luiden der klok voor de afkondiging en bekendmaking hunner ordonnantien een ieder zich zal hebben te begeven naar de gebruikelijke plaats om te aanhooren wat daar wordt bekend gemaakt en niemand zonder wettige reden mag afwezig blijven, in welk geval *eenen knecht ofte anderen bequaemen persoon van des aeffwesende familie sal hebben te compareeren om synen meester naederhant te condigen ende verwettigen van f' gene sal wesen gepubliceert*.

Ten einde de ordonnantie van 14 Maart te voren, regelend het beuren van schatting, beter mag worden nagekomen en de lasten meer *nae egale proportie* mogen worden verdeeld, *omgeleydt*, bepalen en bevelen zij dat ieder ingezetene van Vleytingen en Hees en der onderhoorige gehuchten binnen veertien dagen na afkondiging dezer aan den rijproost of den schout *onder solemnele eede* juiste opgaaf moet verstrekken van de landen, welke hij *onder synen ploech* of in zijn gebruik heeft, zoo binnen als buiten genoemde heerlijkheden gelegen, op *pene* dat wie die juiste opgaaf niet doet als eenen *mineediger exemplaerlick* zal worden gestraft en daarenboven tot vergoeding het dubbele der schade zal betalen welke door zijn onjuiste opgaaf is geleden.

Ten einde niemand onkundig moge zijn van deze ordonnantie

gelasten zij de gerechtsboden dier beide heerlijkheden om deze voor de respectieve kerken, *die gemeynte aldaer vergadert wese*nde, op twee eerstvolgende Zondagen af te kondigen, met bevel tevens dat de ordonnantie van 14 Maart l.l. stipt moet worden nageleefd.

Aldus geordonneert ende geslooten inden Capittel opten 8e April 1650.

Afschrift in: *Registrum actuum capitularium* . . tom. V fol. 146.
Onuitgegeven.

890. 1652 Januari 29.

Reyner de Riviere meester en de leden *capellaenen der Broederschappe inde eerwaardighe Kerke van St. Servaes* oorkonden, dat Anna Boynants, ongehuwd zijnde, hun geschonken heeft eene som van driehonderd gulden onder beding, dat zij aan de jonge dochter, die belast zal zijn met het versieren van het altaar en beeld der H. Maagd op het Nieuwerk, jaarlijks geven zullen de rente van twaalf gulden voor aankoop van nieuwe kaarsen *van nieuwen witten meechden was*, n.l. dertien kaarsen van een vierde pond elk.

Gegeven in onse gewoennelycke residentie-plaetse nae den gedaenden Goddelycken Dienst op Maendach den negenentwintichsten January anno ons Heeren duysent ses hondert en de twee- en vyfftych.

Oorspr. op papier met opgedrukt zegel in bruine was met papier bedekt en onderschrift van den secretaris Veestraten, in het kerkarchief van St. Servaas.
Onuitgegeven.

891. 1652 Augustus 26.

Maximiliaan Hendrik van Beieren, aartsbisschop van Keulen, prins-bisschop van Luik enz., maakt bekend, dat hij van deken en kapittel, alsmede van den pastoor en ingezetenen van Sepperen een verzoekschrift heeft ontvangen, waarbij deze mededeelen, dat de gemeente Sepperen drie andere uit elkaar gelegen dorpen of gehuchten omvat en een groot aantal inwoners telt die erg verspreid wonen, zoodat de zielzorg voor één pastoor niet naar behooren kan plaats hebben, tenzij hem hulp worde verleend en deze mitsdien vragen om twee beneficiën in die kerk gelegen ter begeving van den pastoor, n.l. dat der H. Maagd, thans vacant wgens overlijden van Johannes B a n c x, waarvan de inkomsten

de twaalf mudden rogge, maat van St. Truiden, niet te boven gaan, en dat der H. Gertrudis met een inkomen van ongeveer vijf dier mudden te mogen vereenigen met de kerk aldaar voor de aanstelling van een *primissarius*, die op Zon- en feestdagen de Vroegmis en in de week de Missen lezen zal, waartoe gemelde beneficiën volgens hunne stichting verplicht zijn, de jeugd in de kerk onderrichten zal en verder den pastoor in diens bediening behulpzaam zijn; dat hij dit verzoek inwilligt met alles wat daarbij gevraagd wordt en beveelt dat wegens die vereeniging *cultus divinus non minuatur*, maar dat die altaren volgens hunne stichting door den primissarius *laudabiliter* bediend worden *juribus nostris episcopalibus et archidiaconalibus semper salvis*.

Jo. A. Chokier,
vicarius generalis Leodiensis.

Datum in civitate nostra Leodiensi anno Domini millesimo sexcentesimo quinquagesimo secundo mensis Augusti die vigesima sexta.

Afschrift in: *Variorum* . . tom. IX p. 450.
Onuitgegeven.

892. 1652 September 23.

Ten einde te voorkomen de groote proceskosten wegens beroep op de elf banken van St. Servaas, welke kosten groot zijn wegens de *veelheyt der bancken ende het getael der persoonen dy uyt iedere bancke tot die vergaederingen plachten gesonden te worden*, werd de volgende reformatie vastgesteld:

1. „In saecken van groter belange sy voorts aen genoecheyt elcke banck te seynden eenen gedeputeerden van die meest gequalificeerde die inde bancke te vinden sijn, welcken gedeputeerden, alear hij te stemme sal ten tijde der vergaderinge met die ander neugen gedeputeerden van die andere bancken dickwils weinich hervaren, mit malcanderen beraeden gelyck hier voorens placht te geschyden;

2. In dier vuegen sullen die gewoennelycke rechten van de vergaederinge der thien bancken konnen vermindert worden tot op de helfte ende daeronder ende in plaetse van XXXIIltich rynsgoutgulden alleenlyck betaelt worden seshien oft weyniger off die weerde van dien, ende sullen niet te min die gedeputeerde, by titule van rechte, soo veele oft meer ontfangen als voor desen die compareerende ontfingen.

3. Dat in toecomende worde achtergelaten den noenmaeltyt welcken naer de vergaderinge der elfve bancken plocht gegeven te worden ten laste van den appellant ende denwelcken seer vermeerderden die costen van appellatie, gemerckt die niet noodelyck en is ende geschiet tegens costuyme van allen anderen gerichtten;

4. In saecken van cleender belangen sullen d'appellatien meugen geschieden tot dry gedeputeerde by die thien bancken te kiezen in naer volgende forme te weten: de bancken Sepperen, Coninxheim, Grootloon ende Sluysen sullen kiezen eenen gedeputeerden; die bancken Vleytingen, Hees ende Mechelen eenen ende bancken van Heer, Berg en Berne eenen ende 'tgericht van de schoole zal vervullen de plaetse der bancken, daervan geappelleert sal wesen, nopende het kiezen van den gedeputeerden;

5. Soe wanneer appellatie sal geschieden tot die dry gedeputeerden by den thien bancken, te kiezen opte voerscreven maniere, sal den schoultet van Vleytingen van den appellant alleenlyck meugen affheyschen die hellifte van soedanige rechten als voor desen aen alsulcke bancken plochten betaelt te worden;

6. Sullen gehouden worden van saecken van cleender belangen daerinne den principalen heisch niet te boven en gaet die werde van vyff ent seventich pattacons van welcke werde den appellant gehouden sal wesen van de justitia *a qua* te nemen attestatie ende die te exhibeeren aenden schoultet van Vleytingen om van hem te becomen de beschryffbryven in dien cas dienende";

7. Deze punten waren vastgesteld door de Commissarissen deciseurs, in opdracht der Staten Generaal.

Jean van der Beecke.

Gedaen in den Haege onder onsen cachette, paraphure ende de signaturen van onsen griffier opden XXIII September XVI^c twee en vyfflich.

Afschrift in: Cartularium II a. *Imperialia* fol. 92 v.
Onuitgegeven.

893. 1652. December 17.

Maximiliaan Henricus van Beieren, prins-bisschop van Luik, geeft, op verzoek van deken en kapittel van St. Servaas, zijne goedkeuring aan en bevestiging van den brief, betreffende de vereeniging der beneficien ter eere der H. Maagd en der H. Ger-

trudis met de kerk van Sepperen 26 Augustus te voren gedaan ten behoeve van den *vice-pastor seu primissarius* en stelt daarbij de voorwaarde, dat zoo in geval deze zijne bediening niet nauwgezet en gebrekkig vervult, de pastoor hem noch om die reden, noch om eene andere, afzetten kan zonder toestemming van deken en kapittel van St. Servaas die de gewone vergevers zijn der kerk (zie regest no. 891).

Datum in civitate nostra Leodiensi anno Domini millesimo sexcentesimo quinquagesimo secundo, mensis Xbris die decima septima.

Afschrift in: Variorum IX fol. 452.

Onuitgegeven.

894. 1653 Januari 24.

De Staten Generaal hadden bij resolutie van 9 Januari van het loopend jaar hun hoogschout te Maastricht Groulart opdracht gegeven om, *by middele van executie ten behoeve der gereformeerde latynsche schoole*, van het kapittel van St. Servaas te vorderen en in ontvangst te nemen de opbrengst van de tweede prebende ¹⁾ van de Jesuïeten voor het loopend jaar; ten einde die *executie* te ontgaan hadden de deken en kapittel het raadzaam geoordeeld de inkomsten dier prebende aan den ontvanger dier latijnsche school Johan Pestere te leveren in natura en alle manieren zooals zij met de eerste prebende geleverd hadden. Aangezien merkelyk verschil bestond tusschen den deken en kapittel en de curatoren dier school over de inkomsten dier prebenden van de vorige jaren sedert het vertrek der Jesuïeten uit de stad, zijn zij, na meermalen vergaderd te hebben, overeengekomen, dat de deken en kapittel voor die jaren eens betaald zullen de som van vierduizend vierhonderd gulden Maastrichter waarde.

Deze overeenkomst werd onderteekend door: Reyner Meys deken, Gerhardt van Meer scholaster, S. Gramaye, Andreas Mantels (kanunniken); Johan Groulard, Philippus Ludovicus, Johan Pestere (curatoren) *onder alsulcke protestatie*

¹⁾ Hier zijn bedoeld de beide prebenden welke in 1580 met goedkeuring van den Paus en Koning Philips II aan het college der Jesuïeten geschonken zijn (zie regest no. 766).

*als de heeren Deken ende Capittel opten XXsten deser loopenden maents hebben gedaen in haeren Capittelhuuse.*¹⁾

Aldus gedaen opten vier en twintichsten Januari sesthien hondert drye ende vyfftych.

Afschrift in: *Registrum conclusionum et actuum capitularium*
tom. V fol. 160 v.
Onuitgegeven.

895. 1653 Juni 7.

Schrijven van Leopold Willem, aartshertog van Oostenrijk, hertog van Bourgondië, luitenant-gouverneur en kapitein-generaal der Nederlanden en van Bourgondië, aan N. de Maisieres, commandant van het fort Navagne, waarbij hij hem, na kennis genomen te hebben van het verzoek en de privilegiën der inwoners van Vleytingen, Hees en de gehuchten Laaffelt en Elcht, namens den Koning gelast ommiddellijk de gevangen inwoners vrij te laten, daar de inwoners dienen gehouden te worden in het genot hunner privilegiën, welke sij *sans interruption* bezitten sedert de regeering van Keizer Karel IV, ingevolge waarvan zij zijn *terres impériales et nullement logeables*.

De Bruxelles le 7 de juin 1653.

Leopold Guillaume.
Verreyken.

Afschrift in: *Variorum* tom. IX p. 193.
Onuitgegeven.

896. 1654 Juli 11.

Daar geschil was ontstaan tusschen de magistraat van Maastricht en den deken en kapittel van St. Servaas, omdat eerstgenoemde aanspraak maakte op recht van benoeming der leeraren van de school van het kapittel, daar aan die leeraren jaarlijks, uit de schatkist van den Prins-Bisschop van Luik, driehonderd en uit de kast der gemeente zeshonderd gulden gegeven werden, werd, ten einde dit uit den weg te ruimen, door deken en kapittel met de afgevaardigden der stadsregeering met name de Montaigne schout, Paludanus burgemeester en Cauwberg oud-burgemeester, de volgende overeenkomst gesloten:

1) Den 4en Februari gaf Pestere kwitantie van twee duizend gulden, welke hem overhandigd waren door Peter Mathys van der Steen, rentmeester van het kapittel, en van tweeduizend vierhonderd gulden, hem overhandigd door Johan Cloots.

1. „Ut idoneus aliquis inveniatur, qui scholae vacaturae praesit, expediet sedem vacantem publicari in locis ubi id speratur posse haberi;

2. Super capacitate concurrentium audiatur praefectus scholarum aliique magistri, vel extranei ea de re notitiam habentes;

3. Capacior ad scholam assumatur communicato capitulum inter et magistratum consilio et praevio utriusque consensu in scholam introducatur;

4. Si capacitas in dubio sit res examine reverendi domini Scholastici et e magistratu assumpti decidatur;

5. Assumptus non deponatur nisi cognita per admittentes causa;

6. Assumendus ante omnia professionem fidei orthodoxae emittat coram reverendo domino Scholastico vel alio per capitulum deputando promittatque se debito semper honorem et respectum reverendis dominis decano et capitulo ac scholastico, scholae superintendenti, laturum eisque pariturum in iis quae scholarum regimen concernent;

7. Magistratus omnes quinque magistros, quantum in se erit, obligabit ad debitum predictis dominis honorem et respectum praestandum, refractarios, quatenus opus, salarii subtractione mulctando;

8. Ex praetactis quinque magistris praefectus erit is, qui rhetoricam profitetur aut imposterum profitebitur, nisi capitulo et magistratui alius ad id idoneus judicetur.

Officium praefecti scholarum.

Hujus munus esto sequentia punctualiter observare:

1. Ut actio annis singulis componatur carminum debitae et solitae affectiones procurentur;

2. Quantum fieri potest scholarium dissolutiones et petulantias ante et post scholas tollat et itiones ad scholas per templum impediatur prout et lotii redditiones in ambitu et porticibus;

3. Ut dubia magistris inter docendum obvenientia pro possibili suo solvat;

4. Ut modum et formam docendi magistris praescribat et attendat utrum id fideliter exequatur;

5. Ut in subortis difficultatibus tam inter scholares et magistros, quam inter ipsos magistros advigilet ut ipsae quantocius componantur, adhibita etiam reverendi domini scholastici et superiori auctoritate, si opus erit;

6. Scholaribus discedentibus testimonia relaxentur in debita forma idque gratis;

7. De veniis, compositionibus, actionibus, examine statis temporibus praeordinandis ipse curam gerat;

8. Languentem praefectum et muneri suo non satisfacientem excitet reverendus dominus scholasticus, ut aliis ex parte capituli scholarum intendentiam deputatis moneat, quo modo fieri potest amabiliori;

9. Unice sollicitus sit praefectus, ut scholares orthodoxa religione erudiantur, singulis mensibus, qui ad hoc capaces sunt, sacramentaliter confiteantur et communicent.

10. Ut in missae auditione decenter et modeste se gerant, a fabulis abstineant, rosarium vel preces devote ad aliorum aedificationem legant;

11. Ut requisitus ex parte capituli praefectus suppeditet qui in templo Servatiano turnatim sacris ministrent eo tempore quo in scholis lectio habeatur.

Leges a magistris et scholaribus observandae.

1. Magistri omnes in regimine reverendo domino scholastico obedient, scholarum superintenti et earum Praefecto.

2. Nullus admittatur ad scholas adolescens nec ab iis dimitatur cum testimonio, nisi per praefectum.

3. Quisque magistrorum habeat diligentem curam scholae sibi demandatae et scholares doceat juxta modum, morem et ordinem sibi a Praefecto proscribendum;

4. Nequitias graviores a scholaribus commissas et publica correctione dignas, communicato cum praefecto consilio punire curent;

5. Singuli magistri scholares suos diebus dominicis et festivis ad templum deducant, absentes et in templo discolos corrigant, et ut pietati quam maxima ratio habeatur, invigilent;

6. Solliciti sunt in iisdem diebus dominicis et festivis singuli scholares suos in fide instruant et catechisationes non omittant;

7. Magistri omnes ad statam a Praefecto horam tam ante meridianam quam post meridianam in scholis adsint et ut scholares ibidem tempore se sistant diligenter procurent;

8. Publicae affixiones fiant more solito per rhetores et poetas ante festum Sancti Servatii, actio sub finem et decursum anni nec hebdomadales declamationes omittantur;

9. Mutuus amor inter magistros ad scholarium aedificationem sedulo foveatur, etsi quid dissentionis quandoque inter eos reperiatur ortum in herba componatur per praefectum aliosque interesse non habentes et si res majorem auctoritatem requirat per reverendum dominum scholasticum aut Capitulum;

10. Sint magistri omnes vitae irreprehensibilis et abstineant ab omnibus inordinatis actionibus a publicis privatisque scandalis potationibus.

Observationes particulares.

1. Minerval solvatur magistris ab iis quibus solvendi facultas est idque exigatur honesto modo;

2. Non venentur ii qui magistrorum aliquo cohabitant nec propter minervalis solutionem indebite torqueantur, sed allaboret magister cui cohabitant, ut proprio magistro id debito tempore exolvatur;

3. Omnium scholarium habeatur aequalis cura nec publicis nec clandestinis stimulis abstrahantur a magistris aut civibus quibus cohabitant, sed cuilibet liberum sit cohabitare cui velit;

4. De scholarum progressu magistri menstrue Praefecto respondent ostensisque illi menstruis eorum thematibus seu compositionibus;

5. Qui primus magistrorum discordiam aut turbas movebit majores rancore signa dederit, muneri suo praescripto defuerit per scholae superintendentem et si opus per capitulum et magistrum corrigatur."

Met de afgevaardigden der stedelijke regeering geteekend namens deken en kapittel door: Gerhardus van Meer scholaster, Joannes Schellaerts en Guilielmus Lipsen.

.... hac 11 Julii 1654.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia ab anno 1600 ad 1664* p. 3881. Onuitgegeven.

897. 1657 Januari 8.

De deken en het kapittel van St. Servaas hebben Paus Alexander VII medegedeeld, dat zij „ratione suae mense capitularis multorum pagorum, castrorum et locorum in temporalibus sunt domini et in eisdem pagis, castris et locis jurisdictionem altam, mediam et bassam per constitutos ab eis officiales laicos, praetores et scabinos nuncupatos, exercent, illosque et illa per electos e gremio dicti capituli canonicos, praefectos, vulgo

equitaturae praepositos sive vice praepositos dictos, in politicis regunt". Aangezien nu het voorkomt dat aldaar grove misdaden gepleegd worden, welke dikwijls door *prava dissimulatione* der schouten en schepenen *aut donis et muneribus aliquando* omgekocht of door vriendschap misleid, die misdrijven ongestraft blijven tot nadeel van den openbaren vrede, hebben zij den Paus verzocht daarin te willen voorzien. Diensvolgens verleent hij aan die *vicepraepositi* en *praefecti*, wanneer zij in functie zijn, de bevoegdheid om in crimineele gevallen, zoo dikwijls noodig, daaraan deel te nemen, raad, *mandata et jussiones*, zoowel mondeling als schriftelijk te geven en die te doen uitvoeren *etiam si sanguinis effusio, membrorum mutilatio seu etiam mors inde sequatur, libere et licite et absque ullo censurarum ecclesiasticarum aut irregularitatis incursu*

Datum Romae apud sanctam Mariam Maiorem sub annulo piscatoris in die octava Januarii M^o DC^o LVII° pontificatus nostri anno secundo.

Afschrift op papier op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas; — in: *Liber privilegiorum* fol. 133.

Onuitgegeven.

898. 1657 Januari 11.

Transsumpt van die bulle van Paus Alexander VII door Richardus Gerardus openbaar pauselijk notaris en der pauselijke rechtbank.

.. praesentibus ibidem dominis Domitio Marsio et Aegidio de Hurrena clericis respective Leodiensibus testibus ad premissa vocatis specialiter ac rogatis.

De in het transumpt aangehaalde bulle komt met de origineele overeen, hetgeen Joachimus Valvensus *officialis deputatus* getuigt.

Actum etiam Romae in officio mei notarii publici infrascripti anno, indictione, die, mense, pontificatus quibus supra. ¹⁾

Afschrift door notaris Henricus Veestraten in *Diplomata Trajectensia ab anno 1600 ad 1664* p. 3901.

Onuitgegeven.

¹⁾ Zie vorig regest.

899. 1661 September 21.

Guilielmus Lipsen, deken van St. Servaaskapittel, richt een schrijven tot den Vicarius generalis van Luik, waarin hij hem mededeelt, dat steeds een groote toevloed van pelgrims uit alle landen, maar vooral uit Frankrijk naar St. Servaaskerk komen en dat voor het hooren van dezer biecht door zijne voorgangers steeds benoemd zijn een, twee tot zelfs drie kapelaans van zijn kerk met buitengewone macht om te absolveeren van *casus reservati*; dat tengevolge van den vrede gesloten tusschen Frankrijk en Spanje, die toeloop dermate is toegenomen, dat de gemachtigden dikwijls niet voldoende zijn voor die menigte; dat hij in zijne kerk vier vicarii heeft die hem helpen in de zielzorg en bevoegdheid hebben om de biecht te hooren van de suppoosten van het kapittel, van wie de bevoegden om de biecht der pelgrims te hooren zijn Nicolaus Marez, een oud man en ziekelijk, en Johannes du Jardin; dat hij daarom verzoekt om twee andere *qualificatos* met name Andreas Marez en Carolus du Zableau te machtigen *cum potestate absolvendi a casibus reservatis . . . ut peregrinorum tam procul quandoque a centum aut ducentis et amplius miliaribus venientium devotioni melius servatur.*

Afschrift in: *Registrum actuum capitularium* . . . tom. V fol. 211 v. Onuitgegeven.

900. 1661 October 7.

Vice-deken en kapittel oorkonden, dat de uitvoerders van het testament van hun medekanunnik Engelbertus Boonen J.U.L., met name Guilielmus Lipsen en Andreas Bouwens J.U.L., in uitvoering van dat testament in hunne kerk gesticht hebben *supra mensa nostra capitulari* een eeuwigdurend jaargetijde, met negenhonderd Brabantsche gulden munt van Maastricht, van den interest van welke som twee derden zullen zijn ten behoeve van deken en kapittel en een derde voor de kapelannen die op 18 Augustus de vigilien en de Mis van het begin tot het einde bijwonen en het kruis vergezellen tot op het graf van den overledene; dat zij ten behoeve van den deken en het kapittel gegeven hebben tweeduizend dier gulden om voor het beeld van den H. Servatius *ad gradus chori* hunner kerk jaarlijks te laten branden eene groote kaars uit witte was op de vier hoogfeesten van het jaar, op al de feestdagen der H. Maagd en van den H.

Servatius; op den feestdag van dezen laatste en gedurende de octaaf *in altare St. Servatii ad gradus ante innaginem ejusdem*, zooals gebruikelijk is, eene kaars geheeten *die gespistse kertse* te laten branden, welke ook branden zal van af de matutinen tot na de Hoogmis op het choor, op de feesten der H.H. Monulphus en Gondulphus, der H. Gertrudis en der *parva dedicatio* van de kerk; om andere kaarsen, ten deele uit witte ten deele uit gele was, op de feesten der Besnijdenis des Heeren, van Driekoningen, O. L. Heer Hemelvaart, der H.H. Apostelen en alle andere feesten en de overige Zondagen, telken jare te laten branden op het altaar van den H. Servatius en in de kleine krocht, welke kaarsen zullen branden van de eerste Vespers tot na de Laudens, den volgenden dag bij het begin der matutinen tot na de Hoogmis, en van het begin der tweede Vespers tot na de Laudens; voor het aansteken en uitdooven dezer kaarsen zal de *custos* der kerk zijn loon ontvangen uit den interest van gemelde som van tweeduizend gulden, van welchen interest ook betaald zullen worden de uitgaven voor het tweemaal in het jaar, n.l. voor het feest van Kerstmis en dat van den H. Servatius, zuiveren en poetsen van de koperen versierselen van het altaar van dien Heilige en de kandelaren van dat altaar; dat zij verder geschonken hebben tweehonderd dier gulden tot vermeerdering der presentiegelden van de kanunniken, die tegenwoordig zullen zijn bij de Mis ter eere van het H. Sacrament gedurende de octaaf; 32 gulden voor het Officie van het H. Sacrament, welke stichtingen te zamen beloopten 3132 brab. gulden; dat zij uit handen van den deken als mede-uitvoerder ontvangen hebben in geld 1354 gulden, met welke gelden het kapitaal van 1776 gulden aan Maria Drils, de weduwe van Arnold P r u e n e n en hare kinderen verschuldigd 6 September 1661 afgelost is bij de schepenbank van Heer en dat genoemde kanunnik B o o n e n tijdens zijn leven den deken in handen heeft gegeven 300 gulden ten behoeve hunner *mensa capitularis*, welke som gevoegd is bij de inkomsten, omschreven op het eind der rekening van het hospitaal hunner kerk over 1657, te zamen uitmakende 700 gulden, voor de stichting van preeken in hunne kerk gedurende de octaaf van het feest van den H. Servatius, op wiens feestdag wegens den grooten toeloop van geloovigen bezwaarlijk gepreekt kan worden, welke preeken gehouden zullen worden door de Capucijnen, die daarvoor telken jare vijf en twintig gulden zullen ontvangen.

Datum in loco nostro capitulari solito anno a Nativitate Domini 1661 mensis Octobris die septima.

Afschrift in: *Variorum* tom. VIII p. 835.

Onuitgegeven.

901. 1662 Maart 20.

Aangezien het meermalen gebeurde, dat misdrijven van een onderdaan van een heer op het grondgebied van een naastgelegen heerlijkheid ongestraft blijven, zijn, ten einde dit te voorkomen en de vervolging der schuldigen gemakkelijker te maken, de deken en kapittel van St. Servaas bereid gevonden *per formam mutui juris subsidii pro publice tranquillitatis bono* om met de heeren der naburige steden en dorpen de volgende overeenkomst aan te gaan: 1. Wanneer door een onderdaan op het grondgebied van een aangesloten heer een misdrijf begaan wordt, zal deze laatste of zijn *officiatus* verplicht zijn inlichtingen in te winnen en zooveel mogelijk zijn best doen om den schuldige en zijne helpers op te sporen en een onderzoek in te stellen naar de omstandigheden; 2. De heer tot wiens jurisdictie de schuldige behoort zal gehouden zijn tegen deze *nomine officii* eene aanklacht in te stellen en deze tot het einde door te voeren en kan de *officiatus* van het beleedigde grondgebied *pro suo interesse* het proces bijwonen; 3. Zoo de schuldige ter dood wordt veroordeeld of tot eene andere lichamelijke straf, zal dit geschieden op kosten der beide heeren; 4. Zoo de schuldige tot eene geldelijke boete veroordeeld wordt, zal die som tusschen de beide heeren en hunne *officiati* verdeeld worden, terwijl aan deze laatsten een grooter aandeel zal toegewezen worden wegens de vele moeite, welke zij zich voor het proces hebben moeten getroosten; 5. Zoo over het misdrijf een vergelijk kan getroffen worden en de schuldige dit liever wenscht dan eene veroordeeling, kan dit vergelijk niet plaats vinden dan met tusschenkomst en toestemming der beide heeren of der *officiati* daartoe macht hebbende en zal de overeengekomen som gelijkelijk tusschen de heeren of hunne *officiati* verdeeld worden; 6. Zoo een misdadiger op heeterdaad op een groot misdrijf betrapt wordt, zal de *officiatus* dier plaats *nomine officii* alleen de zaak voeren en den schuldige straffen; zoo het evenwel een klein misdrijf geldt, zal hij zijnen heer, zoo deze zulks vraagt, overgegeven worden, opdat door diens *officiatus* hij worde aangeklaagd en deze het proces ten einde zal voeren; 7. Zoo de op heeterdaad betrapte niet ge-

vat kan worden op het grondgebied waar de misdaad is bedreven, zal de *officiatus* van het beleedigde grondgebied den schuldige kunnen, ja zelfs moeten vervolgen buiten dezès grenzen op het naburige vreemd grondgebied; 8. Bijaldien de *officiatus* van een naburig vreemd grondgebied den schuldige heeft gevat, zal deze hem zonder uitstel ter gevangenzetting overleveren aan den *officiatus*, wiens onderdaan hij is, die onmiddellijk, als gebruikelijk, de zaak voor de rechtbank der plaats brengen zal; 9. Zoo de gevangene bij zijn vervolging op een vreemd gebied terecht komt, is hij, totdat hij gevat is, geen onderdaan van dat grondgebied, maar van den heer die hem vervolgt of van een derde en zal de *officiatus* van het grondgebied, waar hij gevangen genomen is, gehouden zijn hem aan den vervolgenden heer, zoo deze het vraagt, uitleveren en in dat geval zal de heer van het beleedigde grondgebied of diens *officiatus* hem op zijne particuliere kosten aanklagen, laten vonnissen en het vonnis ten uitvoer leggen.

Op hun verzoek heeft Maximiliaan Hendrik van Beieren, Aartsbisschop van Keulen, Prins-Bisschop van Luik enz. *pro nostra in bonum publicum propensione* deze artikelen goedgekeurd als zijnde dat verzoek *rationali et equitati consona et ad majus bonum publicum ac justitiae contra delinquentes promotionem tendere*.

Datum sub sigillo nostro secreto in civitate nostra Leodiensi 20^a Martii anno 1662.

Afschrift in: Cartularium II a *Imperialia* fol. 92; — *Diplomata Trajectensia ab anno 1600 ad 1664* p. 3962; — Servatius Emondts; *Varia .. collectanea* fol. 66 v.

Onuitgegeven.

902. 1662 April 12.

Keizer Leopold benoemt zijn raadsman en resident bij de Staten Generaal der Nederlanden Joannes Friquetius tot zijn gevolmachtigde om te onderhandelen met de gevolmachtigden dezer Staten Generaal over hun geschil met het kapittel van St. Servaas betreffende de jurisdictie deszelfs dorpen of banken en belooft te zullen goedkeuren, wat hij in deze zal gedaan hebben.

Datum in civitate nostra Viennae die duodecima mensis Aprilis anno Domini millesimo sexcentesimo sexagesimo secundo, regnorum nostrorum Romani quarto, Hungariae septimo, Bohemiae vero sexto. Leopoldus.

Wildericus, baro de Waldendorff,
vice-cancellarius.

Ad mandatum Sacrae Cesareae Majestatis proprium
I. Walderode.

Afschrift op papier door Ch. Veestraten, openbaar notaris te Maas-
tricht, op het Rijksarchief aldaar, fonds St. Servaas.

Onuitgegeven.

903. 1666 Maart 16.

Op verzoek *de nos chiers et bien amez les prévost, doyen et aultres du chapitre de Saint-Servais .. en qualité de seigneurs de Vletingen, Hees, Sepperen, Coninxheim, Sluysen, Grootloon, Heer, Bernau, Berghe, Mechelen et Tweebergen vulgairement nommez les onze bancqs*, handhaaft Karel II koning van Spanje, deze dorpen of banken in hun privilege om vrij te zijn van militaire inkwartiering.

De proost, deken en kapittel hadden in hun rekwest aan den koning medegedeeld, dat „de tout temps immémorial les franchises et immunités et exemptions leur octroyez par les sacrez empereurs romains Charles quattiesme et ses successeurs leur ont esté gardées inviolablement comme terres d'empire. Il est partant”, gaat de koning voort, „que dez le commencement des troubles arrivez en ces estats les manans d'icelles (n.l. die dorpen) se sont volontairement mis à la protection et sauvegarde des princes de nos pays bas et de nos lieutenants généraux d'iceulx qui consécutivement leur ont fait despescher nos lettres patentes parmy une recognoissance et contribution annuelle et avecq condition et réserve précise que lesdits seigneuries et terres ne seroient assubjecties à aucun logement des gens de guerre, passages ny repassages comme se void par les documens sur ce exhibez, par lesquels conste aussy, que lorsque par abus ou cause inexcusable il y fut assigné quelque passage les frais en furent défalquez des dites contributions si bien que soubz correction il est constant et évident que les dites terres ne sont logeables et ne peuvent estre traittées au dela des conventions mutuelles et réciproques, considéré d'ailleurs la contribution annuelle et prompt payement l'icelle à nostre prouffict; mais cest ordre distributif semble avoir été surpassé en l'an seize cents cinquante que les manans desdites terres ont esté contraincts de recevoir logement de nostre part et y a esté continué jusques l'an seize cents cinquante six par abus, lorsque feu de glorieuse

mémoire le sérénissime archiducq Léopold, ayant receu les doléances desdiz supplians et manans et reconnaissant leur droict apparent et indisputable at este servy par advis de ceux de nostre conseil privé de les exempter provisionnellement du logement susdit et que commissaires seroient deputez pour s'informer plus précisément de la matière et qualité des dites terres et de la décider définitivement." Ten einde nu dergelijke vergissingen en misbruiken te voorkomen hadden proost, deken en kapittel gemeld rekwest tot den koning gezonden met het verzoek te verklaren, dat de elf banken voornoemd, zijnde *terres d'empire*, vrij zullen zijn van inkwartiering en het heen en terug trekken van krijgsvolk luidens de privilegiebrieven en dergelijken van keizer Karel IV en zijne opvolgers en vragen daarom zijne *lettres patentes*.

Donné en nostre ville de Bruxelles le seiziesme de mars l'an de grace mil six cens soixante six et de nos regnes le premier.

Oorspr. op de *Bibliothèque Nationale* te Parijs ms. fonds latins no. 9309 met het goed bewaard zegel van 's konings vader Philippus III in roode was.

Onuitgegeven.

904. 1666 April 30.

Notariele acte meldend, dat Gerardus van Lichtenborch bij testament van 6 October 1488 op goederen behoorend aan de heerlijkheid Lichtenborch, thans in bezit bij Wolfgangus Wilhelmus baron van Schaesberch Nieuwstadt, heer van Gerding, Metsenich, Kriekenbeek, Broeck en Lichtenburch, gevestigd heeft eene jaarlijksche rente van acht mudden, uitmakende honderd twee en negentig vaten tarwe, voor het stichten eener dagelijksche H. Mis op het altaar ter eere van het H. Kruis in de St. Janskerk te Maastricht, te lezen door de leden der broederschap van kapelanen van St. Servaas, onder voorwaarde dat de vergeving of *jus patronatus laicale* tot het benoemen van den rector dier H. Mis behooren zal aan den bezitter van het kasteel Lichtenborch, ingevolge waarvan tot eerste rector benoemd is Henricus van Eynatten natuurlijke zoon van Joannes; dat die Mis gedurende meerdere jaren door de leden dier broederschap is gelezen en deze 23 December 1589 handhaving in het bezit bij den Hoogen Raad van Brabant verkregen hebben met uitdrukkelijke bepaling, dat de eigenaren van het huis Lichtenborch ten allen tijde naar goedvinden een *petitorium* kunnen in-

stellen; dat reeds eenigen tijd geleden door genoemden heer van Lichtenborg eene *actio petitorii* dienaangaande bij andere rechtbanken is ingesteld; dat ten slotte door tusschenkomst van den deken van het kapittel Guilielmus Lipsen en den kanunnik Andreas Mantels J.U.L. scholaster, namens de kanunniken van St. Servaas volgende overeenkomst gesloten is tusschen voornoemden Wolffgang Wilhelmus baron van Schaesberg en de afgevaardigden der broederschap van kapelanen met name Godefridus Nysmans meester, Christianus Veestrate n, Joannes Groetenclaes en Christophorus Payon rekenmeesters dier broederschap: de leden der broederschap zullen gehouden zijn ten allen tijde die H. Mis te lezen met de gebeden en onder de voorwaarden vermeld in het testament van Gerardus van Lichtenborch; de leden der broederschap dragen met toestemming en machtiging van deken en kapittel van St. Servaas aan genoemden Wolffgang Willem de acht mudden makende 192 vaten tarwe jaarrente over, waarvoor zij tot verzekering de goedkeuring zullen vragen aan den Prins-Bisschop van Luik of elders, zoo zulks noodig mocht blijken of door voornoemden baron gevraagd wordt; daartegen belooft deze den kapelanen te zullen betalen voor elk der 192 vaten vier en dertig gulden, van welke som reeds onmiddellijk zeshonderd patacons betaald zijn met de belofte het resteerende te betalen met het feest van den H. Andreas e.k.; welke gelden de leden der broederschap beloven te plaatsen op goede en soliede hypotheek, ter verzekering, dat die Mis geregeld zal gelezen en de vereischte gebeden gedaan worden, luidens het testament voornoemd; de baron voornoemd als echtgenoot van Maria Florentina geboren barones van Eynatten en namens zijne erfgenamen en opvolgende bezitters van Lichtenberg zegt vaarwel op het *jus laicale patronatus* van die Mis ten behoeve der broederschap van kapelanen.

.. presentibus domino Lamberto Raemakers J.U.L. et Joanne Rutten tanquam testibus fidedignis et ad hoc requisitiis ..

Ita actum et stipulatum Trajecti in domo claustrali amplissimi domini decani suprascripti die trigesima mensis Aprilis anno Domini millesimo sexcentesimo sexagesimo sexto.

Afschrift in de bevestiging en goedkeuring door den Prins-Bisschop van Luik in: *Register der resolutien der broederschap van kapelanen* deel I p. 35.

Onuitgegeven.

905. 1666 Mei 4.

Op verzoek van den meester en de leden der broederschap van kapelanen geeft Maximiliaan Hendrik van Beieren prins-bisschop van Luik zijne goedkeuring aan de hiervoren genoemde overeenkomst.

Datum in civitate nostra Leodiensi anno Domini millesimo sexcentesimo sexagesimo sexto mensis Maii die quarta.

Afschrift als bij voorgaand regest.
Onuitgegeven.

906. 1669 Augustus 25.

Petrus Paris¹⁾, kanunnik, scholaster en viceproost van St. Servaaskapittel, en Christianus Veestraten, openbaar notaris en secretaris van dat kapittel, oorkonden, dat in een oud register, berustend in het archief der proostdij, in rood leder gebonden en op het 1e folio hebbend dezen titel: *Mechlinia. Hi sunt feudales domini praepositi ecclesiae sancti Servatii Trajectensis renovati anno Domini 1422*, op het eind van fol. 6 verso handelend over den omvang der heerlijkheid Mechelen *vulgo der Reyn en byvanck der heerlyckheyt van Mechelen toebehoorende den proost van St. Servaas Tricht*, te lezen staat: „van dan voort tot Hugenput op eenen steen doer reynen te saemen eyn Greve van Loon, een proost van St. Servaas, eyn joncker van Sombreff en een joncker van Pitersem”.

Deze verklaring werd bezegeld met het zegel van Joannes Adolphus de Brederode²⁾ proost van St. Servaas en onder-teekend door Paris en Veestraten.

Trajecti ad Mosam in domo ejusdem praepositurae anno Domini 1669 mensis Augusti die vigesima quinta.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia ab anno 1400 ad 1485* fol. 1425.
Onuitgegeven.

1) Petrus Paris, werd te Maastricht geboren als zoon van Petrus en Maria van Herck; hij verkreeg 23 Juli 1659 de prebende bij St. Servaaskapittel van Nicolaus de Micault; 7 November 1667 werd hij tot scholaster gekozen en korten tijd daarna tot vice-proost; hij stierf 21 Januari 1681.

2) Joannes Adolphus van Brederode van Bolswart, zoon van Hendrik en Gertrudis van Reede van Amerongen, verkreeg 23 Juli 1660 de prebende vacant wegens het overlijden van Paulus Paludanus; 18 Juli 1664 werd hij benoemd tot proost van het kapittel en overleed 12 Februari 1702.

907. 1671 Januari 5.

De Commissarissen Instructeurs en de Pensionaris van de Staten Generaal te Maastricht en haar ressort *specialycken geauthoriseert ende aengesteld tot afwijeringe ende stoytinge van alle overlasten ende indrachten, die by d'een off ander het hooghwaerde ende edele capittel des stifts van sint Servaes alhier oft derselver luyden ende goederen aengedaen werden* vernomen hebbende, dat de schout en anderen van het graafschap Weert zich veroorloven genoemd kapittel te bemoeilijken en te benadeelen in zijn voorrechten, privilegien, preeminentien en oude gerechtigheden, verklaren dat zij *tot maintien van dezelve niet leedigh mogen staen de middelen van rechten daer toe dienende ter hant te nemen en het behoorlyck redres te besorgen*, verzoeken en geven opdracht aan Petrus Paris en Nicolaus Graven¹⁾, respectievelijk scholaster, vice-proost en kanunnik van dat kapittel, zich persoonlijk te begeven naar den prins van Chimay, gouverneur van stad en hertogdom Luxemburg en deze in kennis te stellen van de handelwijze van den schout en anderen van Weert en met *alle civiltieyt* te vragen en te verlangen van zijne *aengebooren equiteyt eene prompte ende fortable herstellinge van alle de voorscreven attentueten ende indrachten met afstellinge der klachten ende vergoedinge van schaedae daeruyt gevolght* .. opdat zij niet genoodzaakt zouden worden uitvoering te geven aan de opdracht hun gegeven door voornoemde Hoogmogende Staten Generaal *als besondere protecteurs ende beschermheeren der voorscreven geliefde partyen*.

Aldus gedaen binnen Maestricht onder onse zegelen ende signature van den secretaris, den 5 dagh des jaers 1671.

Ter ordonnantie van welgemelte Heeren
J. Verbolt.

Afschrift in: *Variorum* tom. IX p. 801.

Onuitgegeven.

908. 1675 (?).

Op verzoek van proost, deken en kapittel van St. Servaas verklaart koning Lodewijk XIV, dat de dorpen geheeten de elf ban-

¹⁾ Nicolaus Herman Graven S.Th.B., werd te Maastricht geboren 5 Juni 1635 en verkreeg van den proost van St. Servaas eene provisie voor de prebende van Jan Baptist Gramaye, die hij 13 Februari 1660 had neergelegd; 23 Maart 1676 werd hij tot kamerling gekozen en overleed den 5en Maart van het volgende jaar.

ken van St. Servaas, wat het wereldlijke betreft, onmiddellijk van het H. Roomsche rijk afhangen en eigendom zijn van de kerk van St. Servaas en bijgevolg vrij en ontheven van alle lasten, contributies en belastingen, en gelast den gouverneur van Charleroy om terug te geven hetgeen hij, onder pretext van rantsoen, ontvangen heeft of heeft doen ontvangen van zekeren A ver w y s, ingezetene van Zepperen, een dier elf banken, en verzoekt zijne *alliés, confédérés et amis, pour autant chère que leur est notre amitié, de tenir et respecter les dits bancs, villages et seigneuries pour impériales neutres et franches et prises sous notre speciale protection et sauvegarde pour le bien que voulons à une église laquelle a été de tems en tems à nos prédécesseurs et à nous si chère et recommandée . .*

In hun rekest deelen de proost, deken en het kapittel den koning mede, zoo meldt deze: „que de très-ancien tems les rois et princes nos prédécesseurs avaient eu la dite église, ses membres, biens et dépendances en très-singulières recommandation pour les mérites du grand Saint-Servais, par lesquels la France aurait autrefois remporté une glorieuse et importante victoire, le premier dimanche de juillet, sur les infidèles, reconnue par le prince Charles Martel par diverses réparations et ornemens (dont encore aujourd'hui s'en célèbre une fête annuelle dite le Triomphe de Saint-Servais), aiant à cet effet y envoyé l'évesque Willegise; que le roy Charlemagne y aurait adjouté un grand et splendide ouvrage avec une chapelle en l'honneur de nostre Dame; où un prince fils et frère de nostre devancier y étoit ensevely; que le roy Louis XI de ce nom y aurait fait bâtir une grande et magnifique chapelle, laquelle s'appelle encore aujourd'hui la royale de France, où il a fondé des messes et offices divins, qui y sont célébrés de tems en tems; qu'un prince de la ligne de Charlemagne, roy de France, mande que le serviteur doit jouir des memes honneurs, graces, exemptions et privilèges que les autres chapelains de ladite église; que le roy Louix XII aurait fait fréquenter ladite église pour sa devotion par des envoyés expres; que jusques à présent il y avait tous les ans grande affluence de nos sujets, signament de la Bretagne, Armorique qui y venaient faire leurs voeux et pélerinages et estaient recueillis dans un hôpital appartenant à ladite église; que pour telles et autres raisons ils nous suppliaient très-humblement de leur continuer l'affection et protection leur élargis par nos prédécesseurs et ce afin de pouvoir pour le tems présent et avenir servir sa

Majesté divine avec plus de repos et de tranquillité, de leur maintenir et conserver leur terres et villages nommés Vleytingen, Hees, Sepperen, Coninxheim, Grootloon, Sluysen, Mechelen, Heer, Berg, Bernau et Tweebergen, vulgairement dit les onze banes en leur franchise de toutes contributions, charges et impositions de notre part levées ou à lever” ..

Zonder dagteekening.

Afschrift in: *Variorum* tom. VII p. 823.

Onuitgegeven.

909. 1684 Februari 18.

P. V e s t r a e d t, secretaris van het kapittel van St. Servaas, geeft in opdracht daarvan de verklaring „que le village de Vaesrade appartenant à mesdits seigneurs le doyen et chapitre de St. Servais a toujours esté réputé pour estre d'Empire et de l'ancienne fondation de l'église de Saint-Servaes, estant de la juridiction des onze banes et particulièrement de la prévosté de Heer comme accessoire et dépendance”.

En foy de quoy j'ai signé la présente à Maestricht le 18me Fevrier 1684.

Uitgegeven in: *Publications de la Société historique et archéologique* tom. XVII p. 181.

910. 1685 April 2.

De deken en kapittel van St. Servaas geven als heeren van Sichen en Sussen aan hunnen schout aldaar opdracht, om Frans C a u b e r t, ingezetene van Sichen, die door het graafelijk gerecht van den Vroenhof was gevangen genomen en dien genoemde schout had opgevorderd, heden namiddag te twee uur binnen de grenzen van Sichen uit handen van het gerecht van den Vroenhof over te nemen en hem *te stellen in behoorlycke gevancknisse ende daerover te doen bedienen cort ende onvertogen recht naer lands gebruyck*.

Actum Maestricht den 2 Aprilis 1685.

Afschrift in: *Variorum* tom. VIII fol. 279.

Onuitgegeven.

911. 1686 Februari 15.

Het kapittel van St. Servaas, als heer van het dorp Pas, geeft zijne goedkeuring aan de voorloopige overeenkomst in zijn naam

aangegaan met den baron van Horion, heer van Panheel, die het den 22e dier maand goedkeurde:

„1. Que l'on demeurerat de part et d'autre d'empire selon ses privilèges;

2. Que dans un tems d'une année ou ferat cesser les tailles pour l'acquit des charges faites jusqu'à présent de part et d'autre en quotisant chaque bonnier une fois pour tout;

3. Que l'on mesurera le tout de deux cotés aux fraix des propriétaires, enfin de régler à proportion les quotes de l'un et l'autre pour fournir aux nécessités communes et survenantes;

4. Provisionnellement sans préjudice des deux seigneurs jusqu'à ce que l'on ait trouvé d'autres preuves, on suivra les concordats entre son altesse sérénissime et électurale et l'illustre chapitre de Saint-Servaes du 2 mars 1662 vidimé Rosen;

5. Les habitants du Pas ¹⁾ jouiront des privilèges communes et tourbiers et autres avantages de Panheel, en vertu de quoy ils feront trois corweides par an au seigneur de Panheel dans ledit Panheel ou Heel.

15 Februarii 1686.

Afschrift in: *Variorum* tom. VIII fol. 184.

Onuitgegeven.

912. 1689 Maart 1.

Het hof van den Kamerling, *curia camerariatus*, van St. Servaas, samengesteld uit Guilielmus Lipsen deken, Renier Joseph van Meer ²⁾ kamerling, Henricus Stembert ³⁾ grootzanger en Alard Laurens van Eyll scholaster, kanunniken van St. Servaas en den schout Hieronymus Stas J.U.L., verklaart

¹⁾ Pas of Pasch was eene grondheerlijkheid van het kapittel van St. Servaas die onder Panheel gelegen was.

²⁾ Renier Joseph van Meer J.U.L., geboren te Valkenburg 8 Augustus 1645, verkreeg van den proost van St. Servaas eene provisie voor de prebende van zijn vaderlijken oom Gerard van Meer den 2 September 1661; in 1678 werd hij tot kamerling en in 1693 tot scholaster gekozen; hij was ook kamerling van het kapittel der H. Begga te Andennes; hij stierf in 1721.

³⁾ Henricus Remaclus de Stembert, geboren te Verviers den 25 October 1640, verkreeg bij St. Servaaskapittel de prebende van Sixtus Grammaeye; 1 Juli 1669 werd hij gekozen tot grootzanger; zijne prebende resigneerde hij op zijnen neef; hij overleed 17 October 1717 en werd in de St. Servaaskerk begraven in de kapel van den H. Hieronymus.

dat Jean Guillaume de Duffle des Jones als gevolmachtigde van zijn vader, echtgenoot en momboir van Veronica de Houthem, de leengoederen te Kersbeeck verheven heeft evenals zij 9 Juni 1657 door Jean Francois de Houthem verheven zijn geworden te weten: de helft van het huis met tuin, een en dertig bunder land, de helft van den laathof, zeven bunders weide, de helft van eenige vijvers, alsmede de vergeving der kerk van Kersbeeck en het daarin gelegen altaar ter eere van de H. Maagd.

1 Martii 1689.

Afschrift in: *Variorum* tom. V p. 779.

Onuitgegeven.

913. 1694 October 18.

Overeenkomst gesloten tusschen den clerus van Luik en het kapittel van St. Servaas aangaande het al eenige jaren niet betalen door dit laatste van zekere schatting door eerstgenoemde uitgeschreven en het aanplakken op de aanplakborden van St. Servaaskerk van aanmaningen dienaangaande van wege genoemden clerus. Op de klacht door het kapittel van St. Servaas over de aanplakking van goemde aanmaningen hebben de afgevaardigden geantwoord, dat noch zij, noch hun principalen eenige jurisdictie op het klooster van St. Servaas zich hebben willen aanmatigen, noch dit willen doen; de afgevaardigden van den clerus zullen de kanunniken van St. Servaas doen toekomen een staat van ontvangsten en uitgaven sedert 1666, jaar waarin opgehouden is op te roepen tot den clerus, ten einde daaruit blijken zal, dat deze geen nieuwe lasten voor het kapitaal bevatten en zoo er in de toekomst nieuwe moeten worden opgelegd het kapittel daarmede niet bezwaard kan worden dan met zijne toestemming; het kapittel van St. Servaas zal voor de schattingen sedert 1666 tot 1694 inclusive betalen 600 imperialen of 2400 gulden in drie termijnen, waarvan de eerste vervalt met het trimester na het sluiten van deze overeenkomst en de beide andere met de beide opvolgende semesters; afgezien werd van de overige vordering wegens de groote nadeelen in vorige jaren door het kapittel van St. Servaas in zijne vrijheden geleden.

Ondertekend door: E. H. de Nuvolara, deken van het kapittel van den H. Dionysius als afgevaardigde van den clerus

van Luik; R. J. van Meer scholaster en J. Omalius¹⁾ kamerling van St. Servaaskapittel en P. Coelmont *collector utriusque cleri*.

Ita conventum et conclusum sub beneplacito ut supra inter nos infrascriptos hac decima octava Octobris 1694.

Afschrift in: *Registrum conclusionum capitularium etc.* tom. VI. fol. 138.

914. 1698 Mei 28.

Deken en kapittel van St. Servaas benoemen hun medekanunnik en scholaster Renerus Josephus van Meer om zich naar Luik te begeven en in hun naam met de afgevaardigden van den clerus aldaar, zoowel van den *clerus primarius* als *secundarius*, een einde te maken aan de begonnen onderhandelingen tot afkoop van het aandeel, dat zij betalen in de lasten volgens oude overeenkomsten met genoemden clerus gesloten, deze op te zeggen en met name die van 1441, hunne kerk hare oude vrijheid in deze terug te bezorgen, kwitantie van de betaalde gelden te vragen en een voldoende waarborg te vorderen voor hunne kerk jegens de schuldenaars van dien clerus, beloovende alles wat door hem in deze zal gedaan worden voor *gratum et ratum* te houden.

.. Mosae Trajecti anno Domini millesimo sexcentesimo nonagesimo octavo mensis Maii die 28.

Afschrift: *ibidem* tom. VI, fol. 138.

Onuitgegeven.

915. 1698 Juni 18.

Om een einde te maken aan de geschillen, die reeds meerdere jaren bestaan tusschen den clerus *primarius et secundarius* van Luik eenerzijds en het kapittel van St. Servaas wegens het niet betalen van schatting door genoemden clerus successievelijk gevorderd, breder vermeld in de overeenkomst van 18 October 1694, werd door de afgevaardigden der beide partijen besloten, dat het kapittel van St. Servaas zijn aandeel, dat jaarlijks 150

¹⁾ Joannes Jacobus Omalius J.U.L., geboren te Luik, verkreeg 31 October 1665 de prebende van Karel August de Grysperre, 14 Januari 1682 werd hij gekozen tot rijproost voor de banken Grootloon, Sluyzen, Sepperen en Coninxheim en 4 September 1693 tot kamerling. Hij stierf 18 October 1697.

brabantsche gulden bedraagt, kan afkopen met 3675 dier gulden te betalen in handen van den ontvanger der beide cleri, waarmede alle oude contracten en met name die in 1441 gesloten zullen vervallen.

Acta sunt haec Leodii in aedibus decanalibus perillustris capituli cathedralis Leodiensis anno Domini XVI^c nonagesimo octavo mensis Junii die decima octava.

Geteekend: G. Schepers, Lambertus Meys, Guilielmus Bex.

Afschrift ibidem tom. VI fol. 139.

Onuitgegeven.

916. 1699 Juli 22.

Acte van J. B. de Ball, openbaar notaris „by syne Majesteys Souvereynen Raede in Gelderlandt geadmitteert” te Weert resideerende, meldend, dat Renerus Josephus van Meer scholaster en Petrus Tilman ¹⁾ kanunniken van St. Servaaskapittel, niet-tegenstaande zij meermalen met *minnelveke interpellatien ende devoiren* bij den licentiaat Costerius, schout en rentmeester der heerlijkheid Weert, Nederweert en Wessem, er op aangedrongen hebben om aan den rentmeester van St. Servaaskapittel voornoemd jaarlijks ter hand te stellen een afschrift der voorwaarden en der verpachting van de tienden, welke zij gezamenlijk gewoon waren te pacht te geven, bevonden hebben dat daaraan niet is voldaan en beduchtende dat dit mocht worden *getrocken in quaede consequentie*, besloten hebben bij dezen te protesteeren, dat zij de verpachting van heden nogmaals willen bijwonen, om meerdere verwijdering te voorkomen, in de hoop dat Costerius voor het vervolg aan die verplichting volkomen zal voldoen, zooals hij meermalen mondeling beloofd heeft; dat zij anders niet willen te kort doen aan hun recht en gerechtigheid en hunne tienden afzonderlijk te pacht zullen geven op het voordeligste voor hunne kerk; dat zij bij dezen hernieuwen de pro-

¹⁾ Petrus Tilman, Tielman, zoon van Hendrik en Margareta Caen, was in 1671 ingeschreven in het Luiksche college te Leuven, waar hij den graad van baccalaurus in de H. Godgeleerdheid behaalde. Hij was kapelaan van den proost van St. Servaas, die hem in 1681 eene provisie gaf voor de opengevallen prebende van Petrus Paris, welke hij 25 Mei 1708 resigneerde ten behoeve van zijnen neef Hendrik; hij overleed 21 December 1715.

testen in 1670 en 1672 gedaan door de kanunniken Graeven en van Meer en door wijlen den rentmeester van het kapittel Mattheus van Bockholt, voor zoover aan sommige daarin vermelde punten niet mocht zijn voldaan; dat zij hem verzoeken dit protest Costerius te beteekenen en hun relaas dienaangaande te doen.

.. ter presentie van Hendrick Houtappels ende Martinus Bloemaerts als geloofbaere getuygen hiertoe geroepen ende versocht ..

Aldus gedaen ende gepasseert binnen Weerdt op huyden den 22 July 1699.

Afschrift in: *Variorum* tom. IX, fol. 804.

917. Ongedagteekend. 17e eeuw.

Statuten van het gasthuis van het kapittel.

De deken en kapittel van St. Servaas alsmede de door hen benoemde provisoren hebben, van overoude tijden de *autoritas, superioritas et superintendia* op het hospitaal hunner kerk, bijgevolg de benoeming of afzetting van den meester alsmede de visitatie der religieuzen en van het hospitaal zelf zoo dikwijls hun dat noodig voorkomt.

Zowel de meester van het hospitaal, *hospitalarius* als de religieuzen beloven onder eed eerbied, getrouwheid en gehoorzaamheid aan den deken en kapittel en de provisoren voornoemd en in de formule harer gelofte van gehoorzaamheid zullen zij in plaats van gehoorzaamheid aan den Bisschop, deze aan den deken en kapittel beloven.

Tengevolge harer professie of toelating verkrijgen de religieuzen, hetzij te zamen of ieder afzonderlijk, geen meesterschap of eigendom op de bezittingen en inkomsten van het gasthuis, maar behooren deze, zooals tot dusverre, aan de pelgrims, die het graf van den H. Servatius komen bezoeken en in het gasthuis onder dak bekomen.

Die inkomsten en bezittingen mogen de religieuzen niet naar elders brengen, noch ze elders genieten, zoo bijgeval zij moeten vertrekken, noch ook ze voor andere doeleinden aanwenden, dan ten behoeve der armen en bedevaartgangers die in het hospitaal onderkomen vinden.

Het beheer van vermelde goederen zal volgenderwijs geschieden: de *hospitalarius* houdt een register, ontvangt de inkomsten

en doet de uitgaven ten behoeve van het gasthuis en geeft jaarlijks volgens oud gebruik rekening en verantwoording aan den deken en kapittel.

Uit die goederen en inkomsten verschaft de hospitalarius alles wat den pelgrims gewoonlijk gegeven wordt, namelijk graan voor brood en bier en andere zaken welke op zekere tijden gegeven worden; het noodige huisraad, zoo voor de religieuzen als voor de pelgrims, zieken of gezonden; het noodige voor het onderhoud en kleeding der geproteste religieuzen, voor de behandeling en voeding der zieken; dit zal hij in handen geven van de moeder der religieuzen, die wekelijks aan hem verantwoording geven zal van de dagelijksche uitgaven.

Het getal der religieuzen zal ten hoogste tien zijn; den provisor behoort het de jonge dochters die als religieus wenschen toe te treden, te ondervragen en te verhooren en hare hoedanigheden, omstandigheden en middelen den deken en kapittel mede te deelen, ten einde naar dezer oordeel aangenomen te kunnen worden; de postulanten moeten uit een wettig huwelijk geboren zijn en een der provisoren of een door hen daartoe gevraagd, zal haar *professionem* afnemen; wat deze medebrengen zal overhandigd worden aan den hospitalarius, die het in overleg met de provisoren besteden zal ten behoeve van het gasthuis; de religieuzen zullen persoonlijk haar diensten bewijzen zoowel aan gezonden als zieken en die niet door dienstboden laten verrichten.

De pelgrims, die het graf van den H. Servatius komen bezoeken, zullen volgens oud gebruik en verordening, des avonds bekomen een portie brood, bier, erwten enz.

Alleen worden opgenomen zieke pelgrims; tenzij voor burgers en anderen eene stichting bestaat, welke door het kapittel beoordeeld en aangenomen wordt na onderzoek der lasten door den stichter gewild.

Zullen niet ter verpleging opgenomen worden spotvogels en vagebonden, militairen, vondelingen, lijdens aan pest, melaatsheid en gallische ziekte of andere gevaarlijke ziekten, noch gewonden in tweegevechten, en zullen ouden van dage en blinden niet langer dan voor drie dagen onderkomen bekomen.

Zoo een vreemdeling tijdens zijn verblijf in het hospitaal door de pest wordt aangetast, zal hij niet verwijderd maar in een afzonderlijk vertrek gelegd worden.

Opgenomen zullen worden de zieke bedienaren der kanunni-

ken, zelfs als zij aan pest lijdende zijn, en zal behoorlijk voor hen gezorgd worden.

De religieuzen mogen de zieken bij particulieren niet verzorgen of daar overnachten of hun gedurig diensten bewijzen, welke diensten zij alleen mogen verrichten in de huizen der kanunniken, aan dezen en hun personeel, tenzij deze laatsten wenschen verzorgd te worden in het gasthuis.

Zij mogen de pestlijders in de huizen der burgers niet gaan bezoeken, zelfs niet om raad te geven of haastig eenige verzorging te doen, opdat daardoor het gasthuis niet besmet worde.

Zowel de hospitalarius als de religieuzen zullen zorg dragen het gasthuis niet te bezwaren met onnoodige uitgaven of gastvrijheid verleenen aan vrienden, opdat niet de goederen door de schenkers, ten behoeve der armen gegeven, aan dezen onttrokken worden.

De religieuzen zullen den hospitalarius en zijn bediende, die door deken en kapittel op voorstel der provisoren aangenomen wordt, behoorlijk onderhoud verstrekken.

De hospitalarius heeft de zielzorg; daarvoor heeft hij het genot van het beneficie in de kapel van het gasthuis gesticht en van een der twee, gesticht op het altaar van den H. Servatius, waarmede hij met het pension tevreden zal zijn voor het doen der administratie.

De goederen en stichtingen, welke in de toekomst speciaal gegeven en gedaan worden, zullen in een afzonderlijk register worden ingeschreven met vermelding der lasten door de schenkers of legatarissen gewenscht, opdat naar dezer uitdrukkelijke bedoeling er over beschikt kan worden.

De hospitalarius zal deze goederen beheeren, die naar geene andere plaats kunnen overgebracht worden en zal hij jaarlijks daarvan verantwoording geven aan deken en kapittel evenals van de andere hierboven vermelde goederen.

De moeder wordt gekozen door de geproteste religieuzen onder voorzitterschap van den deken of vicedeken, die beslissende stem heeft; die keuze, wil zij geldig zijn, moet goedgekeurd worden door het kapittel en heeft dit de bevoegdheid om eene moeder wegens slecht beheer af te zetten en de verkiezing van eene nieuwe voor te schrijven.

Henricus L e n s e n s notaris van het kapittel.

Afschrift in: *Varia collectanea* .. fol. 65 v.

Onuitgegeven.

918. 1717 Mei 16.

Paus Clemens XI draagt den Officiaal van Trier op, om Joannes Frabach, clericus van het diocees Trier, oud 24 jaar, die met dispensatie in leeftijd de H.H. Wijdingen ontvangen heeft, in het bezit is van twee beneficiën in verschillende parochiekerken gelegen, welke geen persoonlijke residentie vorderen en welker inkomen de 24 gouden ducaten *de camera* niet te boven gaan en door het kapittel van St. Servaas, met goedkeuring van den ordinarius, benoemd is tot pastoor der parochiekerk te Guls, in het bezit dier kerk te stellen en verleent hem daartoe de noodige volmachten.

Datum Romae apud sanctam Mariam Maiorem anno Incarnationis dominice millesimo septingentesimo decimo septimo, idibus Maii pontificatus nostri anno decimo septimo.

Oorspr. op de *Bibliothèque Nationale* te Parijs, Ms. fonds latins no. 9313 met looden bulla aan hennep staart.

Onuitgegeven.

919. 1720 October 12.

Paus Clemens XI geeft opdracht aan Carolus de Cerro, zijn *in utraque signatura referendarius*, den deken van het kapittel van O. L. Vrouw te Maastricht en Andreas Wigen *prothonotarius* om Arnoldus Hyacinthus Wynants¹⁾ in het bezit te stellen van de *prepositura magna seu prelatura prothonotarialis nuncupata* van de kerk van St. Servaas, de *dignitas principalis* dier kerk, welke vacant is en ter beschikking staat van den Apostolischen Stoel, na eerst zijne geloofbelijdenis te hebben afgenomen.

Datum Rome apud sanctam Mariam Maiorem anno Incarnationis dominice millesimo septingentesimo vigesimo, quarto idibus Octobris, pontificatus nostri anno vigesimo.

Oorspr. op de *Bibliothèque Nationale* te Parijs, Ms. fonds latins no. 9313 met looden bulla aan hennep staart.

Onuitgegeven.

¹⁾ Arnoldus Hyacinthus (de) Wynants, afstammeling eener patrische familie uit het land van Valkenburg, zag het levens licht te Brussel in Maart 1671. Hij was doctor in de beide rechten en verkreeg in 1694 bij St. Servaaskapittel, de prebende van Augustus van der Vreecken. De proostdij van St. Servaas, waartoe hij 31 Augustus 1719 benoemd werd, behield hij tot aan zijn dood, die plaats had 27 April 1733 te Mechelen aan de Maas, alwaar hij ook begraven werd.

920. 1731 April 23.

Georgius Ludovicus de Berghe, prins-bisschop van Luik enz., na ontvangen te hebben een schrijven van zijne Commissarissen Instructeurs te Maastricht over het besluit 20 Januari 1731 door de Hoog Mogende genomen op de klacht van het kapittel van St. Servaas bij de vier commissarissen deciseurs gedaan over het gedrag van den magistraat der stad tegen Albertus Fineau¹⁾, kanunnik van St. Servaas en pastoor van St. Mathiaskerk aldaar, en na dat schrijven goed overwogen te hebben verklaart „nous ne pouvons comprendre sur quel fondement leurs hautes puissances peuvent improuver la conduite du chapitre de Saint-Servais, qui pour le maintien de leurs privilèges, conservés par la capitulation, s'étoit adressé au supérieur de ceux, qui croient en être les infracteurs et enfin que les commissaires des deux princes, auxquels le magistrat est soumis, leurs en procurassent une satisfaction légitime sans que la qualité de collateur de quelques prébendes de ce chapitre, qui compètent à leurs hautes puissances, leurs donne une supériorité, qui les établisse juges privatives des différens qui ont survenu ou qui peuvent survenir entre le susdit chapitre et le magistrat; et comme cette résolutions contient d'ailleurs diverses périodes et enuntiatives contraires à nos régaux, droits et autorité et dont on voudrait tirer quelques fois de mauvaises conséquences; attendu aussi qu'aucune ordonnance ne put avoir lieu, que lorsqu'elles sont émancées d'autorité conjunctive, nous déclarons, qu'icelle, étant d'un prince seul, devera être regardée comme si elle n'avait jamais arrivée et en cas que contre notre attente elle se trouveroit enregistrée nous voulons et ordonnans que la présente soit aussi enregistrée et qu'il soit fait renvoy d'une pièce à l'autre, afin qu'à la suite on ne puisse s'en prévaloir.”

Donnée à notre palais à Liège le 23 avril 1731.

Afschrift in: *Variorum* . . tom. III fol. 626.

Onuitgegeven.

1) Albertus Fineau werd 15 Juni 1696 geboren te Bodignee nabij Thienen uit het huwelijk van Frans en Maria Delmotte. Hij behaalde te Leuven het licentiaat in de beide rechten, en promoveerde 1715 *prima linea*. 18 April 1724 verkreeg hij bij St. Servaaskapittel de prebende van Jacob Beucken. Door de Staten Generaal werd hij vervolgd en uit de stad verbannen, doch keerde uit de ballingschap terug in April 1737. Hij stierf 31 Juli 1758 en werd begraven op het kerkhof zijner parochie, n.l. van St. Mathias aan den voet van het kruisbeeld.

921. 1733 November 10.

Paus Clemens XII verleent Petrus Renerus baron van Wassenaar Warmond¹⁾ de proostdij van St. Servaas, welke door het overlijden *extra romanam curiam* van Arnoldus Hyacinthus Wynants ter zijner vergeving was vervallen, met al de rechten, inkomsten en voordeelen daaraan verbonden. De Paus noemt evenals zijn voorganger de proostdij ook *prepositura magna seu prelatura prothonotarialis* .. de *dignitas principalis* van St. Servaaskapittel.

Datum Romae apud sanctam Mariam Maiorem anno Incarnationis dominice millesimo septingentesimo trigesimo tertio, quarto idus Novembris, pontificatus nostri anno quarto.

Oorspr. op de *Bibliothèque Nationale* te Parijs Ms. fonds latins no. 9313, de bulla verloren.

Onuitgegeven.

922. 1742 November 15.

Paus Benedictus XIV verleent Petrus Renier baron van Wassenaar Warmond, proost van St. Servaas en in het bezit van twee of drie beneficiën buiten die kerk gelegen, die niet de personeele residentie vorderen, het kanonikaat en prebende bij dat kapittel, vacant door het *extra romanam curiam* overlijden van Henricus Franciscus Bonhomme, waardoor deze ter zijner vergeving waren vervallen, en gelast zijn *referendarius in utraque signatura*, Josephus Simonetti, en de dekenen van St. Servaas en O. L. Vrouw om hem in het bezit daarvan te stellen.

Datum Romae apud sanctam Mariam Maiorem anno Incarnationis dominice millesimo septingentesimo quadragesimo secundo, decimo septimo kalendas Decembris pontificatus nostri anno tertio.

Oorspr. op de *Bibliothèque Nationale* te Parijs Ms. fonds latins no. 9313. Bulla verloren.

Onuitgegeven.

¹⁾ Petrus Renerus baron van Wassenaar Warmond, was de zoon van Thomas Walrave en van Margareta Alexandrina de Linden, verkreeg 15 November 1742 van Paus Benedictus XIV eene provisie voor de prebende van Henricus Franciscus Bonhomme, die *extra romanam curiam* was gestorven, en 26 Mei 1766 een coadjutor in de proostdij in den persoon van Karel graaf de Geloës, kanunnik der cathedraal van Luik. Hij stierf 16 Januari 1772 en werd in St. Servaaskerk in de middenbeuk begraven.

923. 1747 Januari 9.

Aangezien ten gevolge van het overlijden van zijn voorganger Josephus van der Achten de goederen zijner abdij te Ravels en Poppels moeten verheven worden van het kapittel van St. Servaas, benoemt de abt van Tongerlo, Siardus van den Nieuweneynde, zijn provisor Bonifacius van Weerd om in zijn naam in eene kapittelvergadering van St. Servaas die verheffing te doen, de rechten te betalen en alles te volbrengen wat rechs tens gevorderd wordt.

.. hac die 9 Januarii 1747.

Siardus van den Nieuweneynde
abbas monasterii B. Marie de Tongerlo.

Afschrift in: *Variorum* ... tom. V p. 755.
Onuitgegeven.

924. 1747 Januari 11.

Paus Benedictus XIV draagt den Officiaal van Luik op om Christianus Strea, clericus van dat diocees, die elders een beneficie, niet de persoonlijke residentie vereischende, bezit, in het bezit te stellen van het beneficie der H.H. Henricus en Theodorus gelegen in de parochiekerk van Heer nabij Maastricht.

Datum Romae apud sanctam Mariam Maiorem anno Incarnationis dominice millesimo septingentesimo quadragésimo septimo, tertio idus Januarii pontificatus nostri anno octavo.

Oorspr. op de *Bibliothèque Nationale* te Parijs Ms. fonds latins no. 9313 met looden bulla aan hennep staart.

Onuitgegeven.

925. 1747 Januari 14.

Andreas Leonardus Josephus Brandts¹⁾ kanunnik en kamerling, Guillielmus Pleugmakers²⁾ deken, Theodorus Lam-

¹⁾ Leonard Joseph Brandts J.U.L., geboren te Maastricht, verkreeg 27 April 1712 de prebende van Gerardus Thelen, werd priester gewijd 16 Maart 1720 en tot kamerling gekozen 24 November 1733; hij overleed 24 April 1752.

²⁾ Guillielmus Pleugmakers J.U.L., geboren te Maastricht, verkreeg in 1718 de prebende van zijn oom Anselmus Pleugmakers. Achtereenvolgens bekleedde hij de ambten van *magnus computator*, *praepositus equitaturae* voor de heerlijkheid Bernau, *pronus vini*, in 1739 werd hij gekozen tot coadjutor van den scholaster Paulus Paludanus, dien hij als zoodanig in 1741 opvolgde om eenige maanden later tot deken te worden gekozen; hij overleed in 1780 op den 17en Maart.

bertus Soons¹⁾ cantor Joannes Michael de Fontaine²⁾ scholaster en Conrardus van Mewen³⁾, kanunniken en *mansionarii*, Godefridus Augustinus de Collette meier en Joannes Maximilianus van Buren secretaris, *laten respectie van den camerhoff der vrye en keyserlycke kerck van St. Servaes* oorkonden, dat Bonifacius van Weerdt, canonick regulier ende provisor der abdij Tongerlo, ingevolge volmacht en commissie van Siardus van den Nieuweneynde, abt dier abdij en primaat van Brabant, de goederen te Ravels en Poppel verheven, den eed van *hulde ende trouwe* agelegd in handen van den kamerling voornoemd en betaald heeft eene aam wyns voor leen- en vyf pattacons achtthien stuiver voor hofrechten, makende te zamen negen en veertig pattacons achttien stuivers.⁴⁾

Den 14 January 1747.

J. M. de Fontaine scholasticus.

Onuitgegeven.

926. 1748 Juni 1.

De deken en kapittel, na inzage en beschouwing van het bevel van den koning, hun 18 Mei van uit Brussel toegezonden door diens intendant Moreau de Schell en den 22 d.a.v. door den deken ontvangen, waarbij nauwkeurige opgaaf en mededeeling van elk hunner banken gevraagd wordt, ook met het oog over de moeilijkheden welke in die tijden zijn ontstaan over hun *claustrum*, benoemen hun medekanunniken De Fontaine scholaster, De Bounam rijproost voor Vleytingen en De Me an om zich te begeven naar Luik, Brussel, Parijs en waarheen het hun noodig en dienstig voorkomt, en daar zoo goed mogelijk de rechten, privilegien en immuniteiten hunner kerk en banken te verdedigen en het behoud daarvan te bewerken.

De proost die wegens ongesteldheid verhinderd was de kapit-

¹⁾ Theodorus Lambertus Soons, geboren te Valkenburg 18 October 1694, verkreeg de prebende van Johannes Karel baron van Brederoode; werd 14 Februari 1735 tot cantor gekozen en stierf 6 April 1766.

²⁾ Joannes Michael Renerus de Fontaine, zoon van Thomas Georgius en van Catharina Mees, werd tot kanunnik aangenomen 23 Mei 1714. In 1739 ontmoeten wij hem als vice-proost; hij werd 13 September 1745 gekozen tot scholaster. Zijn overlijden had plaats 3 Juni 1757.

³⁾ Gerard Jozef van Mewen volgde 18 April 1731 op aan kanunnik Renerus van Meer, en werd 14 April 1766 gekozen tot groot-zanger, cantor; twee jaren later stierf hij op 12 April.

⁴⁾ Zie regest no. 923.

telvergadering bij te wonen verklaarde zich te vereenigen met dat besluit van het kapittel.

Acta sunt haec in loco capitulari, capitulo ut supra indicto sub sigillo et signatura secretarii nostri consuetis hac 1 Juni 1748.

W. Membrede
secretarius.

Afschrift op papier in het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas met opgedrukt kleinzegel in roode lak: de gekroonde dubbele rijksadelaar houdende een schild van keel waarop de sleutel naar rechts; omschrift: *Siglum . capli . S. Servaty . Trajectensis.*

Onuitgegeven.

927. 1750 Juli 18.

Acte van G. W. K i p s, notaris en secretaris van het aartsdiakenaat Kempen, waarbij Johannes Henricus baron de B o r m a n s a b H a s s e l b r o e c k, kanunnik en officiaal van Luik en administrator van genoemd aartsdiakenaat, oorkondt, dat zijn secretaris bij de visitatie der kerk van Dilsen, namens hem 16 Juni 1750 gedaan, bevonden heeft, dat die kerk vele herstellingen noodig heeft en behoefte aan paramenten; dat hij diensvolgens deken en kapittel van St. Servaas, als zijnde de groote tiendenaars, gelast om spoedig, zonder uitstel de noodige herstellingen aan de kerk en der tiendklok te laten doen en de noodige ornamenten en paramenten voor het hoogaltaar te verschaffen en hij beslag heeft doen leggen op de tiend van het kapittel en de inzamelaars daarvan, pachters en de landbouwers verboden heeft de tienden aan genoemden deken en kapittel te leveren en den pacht te betalen, totdat dezen aan deze zijne verordening hebben voldaan, welke verordening ter kennisneming van een ieder door den pastoor bekend zal worden gemaakt in de kerk ter gebruikelijke plaatse en aan de kerkdeur opgehangen.

Datum Leodii hac 18 Julii 1750.

Afschrift in: *Variorum* tom. VIII fol. 368.

Onuitgegeven.

928. 1750 Augustus 11.

Johannes Henricus baron de B o r m a n s a b H a s s e l b r o e c k kanunnik, officiaal en aartsdiaken van Kempenland, beveelt deken en kapittel van St. Servaas om binnen de tien dagen te voldoen aan zijn schrijven van 18 Juli te voren (zie vorig rekest), zoo niet zal hij met hulp van den parochus overgaan tot

het verkoopen van de in beslag genomen goederen, het laten maken der noodige herstellingen en het aanschaffen der paramenten.

G. W. Kips notaris en secretaris.

Datum Leodii hac undecima Augusti 1750.

Afschrift ibidem fol. 368.

Onuitgegeven.

929. 1772 December 13.

Philippus G h a y e, kanunnik van St. Jan Evangelist te Luik en protonotarius, door Paus Clemens XIV opgedragen om uitvoering te geven aan zijne brieven, waarbij hij Leo Guilielmus v a n A k e n¹⁾ toegezegd heeft de prebende van St. Servaaskapittel, vacant door het overlijden van baron de Wassenaer, verzoekt den deken en kapittel van St. Servaas v a n A k e n in het bezit dier prebende te stellen, hem een stal op het choor en plaats in de kapittelzaal aan te wijzen.

.... Leodii ex aedibus nostris sitis sub immunitatibus prime-dictae collegiatae ecclesiae sub anno Domini millesimo septingentesimo secundo, mensis vero Decembris die decima tertia.

Acte van notaris Henricus Josephus M a s s i n.

Onuitgegeven.

930. 1788 Mei 24.

Carolus Boromeus Joannes Baptista Leonardus Michael Walramus graaf De G e l o e s van het H. Hoomsche Rijk, kanunnik der cathedraal van Luik, aartsdiaken van Brabant, primas van het graafschap Loon, hoogproost der vrije en keizerlijke kerk van St. Servaas te Maastricht en van de aartsdiakenale kerk der H. Maagd te Tongeren, heer in Mechelen, Grimby, Gelabbeek, Tweebergen enz. bericht deken en kapittel van St. Servaas, dat hij als collator het altaar of *beneficium perpetuum* van den H. Judocus in hunne kerk gelegen, dat vacant was gekomen door het overlijden van Philippus Jacobus C o l s o n, geschonken heeft aan Petrus Nicolaus J a n s s e n en verzoekt hen dezen of zijn gevolmachtigde in het bezit van dat beneficie te stellen.

Datum hac 24 May 1788.

1) Leo Guilielmus v a n A k e n werd tot rijproost gekozen, welke functie hij bekleedde tot aan zijn dood 11 September 1781.

Oorspr. op papier in het kerkarchief van St. Servaas met handteekening van den Hoogproost en zijn opgedrukt zegel in roode lak, zijnde op een schild van sabel een uitgeschulpt kruis; het schild gehouden door twee omgewende hazewindhonden; achter het schild een koningsmantel gevoerd met hermelijn en gedekt door eene gravenkroon van vijf fleurons; onder het schild eene banderol waarop: *in hoc signo vinces*.

Onuitgegeven.

931. 1795 Februari 7.

De magistraat van Maastricht bericht den deken en kapittel van St. Servaas, dat hij de verdeeling heeft gemaakt van het aandeel der geestelijkheid in de contributie en haar aandeel daarin vastgesteld heeft op 500000 livres.

„Daar wij ulieden op eergisteren agtermiddag hadden aangezegd om gezamenlijk met de verdere geestelijkheid dezer stad uwer respectief aandeel in de contributie door de administratie dezer stad en arrondissement aan de geestelijkheid dezer stad opgelegd, in der minne onder u te subdiviseeren en ons deze gemaakte subdivisie inwendig 24 uren toe te zenden, zo zijn wij verwondert, dat gijlieden tot heeden toe daarinne nalatig zijt gebleven.

Deze nalatigheid, daar den tijd voorbijloopt, heeft ons genoodzaakt de voorscreven subdivisie selve te doen, bij welke wij ulieder capittel en alle deszelfs membra hebben getaxeert ad vyfmaal honderd duyzend livres.

Wij lasten en beveelen U een derde gedeelte van de voorscreven somme inwendig zes dagen naar ontfangst dezes over te brengen ten huijze van den oud scheepen Tielens op de Markt, 's morgens van 9 tot 12 en 's agtermiddags van 2 tot 5 uren.

Wij prevenieeren ulieden, dat gij voor de dadelijke en effective uijtvoering van alle het voorscreven een ieder voor den anderen solidairlijk responsabel zijt, en ingeval van onverhoopte niet uijtvoering daartoe door dusdanige middelen van contraites zult worden gedwongen als aan ons zijn toevertrouwd. Heil en Broederschap.”

Uyt naam van de Magistraat

(get.) L. W. v. d. Heuvel.

Maastricht den 19 pluviose 3e jaar van de Republiek oude stijl.

Afschrift in: *Proces-verbaux des réunions du Conseil communal*, tom. 45 op 6 Februari 1795, in het archief der gemeente Maastricht.

Onuitgegeven.

BIJVOEGSELS.

932. 1324 April 30.

Carta de constitutione, ordinatione et statutis fraternitatis capellanorum ecclesie sancti Servatii et confirmatio ejusdem carte per capitulum ipsius ecclesie¹⁾.

In nomine Domini Amen. Universis ad quos presentes littere pervenerint, Godefridus Kenterken, Nicholaus de Freris, Godefridus Mompellir custos reliquiarum, Walterus similiter custos et vicarius, Johannes Rex, Gerardus hospitalarius, Alexander, Arnoldus Huvennere, Gerardus Aridus, Henricus Moerken, Michael Arnoldus de Parva Cripta, Johannes de Sancto Spiritu, Nicholaus Friso, Nicholaus Cerdo, Johannes de Veteri Capella, Johannes Pontman, Petrus de Sancto Medardo, Renerus de Scalchoven, Petrus Mompelir, Theodricus in Cripta, Johannes cognatus domini Walteri custodis, sancti Servatii Trajectensis Leodiensis dyocesis capellani, Johannes sancti Johannis et Godefridus sancti Mathie investiti predicti opidi Trajectensis salutem cum notitia veritatis.

Et si secundum Apostolum necnon canonicam veritatem, non quidem filios ordine turbato parentibus, sed potius econverso conveniat filiis thesaurizare parentes, vigilantiam tamen attentione studendum est, quod thesaurum, quem ex piis operibus ac laudabilium actionum frequentatione congestum in filios, sollicitudo paterna conduxit, diligentiam filiorum nedum absque diminutione custodiat, sed sapienter adauctum sue similiter posteritati transmittat.

De fundatione sive origine dicte fraternitatis.

Sane sicut audivimus nobisque spirituales patres nostri preteritis successive temporibus narraverunt, olim a tempore de cujus videlicet contrario memoria non existit, quedam in ecclesia beati Servatii supradicta fuit a nonnullis tam canonicis quam capellanis ibidem, divinitus, sicut pie creditur, inspiratis spiritualis inchoata fraternitas quoddamque fedus initum caritatis, quo fratres

1) Om de belangrijkheid van het stuk hebben wij het in zijn geheel hier laten afdrukken.

ipsi suffragarentur adinvicem, tam sibi quam suis benefactoribus, in vita pariter et in morte, vigiliis, orationibus atque missis. Et licet pro dicte devotionis officio salubrius exequendo tunc sibi locum elegerint dicti fratres, dominorum scilicet Capitulum in claustro situm ecclesie sepedicte, ubi certis diebus et horis conveniebant pro missis celebrandis, defunctorum fratrum et benefactorum agenda memoria fraternitatisque negotiis pertractandis, quia tamen ex concursu dominorum canonicorum fratrum ipsorum ad capitulum supradictum, concepte devotionis officium continebat interrumpi multociens et intantum aliquando impediri, ut jam fraternitas ipsa redigi prorsus ad nichilum videretur. Venerande memorie dominus Renerus de Veteri Valkenborgh¹⁾, tunc ecclesie predicte decanus, egre ferens, et merito, fructum marcescere tanti boni defunctosque benefactores et fratres opportunis suffragiis defraudari, rem hujusmodi pia magnanimitate resumens ac volens omnium tam vivorum quam mortuorum ad ipsam fraternitatem pertinentium providere salutem, eandem fraternitatem de loco capituli sepedicti ad capellam hospitalis²⁾ sancti Nicholai prope ecclesiam sancti Servatii situatam per providos viros et honestos Garsilium de Veteri Capella, Franconem et Renerum custodes Reliquiarum necnon Johannem de Freris hospitalarium ac quosdam dicte ecclesie capellanos fecit de consensu sui capituli provida dispositione transferri, ubi dicta fraternitas processu temporis ad nos usque diffusa divino suffulta presidio presentialiter perseverat. Ne vero lapsu temporis depereat connexio vel nimia fratrum multitudine confundatur, sed potius spirituale patrimonium hujusmodi nostra sollicitudine conservatum cum fructu multiplici ad nostros posteros transferatur. Nos de licentia, auctoritate et consensu Reverendorum dominorum nostrorum Decani et capituli ecclesie sancti Servatii sepedicte quasdam antiquas observantias dicte fraternitatis laudabiles et honestas in scriptis decrevimus redigendas et quedam pro divini cultus augmento necnon pietatis operibus adaugendis statuenda de novo.

1) Renier de Veteri Valkenborgh, Oud-Valkenburg, ontmoeten wij als deken reeds in eene acte van 8 April 1283. Hij overleed op den vooravond van het feest der H. Gertrudis (17 Maart) 1295 en werd begraven in de omgang van St. Servaaskerk.

2) Dit gasthuis was gelegen, aan de oostzijde van het Vrijthof tusschen de Breede- en Platielstraat.

De numero fratrum.

Et primo statuimus, quod fraternitas ipsa deinceps in numero sacerdotum triginta sive fratrum et non ultra consistat, qui triginta dumtaxat dicte fraternitatis collegium facient sive corpus solique presentiam sive distributiones recipient et alia fraternitatis negotia pertractabunt.

De missa celebranda quolibet mense.

Item statuimus, quod in introitu cujuslibet mensis, qualibet sexta feria, omnes fratres nostre confraternitatis conveniant de numero triginta cum religione sua humiliter et devote in capella hospitalis sancti Nicholai predicta aut in loco quem ad hoc ipsa fraternitas duxerit assignandum missamque celebrent alto tono de Sancto Spiritu aut de sancta Cruce vel de beata Virgine seu pro defunctis ob remedium et salutem animarum dominorum canonicorum ecclesie sancti Servatii defunctorum et aliorum pertinentium ad fraternitatem eandem; qua missa celebrata sacerdotibus fraternitatis de numero triginta, ut est dictum, ibidem presentibus, consuetudinibus et observantiis secundum quod in presenti carta conscribuntur, sicut expedit devote perlectis, instanter distribuatur, quod de bonis fraternitatis distribui poterit prout suo tempore suppetent facultates per magistrum nostre fraternitatis aut alium, quem ipse magister ad hoc duxerit deputandum. Ita tamen quod frater qui in offertorio necnon commendatione dicte misse presens non comparuerit, distributione ejusdem misse carebit omnino, nisi egritudine aut negotiis nostre fraternitatis fuerit legitime prepeditus.

De hora misse celebrande.

Item sacerdos celebraturus missam commemoracionis nostre fraternitatis paratus erit in albis quamprimo pulsabitur ad primam in ecclesia sancti Servatii tuncque fratribus qui conveniunt, congregatis accensis candelis et pallio ante altare, sicut fieri consuevit, extenso, sacerdos ipse missam incipiet, que congruit illo die; post offertorium vero sacerdos missam celebrans pro defunctis vel magister aut unus fratrum nomen defuncti palam ibi denunciet et tam ipsum quam alios defunctos devotis astantium orationibus recommendet ammonicionibus et exhortationibus oportunis.

De moribus in missa observandis.

Item statuimus, quod quicumque fratrum nostrorum in missa aut in aliis divinis officiis insolentiam commiserit aut confabulationes egerit, careat, excusatione qualibet non obstante, distributione, quam in illo fuisset officio recepturus. Fratres etiam in divinis officiis stent et sedeant, cum standum fuerit vel sedendum et cantent ac legant debite ac devote.

Qualiter convenire fratres ad domum et exequias
fratris defuncti.

Si autem unum vel plures de triginta fratribus supradictis mori contingat, statuimus, quod ceteri fratres de numero prenotato post horam nonam, quando populus ad funera venire consuevit in Trajecto, ad domum defuncti fratris seu fratrum defunctorum humiliter conveniant ac devote et ibidem moram sedendo faciant sicut decet, fraternalem exhibendo affectum usque ad pulsationem Vesperarum ecclesie sancti Servatii ac ulterius vigiliis intersint tam post Vesperas quam in nocte celebrandis simulque de mane intersint misse ac pariter sepulture; et misericordie opera exercent circa suorum fratrum corpora defunctorum ea que circa hujusmodi officia fieri consueverunt pietatis studia sollicite peragendo. Si quis autem, quod Deus avertat, hoc facere neglexerit aut forte perimpenderit¹⁾ nisi legitime negotiis nostre fraternitatis occupatus aut egritudine detentus, distributione commendationis dicti fratris seu dictorum fratrum defunctorum erit privatus, necnon tribus commemorationum immediate sequentium distributionibus carebit penitus.

Quando eligi debet aliquis frater in loco defuncti.

Post cujus vel quorum fratris defuncti vel fratrum defunctorum commemorationem die sepulture transacta, quanto citius poterit faciendam, fratres, qui interfuerint commemorationi predictae, liberam habeant potestatem, eodem videlicet die, eligendi et admittendi loco decedentis vel decedentium in confratrem sive confratres unum seu plures presbiterum seu presbiteros ydoneos sive honestos pro predicto numero restaurando.

¹⁾ Wellicht een schrijffout van den copiiist voor: parvipenderit.

De modo eligendi.

Fiet autem electio in loco, ubi fraternitas congregari consuevit, et fiet, si bono modo fieri poterit, per viam Spiritus Sancti. Que, si quod adsit, haberi non possit, tunc per scrutinium intentionis et conscientie cujuslibet est procedendum. Et ut omnia pure fiant, fratres prece, precio vel amore neminem inducant vel etiam inducantur ad aliquem eligendum.

Qui sunt eligibiles.

Statuimus insuper, quod nullum ad nostram fraternitatem de numero triginta admittemus, nisi fuerit beneficiatus in ecclesia sancti Servatii supradicta, aut in ecclesiis, capellis seu oratoriis ad eandam ecclesiam pertinentibus pronunc et in futurum in oppido Trajectensi supradicto aut in suburbio ejusdem sitis, aut situandis. Beneficiatum autem illum esse declaramus, qui per decanum et capitulum ecclesie sancti Servatii ad beneficium, ut dictum est, ad eandem ecclesiam pertinens, legitime fuerit institutus. Nec clericus in nostra fraternitate receptus ad participationem honorum, cum ad ordinem presbyteratus postmodum fuerit promotus, de numero triginta debet reputari nec uti distributione nisi de novo ad ipsum numerum per electionem legitime admittatur.

Ordo observandus in electione.

Ordo vero electionis fiet hoc modo: magister enim fraternitatis exurgens monebit fratres exhortationibus oportunis, ut Dei honorem et fraternitatis utilitatem tota mentis intentione perspicientes, ad debite eligendum Spiritus sancti suffragium invocent et implorent, quo devote peracto senior frater in receptione presens ibidem eligat primo loco, deinde sequelam interrogat aliorum et si omnes secum in eligendo concordant, electio censebitur via Spiritus Sancti esse facta. Sin autem deputet magister una cum fratre seniore duos fratres, qui singulorum vota scrutentur secrete et faciant ab uno tabellione conscribi et tunc hujusmodi scrutenio publicato eligant magister et senior illum in quem omnes consenserint, vel pars maior. Nec unus frater reliquo vices suas eligendi committat.

De electione magistri.

Eodem modo per omnia electio fiet magistri, cujus auctoritas aut potestas ultra annum durare non debet, nisi de novo iterum eligatur.

De promissione facienda ab electo.

Electus autem in fratrem, ut dictum est, recipiatur ad fraternitatem a fratribus juxta modum et ordinem in libro contentos. Receptione peracta promittat idem frater, fide prestita corporali loco juramenti, omnes consuetudines, observantias et articulos in presenti carta contentos, pro posse suo inviolabiliter observare.

De receptione fratrum et sororum ad participationem bonorum.

Receptio autem fratrum et sororum ad participationem bonorum omnium fraternitatis fiat sicut in libro similiter continetur.

Possunt autem recipi ad participationem hujusmodi sexus utriusque persone, cujuscumque conditionis existant, prout hactenus fieri consuevit.

Ut quilibet frater debeat assignare quinque solidos census.

Ad hec, ut id quod pro manutentione dicte fraternitatis de bonis temporalibus nostrorum predecessorum et nostra conquisivit industria, quia sine temporalibus spiritualia possunt minime conservari, non minuat impofterum, sed sic augeatur et crescat, quod pauperum fratrum nostrorum, tam in vita quam in morte, possit inde subveniri penurie dicteque fraternitatis necessitati multiplici pro succedentium temporum varietate succurri, statuimus, quod quicumque de cetero de numero triginta frater eligetur et assumetur a nobis, teneatur infra annum a die sue receptionis in fratrem, acquirere vel acquisitos dicte fraternitati sufficienter, sicut convenit, assignare quinque solidos Leodienses monete annui et perpetui redditus, expendendos extunc, quoad vixerit, in usus proprios ac necessarios dicti fratris et post mortem ejusdem ad anniversarium suum perpetue convertendos. Quod si dictus frater infra predictum annum hoc adimplere ne-

glexerit, extunc careat fraternitatis distributionibus quibuscumque per annum immediate sequentem, nisi et quousque dictos quinque solidos pro dicta fraternitate acquisiverit et assignaverit competenter. Quod si infra annum illum, quod absit, etiam acquirere et assignare obmiserit fraternitate extunc in perpetuum sit privatus et alius loco sui per electionem ydoneus admittatur.

Item quilibet recipiendus ad participationem
dabit solidos census quinque.

Quilibet vero ad participationem bonorum intrans fraternitatem predictam, dabit quinque solidos Leodienses in signum, quod ejus memoria seu commemoratio in vita et in morte in ipsa fraternitate in perpetuum more solito habeatur, promittetque, fide prestita corporali, in manu celebrantis aut magistri fraternitatis vel gerentis vices ejus, fidelitatem ipsis fratribus de numero triginta ac aliis in imperpetuum observare.

De correctione observanda.

Item statuimus, quod si aliquis fratrum de numero predicto magistrum fraternitatis vel econverso, aut frater fratrem offenderit vel molestaverit verbo vel opere in loco ubi fratres conveniunt et convenire consueverunt, sive in hiis que fraternitatem vel negotia fraternitatis quomodolibet contingunt sex commemorationum immediate sequentium distributione carebit, et si se emendare aut humiliare recusaverit distributione fraternitatis tam diu carebit, quousque se reum humiliter recognoverit et ad emendam obtulerit se paratum, dicens coram fratribus: o frater me penitet hoc peccatum seu delictum in vos perpetrasse, quo facto reconciliatus erit cum illo.

Item de correctione observanda.

Item si aliquis frater de dicto numero honori et reverentie, statutis et ordinationi nostre fraternitatis obviaverit verbo vel opere maliciose aut quomodolibet opposuerit contradicendo vel detrahendo manifeste, distributione fraternitatis carebit per annum. Si autem occulte fecerit sue conscientie relinquatur.

Ut stauta nequeant immutari per fratres absentes.

Item statuimus, quod fratres nostri foranei hactenus recepti et in antea recipiendi nullam habeant potestatem nec auctoritatem infringendi, revocandi, ordinandi vel mutandi ordinationes et statuta per nos ordinata et in posterum perpetuis temporibus ordinanda.

De infirmis fratribus visitandis et de
subveniendo indigentibus.

Item statuimus, si aliquem aut aliquos de dicto numero fratrum sacerdotum contigerit egrotare, infirmari aut teneri morbo quocumque, magister fraternitatis aut duo fratres de numero triginta sepedicto ipsius magistri mandato dictum fratrem egrotantem visitent et spiritualiter consolentur. Et si aliquis fratrum de numero triginta sacerdotum penuriam seu defectum patiatur in vita vel in morte, ipsi aut ipsis, cum plures fuerint, concedimus vel volumus misericorditer subveniri per magistrum nostre fraternitatis de facultatibus fraternitatis tam in exequiis quam in eorum aliis necessitatibus oportunis.

De executore testamenti eligendo et quod electus
non debeat se excusare.

Item quicumque frater reliquum suum confratrem aut aliquos suos confratres de numero antedicto ad executionem sui testamenti elegerit, onus hujusmodi excusare non poterit, nisi sic electus per votum legitime aut alias rationabiliter excusetur.

Ut vigilie dicantur ad fratris defuncti.

Item si aliquem fratrum nostrorum vel sororum, cujuscumque conditionis vel status fuerit, viam universe carnis ingredi contingat, fratres nostri de dicto numero triginta sacerdotum ex mandato magistri fraternitatis debent humiliter et devote convenire ad domum seu locum mortuorum vigilias dicturi. Quibus fratribus, qui presentes fuerint in vigiliis mortuorum magister fraternitatis distribuere poterit prout suppetent facultates pro salute anime fratris seu fratrum defunctorum.

De nola portanda per opidum.

Item pro mortuis fratribus et sororibus nostris, atque etiam illis, quorum corpora sunt sepulta, quos tamen postea eorum amici cum devotione recipi in nostram fraternitatem affectant et commemorationem pro salute animarum suarum fieri desiderant per nostram fraternitatem, nola debet portari per vicos et exitus platearum Trajectensium nuntiando nomen defuncti et exhortando populum ad intercedendum tam pro eo, quam pro mortuis aliis et hoc debet fieri post Matutinas more prevocato.

De tricenali faciendo pro fratre defuncto.

Item statuimus, quod, uno fratre aut pluribus nostre fraternitatis de medio sublato aut sublatis, reliqui fratres de numero triginta memoriam ipsius aut ipsorum decedentium, similiter etiam et omnium aliorum fratrum et sororum, cujuscumque conditionis existant, viam universe carnis ingressorum per diem tricesimum suis missis specialiter observabunt et suis orationibus Deo Omnipotenti commendabunt et deinceps erunt in perpetuum participes omnium bonorum, que per dictos fratres quoquomodo peraguntur.

De magistro eligendo. In crastino Quasi Modo.

Item statuimus, quod de cetero singulis annis in crastino Quasi Modo¹⁾ debeat commemoratio omnium fratrum nostrorum et sororum celebrari et nostri fratres convenient ad locum, quo ipsa fraternitas solet congregari ac eodem die fiet anniversarium dominorum canonicorum, omnium sacerdotum ac fratrum et sororum ubilibet defunctorum. Fratres vero presentes de numero prelibato triginta habebunt duos denarios pro distributione, habebunt etiam potestatem eligendi ipsa die magistrum novum fraternitatis ex numero antedicto.

Que premissa omnia, prout in suis capitulis superius in scriptis articulariter sunt redacta ad Dei Omnipotentis honorem, animarum salutem et nostre fraternitatis statum pacificum et quietum renovanda duximus et statuenda. In quorum omnium testimonium et fidem sigillum nostre fraternitatis presenti carte duximus

¹⁾ Quasi Modo = de Zondag Beloken Paschen.

apponendum. Datum anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo quarto in vigilia beatorum Philippi et Jacobi Apostolorum.

Afschrift op perkament uit de 15e eeuw in het archief der kerk van St. Servaas.

Uitgegeven door Mr. Willemsen in *Publications de la société d'archéologie dans le duché de Limbourg*, tom III, p. 56.

933. 1343 October 28.

Acte van notaris Johannes gezegd Tinctor, zoon van Johannes, waarbij Johannes de Sancto Spiritu, priester en kapelaan van St. Servaaskerk, zijn testament maakt en bepaalt, dat vóór alles zijne schulden en mogelijke onrechtmatige goederen betaald en voldaan worden; dat, zoo zijn woonhuis, dat gelegen is nabij het Vrijthof, *juxta atrium*, meer dan 50 Luiksche schellingen waard is, hij dat meerdere laat aan de stichting voor behoeftige priesters door wijlen meester Johannes gezegd Bayart¹⁾, van welke stichting hij ondersteuning genoten heeft en nog geniet, van welker goederen het *dominium seu exercitium domini* behoort aan de schatbewaarders, *custodes reliquiarum* der kerk; aan zijne dienstmaagd en nicht Mechtildis, die langen tijd in zijn dienst is geweest, laat hij voor haar diensten en weldaden al zijn huisraad en al zijne kleederen, met uitzondering dat Aleydis Telders begijn, bekomen zal zijn beste *wartcorsium* (?); voor het houden van zijne begrafenis laat hij zijn brevier volgens oordeel en goedvinden der schatbewaarders voornoemd. Tot de uitvoerders van dit zijn testament benoemt hij Theodoricus de Duobus Montibus²⁾ en Arnoldus gezegd Huveneres³⁾ schatbewaarders der kerk.

.. presentibus ibidem discretis viris dominis Arnolde dicto Pape vicario, Arnolde in Cripta et Gerardo dicto Bonenfant presbyteris et capellanis ecclesie sancti Servatii predictae testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Acta sunt hec in domo inhabitationis testatoris predicti sub anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo xliii .. indic-

1) Zie acte van 30 April 1324.

2) Zie over hem de noot bij acte no. 297 van 28 December 1337.

3) Bij de broederschap van kapelanen stichtte hij met eene rente van 7 schellingen 's jaars een jaardienst die gehouden werd 20 Augustus: *Anniversarium domini Arnoldi Huveneris, custodis, VII solidos.*

tione undecima, mensis Octobris die vicesima octava, hora quasi Vesperarum . .

Oorspr. in het kerkarchief van St. Servaas met teeken van den notaris, zijnde eene groote zespuntige ster in wier midden een blad.

Onuitgegeven.

934. 1377 December 31.

Acte van Hermannus de Stochem, openbaar keizerlijk notaris en van het Hof van Luik, waarbij Henricus de Fletingis, priester en *rector perpetuus* van het altaar ter eere van den H. Nicolaus, gelegen in de kapel van het hospitaal van St. Servaaskapittel, zijn testament maakt. Na eerst zijne ziel bij haar verscheiden te hebben aanbevolen aan den Allerhoogste, kiest hij zijne begrafenisplaats in St Servaaskerk en maakt het volgende: zijne schulden *injusta et forefacta* alsmede de kosten zijner begrafenis zullen vóór al het overige uit zijne gereede gelden betaald worden; aan de kerk van den H. Lambertus te Luik laat hij twee dubbele gouden mottoenen; aan de kerk van St. Servaas voor een eeuwigdurend jaargetijde een cijns van een mark 's jaars volgens gebruik te verdeelen onder de heeren, de *socii* en *officiati*; aan zijne bij hem inwonende dienstmaagd Elizabet, *ab ipso ut dicitur impregnata* voor haar leven een jaarcijns van een mark, welke na haren dood vervallen zal op haar kind, wanneer dit tot de jaren des onderscheids zal gekomen zijn; aan de *fraternitas sacerdotum hospitalis* voornoemd laat hij voor 12 commenoraties 's jaars een jaarcijns van drie marken; aan den beneficiant van het altaar ter eere van de H. Maagd in de kerk van St. Pieter nabij Maastricht, vier schellingen 's jaars, welke cijnzen te zamen uitmakende 5 marken en 5 schellingen te beuren zijn uit zijn twee huizen naast elkaar gelegen op de Groote Gracht, *supra fossatum extra primam portam interiorem de duobus montibus*, tusschen het huis bewoond door Bilia Bras en dat bewoond door Jacobus de Diest *matricularius* der kapel van St. Amor, van welke twee huizen hij het eene en Margareta, de weduwe van Nicholas *portitor hostiarum* het andere bewoont, onder beding dat zoo die twee huizen niet voldoende opleveren om die cijnzen en andere bestemde gelden te bestrijden, het tekort zal aangevuld worden uit het legaat aan de broederschap van kapelanen gemaakt; aan den rector van het altaar van den H. Nicolaus voornoemd laat hij een-jaarcijns van 6 schellingen en 9 denaren te beuren uit zijn huis naast voornoemde twee gelegen

en bewoond door Jacobus de Die st voornoemd; ten slotte herroeft hij zijne vorige testamenten.

Acta sunt hec in opido Trajectensi in domo mansionis dicti testatoris presentibus ibidem discretis viris et honestis dominis Martino de Sancto Petro vicario et Cristiano de Molendino capellano in ecclesia sancti Servatii sepedicta testibus dicte Leodiensis diocesis ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. anno a Nativitate Ejusdem (n.l. Domini) millesimo trecentesimo septuagesimo septimo, indictione XV, mensis Decembris die ultima hora prime vel circiter.

Oorspr. in het archief der kerk van St. Servaas, met het teeken van den notaris, zijnde een voetstuk van twee treden in negen vakken verdeeld waarvan elk een letter van den naam Hermannus heeft.

Onuitgegeven.

935. 1397 December 30.

Acta van Theodoricus Johannes de Rodenryt, clericus van het diocees Luik, openbaar pauselijk en keizerlijk notaris, waarbij Gerardus de Montenaken¹⁾, kanunnik van St. Servaas en *investitus* der parochiekerk van Loon, zijn testament maakt. Na zijne vorige testamenten en codicillen herroepen en zijne ziel aan zijn Almachtigen Schepper aanbevolen, zijne begraafplaats in de *porticus beate Katherine virginis*²⁾ van St.-Servaaskerk gekozen en bepaald te hebben dat zijn uitvaart in de St. Servaaskerk moet gehouden worden, bepaalt hij, dat vóór alles de begrafenis-kosten en zijne schulden betaald zullen worden; voor mogelijke onrechtvaardigheden laat hij aan de fabriek der kerk van St. Servaas 10 mottoenen en een mud rogge, maat van Maastricht, te verdeelen onder de armen der stad; voor zijn jaargetijde ten allen tijde te houden in St. Servaaskerk, laat hij eene erfrente van twee marken 's jaars door zijne testamentaire

¹⁾ Gerardus van Montenaken, vijfde en jongste zoon van ridder Guilielmus III heer van Montenaken en van Josina de Dave, vinden wij als kanunnik van St. Servaas al in 1369 vermeld. Zijne prebende werd hem betwist door Johannes Makart, dat aanleiding gaf tot een proces voor het hof van Rome, waarbij deze in het ongelijk werd gesteld en veroordeeld om aan Gerardus 113 goudgulden te betalen. Hij was tegenwoordig bij het maken der lijst van de Relieken van St. Servaaskerk in 1377; kort na het maken van zijn testament overleed hij.

²⁾ Deze is de schoone beeldrijke portiek gelegen ten zuiden der kerk en in oudere bescheiden *porticus speciosa*, *porticus ad montem* geheeten.

uitvoerders uit zijne gereede goederen te verschaffen en onder de *socii* en *officiati* op den dag van dat jaargetijde te verdeelen, zoodat, volgens gebruik der kerk, ieder dezer voor zijn aandeel vier denaren ontvangt; aan de kapelannen, beneficianten der kerk, er resideerende, die op den dag van zijn jaargetijde de H. Mis zullen lezen, een jaarrente van een mark onder hen gelijkelijk te verdeelen en te beuren uit zijn claustraal huis; aan de *fraternitas presbyterorum hospitalis ecclesie sancti Servatii* laat hij voor zijn jaargetijde¹⁾ eene rente van 5 schellingen 's jaars door zijne executoren aan te koopen uit zijne goederen; aan den rector der parochiekerk van Loon eene jaarlijksche pacht van 2 vaten rogge Loonsche maat; aan de kapelannen dier kerk om Missen te lezen, zooals gebruikelijk is, eene erfrente van 2 vaten rogge; aan den deken, de kanunniken, beneficianten der kerk van St. Jan te Diest, die er resideeren, voor zijn jaargetijde en dat zijner ouders, vier maal per jaar op den meest geschikten dag vóór of na de quatertemperdagen te houden, eene rente van twee diestsche gulden, voor elk dier jaargetijden 6 grooten van Tours, welke hij vestigt op het huis van Arnoldus Byels te Diest nabij het *macellum* (slachthuis) gelegen; aan zijne dienstmaagd Margareta Voerdekens eene rente van 4 gulden uit het huis van genoemden Byels om zich daarmede te verschaffen een onderkomen of kamer in het Begijnhof aldaar, ten pinde er behoorlijk te kunnen leven en voor hem bidden, verder de huisraad welke zij thans voor hem in bewaring heeft, alsmede op een na zijn beste bed, met de zijden peluw, twee paar lakens, zes middelmatige kussens, drie koperen potten, twee ketels en een *paracella*; aan Rembertus Lijst, kanunnik van St. Servaas, zijn woonhuis op den claustralen singel om een jaar na zijn dood persoonlijk het te gaan bewonen, en zoo dit het geval niet mocht zijn, dan zullen na dat jaar zijne testamentaire uitvoerders dat huis ten behoeve der nalatenschap verkoopen en van den koopprijs Rembertus een fatsoenlijk bedrag geven; aan zijn bloedverwant Johannes Zuetmans den cijns van Ludovicus gezegd van der Hoeven en al zijne erfgoederen te Diest, welke in dit testament niet vermeld zijn, uitgezonderd een cijns van een halven gulden van Diest uit

¹⁾ Dit jaargetijde werd gehouden 26 Februari en is volgenderwijs ingeschreven in het jaargetijdenboek der broederschap: *Anniversarium domini Gerardi de Montenaken canonici ecclesie sancti Servatii V solidos et capellanis celebrantibus ubique unam marcham.*

een hieronder te vermelden huis aldaar; aan Wilhelmus de Sancta Margareta kanunnik van St. Servaas, zijn zilveren kruis, waarop het wapen van zijn vader; aan Theodoricus de Waldorp, kanunnik van den H. Dionysius te Luik, zijn kan geheeten *plaederen nappe* met het zilveren voetstuk; aan Rutgerus Tengnagel¹⁾, kanunnik van St. Servaas, zijn boek *de divinis officiis* en de lamp hangende in de kamer geheeten *warderobe*; aan Beatrix de Sancta Margareta zijn nieuwen toog met vair gevoerd, zijn beste bed met toebehoor en eene der beste zilveren schotels *castham seu schalam argenteam de melioribus*; aan Johannes Putman, weduwnaar van wijlen Heylwig de Lewis zijn aandeel in het bosch dat hij met de kapelanen van Halen bezit ter plaatse *de Reynroede*; aan Johanna de Horne, religieuse te Hocht, een van zijne goede zilveren schalen; aan Theodoricus de Rodenryt, den ondergeschreven notaris ook eene van zijne zilveren schalen; aan Martinus de Sancto Petro, vicaris van St. Servaas, een dubbele mottoen, ten einde voor hem te bidden; aan Gobbelinus Menten, rector der kapel van den H. Georgius²⁾, ook een dubbelen mottoen om voor hem te bidden; aan Hubertus Grauwels, zijn neef, die bij hem inwoont, tien mottoenen, zijn roomschen brevier, op twee na zijn beste bed met toebehoor alsmede een aandeel in zijne kleederen, door de testamentaire uitvoerders te bepalen; aan Johannes en Martinus, broeders van dezen laatste, ieder 5 kleine mottoenen en zijne wapenen gelijkelijk onder hen te verdeelen; aan zijn knecht Daniel twee mottoenen en eenige van zijne mindere kleederen; aan den helper in de keuken op den dag zijner begrafenis een kleine mottoen; aan Andreas Zuderman, Wilhelmus de Sancta Margareta, kanunniken van St. Servaas, Johannes Balioen *investitus* der parochie van St. Nicolaas en Hubertus Grauwels laat hij de helft der honderd dertien gouden florijnen de *camera*, waartoe Johannes gezegd Makart hem te betalen veroordeeld is, in zijn proces gevoerd tot zelfs voor het Hof van Rome wegens zijn kanunnikaat en prebende, en de andere helft aan de fabriek van St. Servaas; zijn overige bezittingen van welken aard ook laat hij ter beschik-

1) Rutgerus Tengnagel wordt genoemd in bescheiden van 1386 tot 1396.

2) Deze kapel was gelegen in de naar haar genoemde straat, St. Jorisstraat, thans de Groote Staat, op den hoek der Plateelstraat.

king zijner testamentaire uitvoerders om ze aan te wenden voor godvruchtige doeleinden; tot zijne executeurs benoemt hij: Wilhelmus de Sancta Margareta bovengenoemd, kanunnik van St. Servaas, Beatrix de Sancta Margareta diens bloedverwante, en zijn neef Hubertus Grauwels.

.. presentibus ibidem discretis et honestis viris Petro de Oensel et Symone de Aelst clericis choralibus dicte ecclesie sancti Servatii testibus fidedignis ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Acta sunt hec in camera inferiori domus inhabitationis domini Gerardi testatoris predicti in qua solitus est dormire .. anno a Nativitate Ejusdem Domini millesimo trecentesimo nonagesimo septimo, indictione quinta, die Sabbathi tricesima et penultima mensis Decembris hora Vesperarum vel quasi.

Oorspr. in het kerkarchief van St. Servaas met onderschrift en teeken van den notaris, zijnde op een voetstuk een vierblad half van sabel en half van zilver met in de hoeken uitspringende punten eindigend in een bol; boven twee elkaar kruisende sleutels, de baarden naar boven. Onuitgegeven.

936. 1398 Februari 8 maakte hij bij codicil aan zijn neef Hubertus Grauwels eene erfrente van een halven gulden uit het huis van Mathias Emans te Diest in de straat geheeten *benerstrate* naast het erf van Johannes gezegd Zuetman; daarbij waren als getuigen tegenwoordig: Danyel Eustacii en Margareta Voerdekens.

Acta sunt hec in domo inhabitationis domini Gerardi testatoris predicti in coquina ejusdem domus sub anno, indictione mense, die, hora et pontificatus quibus supra.

Vermeld in een fragment eener lijst der charters betreffende het kappittel van St. Servaas p. 36 op het Rijksarchief te Maastricht. Onuitgegeven.

937. 1433 Augustus 19.

Acte verleden voor Nicolaus Eusthasii Haerd, clericus van het diocees Luik, pauselijk en keizerlijk notaris, waarbij Henricus de Mosa, priester en beneficiant, *rector* van het altaar ter eere van den H. Laurentius in de St. Servaaskerk gelegen, zijn testament maakt. Na zijne ziel aan God Almachtig te hebben aanbevolen en zijne vorige laatste wilsbeschikking herroepen, en na bepaald te hebben dat zijne schulden en de kosten zijner be-

grafenis vóór al het andere uit zijne gereede gelden zullen vol-
daan worden, maakt hij de volgende beschikkingen:

Aan de kerk van den H. Lambertus te Luik laat hij 5 oude
grooten; aan de kerk van St. Servaas voor zijn jaargetijde 20 schel-
lingen cijns als gebruikelijk te verdeelen tusschen de kanunniken,
de kapelanen, de *socii* en *officiati* en te beuren uit een brouwerij
nabij den bisschops moutmolen gelegen; ingeval die cijns niet
gebeurd kan worden, zullen deze van zijne testamentaire uitvoer-
ders binnen het jaar na zijn overlijden ontvangen 20 marken,
eens, elke mark tot $7\frac{1}{2}$ sch. en binnen dat jaar voor die 20 sch.
of die 20 marken verschuldigd zijn een mark als *emendam eli-
gere*; aan de kapelanen van St. Servaaskerk, die er een beneficie
bezitten, een cijns van 30 schel. uit bovengenoemde brouwerij,
onder beding dat zij, op verlies van een derde van dien cijns, op
den dag van zijn jaardienst na hun Mis te hebben gelezen, op
zijn graf *in commendatione* dienen te gaan en in geval, wegens
vermindering van het onderpand, die cijns niet meer gebeurd
kan worden, zullen zij in de plaats daarvan hebben een cijns van
18 sch. uit het erf van wijlen Hermanus Grobben te Lenculen
en 2 sch. te bezorgen door zijne testamentaire uitvoerders; zoo
genoemde cijns van $2\frac{1}{2}$ mark uit die brouwerij en de beide hui-
zen nabij de *stupa* moet uitgewonnen worden, zullen zijne tes-
tamentaire uitvoerders van dien cijns 20 sch. tot best welzijn
zijner ziel en de 18 sch. uit het huis van Grobben met de 2
andere schel. voornoemd besteed worden om aan de armen,
die in het gasthuis van St. Servaaskerk hun toevlucht nemen,
bier te verstrekken en zal de broederschap van kapelanen van
een dier beide cijnsen 1 mark aannemen of schenken; aan het
altaar van den H. Laurentius, eerste stichting, laat hij een erf-
cijns van 14 sch. uit twee huizen te Maastricht tegenover het huis
van den schepen dier stad Johannes de Bloemendail, vroeger
bewoond door Johannes Lutensleger, alsmede een erfcijns
van $2\frac{1}{2}$ sch. en 1 kapoen uit het woonhuis van Margareta ge-
zegd Clockers, uit welk huis het kapittel van O. L. Vrouw
insgelijks een cijns beurt; aan het altaar der H. Maagd in de
St. Mathiaskerk laat hij 6 groote roeden bouwland onder Pie-
tershem, welke hij gekocht heeft van Wilhelm Strues; aan de
kinderen van Margareta Strueffs, dochter zijner zuster, 5
groote roeden akkerland ook te Pietershem, welke hij van wijlen
Johannes Strueffs gekocht heeft; aan de kinderen van zijn

broeder Symon, 7 groote roeden land ook aldaar gelegen, welke hij van deze gekocht heeft; aan de kinderen van zijn schoonbroeder Mathias de Susschen 7 groote roeden insgelijks daar gelegen en welke hij ook van deze gekocht heeft, alles gelijkelijk onder die kinderen te verdeelen; aan Johannes Strueffs, broeder van Margareta en aan Reynerus Capuyns zijne bloedverwanten $\frac{1}{2}$ bunder land te Pietershem, dat hij van Wilhelmus Strueffs voornoemd gekocht heeft; aan zijnen broeder Symon voornoemd laat hij voor diens leven zijn tuin aldaar, die na diens dood aan zijne naaste erfgenamen aanvallen zal; aan de kinderen van Theodoricus Scalgarts en wijlen Cecilia zijne nabestaande 7 roeden lands achter voornoemden tuin gelegen en aan ieder nog 2 rijnsche gulden eens en 1 mud tarwe te beuren uit de pacht, welke Walterus de Wilre, schepen van Pietershem, hem verschuldigd is, welke goederen zijne testamentaire uitvoerders beheeren zullen totdat die kinderen meerderjarig zullen geworden zijn; en zoo een dezer komt te overlijden zal zijn aandeel op de overigen aanvallen; aan Walterus de Wilre voornoemd, zoon zijner natuurlijke zuster, laat hij om Gods wil als aalmoes 8 groote roeden bouwland ter plaatse *opdi Sobornken* en een zilveren *tazea*; aan diens vijf kinderen een mud tarwe te beuren uit wat Walterus hem verschuldigd is; aan zijnen voornoemden broeder Symon, laat hij zijne overige roerende en erfgoederen waar ook gelegen, met uitzondering van zijn woonhuis, dat na diens dood aan zijne overige erfgenamen aanvallen zal; aan Lambertus de Ytteren, geproteste in het klooster der Antonieten te Maastricht, ook een zilveren *tazea*; aan de kapel van den H. Laurentius ten gebruike der beide rectoren een *psalterium*; aan Reynerus Kellener, hospitalarius van het gasthuis van St. Servaas, een zijner beste zilveren *tazea*, drie zilveren (*coclearea*) lepels en een diurnale; aan zijn bloedverwant Walterus Cleuckers al zijne boeken uitgezonderd zijn brieven; aan Michael van der Weyen, kanunnik van O. L. Vrouw kapittel te Maastricht, een zilveren *tazea*; aan Elyas Monachi een zijner beste zilveren *tazea* en twee zilveren lepels; aan Petrus Begartz, Petrus Kellener en aan den notaris Nicolaus Haerd ieder een zilveren *tazea*; aan het gasthuis van St. Servaas zijn bed met toebehoor; aan de fratres Lollar di te Tweebergen 6 vaten tarwe eens; $1\frac{1}{2}$ mud tarwe om als brooden op den dag zijner uitvaart te worden uitgedeeld aan de armen; aan

Theodoricus de Achelen oude een zijner beste zilveren *tazea*; aan Aleydis zijne dienstmaagd 8 rijnsche gulden eens; aan zijne nicht, Margareta Strueffs voornoemd zijn beste bed met toebehoor en een *simplex stranium*; voor de in de St. Servaaskerk dagelijksche Mis door hem gesticht met uitdeeling van brood, *mickmisse*, te lezen door de kapelanen dier kerk, aangezien hij ze niet voldoende gedoteerd heeft, bepaalt hij, dat Reynerus Kellener voor 100 rijnsche goudgulden na zijn dood zijn woonhuis in erfrecht zal bekomen, welke som dan voor genoemde Missen zal besteed worden of wel zal deze binnen het jaar na zijn dood een mud tarwe erfpacht voor die gestichte Missen bestemmen en wil hij dat zijne testamentaire uitvoerders van zijne overige gereede goederen zekere erfgoederen ten behoeve dier Missen zullen aanschaffen, zoodat de kapelanen, die die Missen lezen, buiten en behalve de hier vermelde bedragen, jaarlijks ontvangen zullen 5 mudden tarwe zoo die Mis gelezen wordt aan het *altare commune missarum miccarum* of aan een ander daartoe aangewezen altaar en $4\frac{1}{2}$ mud zoo die Mis gelezen wordt aan hun eigen altaar of wel aan het *altare accommodatum vel deservitum*; aan zijne testamentaire uitvoerders laat hij een gouden engelschen nobel, onder beding dat zoo een hunner weigert die uitvoering op zich te nemen, zijn legaat zal vervallen; zijne overige gereede goederen buiten de gemaakte legaten, bestemt hij voor de armen en behoeftigen te regelen naar goedvinden door zijne testamentaire uitvoerders. Tot dezen benoemt hij Reynerus Kellener, Elyas Monachi, priesters, en Walterus de Wilre leek.

.. presentibus ibidem honestis et discretis viris domino Joanne Stipdonck et Johanne Heerken presbyteris capellanis in dicta sancti Servatii ecclesia beneficiatis, ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. Anno a Nativitate Ejusdem (n.l. Domini) millesimo quadringentesimo tricesimo tercio, indictione undecima mensis Augusti die decima nona.

Oorspr. in het archief der kerk van St. Servaas met het teeken van den notaris, zijnde een voetstuk van drie treden, waarop eene kolom waarboven op een dubbele vijfhoek.

Onuitgegeven.

938. 1499 December 23.

Schepenen van Luik oorkonden, dat Danneal le Pannetier, zoon van wijlen ridder Gerar le Pannetier en Hubert Wy-

n a n d burger van Maastricht, handelend in naam van het gilde der leerlooiers en houdende den molen dier gilde, ten hunnen overstaan verschenen en eerstgenoemde verklaard heeft te Maastricht voor de bevoegde schepenbank eene overdracht te zullen doen eener jaarlijksche pacht van 7 malder rogge te vestigen op voornoemden molen.

.. lan quatuorcens quattrevings et diexnoeff le vingtetroiseme jour de decembre.

Veron maire, Mollin en Fastreit schepenen.

Extract op perkament uit het schepenregister van Luik; zegels verloren, in het archief der kerk van St. Servaas.
Onuitgegeven.

939. 1588 Januari 28.

Paus Sixtus V geeft opdracht aan de dekenen van St. Servaas te Maastricht en van de collegiale kerk van Eicken (Licken) (?) alsmede aan den Officiaal van Luik, om Godefridus Thisius in het bezit te stellen van het beneficie ter eere van de H.H. Johannes den Dooper en Johannes Evangelist in de kerk te Welnis, diocees Luik, dat Leonardus Thisius, *litterarum apostolicarum scriptor*, geresigneerd en hij het hem verleend had.

Datum Rome apud sanctum Petrum anno Incarnationis dominice millesimo quingentesimo octuagesimo octavo quinto kalendas Februarii, pontificatus nostri anno quarto.

D. Haltonius.

Oorspr. met de looden bulla aan hennep koord in het archief der kerk van St. Servaas.
Onuitgegeven.

EINDE VAN HET TWEEDE EN LAATSTE DEEL.

Alphabetische index op de namen van personen en plaatsen.

N.B. Waar bij de Kapittels, Kerken, Schepenbanken enz. geen naam van plaats vermeld is, is deze van Maastricht.

A.

- A. de Fontaine, notaris van St. Servaaskapittel, 246.
A. van Berckel, notaris, 246.
Aartshertogen, 210.
Abbee, 147.
Abels Henn, gezworen van Guls, 46.
Abraham, pater van den Nieuwenhof te Maastricht, 76, 77.
Absaloons, Roelof, zie: Roelof.
Aken, Johannes van, Leo Guilielmus van, zie: Johannes, Leo Guilielmus.
Aken, 3, 230; — Munster, kapittel, 1, 2, 3, 4, 8, 160; — cantor: Gerardus de Gronsselt; — kanunniken: Gerardus de Meertzen, Henricus Trummel, Joannes de Lapide, Johannes de Sombreff, Lambertus Brunne, Nicolaus van der Smyten, Petrus Bickelsteyn, Petrus Calde, Theodoricus Snywent, Theodoricus de Waerden, Wilhelmus van der Haegen.
Achel, Theodoricus de, zie: Theodoricus.
Achelen, Guilielmus van, zie: Guilielmus.
Adam Esther, *heymburge* van Guls, 46.
Adamus (Adam) Brockart (Brockaert, Brockhardt, Brocquart), kanunnik van St. Servaas, 189, 199, 224, 236.
Adamus de Papenhoven, kanunnik van St. Paul te Luik, 208.
Adolf van Nieuenaar, 158.
Adolphus Bongart, commandeur der Duitsche Orde, 154.
Adriaen van den Vosberge, lid van den Raad van Brabant, 94.
Adrianus VI, paus, 69.
Adrianus de Momorante, kapelaan van St. Servaas, 30.
Aecken, Gherart van, zie: Gherart.
Aechten, Josephus van, zie: Josephus.
Aegidius Biestmans, sacrista der Kruisheeren te Luik, 224.
Aegidius de Hurrena, 256.
Aegidius Mollin, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 225.
Aegidius de Pas, lid dier broederschap, 235.
Aegidius Preudhomme, lid der broederschap van kapelanen van O. L. Vrouwkapittel, 242.
Aegidius Ricaldi, priester, 25.
Aelst, Simon de, zie: Simon.
Aemsser van Busch, Joost, zie: Joost.
Aernd Creuse, meester der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 107.
Aernt Bouthen, 106.

- Aert Bocs, 177.
Aert Cruicx, 123.
Aert Hayenen, 177.
Aert Portmans, 141.
Aert Prys, 174, 177.
Aerts, Ida, zie: Ida.
Averensis, bisschop, 137.
Avort, Nicolaes van, zie: Nicolaes.
Agapitus de Geraldinis, 35.
Aggere, Henricus ab (de), zie: Henricus.
Ahrweiler, 98.
Alard Laurens van Eyll, scholaster van St. Servaas, 268.
Albertus, aartshertog, 161, 163, 168, 172, 179, 180, 181, 201, 202, 205, 212, 216, 217.
Albertus Bochorst, kanunnik van St. Servaas, 198.
Albertus Fineau, kanunnik dier kerk, 276.
Alcken, Heinrick van, zie: Heinrick.
Aleydis op die Beeck, 32.
Aleydis Telders, begijn, 292.
Alexander VI, paus, 46, 47.
Alexander VII, paus, 255, 256.
Alexander, bisschop van Forli, pauselijk legaat voor Duitschland, 19.
Alexander, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 283.
Alp alias de Sentefey, Ludovicus de, zie: Ludovicus.
Althona, land van, 114.
Amandia, Petrus ab, zie: Petrus.
Amerix, Hubertus, zie: Hubertus.
Amy (Amby), Ghys van, zie: Ghys.
Amicus Vrients, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 29, 30.
Amicus van Herderen, gezworen van Maastricht, 139.
Amstenraede, Henryck van, zie: Henryck.
Andennes — kapittel der H. Begga, 268.
Andreas Bouwens, J. U. L., 257.
Andreas van Buel, 165.
Andreas Casen, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 241, 242.
Andreas Daems, secretaris van Maastricht, 87, 88.
Andreas van Elchteren, kanunnik van St. Servaas, 98.
Andreas ab Hees, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 234.
Andreas de Jesseren, 109.
Andreas Jonathe alias Jenthis, rentmeester van den Proost van St. Servaas, 113.
Andreas Leonardus Josephus Brandts, kanunnik en kamerling van St. Servaas, 278.
Andreas Liverloz, kanunnik dier kerk, 201.
Andreas Mantels, kanunnik dier kerk, 245, 251, 263.
Andreas Maretz, kapelaan van St. Servaas, 257.
Andreas Motmans, secretaris van het Hooggerecht van Cortissem en Vliermael, 175.
Andreas van Palant, secretaris van Maastricht, 53.
Andreas de Zonouwen, scholaster van St. Servaas, 76.
Andreas Zuderman, kanunnik van St. Servaas, 296.
Andreas Watzonius, kanunnik dier kerk, 199.
Andreas Wyck, burgemeester van Maastricht, 165.
Andreas Wigen, prothonotaris, 275.
Andryes Daemen, secretaris van het Brabantsch Hooggerecht te Maastricht, 59.
Andries Daems, secretaris van Maastricht, 55, 56.
Andries van Helchteren, kanunnik en scholaster van St. Servaas, 58, 64.

- Andries Hermans, 174, 177.
Andries Jegers, 148.
Andries Motmans, 174, 178.
Andries van Palant, 65.
Angelo, Balduinus ab, zie: Balduinus.
Angelus, bisschop van Soisson en Kamerijk, 35.
Anna van Betsingen, suppriorin der Witte Vrouwen te Maastricht, 222.
Anna Boynans, 248.
Anna van Egmont, gravin van Horn, 114.
Anna de Haack, 245.
Anna Raymundi, religieuse in het klooster der Witte Vrouwen te Maastricht, 222.
Anselmus Cuypers, zanger van St. Servaaskapittel, 125.
Anselmus Pleugmakers, 278.
Anthoine de Grenet, heer van Werp, gouverneur van Maastricht, 150, 156, 166.
Anthonia, weduwe van Guido de Brimeur, heer van Humbercourt, 26.
Anthonii, Herman, Joannes, zie: Herman, Joannes.
Anthonis van Berghen, deken van St. Servaas, 58, 64.
Anthonis Coecx, clericus, 66.
Anthonis Coelen, kanunnik van St. Servaas, 65.
Anthonis Haneron, proost van St. Servaas, 6, 7.
Anthonius de Corhout, priester, 75.
Anthonius Gennart, S. Th. L., inquisiteur der ketterij, 136.
Anthonius graaf van Holstein, Schauwenburch en Sternbergh, proost van St. Servaas, 113.
Anthonius (Antonius) Prunen (Pruenen), kanunnik van St. Servaas, 16, 17, 35, 36, 40, 42.
Antonius Buyten, kanunnik van O. L. Vrouw, 71.
Antonius Delheid, 231.
Antonius de Haeren, 231.
Antonius Liverloz, 231.
Antonius de (van) Teylingen, kanunnik van St. Servaas, 35, 102.
Antonius Tielens (Thylens, Thielens), 149; — kanunnik van St. Servaas, 149, 201.
Antonius de Ursinis, kanunnik dier kerk, 244.
Antonius van Weeset, schepen van Bernau, 63.
Antonius Wynants, succentor van St. Servaas, 220.
Antwerpen, 74, 102; — diocees, 190; — kapittel van O. L. Vrouw, 17, 160.
Aquaviva, Claudius, zie: Claudius.
Ardt van Scharn, 58.
Arenberch, 53.
Aridus, Gerardus, zie: Gerardus.
Arelate, 157.
Arle, Arnoldus de, zie: Arnoldus.
Armorique, 266.
Arnhem, 53.
Arnold van Eynatten, kanunnik van St. Servaas, 64.
Arnold Loets, kanunnik van St. Servaas, 175.
Arnold de Porta, 98.
Arnold Pruenen, 258.
Arnold de Ruysschen, 102.
Arnoldt van Herx, 28.
Arnoldus de Arle, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 29.
Arnoldus Byels, 295.
Arnoldus de, Bocholt, kanunnik van Mainz, 97.
Arnoldus Clut, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 29.
Arnoldus Coelmans, kanunnik van O. L. Vrouwkapittel, 47.
Arnoldus Coelmont, kapelaan van O. L. Vrouwkapittel, 92.
Arnoldus in Cripta, kapelaan van St. Servaas, 292.
Arnoldus de Eldris (Elderen), ka-

nunnik en scholaster van St. Servaas, 2, 17, 35, 36, 39.
Arnoldus Ghelen, 165.
Arnoldus Huvenerre (Huvennere), schatbewaarder van St. Servaas, 283, 292.
Arnoldus gezegd Matalleon de Eynatten, clericus, 5.
Arnoldus a Melbeeck, lid der broederschap van kapelannen van O. L. Vrouwkapittel, 242.
Arnoldus Mombers, notaris, 105.
Arnoldus Gerardus Moors, kanunnik van St. Servaas, 245.
Arnoldus gezegd Pape, vicaris van St. Servaas, 292.
Arnoldus Hyacinthus (de) Wynants, proost van St. Servaas, 275, 277.
Arnt van Genck, schepen van Maastricht, 113.
Arnt van Schaern, gezworen van Maastricht, 65.
Art Brandenburg, schepen van Maastricht, 57, 59, 60.
Asch, Az, Assche, 28, 168, 169.
Ast, Laurentius de, zie Laurentius.
Augustus van der Vreecken, kanunnik van St. Servaas, 275.
Aurele Augustin Malineus, lid van den Raad van Brabant, 232.

B.

Baaren, Pontianus van der, zie: Pontianus.
Bak, Henricus, zie: Henricus.
Backhuys, Lambertus, zie: Lambertus.
Paden, Marcus van, zie: Marcus.
Baeck, Hermannus, zie: Hermannus.
Bavier, Johannes, zie: Johannes.
Bayart, Johannes gezegd, zie: Johannes.
Balduinus ab Angelo, provinciaal der Jesuïeten voor België, 136.
Balduinus de Bucq, J.U.L., kanunnik van St. Servaas, 201, 245.
Balen, Christophorus van, zie: Christophorus.
Balioen, Johannes, zie: Johannes.
Balthasar a Weseren, kanunnik van St. Servaas, 245.
Bamst, Servaes, zie: Servaes.
Bancx, Johannes, zie: Johannes.
Bartholomeus Clauwen, 165.
Bartholomeus de Eyck, kanunnik van St. Servaas, deken van Eyndhoven, 9, 11, 12, 16—18, 21.
Bartholomeus Poensart, 123.
Bartholomeus Raymaeckers, 177.
Baston, 192.
Bauwart, Johannes, zie: Johannes.
Beatrix de Sancta Margareta, 296, 297.
Becker, Servis, zie: Servis.
Beken, Jan van der, zie: Jan.
Becx, Willem, zie: Willem.
Beck, Aleydis opdie, zie: Aleydis.
Beecke, Jean van der, zie: Jean.
Beeckman, Ludovicus, Nicolaus, zie: Ludovicus, Nicolaus.
Beest, Jan, zie: Jan.
Beetsingen, Johannes de, zie: Johannes.
Bevers, Gisbertus, Martinus, zie: Gisbertus, Martinus.
Bevorts, Leonardus, zie: Leonardus.
Begartz, Petrus, zie: Petrus.
Beieren, Ernest, Ferdinand, Henricus, Maximiliaan Hendrik van, zie: Ernest, Ferdinand, Henricus, Maximiliaan Hendrik.
Belen, Thys, zie: Thys.
Bellomonte, Simon de, zie: Simon.
Bellemontius, Jacobus, zie: Jacobus.
Bemelen, 245.
Bemmel, Guilielmus van, zie: Guilielmus.
Benedictus XIV, paus, 277, 278.
Benoitin, clericus van den prins de Clugny, 15.
Berckel, A. van, zie: A.

- Berg, *Berghe*, 4, 8, 46, 250, 261, 267.
Berge, 193.
Berge, Johannes, Theodoricus de,
zie: Johannes, Theodoricus.
Bergeyck, 174.
Berghe, Dierick, Johannes van,
zie: Dierick, Johannes.
Berghen, Direck van, zie: Direck.
Berghes, Georgius Ludovicus de,
zie: Georgius Ludovicus.
Beringen, Jan van, zie: Jan.
Berlaymont, Ludovicus, zie: Lode-
wijk.
Berlettes, 24.
Berlier, Raso, zie: Raso.
Bermen, Jan, zie: Jan.
Bernardus opt Gracht, schepen van
Maastricht, 139.
Bernardus de Oessooy, generaal no-
tarius van het Officialaat van Keu-
len, 43.
Bernau, *Berneau*, *Berne*, 46, 63, 93,
193, 250, 261, 267, 278.
Berne, Henrick van, zie: Henrick.
Berthelmes van Sysemale, 28.
Bertrandt Buytze, lid der broeder-
schap van kapelanen van St.
Servaas, 107.
Best, Joannes, zie: Joannes.
Betsingen, Anna van, zie: Anna.
Beucken, Jacob, zie: Jacob.
Beur, Hermannus, zie: Hermannus.
Beuss, Johannes, zie: Johannes.
Beutenaeken, Johannes, zie: Jo-
hannes.
Bex, Guilielmus, Hermannus, zie:
Guilielmus Hermannus.
Bickelsteyn, Petrus, zie: Petrus.
Byels, Arnoldus, zie: Arnoldus.
Biesmans, lid der broederschap van
kapelanen van St. Servaas, 234;
— Lambertus, Wilhelm, zie:
Lambertus, Wilhelm.
Biest, 98.
Biestmans, Aegidius, zie: Aegi-
dius.
Biet, Galienus du, zie: Galienus.
Bilia Bras, 293.
Bilsen, 20, 28, 65.
Binderveld, *Bilrevelt*, 200, 245.
Bincio, Nicolaus de, zie: Nicolaus.
Bisholter, 110.
Bytter, Peter de, zie: Peter.
Blanckenbiel, Petrus, zie: Petrus.
Bletange, 217.
Bleus, Henricus, Hubertus, Lam-
brecht, zie: Henricus, Hubertus,
Lambrecht.
Blisia, Wilhelmus de, zie: Wilhel-
mus.
Blockeryen (Blocquerye, Blocque-
rien), Johan, Laurentius van der,
zie: Johan, Laurentius.
Blomendaell, Johannes de, zie: Jo-
hannes.
Bloumen, Geurt, zie: Geurt.
Bocholt, *Boecholt*, 65, 114.
Bocholt, Arnoldus, Christianus de,
zie: Arnoldus, Christianus.
Bocholtz, Godefridus a, zie: Gode-
fridus.
Bocx, Jacob, zie: Jacob.
Bodignée, 276.
Bodyngen, Johan van, zie: Johan.
Boelaer, Nicolaus, zie: Nicolaus.
Boelmans, Hieronymus, zie: Hie-
ronymus.
Boelsbeeck, Nicolaus, zie: Nico-
laus.
Boers, Matheus, zie: Matheus.
Boyen, Wilhelmus, zie: Wilhel-
mus.
Boynans, Anna, zie: Anna.
Boischot, Ferdinande de, zie: Fer-
dinande.
Bollen, Jan, Johannes, Laurentius,
zie: Jan, Johannes, Laurentius.
Bologna, universiteit, 130.
Bone, de la, 24.
Bonenfant, Gerardus gezegd, zie:
Gerardus.
Bongart, Adolphus, Johan, zie:
Adolphus Johan.
Bonhomme, Henricus Franciscus,
zie: Henricus Franciscus.
Bonifacius IX, paus, 43, 115.

- Bonifacius van Weerdt, provisor der abdij van Tongerlo, 278, 279.
- Boonen, Engelbertus, zie: Engelbertus.
- Borcouts, Cornelius, zie: Cornelius.
- Borle, Hendrik van, zie: Hendrik.
- Borman, Reyner, zie: Reyner.
- Bormans, Henricus, Renerus, zie: Henricus, Renerus.
- Bormans ab Hasselbroeck, Johannes Henricus baron de, zie: Johannes Henricus.
- Bosart, Wilhelm, zie: Wilhelm.
- Boschman, Matheus, zie: Matheus.
- Bosverliers, Johannes, zie: Johannes.
- Bourbon, Lodewijk van, zie: Lodewijk.
- Bourgondië, 14, 15, 20, 168, 172, 201, 202, 205, 252.
- Bousch, Johannes, zie: Johannes.
- Bouthen, Aernt, zie: Aernt.
- Bouwens, Andreas, Christianus, Jan, zie: Andreas, Christianus, Jan.
- Box, Gerart, *Gheret*, Michael, zie: Gerart, *Gheret*, Michael.
- Brabanders, Hubrecht, zie: Hubrecht.
- Brabant, 15, 20, 83, 85, 86, 94, 99, 148, 168, 172, 201—206, 233; — hertogen: 1, 2, 6, 7, 19—21, 24, 91; — raad van, 1, 7, 8, 19, 20, 54, 55, 63, 109, 110, 123, 124, 141, 142, 144, 145, 147, 152, 155—157, 161, 162, 165, 169, 172, 173, 178, 180, 181, 196, 207, 227, 262; — aartsdiaken, 135.
- Brake, Johannes de, zie: Johannes.
- Braeck, Lambertus, zie: Lambertus.
- Brandenburch, Art, zie: Art.
- Brandts, Andreas Leonardus Josephus, zie: Andreas Leonardus Josephus.
- Branss, Jacob, zie: Jacob.
- Bras, Bilia, zie: Bilia.
- Brederode, Joannes Adolphus de, Joannes Karel baron van, zie: Joannes Adolphus, Joannes Karel.
- Brederode van Bolswart, Hendrick van, zie: Hendrick.
- Bree, Marta van, zie: Marta.
- Brey, Laurens van, zie: Laurens.
- Breyrode (Breyderode), Reyner(us), zie: Reyner(us).
- Bretagne, 266.
- Breust, baronie, 200.
- Briectius, Joannes, zie: Joannes.
- Briectius de (van den) Varenhovel, kanunnik van St. Servaas, 11, 16, 21, 35.
- Brixem, - kapittel van O.L.Vrouw, 200.
- Brockart (Brockhardt, Brocquart), Adam(us), zie: Adam(us).
- Broeck, 262.
- Broetz, Dyryck, zie: Dyryck.
- Broick, Theodoricus, zie: Theodoricus.
- Brons, Jan, zie: Jan.
- Broucke, Lenart van den, zie: Lenart.
- Brouwers, Joannes, zie: Joannes.
- Bruffart, Henricus, zie: Henricus.
- Brugaits, Fredericus, zie: Fredericus.
- Bruysterbosch, Claes, Leonardus van, zie: Claes, Leonardus.
- Bruytze, Bertrandt, zie: Bertrandt.
- Brumeit, Gui de, zie: Gui.
- Brunne, Lambertus, zie: Lambertus.
- Brussel, 1, 7, 9, 15, 47, 48, 61, 65, 74, 75, 79, 84, 85, 90, 91, 93, 95, 99, 110, 124, 156, 158, 160, 161, 164, 169, 172, 173, 179—181, 190, 192, 197, 202, 203, 206, 225, 232—235, 244, 262, 275, 279; — bisschoppelijk Hof van Kamerijk, 47; — kapittel der H. Gudula, 46, 84, deken: Marcus Steenberch.

Bruwers, Joannes, zie: Joannes.
Bruxken, Johannes, zie: Johannes.
Bucken, Peter, zie: Peter.
Bucq, Balduinus de, zie: Balduinus.
Buel, Andreas, Henricus, Jacob, Johannes van, zie: Andreas, Henricus, Jacob, Johannes.
Buetenaken, Paulus, zie: Paulus.
Buisseret, François, zie: François.
Buyten, Antonius, zie: Antonius.
Bulbens, Servatius, zie: Servatius.
Buntinx, Leo, zie: Leo.
Buren, Maria, Maximiliaan van, zie: Maria, Maximiliaan.
Burgell, 114.
Bungeners, Merten, zie: Merten.
Bursuto, Joannes, zie: Joannes.
Butkens, Petrus, zie: Petrus.
Buten, Johannes, zie: Johannes.

C. en K.

Cadier, 95, 96.
Cadier, Joannes (Johannes), Petrus de, zie: Joannes (Johannes), Petrus.
Caen, Margareta, zie: Margareta.
Calabers, Laurens, 2.
Calate, 151.
Calcar, 199.
Calde, Petrus, zie: Petrus.
Kalder Herbergen, Wynandus de, zie: Wynandus.
Cambron, 130.
Kamerijk, 130, 135; — diocees, 33, 37, 87; — officiaal, 90, 91.
Campo, Didacus a, Hubertus Ursinus de, zie: Didacus, Hubertus Ursinus.
Kanne, Ghys van, zie: Ghys.
Cant, Matheus, zie: Matheus.
Capiten, Georgius, zie: Georgius.
Capuyns, Reynerus, zie: Reynerus.
Karel Martel, 266.
Karel de Groote, 266.
Karel II, koning van Spanje, 261.
Karel IV, keizer, 11, 18, 21, 34, 85, 261, 262.

Karel V, keizer, 74, 78, 80, 82, 83, 85—89, 91, 93, 100, 101, 109, 113, 205.
Karel de Stoute, 12, 14, 15, 20, 24.
Karel, aartshertog, 72.
Karel, graaf de Geloës, zie: Carolus Borromeus de Geloës.
Karel Curtius, deken van Eindhoven, 147.
Karel August de Grysperre, kanunnik van St. Servaas, 270.
Karel Tseraerts geheeten Heenkenschen, leenman van Brabant, 94.
Carolus de Cerro, 275.
Carolus Borromeus Joannes Baptiste Leonardus Michael Walram (Karel) de Geloës, proost van St. Servaas, 277, 281.
Carolus Laureten, 165.
Carolus du Zableau, kapelaan van St. Servaas, 257.
Kasen, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 234.
Casen, Andreas, zie: Andreas.
Caspar(us) Nagel(s), vicaris van St. Servaas, lid derbroederschap van kapelannen, 208, 221.
Castillione, Johannes de, zie: Johannes.
Castro, Cornelius de, zie: Cornelius.
Catharina Cunegem, 102.
Catharina de Gabrielle, 192.
Catharina Hoveler, 107.
Catharina van den Landen, 16.
Catharina Mees, 279.
Catouns, Lucas, zie: Lucas.
Cattoens, Gillis, zie: Gillis.
Caubert, Frans, zie: Frans.
Cauwberg, oud-burgemeester van Maastricht, 252.
Keert van der Weerden, 141.
Kellener, Petrus, Reynerus, zie: Petrus, Reynerus.
Kempen, 174.
Kempenland, 69; — aartsdiakenaat, 84, 280.

- Kenterken, Godefridus, zie: Godefridus.
- Kerckhoff, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 234.
- Cerdo, Nicholaus, zie: Nicholaus.
- Kerpen, 15.
- Cerro, Carolus de, zie: Carolus.
- Kersbeeck, 269.
- Keulen, *Colonia*, 9, 43, 151, 203, 230, 245, 260; — aartsbisshop 9, 21, 123, zie: Anthonius van Holstein, Schauwenburch en Steenbergh; — officiaal 17, 43, 206; — aartsbisdom, 87; — kapittel van den H. Andreas; deken: Henricus Urderson J. U. L.; kanunniken: Gerardus de Hamont, Lambertus Braeck; — kapittel van St. Gereon, 113; — kerk van den H. Lambertus, 97; — universiteit, 105.
- Chappeville, Joannes, zie: Joannes.
- Charl Vliegen, 177.
- Charneux, Johannes, zie: Johannes.
- Charnotensis, Joannes, zie: Joannes.
- Choris, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 235.
- Christiaan van Eynatten, schout van den Vroenhof te Maastricht, 127.
- Christianus de Bocholt, kanunnik van St. Servaas, 244.
- Christianus Bouwens, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 234.
- Christianus Veestraten, notaris, secretaris van het kapittel van St. Servaas enz., 263, 264.
- Christianus Strea, 278.
- Christianus de Weirt, 37.
- Christophorus van Balen, kanunnik van St. Servaas, 244.
- Christophorus a Craesbeke, kanunnik dier kerk, 244.
- Christophorus Payon, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 263.
- Kips, G. W., zie: G. W.
- Ciruessen Hader, 138.
- Claes Bruysterbosch, schepen van Vleytingen, 175.
- Claes van Cortenbach, drossaard van Bilsen, 65.
- Claes Nys, gezworen van Maas-tricht, 58, 65.
- Clais Gedellinck, gezworen van Guls, 46.
- Claudius Aquaviva, generaal der Jesuïeten, 154.
- Claudius de Lannoy, graaf de la Mottrie, gouverneur van Maas-tricht, 217.
- Clauwen, Bartholomeus, zie: Bartholomeus.
- Clemens IV, paus, 221.
- Clemens V, paus, 185.
- Clemens VII, paus, 69.
- Clemens VIII, paus, 154, 161, 163.
- Clemens XI, paus, 275.
- Clemens XII, paus, 277.
- Clemens XIV, paus, 281.
- Clercx, Joannes, zie: Joannes.
- Clervaux, 217.
- Clermis, Joannes de, zie: Joannes.
- Clermont, Nicolaus de, zie: Nicolaus.
- Clercx, Laurentius, zie: Laurentius.
- Clinckrode, Theodoricus de, zie: Theodoricus.
- Clockers, Margareta gezegd, zie: Margareta.
- Cloes, Hubert, zie: Hubert.
- Clutingen (Cloetingen), Johannes de, zie: Johannes.
- Cloots, Johan, zie: Johan.
- Clugny, Guillaume de, zie: Guillaume.
- Clut, Arnoldus, zie: Arnoldus.
- Knoop, Henricus, zie: Henricus.
- Coblentz, *Confluentia*, 110, 153, 157; — officialaat, 110; — college der Jesuïeten, 153-155, 157, 228-230, 233.

- Coci, Johannes, zie: Johannes.
Koeken, Jan, zie: Jan.
Coecx, Anthonis, zie: Anthonis.
Coelen, Anthonis, Everardus, zie: Anthonis, Everardus.
Coelhem, Joost van, zie: Joost.
Coelmans, Arnoldus, zie: Arnoldus.
Coelmont, Arnoldus, P., Servatius; zie: Arnoldus, P., Servatius.
Coenen (Koenen), Joannes, Mathias, Misen, zie: Joannes, Mathias Misen.
Coenraert (Coenraerd) in die Hage, schepen van Maastricht, 57, 65.
Coenraert Noerenberchs, werkmeester van Maastricht, 59, 68.
Koyten, Johannes, zie: Johannes.
Colomanus, Jacobus, zie: Jacobus.
Koll, Cornelius, zie: Cornelius.
Collette, Godefridus Augustinus de, zie: Godefridus Augustinus.
Kolman, Jacob, zie: Jacob.
Colonia, Petrus de, zie: Petrus.
Colson, Philippus Jacobus, zie: Philippus Jacobus.
Comans, Joannes, zie: Joannes.
Koninx, Jan, zie: Jan.
Coninxheim, *Coninxem*, *Coeninxhem*, 12, 14, 27, 46, 193, 209, 244, 250, 261, 267, 270.
Conraad II, keizer, 11, 88, 89.
Conrad Schets, kanunnik van St. Servaas, 200.
Conradus van Gavere, proost van St. Martinuskapittel te Luik, 160.
Conradus van Gaveren, kanunnik van St. Servaas, 105.
Conraerd Ouwerx, schepen van Grootloon, 76.
Conrardi, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 234; — Cornelius, zie: Cornelius.
Conrardus van Mewen, kanunnik van St. Servaas, 279.
Conrardus Salm, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 208.
Constantin, Lucas, zie: Lucas.
Constantini, Martinus, zie: Martinus.
Coops, Martinus, zie: Martinus.
Copis, Johannes, zie: Johannes.
Corbos, Joannes, zie: Joannes.
Corensnijder, Thomas, zie: Thomas.
Corvers, Jan, zie: Jan.
Corhout, Anthonius de, zie: Anthonius.
Cornelii, Jacobus, zie: Jacobus.
Cornelis Frenel, *cloestener* van St. Servaas, 66.
Cornelis Middelborch, lid van den Raad van Brabant, 94.
Cornelis van der Sargien, burgemeester van Maastricht, 68.
Cornelius Borcouts S.Th.D., kanunnik van St. Servaas, 130, 135, 136.
Cornelius de Castro, kanunnik van O. L. Vrouw, 71.
Cornelius Koll, notaris, 152, 154.
Cornelius Conrardi, cantor van St. Servaas, 244.
Cornelius Frenel, clericus, 96; *cloestener* van St. Servaas, 66.
Cornelius de Hulsbosch, clericus, 78.
Cornelius Offermans, *ludimagister* der school van St. Servaaskapittel, 220.
Cornelius de Pretere, procurator van den Raad van Brabant, 197, 201.
Cornelius Rolb, notaris, 228.
Cornelius Schenck, notaris, 137.
Cornelius Tagmarn, ontvanger, 111.
Cornken, Servatius, zie: Servatius.
Corswaerem, Joannes, Rais van, zie: Joannes, Rais.
Cortenbach, Claes, Johan, Peter van, zie: Claes, Johan, Peter.
Cortessem, *Cortissem*, *Corthesem*, 114, 175, 178.

Costerius, schout van Weert, 271—272.
Cotereau, Philippus, zie: Philippus.
Cotthem, Johannes, Petrus, zie: Johannes, Petrus.
Coultre, Egidius de la, zie: Egidius.
Kouwbergh, Lambregt van, zie: Lambregt.
Craechs, Johannes, zie: Johannes.
Craempoet, Gerardus, zie: Gerardus.
Craesbeke (Craesbeeck), Christophorus, Stephanus a, zie: Christophorus, Stephanus.
Kreuderr, Hans, Jacobus, zie: Hans, Jacobus.
Creusen (Kreusen), Hubertus (Hubrecht, Houbright), Michael, zie: Hubertus (Hubrecht, Houbright), Michael.
Kriekenbeeck, 262.
Cripta, Arnoldus, Theodricus in, zie: Arnoldus, Theodricus.
Crox, Hugo, zie: Hugo.
Croy, Philippe de, zie: Philippe.
Kruykels, Jan, zie: Jan.
Cruicx, Aert, zie: Aert.
Kukelshem, Joannes a, zie: Joannes.
Kuers, Lambertus, zie: Lambertus.
Cuypers, Anselmus, Simon, Willem, zie: Anselmus, Simon, Willem.
Culen, Johannes van der, zie: Johannes.
Cunegem, Catharina, zie: Catharina.
Cuper, Nicolaus, zie: Nicolaus.
Curingen, leenzaal, 27, 28.
Curtius, kanunnik van St. Servaas, 174; — Karel, Petrus, zie: Karel, Petrus.
Kussen, Nicolaes, zie: Nicolaes.
Custers, Gertrudis, zie: Gertrudis.

D.

D. Haltonius, 301.
Dael, Herman a, Wilhelmus van

den, zie: Herman, Wilhelmus.
Daelhem, 95; — land, 15, 96, 101, 103, 104; — staten, 93; — rentmeester 78.
Daemen, Andryes, zie: Andryes.
Daems, Andreas, Lambertus, zie: Andreas (Andries), Lambertus.
Daend, Sigerus, zie: Sigerus.
Daengels, Jan, zie: Jan.
Daelenbroeck, 28.
Dave, Josina de, zie: Josina.
Danyel Eustacii, 297.
Daniël Smeets, 66, 67.
Daniëls, Gisbert, Henricus, Johan, zie: Gisbert, Henricus, Johan.
Danneal le Pannetier, 300.
Dass, Egidius, zie: Egidius.
Dathe, Joannes, zie: Joannes.
Datijn, Walter, zie: Walter.
Debots, Dyrick (Theodoricus), zie: Dyrick (Theodoricus).
De Bounam, rijproost van St. Servaas, 279.
Delbotte, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 235.
De le Vault, Joannes, zie: Joannes.
Delheid, Antonius, zie: Antonius.
De Mean, kanunnik van St. Servaas, 279.
Delmotte, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 235; — Maria, zie: Maria.
Dengehoulle, Jacobus, zie: Jacobus.
Dessener, Johannes, zie: Johannes.
De Thillemont, 170.
Dibboutz, Nicolaus, zie: Nicolaus.
Dyck, Hendrick van den, Jaspard, Nicolaus de, zie: Hendrick, Jaspard, Nicolaus.
Dycke, Jacob van den, zie: Jacob.
Didacus a Campo, kanunnik van St. Servaas, 161, 200.
Dye Bruyn, Gerardus, zie: Gerardus.
Diederic Paulz, 6.
Diepenbeeck, 231.

- Dierick van Berghe, schepen van Bernau, 63.
Dierick van Gellick, gezworen van Maastricht, 65.
Dierick van der Heyden, 141.
Diest, 294, 297; — deken van St. Sulpitius, 115.
Diest, Jacobus de, zie: Jacobus.
Dilsen, 45, 106, 107, 280.
Dionies Proenen, burgemeester van Maastricht, 68.
Dionys Vrients, 58.
Dionys van Zutendale, peymeester van Maastricht, 140.
Dyonisius Exter, kanunnik van St. Servaas, 58, 64.
Dionysius Meys, 228; commissaris-instructeur te Maastricht, 200.
Direck (Theodoricus) van Berghen, kanunnik en camerarius van St. Servaas, 8, 17.
Dyryck Broetz, schepen van Maastricht, 57.
Dyrick (Theodorus) Debots, kapelaan van St. Servaas, 239, 242.
Dirick de Maffe(e), kanunnik van St. Servaas, 150.
Dobbelsteyn, Wilhem, zie: Wilhem.
Dolmans, Franciscus, zie: Franciscus.
Doornik, diocees, 33; — bisschop, 7; — kapittel van O. L. Vrouw, 130.
Dominicus Nullens S.Th.B., prior der Dominicanen te Maastricht, 233.
Domitius Marsius, 256.
Dordrecht, 199.
Dorenis, Joannes, zie: Joannes.
Douai, 244.
Douven, Wilhelm, zie: Wilhelm.
Dreyers, Wilhelmus, zie: Wilhelmus.
Drielle, Ghiellis van, zie: Ghiellis.
Dries, Jan, zie: Jan.
Dries van Butenaken, 141.
Dries Hermans, 175.
Driesken Swaghen, 231.
Driessch, Erardus, zie: Erardus.
Driessen, Gerardus, zie: Gerardus.
Driessens, Jan, zie: Jan.
Dryll, Gysbertus, zie: Gysbertus.
Drils, Maria, zie: Maria.
Driutius, Michael, zie: Michael.
Drongen, Johannes, zie: Johannes.
Duffle des Jones, Guillaume de, zie: Guillaume.
Duym, Nicolaus, zie: Nicolaus.
Duyme, Johannes, zie: Johannes.
Duyts, Petrus, zie: Petrus.
Duitschland, 101.
Dullardus, Joannes, zie: Joannes.
Duobus Montibus, Theodoricus, zie: Theodoricus.
- E.
- E. H. de Nuvolara, deken van St. Denis te Luik, 269.
Eck, Willem van, zie: Willem.
Echt, 196.
Eede, Franchois (Franchois) van den, zie: Franchois.
Everardt Goddyns, schepen van Sichen, 49.
Everardt (Everart) van der Marck, 49, 53, 54.
Everardus Coelen, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 125.
Everardus van den Vernenholt, kanunnik van St. Servaas, 17.
Everardus Hywitters, kapelaan van Aken, 3.
Everart Goddyn, 53.
Egidii, Lambertus, zie: Lambertus.
Egidius de la Coultre, kanunnik van St. Servaas, 150.
Egidius Dass, kanunnik van St. Servaas, 58.
Egidius de Fistula, succentor van St. Servaas, 75.
Egidius Gielis, schepen van Maastricht, 139.

- Egidius Gilteau, kanunnik van St. Servaas, 200.
Egidius Glen, officiaal van Luik, 216.
Egidius Goffin, 231.
Egidius (Gillis) de Lapide, kanunnik van St. Servaas, 33, 34, 94; deken van het H. Kruis te Luik, 44.
Egidius Marquet, priester, 231.
Egidius Preudhomme, kapelaan van O. L. Vrouw, 220.
Egidius Ruyschen, vice-proost van St. Servaas, 102; — schout van Maastricht, 165.
Egidius van den Stock, kanunnik van St. Servaas, 97, 105.
Egmont, Anna van, zie: Anna.
Egmondus Richtrich, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 235.
Eyck, Bartholomeus de, zie: Bartholomeus.
Eicken, 301.
Eyll, Alard Laurens van, zie: Alard Laurens.
Eynatten, Arnold, Christianus, Henricus, Hieronymus, Jan, Johanna, Maria Florentia, Theobald van, zie: Arnold, Christianus, Henricus, Hieronymus, Jan, Johanna, Maria Florentia, Theobald.
Eynatten van Lichtenberg, Henricus van, zie: Henricus.
Eindhoven, 199; — kapittel; zijn deken, 142.
Eyndovia, Henricus, zie: Henricus.
Eysden, 206.
Elcht, 46, 109, 148, 155—157.
Elderen, 51; — Guilielmus ab, Walter van, zie: Guilielmus, Walter.
Eldris, Arnoldus de, zie: Arnoldus.
Elyas Monachi, 299, 300.
Elisabeth Raets, 91.
Ellinck, Thonis ym, zie: Thonis.
Elsloe, Joannes de, zie: Joannes.
Elten, 28; — Johan van, zie: Johan.
Emans, Mathias, zie: Mathias.
Emundi, Gerardus, zie: Gerardus.
Enckevoirt, Wilhelmus van, zie: Wilhelmus.
Endovia (Eindovia), Philippus, Henricus de, zie: Philippus Henricus.
Engelbertus Boonen, proost van St. Servaas, 149, 150, 154, 175, 198, 221, 244, 257, 258.
Engelbertus Vreen, cantor van St. Servaas, 129.
Engelbertus van Heemstede (Heemstede), kanunnik van St. Servaas, 58; proost dier kerk, 103, 104.
Ennery, 217.
Erardt (Erart) de la (van der) Marck, bisschop van Luik, 62, 63, 65, 79.
Erardus Driesch, kanunnik van St. Servaas, 244.
Erkelenz, Wynandus van, zie: Wynandus.
Ernest van Beieren, bisschop van Luik, 49, 134, 147, 166.
Ernest, aartshertog, gouverneur der Zuidelijke Nederlanden, 155.
Espach, Johannes, zie: Johannes.
Essenberch, Franciscus de, zie: Franciscus.
Esther, Adam, zie: Adam.
Euden, Petrus de, zie: Petrus.
Eugenius IV, paus, 115.
Eustacii, Danyel, zie: Danyel.
Eustacius van der Hoeven, 177.
Eustacius Tabbart, priester, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 9, 29.
Exter, Dyonisius, zie: Dyonisius.

F., Ph. en V.

- Fabri, Johannes, zie: Johannes.
Fabri de Elmpt, Godefridus, zie: Godefridus.

- Vaeght, Lambertus, zie: Lambertus.
Vaesrade, 1, 3, 4, 8.
Vairye, Guillaume de, zie: Guillaume.
Valkenborgh, Johannes de, zie: Johannes.
Valkenburg, 244, 279; — land van, 1, 15, 102, 103, 104, 275; — Staten van, 93.
Valentin, heer de Lamotte, 155.
Valvensus, Joachimus, zie: Joachimus.
Valgaet, Henricus, zie: Henricus.
Fall, 91.
Fall (Ffall), Paulus, zie: Paulus.
Valle, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 235; — Henricus, Sander de (van), zie: Henricus, Sander.
Varenhovel, Briccius van den, zie: Briccius.
Fastreit, schepen van Luik, 301.
Vastertz, Nicolaes, zie: Nicolaes.
Veels, Merthen van den, zie: Merthen.
Veestraten, Christianus, Henricus, zie: Christianus, Henricus.
Venrode, Henricus, zie: Henricus.
Velen, baron van, 235.
Verbolt, 265; — J., zie: J.
Verdievort, Petrus, zie: Petrus.
Ferdinand I, keizer, 123.
Ferdinand van Beieren, bisschop van Luik, 239.
Ferdinand de Boisshot, baron van Zevethem, kanselier van Brabant, 233.
Vereycken, 139.
Verviers, 268.
Verheyen, Theodorus, zie: Theodorus.
Verhelffen, Henrick, zie: Henrick.
Veron, schout van Luik, 301.
Veronica de Houthem, 269.
Verreycken, 253.
Vestraedt, P., zie: P.
Veteri Capella, Garsilius de, zie: Garsilius.
Veteri Valkenborgh, Renerus de, zie: Renerus.
Feuvre, Jean le, zie: Jean.
Veusels, Willem, zie: Willem.
Fexhe, Paul de, zie: Paul.
Fexhe-au-haut-clocher, 231.
Fexhe-Slins, 231.
Fexhius, Guilielmus (Willem), zie: Guilielmus (Willem).
Victor van den Stock, 105.
Vierssen, 244.
Philippe de Croy, graaf van Chimay, 24.
Philippus van Bourgondië, 86.
Philippus Cotoreau, ridder, 91, 92.
Philippus de Endovia, clericus, 92.
Philippus Ghaye, kanunnik van St. Jan-Evangelist te Luik, 281.
Philippus Jacobus Colson, beneficiant van St. Servaas, 281.
Philippus van der Laemen, alias de Blocquerien, kanunnik van St. Servaas, 98.
Philippus Loets (Loots), kanunnik dier kerk, 201, 244.
Philippus Ludovicus, 251.
Philippus van den Tympel, kanunnik van St. Servaas, 245.
Philippus Wasoul, kanunnik dier kerk, 245.
Philips II, roomsch koning, 91.
Philips II, koning van Spanje, 123, 127, 128, 132, 135, 136, 141, 145, 148, 156, 165, 189, 251.
Philips IV, 225, 232.
Philips de Goede, 1, 8, 15, 21.
Philips I de Schoone, 54, 61.
Philips de Montmorency, 158.
Villayn, Wilhelmus de, zie: Wilhelmus.
Fineau, Albertus, Frans, zie: Albertus, Frans.
Vincentius Lonthin, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 235.
Vinck, Petrus, zie: Petrus.

- Vincq, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 235.
Vitellescus, Mutius, zie: Mutius.
Vlaanderen, 233.
Fladen, Joannes, zie: Joannes.
Vleer, Michael van der, zie: Michael.
Vleytingen, *Vletingen*, 11, 12, 14, 19, 31, 46, 89, 109, 112, 148, 156, 175, 193, 209, 244, 247, 250, 261, 267, 279.
Vletingis, Henricus, zie: Henricus.
Vliegen, Charl, zie: Charl.
Vliermael, 175, 178, 230, 231.
Floccinus, Hercules, zie: Hercules.
Flodorp, Wilhem van, zie: Wilhem.
Voechs, Lambertus, zie: Lambertus.
Voerdekens, Margareta, zie: Margareta.
Voerstes, Laurentius, zie: Laurentius.
Voghels, promotor van den officiaal van Luik, 123.
Vogelsanck, 28, 65.
Fontaine, A., Joannes Michael, Thomas Georgius de, zie: A., Joannes Michael, Thomas Georgius.
Forli, 19.
Forocomitis, Jacobus de, zie: Jacobus.
Vorst, Johannes van der, zie: Johannes.
Vos, Petrus, zie: Petrus.
Vosberge, Adriaan van den, zie: Adriaan.
Frabach, Joannes, zie: Joannes.
Vrancken, Peter, zie: Peter.
Vranken, Houbregt, zie: Houbregt.
Franchois (Franchoys) van den Eede, 143, 144, 179.
Franciscus Dolmans, kanunnik van St. Servaas, 129.
Franciscus de Essenberch, 96.
Franciscus de Semeppia, 115.
Franciscus Winnius, 165.
Franco, schatbewaarder van St. Servaas, 284.
Franco Wychen, procurator van den officiaal van Luik, 43.
François Buisseret, bisschop van Namen, 181.
François de Houthem, 269.
Frankrijk, 257, 266.
Frans Caubert, 267.
Frans Fineau, 276.
Frans Happarts, 141.
Frans Munix, schepen van Maas-tricht, 140.
Frans Weyers, 141.
Franssen, Mees, zie: Mees.
Vrede, Maria de, zie: Maria.
Frederick II, keizer, 34, 44, 89, 127.
Frederik III, keizer, 18.
Frederik IV, keizer, 18.
Frederik Hendrik van Nassau, stadhouder, 235, 236.
Fredericus, abt van St. Jacob te Luik, 47.
Fredericus Brugaits, secretaris van den bisschop van Luik, 47.
Fredericus Gramay, kanunnik van St. Servaas, 245.
Vreecken, Augustus van der, zie: Augustus.
Vreen, Engelbertus, zie: Engelbertus.
Vrelenbergh, Godart, zie: Godart.
Frenel (Freneel), Cornelius, zie: Cornelius.
Freris, Johannes, Nicholaus de, zie: Johannes, Nicholaus.
Fridach, Gysbert, zie: Gysbert.
Vrients, Amicus, Dionys, zie: Amicus, Dionys.

G.

- G. Schepers, 271.
G. W. Kips, notaris, 280, 281.
Gabrielle, Catharina de, zie: Catharina.
Gaveren (Gavre), Conradus, Renerus van, zie: Conradus, Renerus.

- Gaverzon, Guilielmus, zie: Guilielmus.
- Galienus du Biet, 37.
- Gallië, 157.
- Galopia, Johannes, zie: Johannes.
- Gangelt, Gerardt, Johan, Lambertus van, zie: Gerardt, Johan, Lambertus.
- Garsilius de Veteri Capella, 284.
- Gaspar Nagels, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 225, 234.
- Gaspar a Wassenborch, kanunnik van St. Servaas, 129.
- Gaspen, Joannes, zie: Joannes.
- Gebuerken (Gebuyrken), Matheus, zie: Matheus.
- Gedellinck, Clais, zie: Clais.
- Geerdingen, Merten van, zie: Merten.
- Geerinx, Jeronimus, zie: Jeronimus.
- Geert Goessens, 178.
- Gefardus de Gemert, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 29.
- Gehuchte, lid dier broederschap, 112.
- Geys Schobben, 141.
- Gelabbeek, 281.
- Gelderland, 20, 201, 202, 233, 244, 271.
- Geldria, Hermanus, Renier, Wynandus a, zie: Hermanus, Renier, Wynandus.
- Gellick, Dierick van, zie: Dierick.
- Gellick ten Alden Moer, Heynrick, zie: Heynrick.
- Gellick aenden Vrythof, Henrick, zie: Henrick.
- Geloës, Karel graaf de, Carolus Borromeus Johannes Baptista enz. de, zie: Karel, Carolus Borromeus, enz.
- Gemen, 113.
- Genck, Arnt van, zie: Arnt.
- Gent, *Ghendt*, 82.
- Gennart, Anthonius, zie: Anthonius.
- George Evererd van Solms-Lich, 158.
- Georgius Capiten, clericus, 5.
- Georgius Ludovicus de Berghes, bisschop van Luik, 276.
- Georgius Wyshoefft, kanunnik van St. Servaas, 198.
- Geraldinis, Agapitus, Ileonis de, zie Agapitus, Ileonis.
- Gerar le Pannetier, ridder, 300.
- Gerard Haxhe, burgemeester van Luik, 245.
- Gerard Liverloz, kanunnik van St. Servaas, 245.
- Gerardt van Gangelt, rentmeester van den heer van Leuth, 207.
- Gerardt Pesters, gezworen van Maastricht, 65.
- Gerardus, *hospitalarius* van St. Servaas, 283.
- Gerardus Aridus, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 283.
- Gerardus gezegd Bonefant, kapelaan van St. Servaas, 292.
- Gerardus Craempoet, kapelaan van St. Servaas, 97.
- Gerardus Dye Bruyn, pater van de Beyart te Maastricht, 40.
- Gerardus Driessen, 165.
- Gerardus Emundi (Emondi), kapelaan van St. Servaas, 103.
- Gerardus de Gronsselt, cantor van het Munster te Aken, 3-5, 37, 38.
- Gerardus Haex, meester der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 122, 125.
- Gerardus de Hamont, med. doctor, kanunnik van St. Andreas te Keulen, 18.
- Gerardus Haxhe (Haexhe), kanunnik van St. Servaas, 245.
- Gerardus Hoffmans, 96.
- Gerardus van Lichtenborch (Lichtenborg), 146, 147, 262, 263.
- Gerardus (Gerard, Gerhardus) van

- Meer, kanunnik van St. Servaas, 129, 138, 192, 244, 251, 255, 268.
- Gerardus de Meertzen, kanunnik van Aken, 3, 5.
- Gerardus de Monelia, notaris, 224.
- Gerardus de Monte, kapelaan van O. L. Vrouw, 90.
- Gerardus de Montenaken, kanunnik van St. Servaas, 294.
- Gerardus de Rycken, pater van de Beyart te Maastricht, 42.
- Gerardus Stevens de Zon, notaris, 71, 92, 102.
- Gerardus Stoeters (Stoters) ab Inckevordt, kanunnik van St. Servaas, 199, 244.
- Gerardus Thelen, kanunnik dier kerk, 278.
- Gerardus de Thoren J.U.D., deken van St. Pieter te Utrecht, 91.
- Gerart Box, 53.
- Gerart Haeck, 45.
- Gerart Linckens, 203.
- Gerart Prenten, schepen, schout van den Vroenhof, 57, 59.
- Gerart van Schaluyn, 65.
- Gerart van Zonne, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 107.
- Gerding, 262.
- Germania, 157.
- Gerry, Tullianus, zie: Tullianus.
- Gertrudis Custers, 245.
- Gertrudis van Reede van Amerongen, 264.
- Geurt Bloumen, 141.
- Geurt Swiken, 141.
- Geurt Wolfs, 141.
- Geusselt, leen van Valkenburg, 244.
- Ghaye, Philippus, zie: Philippus.
- Gheysen, Jan, zie: Jan.
- Ghelen, Arnoldus, zie: Arnoldus.
- Gherart van Aecken, 68.
- Gheret Box, schepen van Sichen, 49.
- Ghiellis van Drielle, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 107.
- Ghilis van Reymerstock, schout van Maastricht, 37.
- Ghys van Amy (Amby), 138.
- Ghys van Kanne, 28.
- Ghisbertus de Merloe (Mirlo), notaris, 91.
- Ghysbrecht, Joannes, zie: Joannes.
- Ghysen, Johannes, zie: Johannes.
- Gielis, Egidius, zie: Egidius.
- Gielis Marixhal, meier van Grendville, 45.
- Gielis van Reymerstock, schout van Maastricht, 58, 59.
- Gilis Graven, 141.
- Gilis van Herle, 141.
- Gilis Lambrechts, 177.
- Gilis Milis, 175.
- Gilis Royen, *custos* van Ordingen, 178.
- Gilis Rommen, zie: Gilis Stouten.
- Gilis Ruyschen, gezworen van Maastricht, 140.
- Gilis Stouten alias Rommen, 98.
- Gilis Tabbarts, schepen van Grootloon, 76.
- Gillis Cattoens, 141.
- Gillis van Limborch, kanunnik van St. Servaas, 64.
- Gillis, Symon, zie: Symon.
- Gilteau, Egidius, zie: Egidius.
- Gisamencourt, 12.
- Gisbert Daniels, kanunnik van St. Servaas, 190.
- Gysbert Fridach, kanunnik dier kerk, 153.
- Gisbertus Bevers, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 235.
- Gysbertus Dryll, kapelaan dier kerk, 75.
- Gisbertus Schevichusen, Schavichusius, rector van het Jesuïeten-college te Coblenz, 153, 154, 157, 228.
- Gisbertus de Wachtendonck, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 29.

- Gisebrechts, Willem, zie: Willem.
Giselberti, Petrus, zie: Petrus.
Giselbrechts, Jan, zie: Jan.
Gysen, Joannes, zie: Joannes.
Glabbeek, *Glabbecq*, 168, 169.
Glen, Egidius, zie: Egidius.
Glons, 231.
Gobbelinus Menten, rector der kapel van den H. Georgius, 296.
Godart Vrelenbergh, 148.
Godart van Jesseren, 109.
Goddyns (Godins), Everardt, Wouter, zie: Everardt, Wouter.
Godevaert de Mayer, leenman van Brabant, 94.
Godefridi, Johannes, zie: Johannes.
Godefridus, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, pastoor van St. Mathias, 283.
Godefridus, schout van Maastricht, 90.
Godefridus Augustinus de Collette, meier, 279.
Godefridus a Bocholtz, proost van St. Jan te Luik, 160.
Godefridus Kenterken, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 283.
Godefridus Fabri de Elmpt, kanunnik van St. Paul te Luik, 18.
Godefridus a Meydael, kanunnik van St. Servaas, 200, 245.
Godefridus Meyssens, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 225.
Godefridus Mompelir, schatbewaarder dier kerk en lid dier broederschap, 283.
Godefridus Nysmans, meester dier broederschap, 263.
Godefridus van den Roye, J.U.L., 231.
Godefridus de Sittart, notaris, 75; — notaris van het kapittel van O. L. Vrouw, 90.
Godefridus de Sittart alias de Lieck, notaris, 59, 60, 67.
Godefridus Stoters, kanunnik van St. Servaas, 199.
Godefridus Thisius, beneficiant dier kerk, 301.
Godesberg, kasteel, 113.
Goessens, Geert, zie: Geert.
Govaert Martens, 177.
Govaert Nys, 177.
Goffen, Egidius, zie: Egidius.
Gommicourt, heer van, 143.
Gordt van den Mulen (van der Moelen), schepen van Maastricht, 57.
Gorssen, 28.
Gosuini, Jacobus, zie: Jacobus.
Gracht, Bernardus opt, zie: Bernardus.
Graeven, kanunnik van St. Servaas, 272.
Graven, Gilis, Hermanus, Nicolaus, zie: Gilis, Hermanus, Nicolaus.
Gramaye (Grammaye), Fredericus, Jan Baptist, Sixtus, zie: Fredericus, Jan Baptist, Sixtus.
Grandville, *Grendville*, *Grenvilhe*, *Greynvilhe*, 45, 50-52.
Grauwels, Hubertus, Johannes, Martinus, zie: Hubertus, Johannes, Martinus.
Greven, Wilhelmus, zie: Wilhelmus.
Gregorius XIII, paus, 127, 128, 131, 132, 135, 136, 161, 162.
Gregorius XV, paus, 228.
Grenet, Anthoine de, zie: Anthoine.
Grimby, 6, 148, 281.
Gryspere, Karel August de, zie: Karel August.
Groulart, schout van Maastricht, 251.
Grobben, Hermanus, zie: Hermanus.
Groetboede, Walterus de, zie: Walterus.
Groetenclaes, Joannes, zie: Joannes.
Groetheynen, Johannes, zie: Johannes.

- Grollen, 97.
Gronsveld, 190.
Gronsselt, Gerardus de, zie: Gerardus.
Grootloon, *Groetloen*, 12, 14, 46, 96, 193, 244, 250, 261, 267, 270.
Groteclaes, Willem, zie: Willem.
Grotenclaes, Laurentius, zie: Laurentius.
Groulard, Johan, zie: Johan.
Gruysen, Pieter, zie: Pieter.
Grunnen, Isac, zie: Isac.
Gualterus de Resymont, kanunnik van St. Servaas, 201, 228.
Gueter, Joannes, zie: Joannes.
Gui de Brumeit, heer van Humbercourt, 12, 14, 15, 24-26.
Guido, aartsbisschop van Rhodes, pauselijk nuntius voor België en Duitschland, 181, 202.
Guilmus Mairsalc, notaris, 47.
Guilielmus van Achelen, kanunnik van St. Servaas, 200.
Guilielmus de Bommel, kanunnik van St. Servaas, 189, 190, 199, 206, 208.
Guilielmus (Guilielmus) Bex, 181, 271.
Guilielmus ab Elderen, kanunnik en officiaal van Luik, 230.
Guilielmus Veusels, proost van St. Servaas, zie: Willem Veusels.
Guilielmus (Guilhelmus, Willem), Fexhius, kanunnik van St. Servaas, 176, 189, 193, 199, 206, 208, 236, 245.
Guilielmus van Gaverzon, scholaster van O. L. Vrouw, 236.
Guilielmus Guilielmi, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 235.
Guilielmus Hercken, 165.
Guilielmus de Horion, kanunnik van St. Servaas, 58.
Guilielmus Lipsen, kanunnik, deken dier kerk, 255, 257, 263, 268.
Guilielmus III, heer van Montenaeken, ridder, 294, 295.
Guilielmus Pleugmakers, deken van St. Servaas, 278.
Guilielmus Sluis, clericus, 217.
Guillaume de Clugny, protonotaris, lid van den Raad van Brabant, 13-15.
Guillaume de Duffle des Jones, 269.
Guillaume de Vairye, raad en rentmeester van koning Lodewijk XI van Frankrijk, 10.
Guilielmus de Juliaco, proost van St. Servaas, 196.
Guilielmus Sell, schout van Maastricht, 165.
Guinten Huybrechts, 177.
Guythoeven, Rais van, zie: Rais.
Gulick, hertog, 21.
Guls, 46, 58, 76, 84, 86, 98, 110, 134, 137, 146, 151, 154, 157, 230, 233; — parochiekerk, 275.
Gutshoven alias Mertens, Jan van, zie: Jan.

H.

- H. Marotte de Montigny, kanunnik van St. Servaas, 245.
Haack, Anna de, zie: Anna.
Hackende, Nicasius, zie: Nicasius.
Haccourt, 244.
Hadelinus le Jeune, zie: Hadelinus Junius.
Hadelinus Junius, kanunnik van St. Servaas, 244.
Hader, Ciruessen, zie: Ciruessen.
Haeck(en), Gerart, Winandus, zie: Gerart, Winandus.
Haege, Coenraerd in die, zie: Coenraerd.
Haegen, Wilhelmus van der, zie: Wilhelmus.
Haeghen, Jan van der, Nicolaus, zie: Jan, Nicolaus.
Haerd, Nicolaus Eustacii, zie: Nicolaus.
Haeren, Antonius de, zie: Antonius.
Haetfiltre, Judocus, zie: Judocus.
Haex, Gerardus, zie: Gerardus.

- Havet, Hellynck, zie: Hellynck.
Hage, Coenraert in die, zie: Coenraert.
Hagen, J., zie: J.
Hagenau, 79.
Hayenen, Aert, zie: Aert.
Haynbach, Jacob, zie: Jacob.
Halen, 296.
Halle, 6.
Hallen, Johannes, zie: Johannes.
Haller, Joannes, zie: Joannes.
Hallet, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 234.
Hallet, Nicolaus, zie: Nicolaus.
Haltonius, D., zie: D.
Hamel, Wilhem van, zie: Wilhem.
Hamme, 28.
Hammen, 101.
Hamont, Gerardus, Thomas de, zie: Gerardus, Thomas.
Hamonts, P., zie: P.
Hanen, Pieter, zie: Pieter.
Haneron, Anthonis, zie: Anthonis.
Hanneker, Jan, zie: Jan.
Hans Kreuderr, 138.
Hans Zimmerman, 137.
Happarts, Frans, zie: Frans.
Harrekens, Servaes, zie: Servaes.
Hasselt, 231.
Hausmans, Jan, zie: Jan.
Haxhe, Gerardus, zie: Gerardus.
Hekeler, Wilhelmus, zie: Wilhelmus.
Heel, 268.
Heemstede (Hemstede), Engelbertus van, zie: Engelbertus.
Heer, 46, 65, 152, 193, 209, 250, 261, 267, 278.
Heer, Houbrecht van, Thomas de, zie: Houbrecht, Thomas.
Heerck, Martinus, zie: Martinus.
Heerken, Johannes, zie: Johannes.
Hees, *Heze*, 12, 14, 31, 51, 109, 148, 155-157, 209, 247, 250, 261, 267.
Hees, Andreas ab, zie: Andreas.
Heesboom, Johannes de, zie: Johannes.
Heex, 193.
Heyden, Dierick, Servatius van der, zie: Dierick, Servatius.
Heyden alias Craeghs, Johannes van der, zie: Johannes.
Heylwig de Lewis, 296.
Heylwygen, Lodewyck van, zie: Lodewyck.
Heynrick van Gellick ten Alden Moer, schepen van Maastricht, 57, 60.
Heynrick Tybus, heer van Sichen, 48.
Heinricus Moerken, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 283.
Heinsberg, 18; — kapittel van St. Gangulphus, 18.
Heykenen, Thierry de, zie: Thierry.
Heinrick van Alcken, 111.
Heynsbergh, Johannes de, zie: Johannes.
Helchteren, Andries van, zie: Andries.
Hellet, baron de, 231.
Helling (Hellynck) Havet, schepen van Maastricht, 57, 60.
Hembercuert, Reynalt van, zie: Reynalt.
Hendrik IV, keizer, 170.
Hendrik V, keizer, 88.
Hendrik VI, keizer, 171.
Hendrik VII, roomsch koning, 18, 34, 89.
Hendrik van Borle, gezworen deurwaarder van den bisschop van Luik, 62.
Hendrik van Brederode van Bolsward, 264.
Hendrik Tilman (Tielman), kanunnik van St. Servaas, 271.
Hendrick van den Dyck, 102.
Hendrick Houtappels, 272.
Hendrickx, Lambrecht, zie: Lambrecht.
Henn, Abils, zie: Abils.
Henra, Henricus, zie: Henricus.

- Henri Jenicot, 246.
 Henryck van Amstenraede, schep-
 pen van Maastricht, 57.
 Henrick van Berne, 138.
 Henrick Verhelffen, 175.
 Henrick van Gellick ten Alden
 Moer, schepen van Maastricht,
 60.
 Henryck van Gellyck (Gelleeck)
 aen den Vrythof, 57, 60.
 Henrick Hollanders, 177.
 Henrick Muggen, gezworen rent-
 meester van Maastricht, 59.
 Henrick Putten, *dienre ende ge-
 swoeren doirwaerder*, 62.
 Henrick Roemer, gezworen werk-
 meester van Maastricht, 68.
 Henrick Soudenbalch (Solden-
 balch, Zoudenbalch), kanunnik
 van St. Servaas, 35, 58.
 Henrick Waegemans, schepen van
 Grootloon, 76.
 Henrich Noetstock de Jonge, 45.
 Henrich in den Weyer, schepen
 van Bernau, 63.
 Henrici, lid der broederschap van
 kapelanen van St. Servaas, 235.
 Henricus ab Aggere, clericus, 78;
 — kanunnik van St. Servaas en
 deken van Hoxem, 102; — nota-
 ris, 87, 88, 97.
 Henricus Bak, 140.
 Henricus van Beieren, bisschop
 van Luik, 250.
 Henricus Bleus, 97.
 Henricus Bormans, deken van St.
 Maarten te Luik, 17.
 Henricus Bruffart, 87.
 Henricus de Buel, 165.
 Henricus Knoop, kanunnik van St.
 Servaas, 58.
 Henricus Daniels, notaris, 113.
 Henricus van den Dyck, zie: Hen-
 ricus ab Aggere.
 Henricus van Eynatten, 262.
 Henricus van Eynatten van Lich-
 tenberg, 145.
 Henricus de Eyndovia, 9, 11; —
 kanunnik van St. Servaas, 129.
 Henricus Valgaet, 18.
 Henricus de Valle, kapelaan van
 St. Servaas, 18; — lid der broe-
 derschap van kapelanen dier
 kerk, 29, 30.
 Henricus Vestraten, notaris, 256.
 Henricus de Venrode, clericus, 38.
 Henricus de Fletingis, beneficiant
 van St. Servaas, 293.
 Henricus Henra, clericus, 136.
 Henricus de Horst, notaris van het
 officialaat van Keulen, 43.
 Henricus (Henrick) Humijn, ka-
 nunnik van St. Servaas, 206, 208,
 244; — officiaal van Mechelen,
 192.
 Henricus Lenssens, notaris van St.
 Servaaskapittel, 201, 206, 215,
 227, 232, 234, 274; secretaris van
 dat kapittel, 220.
 Henricus de Lovanio, kanunnik
 daarvan, 17.
 Henricus Marott, kanunnik daar-
 van, 200.
 Henricus Matthys, procurator der
 Dominicanen te Maastricht, 223.
 Henricus Michaelis (Micheels, Me-
 chelen), kanunnik van St. Ser-
 vaas, 146, 153, 162, 174, 199, 228.
 Henricus de Mosa, beneficiant van
 St. Servaas, 297.
 Henricus de Pascuis, 36.
 Henricus de Pascuis alias de Aster,
 notaris, 16, 34, 36.
 Henricus Proenen, hospitalarius
 van St. Servaas, 29.
 Henricus Ryst, lector der Domini-
 canen te Maastricht, 7.
 Henricus Schellart(z), 244, 245.
 Henricus Scoubben, kanunnik van
 St. Servaas, 17.
 Henricus Seuvir (Sevir), kanunnik
 dier kerk, 245, 246.
 Henricus de Zoemeren, deken van
 O. L. Vrouwkapittel van Antwer-
 pen, 17.

- Henricus Stembert, cantor van St. Servaas, 268.
- Henricus Urdenson J. U. D., deken van St. Andreas te Keulen, 37.
- Henricus de Wellis, kanunnik van St. Servaas, 53, 55.
- Henricus Carolus Curtius, viceproost van St. Servaas, 199.
- Henricus Franciscus Bonhomme, kanunnik van St. Servaas, 277.
- Henricus Josephus Massin, notaris, 281.
- Herck, Maria van, zie: Maria.
- Hercken, Guilielmus, zie: Guilielmus.
- Herckentrode, Joannes, zie: Joannes.
- Hercules Floccinus, 199.
- Herderen, Amicus van, zie: Amicus.
- Heris, Jacob, zie: Jacob.
- Herle, Gilis van, zie: Gilis.
- Herman Anthonii, 91.
- Herman a Dael, kanunnik van St. Servaas, 200.
- Herman van Horion, 28.
- Hermannus Baeck, kanunnik van Munster, 97.
- Hermannus Beur, 31.
- Hermannus Bex, notaris, 217.
- Hermannus de Overbunde, schepen van Maastricht, 96.
- Hermannus de Stochem, notaris, 293.
- Hermannus a Westenraede (Wostenraadt), prior der Kruisheeren te Luik, 224.
- Hermans, Andries (Dries), Mathias, zie: Andries, Mathias.
- Hermanus a Geldria, schepen te Vliermael, 230, 231.
- Hermanus Graven, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 234.
- Hermanus Grobben, 298.
- Herstal, 244.
- Herten, Johannes de, zie: Johannes.
- Hertogenbosch, 's-, 74, 142, 147, 199; — bisdom, 162.
- Hertogenrade, land, 15.
- Heze, 46.
- Heze, Matthias de, zie: Matthias.
- Hesius, Joannes, zie: Joannes.
- Hespengouw, aartsdiakenaat, 73.
- Heuckemans, Johan, zie: Johan.
- Heuvel, L. W. van den, zie: L. W. Heugem, 95, 97.
- Hieronymus Boelmans, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 235.
- Hieronymus van Eynatten, deken van O. L. Vrouw, 170, 171.
- Hieronymus Stas, schout van Maastricht, 268.
- Hildernisse, Joannes Judocus, zie: Joannes Judocus.
- Hoeven, Eustacius Lambrecht van der, zie: Eustacius Lambrecht.
- Hoei, 62, 155, 160.
- Hoer, Jan, zie: Jan.
- Hoer van Hoensbroeck, Otto, zie: Otto.
- Hoens, Johannes, zie: Johannes.
- Hoerne, Johannes de, zie: Johannes.
- Hove, Joannes van den, zie: Joannes.
- Hoveler, Catharina, Johan, zie: Catharina, Johan.
- Hovelmans, Joannes, zie: Joannes.
- Hoffmans, Gerardus, zie: Gerardus.
- Hoyoul, Servatius, zie: Servatius.
- Hollanders, Henrick, zie: Henrick.
- Hollogne-aux-Pierres, 51.
- Holstein, Schauwenburgh en Sternburgh, Anthonius graaf van, zie: Anthonius.
- Hongarije, 99, 101.
- Honorius III, paus, 34, 44.
- Horion, baron van, 268; — Guilielmus de, Wylhem van, zie: Guilielmus, Wylhem.
- Horn, 114.
- Horne, Johanna de, zie: Johanna.

- Horst, Henricus de, zie: Henricus.
Hosemont, 28.
Houbregt Vranken, 141.
Houbregt van Heer, 141.
Houbright Kreusen, 141.
Houpeau, Joannes, zie: Joannes.
Houtappels, Hendrick, zie: Hendrick.
Houthem, Veronica, Jean Francois de, zie: Veronica, Jean Francois.
Houwart, Petrus, zie: Petrus.
Hoxen, kapittel, 102.
Hubart de Flemalle, Johannes, zie: Johannes.
Hubart, Robertus, zie: Robertus.
Hubert Aynard, 300, 301.
Hubert Cloes, schepen van Bernau, 63.
Huberti, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 235.
Hubertus Amerix, lid dier broederschap, 208, 225.
Hubertus Bleus, kanunnik te Tongeren, 97.
Hubertus (Hubrecht) Creusen, 165, 240.
Hubertus Godefridi de Peer, kapelaan van St. Servaas, 34.
Hubertus Grauwels, 296, 297.
Hubertus a Lapide, kanunnik van St. Servaas, 2 (?).
Hubertus de Peer, lid dier broederschap, 29.
Hubertus van den Steen, zie: Hubertus de Lapide.
Hubertus Ursinus de Campo, deken van St. Jan Evangelist te Luik, 188.
Hubrechts (Hubrechtz), Lambrech, zie: Lambrech.
Hubrecht Brabanders, 69.
Huvenera (Huvennere), Arnoldus, zie: Arnoldus.
Hugo Crocx, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 29.
Hugo de Lannoy, kanunnik van St. Servaas, 35, 58.
Hulsbosch, Cornelius de, zie: Cornelius.
Hulst, 98, 158.
Humbercourt, 94.
Humyn, Henricus, zie: Henricus.
Hurrena, Aegidius de, zie: Aegidius.
- I. en J.
- J. Verbolt, 246.
J. Hagen, 126.
J. Omalius, kamerling van St. Servaas, 270.
J. de Roeck, 101.
J. Walderode, 261.
J. A. Chockier, vicaris-generaal van Luik, 249.
J. A. Panhuys, 246.
Jacob Beucken, kanunnik van St. Servaas, 276.
Jacob Box, 222.
Jacob Branss, 112.
Jacob van Buel, gezworen van Maastricht, 140.
Jacob Kolman, notaris, 111.
Jacob van den Dycke, gezworen werckmeester van Maastricht, 59.
Jacob Haynbach, gezworen van Guls, 46.
Jacob Heris, pastoor van Mechelen a. d. Maas, 123.
Jacob Jacobs, schout van Grootloon, 76.
Jacob Laudenburg, deken van Munster, 134.
Jacob Regis, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 208.
Jacob Weggen, 141.
Jacob van Wynninghen, schout van Guls, 86.
Jacobi, Rutgherus, zie: Rutgherus.
Jacobs, Jacob, zie: Jacob.
Jacobus Bellemontius J.U.L., 188.

- Jacobus Colomanus (Coelman),
deken van St. Servaas, 85, 88.
- Jacobus Cornелиi, lid der broeder-
schap van kapelannen van St. Ser-
vaas, 107.
- Jacobus Kreuderr, 153.
- Jacobus Dengehoule, lid der broe-
derschp van kapelannen van St.
Servaas, 235.
- Jacobus de Diest, *matricularius* der
kapel van St. Amor te Maas-
tricht, 293, 294.
- Jacobus de Forocomitis, priester,
71; — kapelaan van O. L. Vrouw
90.
- Jacobus Gosuini, lid der broeder-
schap van kapelannen van St. Ser-
vaas, 234.
- Jacobus de Lippia, notaris van het
officialaat van Keulen, 43.
- Jacobus Prelnath, 146.
- Jacobus Saveur, lid der broeder-
schap van kapelannen van St. Ser-
vaas, 234.
- Jacobus Wolff, clericus, 78.
- Jacques de Roeck, deken van Ni-
velles, 103, 104.
- Jacques Theus, 160.
- Jadon, Johannes, zie: Johannes.
- Jan IV, hertog van Brabant, 11.
- Jan van der Beken, leenman van
Brabant, 94.
- Jan Beest, kanunnik van St. Ser-
vaas, 162.
- Jan van Beringen, 177.
- Jan Bermen, 177.
- Jan Bollen, 141.
- Jan Bouwens, 174.
- Jan Brons, 141.
- Jan Koeken, 141.
- Jan Conen (Coenen), rijproost te
Vleytingen, 112.
- Jan Koninx, 141.
- Jan Corvers, 141.
- Jan Kruykels, 141.
- Jan Daengels, 53.
- Jan Dries, schepen van Maastricht,
140.
- Jan Driessens, 141.
- Jan du Chesne, kanunnik van St.
Lambert te Luik, 65.
- Jan Duym, kanunnik van St. Ser-
vaas, 64.
- Jan van Eynatten, kanunnik dier
kerk, 189.
- Jan Gheysen, 141.
- Jan Giselbrechts, 177.
- Jan Groetheynen, kanunnik van St.
Servaas, 143.
- Jan van Gutshoven alias Mertens,
schepen van Sepperen, 178.
- Jan van der Haeghen, secretaris
van Maastricht, 127.
- Jan Hanneker, 69.
- Jan Hausman, 174.
- Jan van Heinsberg, bisschop van
Luik, 21.
- Jan Hildernisse, 173, schout van
Maastricht, 178.
- Jan Hildernisse, ontvanger van St.
Servaas, 175.
- Jan Hoen, 65.
- Jan Hubers, schepen van Bernau,
63.
- Jan Jacobs de Oude, schepen van
Grootloon, 76.
- Jan Jacobs de Jonge, schepen al-
daar, 76.
- Jan van Meerssen, 141.
- Jan van Nassau, 235.
- Jan van Riems, 141.
- Jan Roossen, 189.
- Jan Ruffault, tresorier-generaal
van den Koning, 79.
- Jan Schuppen, 177.
- Jan Schuermans, 177.
- Jan Sgroets, schout van Sepperen,
178.
- Jan Snullekens, 177.
- Jan van Straeten, kanunnik van St.
Servaas, 102.
- Jan van Zutendael, 141.
- Jan Swennen, 50.
- Jan Xandrinc, kanunnik van St.
Servaas, 199.

- Jan Baptist Gramaye, kanunnik dier kerk, 265.
- Janne Roels, rekenaar van St. Servaas, 152.
- Jannes Fabri, bode van den Raad van Brabant, 82.
- Jaquini, Johannes, zie: Johannes.
- Jardin, Johannes du, zie: Johannes.
- Janssen, Peter, Sebastianus, zie: Peter, Sebastianus.
- Jaspar de (van den) Dyck, kanunnik van St. Servaas, 35; cantor dier kerk, 53, 58, 64.
- Ida Aarts, 98.
- Jean van der Beecke, 250.
- Jean le Feure, 33.
- Jean François de Houthem, 269.
- Jeanne Leduc, 174.
- Jegers, Andries, zie: Andries.
- Jeneffe, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 234; — Lambertus, zie: Lambertus.
- Jenicot, Henri, zie: Henri.
- Jeronimus Geerinx, schepen van Sepperen, 178.
- Jessen, Andreas, Godart van, zie: Andreas, Godart.
- Jesuiten, 239, 240.
- Ileonis de Geraldinis, 36.
- Innocentius IV, paus, 34.
- Innocentius VI, paus, 153.
- Innocentius VIII, paus, 39.
- Inthoff, Maes, zie: Maes.
- Joachimus Valvensus, *officialis deputatus*, 256.
- Jodocus Rothusus, notaris, 110.
- Joannes Anthonii, 178.
- Joannes Art van Bunde, schepen van Maastricht, 140.
- Joannes Best, kanunnik van St. Servaas, 199.
- Joannes Brictius, deken van St. Denis te Luik, 139, 140.
- Joannes Brouwers, schepen van Maastricht, 139.
- Joannes Bruwers, 165.
- Joannes Bursuto, priester, 224.
- Joannes (Johannes) de Cadier, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 29; *claustrarius* dier kerk, 32, 33.
- Joannes Chappeville, proost van St. Petruskapittel te Luik, 160.
- Joannes Charnotensis, kapelaan van St. Servaas, 129.
- Joannes de Clercx, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 29.
- Joannes de Clermis, advocaat bij den Hoogen Raad van Mechelen, 192, 197.
- Joannes Coenen, burgemeester van Maastricht, 140.
- Joannes Comans, kapelaan van St. Servaas, 222.
- Joannes Corbos, lid der broederschap van kapelanen dier kerk, 29.
- Joannes Corswaremme, proost van Hoei, 29.
- Joannes a Kukelshem, kanunnik van St. Servaas, 129; scholaster, camerarius dier kerk, 154, 198.
- Joannes Dahet, priester, 33.
- Joannes Dathe, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 234.
- Joannes de le Vaulx, kanunnik van St. Servaas, 245.
- Joannes Dorey (Dorei, Doren), kanunnik van St. Servaas, 154.
- Joannes de Dorenis, organist, 5.
- Joannes Dullardus, proost van St. Paul te Luik, 160.
- Joannes van Eynatten, 262; — kanunnik van St. Servaas, 199.
- Joannes de Elsloe, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 29.
- Joannes Fladen, 110.
- Joannes Frabach, beneficiant van St. Servaas, 275.
- Joannes Friquetius, raad van keizer Leopold, 260.

- Joannes Gaspen, schepen van Maastricht, 139.
- Joannes Ghysbrecht, schepen van Grootloon, 76.
- Joannes Ghysen (Gysen), lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 235; — meester dier broederschap, 242.
- Joannes Groetenclaes, lid dier broederschap, 263.
- Joannes Gueter, lid dier broederschap, 25.
- Joannes Haller, meester dier broederschap, 29, 30.
- Joannes Herckenrode, lid dier broederschap, 225.
- Joannes de Herten, priester, 33.
- Joannes Hesius, meester der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 208.
- Joannes Judocus Hildernisse, 165.
- Joannes van den Hove, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 235.
- Joannes Hovelmans, J.U.L., kanunnik van St. Servaas, 192, 199, 209; scholaster dier kerk, 206.
- Joannes Houpeau, 165.
- Joannes de Lapide, kanunnik van Aken, 230.
- Joannes Leonis, clericus, 136.
- Joannes Marrotte de Montigny, 245.
- Joannes Moesens, 231.
- Joannes Motte, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 235.
- Joannes a Nivelstein, kanunnik van St. Servaas, 129.
- Joannes ab Oersbeek, kanunnik van Luik, aartsdiaken van Hespengouw, 145.
- Joannes (Johannes, Johan) van den Ommeslaghe, kanunnik van St. Servaas, 190, 199, 206, 208.
- Joannes Pirotz, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 225.
- Joannes Pistoris, *chorisocius* van St. Servaas, 2, 8; — notaris van St. Servaaskapittel, 33.
- Joannes Pistoris de Steyvoort, notaris, 4, 9, 11, 18.
- Joannes Proemereren, kapelaan van St. Servaas, 129.
- Joannes Rex, lid der broederschap van kapelanen dier kerk, 283.
- Joannes Ryck, kanunnik van St. Servaas, 153.
- Joannes Rugreffens, 110.
- Joannes Rutten, 263.
- Joannes Schellart(s), kanunnik van St. Servaas, 244, 255.
- Joannes a Schönenburg, aartsbisschop van Trier, 154, 157.
- Joannes Schuermans, 177.
- Joannes Simon Sienheims, raad van den aartsbisschop van Trier, 153.
- Joannes Stevart, kanunnik van St. Servaas, 199, 244.
- Joannes Stipdonck, kapelaan dier kerk, 300.
- Joannes Wanghe, kanunnik dier kerk, 154.
- Joannes Wetzelt, priester, choralis van O. L. Vrouw te Aken, 3.
- Joannes Adolphus de Brederode van Bolswart, proost van St. Servaas, 264.
- Joannes Karel baron van Brederode, kanunnik dier kerk, 279.
- Joannes Michael de Fontaine, scholaster van St. Servaas, 279.
- Johan heer tot Elten en tot Vogel-sanck, 28.
- Johan van den Blocquerien, schepen van Maastricht, 57.
- Johan(nes) van Bodingen, rentmeester van St. Servaaskapittel, 55, 59.
- Johan Bongart, secretaris van Maastricht, 70.
- Johan Cloots, 252.
- Johan van Cortenbach, drossaard van Bilsen, 28.

- Johan van Corswarem, 28.
Johan Daniels, schepen van Sichen, 49.
Johan Duym, kanunnik van St. Servaas, 58, 86.
Johan van Eynatten, schepen van Maastricht, 57.
Johan van Elten, 65.
Johan Gangelt, 58.
Johan Groulard, 251.
Johan van Hertem, kanunnik van Loon, 28.
Johan Heuckemans, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 107.
Johan(nes) de Hildernisse, 156, 157, 165.
Johan Hoveler, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 107.
Johan van Marcote, lid van den Raad van Brabant, 138.
Johan van Mersen, 58.
Johan (Johannes) van Mulcken, burgemeester van Maastricht, 53, 58, 59, 65.
Johan Pestere, ontvanger der Latijnsche school te Maastricht, 251, 252.
Johan Pirotts, kapelaan van St. Servaas, 239.
Johan Rethins, kanunnik en rijproost van St. Servaas, 76.
Johan van Sprolant, 28.
Johan Henrick van Eynatten, heer van Abbee, 147, 148.
Johann Ludwig, aartsbisschop van Trier, 106.
Johanna de Horne, religieuse te Hocht, 296.
Johannes, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, pastoor van St. Jan, 283.
Johannes graaf van Horn, 100.
Johannes van Aken, 165.
Johannes Adrianus, prior der Kruisheeren te Maastricht, 222.
Johannes Bavier, kanunnik van St. Servaas, 16.
Johannes gezegd Bayart, kanunnik van St. Servaas, 292.
Johannes Balioen, investitus van St. Nicolaaskerk, 296.
Johannes Bancx, 248.
Johannes Bauwart, kanunnik van St. Servaas, 36.
Johannes de Beetsingen, 12.
Johannes de Berge (Berghen), clericus, 87, 89.
Johannes de (van) Berge (Berghe), notaris van St. Servaaskapittel, 96, 99, 100, 107.
Johannes Beuss, notaris, 98, 99.
Johannes Beutenaken, 165.
Johannes de Blomendaell, 298.
Johannes Bollen, 22.
Johannes Bosverliers, priester, 48.
Johannes Bousch, 165.
Johannes de Brake, kanunnik van St. Servaas, 105.
Johannes Bruxken, clericus, 66.
Johannes van Buel, 165.
Johannes van Buten, priester, 21.
Johannes de Castilione, 105.
Johannes Charneau, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 125.
Johannes de Clutingen, kanunnik van St. Servaas, 16, 17, 35.
Johannes Coci, 11.
Johannes Koyten, 38.
Johannes Copis, 72.
Johannes de Cotthem, priester, 48.
Johannes Craechs, kanunnik van St. Servaas, 18.
Johannes van der Culen, procurator van het Hof van het Officialaat te Keulen, 43.
Johannes Daulier, kanunnik van St. Servaas, 17.
Johannes Dessener, 71.
Johannes Drongen, burgemeester van Maastricht, 165.
Johannes Duyme, kapelaan van St. Servaas, 30.

- Johannes van Eynatten, rentmeester van Karel V, 80, 87, 88.
Johannes Espach, protonotaris, kanunnik van Luik, 21.
Johannes Fabri, *nuntius seu apparitor* van de kanselarij van Brabant, 96.
Johannes de Valckenborgh, kanunnik van O. L. Vrouw, 71.
Johannes van der Vorst, heer van Lombeek, 52.
Johannes Freris, priester, notaris. 2.
Johannes de Galopia, clericus, 12.
Johannes Godefridi, kanunnik van St. Servaas, 201.
Johannes Grauwels, 296.
Johannes Groetheynen, kanunnik van St. Servaas, 135-137.
Johannes Hallen, 17.
Johannes Heerken, kapelaan van St. Servaas, 300.
Johannes de Heesboom, *thesaurarius* van St. Servaas, 22, 23.
Johannes van der Heyden alias Craeghs, notaris, 21.
Johannes de Heynsbergh, kanunnik van St. Servaas, 35.
Johannes (Joannes) de Hertem, priester, kapelaan van St. Servaas, 33, 34, 37.
Johannes Hoens, 18.
Johannes de Hoerne, bisschop van Luik, 40, 43, 44.
Johannes Hubart de Flemalle, deken van St. Denis te Luik, 114.
Johannes Jadon, meester der broederschap van O. L. Vrouwkapitel, 242.
Johannes Jacquini, 22.
Johannes du Jardin, kapelaan van St. Servaas, 257.
Johannes Laet de Baerdwijk, kanunnik dier kerk, 135.
Johannes de Leeuw alias de Cantère, notaris, 80.
Johannes Libraer, zie: Johannes Lubbelaer.
Johannes de Lovanio, kanunnik van St. Servaas, 16.
Johannes Lubbelaer, kanunnik dier kerk, 97.
Johannes Lutensleger, 298.
Johannes gezegd Makart, 296; — kanunnik van St. Servaas, 294.
Johannes Mewus, 31.
Johannes de Monte, notaris van St. vaas, 90.
Johannes Paludanus, supprior der Dominicanen te Maastricht, 223.
Johannes Partoen, 165.
Johannes Petri, kanunnik van St. Servaas, 174.
Johannes Playoul, burgemeester van Maastricht, 139.
Johannes Pontman, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 283.
Johannes Putman, 296.
Johannes Raets, 91, 92.
Johannes Rave, rentmeester van Limburg, 103.
Johannes de Reymerstock, 103.
Johannes Roveri, 37, 38.
Johannes de Roovere, clericus, 85.
Johannes Rotarii, clericus, 22, 36.
Johannes de Sancto Spiritu, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 283, 292.
Johannes de Sarta, kanunnik van Luik, 105.
Johannes Scheyff, 31.
Johannes de Sombreff, kanunnik van Aken, 5.
Johannes de Zon, notaris, 100.
Johannes van Straeten, kanunnik van St. Servaas, 58.
Johannes Strueffs, 298, 299.
Johannes Zuetmans, 295.
Johannes gezegd Tinctor, notaris, 292.
Johannes Reyneri de Wammel, 36.
Johannes van den Weyer, schepen van Maastricht, 139.
Johannes de Werthe, priester, 75.
Johannes de Wilre, 32.

Johannes Arnulphi de Malmendario, notaris, 38.
Johannes Henricus baron de Bormans ab Hasselbroeck, kanunnik en officiaal van Luik, 280.
Jonathe alias Jenthis, Andreas, zie: Andreas.
Joost Aemsser van Busch, leenman van Brabant, 94.
Joost van Coelhem, heer tot Duras, 27, 28.
Josephus van Achten, abt van Tongerlo, 278.
Josephus Simonetti, 277.
Ypelaer de Ghynaken, Petrus, zie: Petrus.
Josina de Dave, 294.
Isabella Clara Eugenia, infante van Spanje, gouvernante der Nederlanden, 158, 161, 172, 179—181, 201, 202, 205, 212, 216, 217, 227, 232—235.
Isac Grunnen 138.
Ytteren, Lambertus de, zie: Lambertus.
Judocus Verneckel, 110.
Judocus Haetfiltere J.U.D., 97.
Judocus Hildernisse, 165.
Juliaco, Guilielmus a, zie: Guilielmus.
Julius II, paus, 68—70.
Julius III, paus, 114.
Junius Hadelinus, zie: Hadelinus.

K. zie C.

L.

L. W. van den Heuvel, 282.
Laeffeld, *Laeffelt*, *Lauffelt*, 46, 109, 148, 155-157, 209.
Laemen alias van den Blocquerien, Laurentius, Philippus van der, zie: Laurentius, Philippus.
Laet de Baerdwyck, Johannes, zie: Johannes.
Laetwyck, *Lathuyt*, 19.
Lambertus Backhuys, roededrager van St. Servaas, 111.

Lambertus Biesmans, 165.
Lambertus Braeck, kanunnik van St. Andries te Keulen, 97.
Lambertus Brunne, kanunnik van Aken, 5.
Lambertus Kuers, Predikheer te Maastricht, 7.
Lambertus Daems, vice-deken van St. Servaas, 129.
Lambertus Egidii, tiendenaar van St. Servaas, 9.
Lambertus Vaeght, procurator van het officialaat van Keulen, 43.
Lambertus Voechs, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 29.
Lambertus van Gangelt, schepen van Maastricht, 113.
Lambertus Jeneffe, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 225.
Lambertus de Ytteren, Antoniet te Maastricht, 299.
Lambertus Meyers, kanunnik van O. L. Vrouw, 71.
Lambertus Meys, 271.
Lambertus Raemakers, J.U.L., 263.
Lambertus Soons, cantor van St. Servaas, 279.
Lambertus de Spauwen, kanunnik dier kerk, 17, 26.
Lambertus de Treuwinckel, clericus, 38.
Lambrecht Bleus, 126.
Lambrecht Hendrickx, schout van Vleytingen, 112.
Lambrecht van der Hoeven, burgemeester van Maastricht, 58, 126; gezworen van Maastricht, 140.
Lambrecht Hubrechtz, 53.
Lambrecht Mossis, gezworen van Maastricht, 65.
Lambrecht Ouwerx, 178, 207.
Lambrecht Pexsterts, 177.
Lambrechts, Gillis, Michiel, Stas, zie: Gillis, Michiel, Stas.
Lambregt van Kouwbergh, 141.
Lambregt Munix, 141.

- Lambrycht van Lynde, schepen van Maastricht, 57.
Lamey, Petrus, zie: Petrus.
Lamotte, Valentin, heer de, zie: Valentin.
Lampronius, Nicolaus, zie: Nicolaus.
Lanceloot van der Taelen, lid van den Raad van Brabant, 94.
Landelgys, 28.
Landen van Overmaas, 83, 85, 86, 99.
Landen, Catharina van den, zie: Catharina.
Landen, Servatius, zie: Servatius.
Lannoy, Claudius, Hugo de, zie: Claudius, Hugo.
Lantremenge, Robertus de, zie: Robertus.
Lapide, Egidius (Gillis), Hubertus, Joannes a (de), zie: Egidius (Gillis), Hubertus, Joannes.
Laudenburg, Jacob, zie: Jacob.
Laurens van Brey, 112.
Laurens Calabers, schepen van Maastricht, 57.
Laurens (Laurentius) Meys (Mees), schout dier stad, 57 59; — schepen aldaar, 140; — burgemeester, 200.
Laurens Pessers, gezworen werkmester van Maastricht, 59.
Laurens Thoelen, burgemeester aldaar, 126.
Laurentius de Ast, notaris, 3, 5.
Laurentius van den Blocquerien, kanunnik van St. Servaas, 98.
Laurentius Bollen, 31.
Laurentius Clercx, vicaris der kerk van St. Jan te Maastricht, 41.
Laurentius Voersters, roeddrager van St. Servaas, 32.
Laurentius Grottenclaes, 165.
Laurentius van der Laemen alias van den Blocquerien, 98.
Laurentius Meys, kanunnik van St. Servaas, 200.
Laurentius Nootstock, 165.
Laurentius de Paulus, procurator van het college der Jesuïeten te Coblenz, 228, 229.
Laurentius (Laurens) Thoelen, schepen van Maastricht, 139.
Laureten, Carolus, zie: Carolus.
Leduc, Jeanne, zie: Jeanne.
Leeuw alias de Cantère, Johannes de, zie: Johannes.
Lemmen Swinnen, 141.
Lenart van den Broucke, 141.
Lenart van Stockem, 141.
Lenarts, Reyner, zie: Reyner.
Leo X, paus, 72, 80, 84.
Léo Buntinx, 111.
Leo Guillaume van Aken, kanunnik van St. Servaas, 281.
Leonard Lonterman, kanunnik van St. Servaas, 162.
Leonardus de Bevorts, 32.
Leonardus van Bruysterbosch, 209.
Leonardus Nys, kanunnik van St. Servaas, 97.
Leonardus Rolandus, claustrarius van St. Servaas, 36.
Leonardus Sweerts, zanger bij de O. L. Vrouwekerk, 220.
Leonardus Thysius (Thisius), 165, 301.
Leonardus Thisius, kanunnik van St. Servaas, 149.
Leonis, Joannes, zie: Joannes.
Leopold, keizer, 260.
Leopold, aartshertog van Oostenryk, 252, 262.
Lepescio, 228.
Lespienne, kanunnik van St. Servaas, 147.
Leuven, *Loeven, Loven*, 6, 20, 74, 85, 115, 198, 244, 271, 276; — abdij van St. Gertrudis, abt, 46, 206; — universiteit, 114.
Leuth, 28, 206.
Lewis, Heylwig de, Mathias, zie: Heylwig, Mathias.
Libertus Moermans, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 234.

- Libertus Quadexter, kanunnik van O. L. Vrouw, 71.
Libotte, 149.
Licken, 301.
Lichtenborch, *Lichtenberg*, adellijk huis, 262, 263; — heerlijkheid, 262.
Lichtenborch (Lichtenborg), Gerardus van, zie: Gerardus.
Liebrecht van Schaluyn, gezworen van Maastricht, 65.
Liverloz, Andreas, Antonius, Gerard, Mathias, zie: Andreas, Antonius, Gerard, Mathias.
Limborch, Gillis van, zie: Gillis.
Limburg, 15, 85, 101, 201, 202, 205; — land, 101, 103, 104; — staten, 93.
Linckens, Gerart, zie: Gerart.
Lindanus, Petrus, zie: Petrus.
Linde, *Lynne*, 51.
Lynde, Lambrycht van, zie: Lambrycht.
Linden, Margareta Alexandrina, zie: Margareta Alexandrina.
Lins Pessers, gezworen werkmee-ster van Maastricht, 68.
Lyon, *Lugdunum*, 39.
Lippia, Jacobus de, zie: Jacobus.
Lyst, Rembertus, zie: Rembertus.
Lodewijk XI, koning van Frankrijk, 10, 25, 32, 36, 266.
Lodewijk XII, koning van Frankrijk, 266.
Lodewijk XIV, koning van Frankrijk, 265.
Lodewijk (Ludovicus) van Berlaymont, proost van St. Servaas, 130—132, 135, 147, 155, 156, 181.
Lodewijk (Ludovicus) van Bourbon, bisschop van Luik, 14, 25—27, 40, 46.
Lodewijk van Bourbon, kanunnik van St. Servaas, 65.
Lodewyck van Heylwygen, leenman van Brabant, 94.
Loenholt, 65.
Loets (Loots), Arnold, Philippus, zie: Arnold, Philippus.
Lovanio, Johannes de, zie: Johannes.
Lombeke, van, kanselier van Brabant, 61.
Lompre, 53.
Lonterman, Leonard, zie: Leonard.
Lonthin, Vincentius, zie: Vincentius.
Loon, 53; — land, 12-14, 109; — graafschap, 27, 28, 31; — graaf van, 18, 89, 264.
Lorein Muller, 137.
Loth, Simon de, zie: Simon.
Lotharingen, 201, 202, 205.
Lotharius III, roomsch koning, 79, 80; keizer, 88, 90.
Lubbelaer, Johannes, zie: Johannes.
Lucas Constantin, deken van O. L. Vrouw, 170.
Lucas Catouns, notaris, 173.
Lucas a Tongheren, cantor van St. Servaas, 198, 207.
Ludovicus de Alp, alias de Sentefey, pastoor van Weert, 114.
Ludovicus Beeckman, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 234.
Ludovicus gezegd van der Hoeven, 295.
Ludovicus, Philippus, zie: Philippus.
Ludovicus Quarce, 21.
Ludovicus Rolants, kapelaan van St. Servaas, 39.
Luik, 46, 48, 51, 53, 54, 95, 113, 115, 137, 149, 166, 167, 200, 203, 217, 231, 239, 244, 245, 249, 251, 260, 264, 270, 276, 277, 279, 281, 300; — land, 12-14, 109, 156; — Hof, 2; — bisdom, 33, 97, 99; — bischop, 109, 118, 128, 137, 169, 171, 243, 252, 276; — bisschop: Ernest van Beieren, Ferdinand van Beieren, Hendrik van Beieren, Erard van der Marck, Geor-

gius Ludovicus de Berghes, Johannes de Hoerne, Lodewijk van Bourbon, Maximiliaan Hendrik van Beieren; — vicaris-generaal 257, Jo. A. Chokier; — officiaal, 109, 118, 123, 124, 206, 211, 278, 301; Egidius Glen, Guilielmus ab Elderen, Johannes Henricus baron de Bormans ab Hasselbroeck, Michael Driutius; — kathedraal kapittel, 130, 151, 199; — kanunniken: Jan du Chesne, Joannes ab Oersbeek, Peter von Cortenbach, Theodoricus de Zoemeren, Theodoricus de Xanctis, Tilmanus Slecht; — secundaire kerken, 159, 170; — clerus, 259; — kapittel van St. Denis, 51, 166; deken, 142, 160, 161; E. H. de Nuvolare, Joannes Briccius, Johannes Hubart de Flemalle, Wilhelmus Greven; kanunnik: Theodoricus de Waldorp; kapelaans Nicolaus Sartoris, Wilhelmus Dreyers; — kapittel van St. Jacques: deken, 115; — kapittel van St. Jan Evangelist, 189, 281; proost: Godefridus de Bocholtz; deken: Hubertus Ursinus de Campo; kanunnik: Philippus Ghaye; — kapittel van het H. Kruis: deken, Egidius de Lapide; kanunnik: Jan Beest; — kapittel van St. Maarten: 17, 51; proost: Conradus a Gavere; deken: Henricus Bormans; — kapittel van den H. Paulus: 51; proost: Joannes Dullardus, Reyner de Bormans; kanunnik: Godefridus Fabri de Elmpt; kapelaan: Petrus Nepotis; — kapittel van den H. Petrus: proost: Joannes Chappeville; deken: Robricus Moyge; kanunnik: Nicolaus de Bincio; — abdij van St. Jacques: abt, 47; — Kruisheeren: 189; prior: Hermannus a Westenraede.

Lutensleger, Johannes, zie: Johannes.

Luxemburg, 20, 26, 202, 217.

M.

Maasbracht, *Bracht*, 274.

Maastricht, passim,

Schouten: Egidius Ruyschen, Gerart Prenten, Ghilis van Reymersstock, Godefridus, Guilielmus Sell, Jan Hildernisse, Laurens Meys, Nicolaus Passart.

Schepenen: Arnt van Genck, Art Brandenburg, Bernardus opt Gracht, Coenraert in die Hage, Dyruck Broetz, Egidius Gielis, Frans Munix, Gerart Prenten, Gordt van den Mullen (van der Moelen), Heynrick (Henrick) van Gellick ten Alden Moer, Hellyck Havet, Henryck van Amstenraede, Henrick van Gellick aan den Vrythof, Jan Dries, Joannes Brouwers, Joannes Gaspen, Johan van den Blocque-ryen, Johan van Eynatten, Joannes Art van Bunde, Johannes van den Weyer, Lambertus van Gangelt, Lambrycht van Lynde, Laurens Calabers, Laurens Meys, Laurentius Thoelen, Olifier Torreels, Reyner Pronen, Thielmannus, Wilhelmus van den Dael.

Officiaal: 47.

Burgemeesters: Andreas Wyck, Cornelis van der Sargien, Dionies Proenen, Johan van Mulcken, Johannes Drongen, Johannes Playoul, Lambrecht van der Hoeven, Laurens Thoelen, Laurentius Meysz, Reyner van Meer. Gezworenen: Amicus van Herderen, Arnt van Scharn, Claes Nys, Dierick van Gellick, Gerardt Pesters, Gilis Ruyschen, Jacob van Buel, Lambrecht Mos-

sis, Liebrecht van Schaluyn, Marcellus Vrints, Paulus Fall, Raas van Meerssen, Servaes van der Marc, Servatius van der Maesen, Willem Sanders.

Secretarissen: Andreas Daems, Jan van der Haeghen, Johan Bongart, Nicolaus Mulart.

Pensionaris, 265: Reynerus Meydael.

Peymeester: Dionys van Zundertale.

Vroenhof: Schout, Christiaan van Eynatten.

Commissarissen Instructeurs der Staten Generaal, 265.

Latijsche school. Curatoren: Philippus Ludovicus, Johan Groulard, Johan Pesters.

Kapittel van St. Servaas, passim.

Proosten: Anthonis Haneron, Anthonius graaf van Holstein, Schauwenburch en Sternbergh, Arnoldus Hyacinthus de Wynants Carolus Borromeus Joannes Baptista Leonardus Michael Walramus graaf de Geloës, Engelbertus Boonen, Engelbertus van Heemstede, Johan Adolph van Brederode van Bolswart, Petrus Renerus baron van Wassenaar Warmond, Willem Veusels.

Dekenen: Anthonis van Berghen, Engelbertus Boonen, Guilielmus Lipsen, Guilielmus Pleugmakers, Jacobus Colomanus, Nicolaus de Dyck, Petrus Vos, Reynerus Meys, Renerus de Veteri Valkenborgh.

Cantores: Con. Conrardi, Engelbertus Vreen, Henricus Stembert, Jaspas van den Dyck, Joannes Dorey, Lambertus Soons.

Scholasters: Alard Laurens van Eyll, Andreas Mantels, Andreas de Zonouwen, Andries van Helchteren, Arnoldus de Eldris,

Gerardus van Meer, Joannes Kukelsheim, Paulus Paludanus.

Camerarii: Andreas Leonardus Josephus Brandts, Dirick van Berghen, J. Omalius, Joannes a Kukelshem, Renerus Joseph van Meer.

Rijproosten: Jan Conen, Johan Rethins.

Kanunniken: Adam(us) Brockart (Brocquart, Brockhardt), Albertus Fineau, Andreas Liverloz, Andreas Mantels, Andreas Zuderman, Andreas Watzonius, Andries van Helchteren, Anthonius Prunen, Anthonius de Teylingen, Anthonius de Ursinis, Arnold van Eynatten, Arnoldus Gerardus Moors, Augustus van den Vreecken, Balduinus de Bucq, Balthasar a Wezeren, Bartholomeus de Eyck, Briccius de Varenhovel, Christianus de Bocholt, Christophorus van Balen, Christophorus a Craesbeke, Conrad Schets, Conrardus van Mewen, Cornelius Borcouts, De Bounam, De Mean, Didacus a Campo, Dionysius Exter, Dirick de Maffe(e), Everardus van den Vernenholt, Egidius Dass, Egidius Gilteau, Egidius Ruyschen, Egidius van den Stock, Engelbertus Boonen, Engelbertus Vreen, Engelbertus van Heemstede, Erardus Driesch, Philippus van der Laemen alias van den Blocquerien, Philippus Loets, Philippus van den Tympel, Philippus Wasoul, Franciscus Dolmans, Fredericus Gramaye, Gaspar a Wassendorch, Georgius Wyshoefft, Gerard Liverloz, Gerardus Haxhe, Gerardus van Meer, Gerardus de Montenaken, Gerardus Stoters, Gerardus Thelen, Gillis (Egidius) de Lapide, Gillis van Lymborch, Gisbert Daniels, Gys-

bert Fridach, Godefridus a Meydael, Gualterus de Resimont, Guilielmus van Achelen, Guilielmus van Bommel, Guilielmus Fexhius, Guilielmus de Horion, Guilielmus Lipsen, H. Marotte de Montigny, Hadelinus Junius, Hendrik Tilmans, Henrick Soudenbolch, Henricus ab Aggere (van den Dyck), Henricus Knoop, Henricus Endovia, Henricus Humijn, Henricus de Lovanio, Henricus Michaelis (Mechelen), Henricus Scoubben, Henricus Seuvir, Henricus de Wellis, Henricus Carolus Curtius, Henricus Franciscus Bonhomme, Herman a Daell, Hubertus a Lapide, Hugo de Lannoy (Lanoey), Jacob Beucken, Jan Beest (Best), Jan Baptist Gramaye, Jaspas de Dyck, Joannes Ryck, Joannes a Kukelsheim, Joannes de le Vaulx, Joannes Hovelmans, Joannes a Nivelsteyn, Joannes Schellaerts, Joannes Stevart, Joannes Wange, Joannes Karel baron van Brederode, Johan Duym, Johannes Bavier, Johannes gezegd Bayart, Johannes Craechs, Johannes de Clutingen, Johannes Daulier, Johannes Godefridi, Johannes Groetheynen, Johannes de Heynsberch, Johannes de Lovanio, Johannes Lubbelaer, Johannes Makart, Johannes van den Ommeslaghe, Johannes Petri, Johannes van Straeten, Lambertus Daems, Lambertus de Spauwen, Laurentius van der Laemen alias van den Blocquerien, Laurentius Meys, Leonardus Nys, Leonardus Thisius, Lespienne, Lodewijk van Bourbon, Marsilius de Oest, Martinus Bevers, Mattheus Gebuerken, Mattheus Boers, Matheus Boschman, Mathias de Lewis, Mathias Liverloz, Mathi-

as Moers, Michael Moss, Nicolaus Graven, Nicolaus de Micault, Nicolaus Rohault, Paulus Paumen, Peter Bucken, Peter (Petrus) Tilman (Tielman), Petrus Blanckenbiel, Petrus Butkens, Petrus Curtius, Petrus Houwart, Petrus Nepotis, Petrus Paris, Petrus de Susghen, Reyner(us) van Breyderode (Beyroede), Reyner Meys, Remberthus Lyst, Robertus a Nedoncel, Rolandus de Meer, Rutgherus Tengnagel, Zibertus de Wachtendonck, Simon de Loth, Sixtus Gramaye, Theobaldus ab Eynatten, Theodoricus de Berge, Walter Fabritius, Walter de Resimont, Wilhelmus de Enckenvoirt, Wilhelmus de Villayn (Vilain), Wilhelmus de Sancta Margareta, Wilhelmus Sceetz, Wilhelmus Schellartz, Wynandus van Erkelenz, Wynandus a Geldria, Winandus Haecken (Haken), Wolfart (Woffardus) de Medenblick.

Vicarii: Arnoldus gezegd Pape, Caspar Nagel, Martinus de Sancto Petro.

Broederschap van kapelanen:

Meesters: Aernd Creuse, Gerardus Haex, Godefridus Nysmans, Joannes Gysen, Joannes Haller, Joannes Hesius, Reyner de Riviere.

Leden: Aegidius Mollin, Aegidius de Pas, Alexander, Amicus Vrients, Andreas Casen, Andreas ab Hees, Arnoldus de Arle, Arnoldus Clut, Arnoldus Huvenere, Bertrandt Buytze, Biesmans, Casparus Nagels, Kerckhoff, Choris, Christianus Bouwens, Christianus Veestraten, Christophorus Payon, Conrardi, Conrardus Salm, Delbotte, Evertardus Coelen, Egmundus Rich-

trich, Eustachius Tabbart, Vincentius Lonthin, Vincq, Gefardus de Gemert, Gehuchte, Gerardus Aridus, Gerart van Zonne, Ghiellis van Drielle, Gisbertus Bevers, Gisbertus de Wachtendonck, Godefridus Kenterken, Godefridus Meyssens, Godefridus Mompellir, Guilielmus Guilielmi, Hallet, Henricus Moerken, Henrici, Henricus de Valle, Henricus Proenen, Hermanus Graven, Hieronymus Boelmans, Huberti, Hubertus Amerix, Hubertus Molineau, Hubertus de Peer, Hugo Crock, Jacobus Corneli, Jacobus Dengehoule, Jacobus Gosuini, Jacobus Saveur, Joannes de Cadier, Joannes de Clercx, Joannes Corbos, Joannes Dathe, Joannes de Elsloe, Joannes Ghysen, Joannes Groetenclaes, Joannes Gueter, Joannes Herckenrode, Joannes van den Hove, Joannes Motte, Joannes Pirots, Johan Heuckemans, Johan Hoveler, Johannes Charneux, Johannes Pontman, Johannes de Sancto Spiritu, Lambertus Voechs, Lambertus Jeneffe, Libertus Moermans, Ludovicus Beckman, Maresse, Marquet, Mathias de Porta, Michael Creusen, Michael van der Vleer, Michael Arnoldus de Parva Cripta, Molendino, Nicholaus Cerdo, Nicholaus de Freris, Nicolaes Vastertsz, Nicolaus Boelsbeeck, Nicolaus Cuper, Nicolaus Hallet, Nicolaus Maffeus, Nicolaus Morgenstern, Nicolaus Puts, Pauli, Petrus Bloemendael, Petrus Vinck, Petrus Mompelir, Petrus de Sancto Medardo, Petrus Schricx, Pitten, Pontianus van den Baaren, Reynerus Tant, Renerus van Scalhoven, Royen, Servatius Hayoul, Servatius Lan-

den, Simonis, Theodricus in Cripta, Thomas de Hamont, Tilman Tongerlo, Walle, Walter Datyn, Walterus Meyers, Wilhelmus Hekeler, Wilhelmus de Mauro, Wilhelmus de Ruremonde, Wilhelmus Tant.

Kapelanen en beneficianten:

Andreas Maretz, Arnoldus in Cripta, Carolus du Zableau, Dyrick (Theodricus) Debots, Philippus Jacobus Colson, Gerardus gezegd Bonefant, Gerardus Craempoet, Gerardus Emundi, Gisbertus Dryll, Henricus de Valle, Henricus de Mosa, Hubertus Godefridi de Peer, Joannes Comans, Joannes Frabach, Joannes Stipdonck, Johan Pirots, Johannes Duyme, Johannes du Jardin, Johannes Heerken, Johannes de Herten, Ludovicus Rolants, Petrus Nicolaus Jansen, Thomas Corensnyder, Thomas Rave, Wilhelm Biesmans, Wilhelmus de Blisia.

Thesaurarii: Arnoldus Huvenere, Franco, Godefridus Mompellir, Johannes de Heesboom, Nicolaus Simonis, Renerus, Theodoricus de Duobus Montibus, Walterus.

Hospitalarii: Gerardus, Henricus Proenen, Reynerus Kellener.

Succentores: Anthonius Wynants, Egidius de Fistula, Petrus Lamey.

Chorisocii: Joannes Pistoris, Petrus de Oensel, Symon de Aelst.

Claustrarii: Cornelius Frenel (Freneel), Johannes de Cadier, Leonardus Rolandus, Martinus Tuleman (Tuylman).

Roededrager (Virgiferi): Lambertus Backhuys, Laurentius Voerstes.

Rentmeesters: Johan(nes) van

Bodinghen, Mathys van den Steen.

Secretarissen: Henricus Lenssens, P. Vestraedt, W. Membrede.

Notarissen: A. de Fontaine, Christianus Veestraten, Gerardus Stevens de Zon, Godefridus de Sittart alias de Lieck, Joannes Pistoris, Johannes de Berghen, Matheus Noetstoicks.

School: Ludimagister: Cornelius Offermans.

Cezworen werckmeesters: Coenraert Noerenberchs, Laurens (Lins) Pessers.

Kapittel van O. L. Vrouw:

Deken: 115, 171, 275, 277. Hieronymus van Eynatten, Lucas Constantin, Ricaldus (Richardus) de Merode de Voelen, Servatius Coelmont, Walterus Rampart.

Cantor: Nicolaus Beeckman.

Scholastici: Guilielmus Gaverison, Petrus Lindanus.

Kanunniken: Antonius Buyten, Arnoldus Coelmans, Cornelius de Castro, Johannes de Valckenborgh, Lambertus Meyers, Libertus Quadexter, Martinus Coops, Michael van der Weyden, Petrus Meys, Reynerus de Meer, Ricaldus (Richardus) de Merode de Voelen, Theobaldus Onssel, Thomas de Hamont, Ulricus van Scharn (Schaern).

Broederschap van kapelanen:

Meester: Johannes Jadon.

Leden: Aegidius Preudhomme, Arnoldus a Melbeeck.

Kapelanen: Gerardus de Monte, Jacobus de Foromitis.

Zanger: Leonardus Sweerts.

Parochiekerken:

Kerk van St. Jan: 253. Pastoor: Johannes - Rectoren: Lau-

rentius Clerx, Petrus Toelen.

Kerk van St. Mathias: 149, 244, 276. Pastoor: Godefridus. - Rector: Paulus Pauman.

Kerk van den H. Nicolaus: Plebaan, 94. - Investitus: Johannes Balioen.

Kapellen:

Kapel van St. Amor. Matricularius: Jacobus de Diest.

Kapel van den H. Georgius. Rector: Gobbelinus Menten.

Kloosters:

Antonieten. Lambertus de Yteren.

Augustijnen, 244.

Beyart, 77. Pater: Gerardus Dye Bruyn, Gerardus Rycken.

Duitsche Orde. Landcommandeur, 16.

Cellebroeders (Lollardi), 299.

Kruisheeren: Prior: Johannes Adrianus.

Jesuiten: 127, 131, 132, 135—137, 189, 251.

Maagdendries: 77.

Nieuwenhof, 76. Pater: Abraham.

Predikheeren: 57, 59. Prior, 221. Dominicus Nullens. - Rector: Henricus Ryst.

Witte Vrouwen, 190, 222. Leden: Anna van Betsingen, Anna Raymundi.

Makart, Johannes, zie: Johannes.

Maenen, Martinus, zie: Martinus.

Mael, fiscaal van den Raad van Brabant, 204.

Maes, schout van Maastricht, 140.

Maes Inthoff, 6.

Maes Schoner, 53.

Maesen, Servatius van der, zie: Servatius.

Maeseyck, *Eyck*, 45.

Maeswyck, Matheus, zie: Matheus Noetstock.

Maffee (Maffeus), Dirick (Theodo-

- ricus), Nicolaus de, zie: Dirick, Nicolaus.
- Magistri, Petrus, zie: Petrus.
- Mairscalc, Guilielmus, zie: Guilielmus.
- Maisieres, N. de, zie: N.
- Malborgh, Servaes van, zie: Servaes.
- Malcote, 204.
- Malet, Thomas, zie: Thomas.
- Maenen, Martinus, zie: Martinus.
- Malineus, Aurele Augustin, zie: Aurele Augustin.
- Mantels, Andreas, zie: Andreas.
- Marck, Erard (Erart) de la (van der), zie: Erard (Erart).
- Marck van Arenberch, Roberich van der, zie: Roberich.
- Marcilius Vrints, gezworen van Maastricht, 139.
- Marcote, Johan van, zie: Johan.
- Marcus van Baden, 14.
- Marcus Steenberch J.U.D., deken van St. Gudule te Brussel, 47.
- Marc, Servaes van der, zie: Servaes.
- Maresse, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaes, 235.
- Maretz, Andreas, Nicolaus, zie: Andreas, Nicolaus.
- Margareta, weduwe van Nicholaus *portitor hostiarum*, 293.
- Margareta, echtgenoot van Querin Muller, 146.
- Margareta Caen, 271.
- Margareta gezegd Clockers, 298.
- Margareta Voerdekens, 295, 297.
- Margareta Strueffs, 298-300.
- Margareta Wynants, 102.
- Margareta Alexandrina de Linden, 277.
- Maria van Buren, 65.
- Maria Drils, 253.
- Maria Delmotte, 276.
- Maria de Vrede, 102.
- Maria van Herck, 264.
- Maria Stouthen, 98.
- Maria Florentia van Eynatten, 263.
- Marixhal, Gielis, zie: Gielis.
- Marott, Henricus, zie: Henricus.
- Marotte de Montigny, H., Joannes, zie: H., Joannes.
- Marquet, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaes, 234; — Egidius, zie: Egidius.
- Marsilius de Oest, kanunnik van St. Servaes, 94.
- Marsius, Domitius, zie: Domitius.
- Marta van Bree, 190.
- Marten Steenberch, secretaris van den hertog van Brabant, 19, 20.
- Martens, Govaert, Michiel, zie: Govaert, Michiel.
- Martin Manen, schout van Maas-tricht, 170, 175.
- Martinus Bevers, kanunnik van St. Servaes, 244.
- Martinus Constantini J.U.L., 188.
- Martinus Coops, kanunnik van O. L. Vrouw, 71.
- Martinus Grauwels, 296.
- Martinus Heerck, notaris, 224.
- Martinus Maenen, 165.
- Martinus Masius, clericus, 95, 96.
- Martinus de Ruremunde, clericus, 38.
- Martinus de Sancto Petro, vicaris van St. Servaes, 294, 296.
- Martinus Tongerloe, clericus, 96.
- Martinus Tuleman (Tuylman), *claustrarius* van St. Servaes, 106, 107, 121.
- Masius, Martinus, zie: Martinus.
- Massin, Henricus Josephus, Servatius, zie: Henricus Josephus, Servatius.
- Mateleon de Eynatten, Arnoldus, zie: Arnoldus.
- Matheus Boers, kanunnik van St. Servaes, 64.
- Matheus Boschman, kanunnik van St. Servaes, 8.
- Matheus Cant, advocaat te Maas-tricht, 53.
- Matheus Gebuerken (Gebuyrken),

- kanunnik van St. Servaas, 64; vice-deken dier kerk, 106.
- Matheus Moers, Kruisheer te Luik, 224.
- Matheus Noetstock (Noitstock) de Maeswyck, 28, 29, 38, 39, 45, 57; notaris van St. Servaaskapittel, 32, 70.
- Matheus van den Sande, clericus, 38.
- Mathias Coenen, 165.
- Mathias Emans, 297.
- Mathias Hermans, 165.
- Mathias de Lewis, kanunnik en cantor van St. Servaas, 16, 17, 35.
- Mathias Liverloz, kanunnik dier kerk, 245.
- Mathias Moers, kanunnik dier kerk, 245.
- Mathias Susschen, 299.
- Mathias Thisius, 165.
- Mathys Nullens, 141.
- Mathys Poensaerts, 123.
- Mathys van der Steen, rentmeester van St. Servaaskapittel, 252.
- Matthias de Heze, schepen van Maastricht, 96.
- Matthias de Porta, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 235.
- Matthys, Henricus, zie: Henricus.
- Matthys van Widdingen, 177.
- Maurits, prins van Oranje, 151.
- Mauro, Wilhelmus de, zie: Wilhelmus.
- Maximiliaan, keizer, 79, 80, 84.
- Maximiliaan van Buren, 274.
- Maximiliaan van Oostenrijk, 26.
- Maximiliaan Hendrik van Beieren, bisschop van Luik, 248, 260, 264.
- Mean, Petrus de, zie: Petrus.
- Mecaven, Walterus, zie: Walterus.
- Mechelen a. d. Maas, *Magglis*, 6, 138, 148, 156, 161, 169, 179, 180, 190.
- Mechelen, *Mechlinia*, 123, 197, 235, 250, 261, 264, 267, 275, 281; — Hooge Raad, 160, 168, 190; — Rekenkamer, 24.
- Mechelen, Henricus, zie: Henricus Michaelis.
- Mechtildis van Suetendael, 200.
- Medenblick, Woffardus de, zie: Woffardus.
- Meer, 209.
- Meer, van, kanunnik van St. Servaas, 272; — Gerardus (Gerhardus), Renerus Joseph, Rolandus de (van), zie: Gerardus, Renerus Joseph, Rolandus.
- Meerssen, 175.
- Meerssen, Jan, Raas van, zie: Jan, Raas.
- Meertzen, Gerardus de, zie: Gerardus.
- Mees Franssen, 141.
- Mees, Catharina, zie: Catharina.
- Mees (Meys), Laurens, zie: Laurens.
- Meeswijck, 206.
- Megen, 94, 95.
- Meydael, Godefridus, Reynerus, zie: Godefridus, Reynerus.
- Meyer, Simon, zie: Simon.
- Meyers, Lambertus, Walterus, zie: Lambertus, Walterus.
- Meys (Meysz), Dionysius, Lambertus, Laurens (Laurentius), Petrus, Reynerus (Renerus), Servatius, zie: Dionysius, Lambertus, Laurens, Petrus, Reynerus (Renerus).
- Meyskens, lid der broederschap v. kapelanen van St. Servaas, 234; — Godefridus, zie: Godefridus.
- Melbeek, Arnoldus a, zie: Arnoldus.
- Mellin, 231.
- Menten, Gobbelinus, zie: Gobbelinus.
- Merloe (Merlo), Ghisbertus, zie: Ghisbertus.
- Merode de Voelen, Richardus (Ri-

- caldus), zie: Richardus (Rical-
dus).
Merten Bungeners, 138.
Merten van Geerdingen, 141.
Merthen van den Veels, schepen
van Heugen, 97.
Mesinck, Remigius, zie: Remigius.
Metsenich, 262.
Mettricht, Zyverts Jan van, zie:
Zyverts.
Mewen, Conrardus, zie: Conrar-
dus.
Mewus, Johannes, 31.
Micault, Nicolaus de, zie: Nicolaus.
Michael Box, 31.
Michael Creusen, lid der broeder-
schap van kapelanen van St. Ser-
vaas, 234.
Michael Driutius, officiaal van
Luik, 115, 122.
Michael van der Vleer, lid der broe-
derschap van kapelanen van St.
Servaas, 234.
Michael Mossis (Moss, Mosis),
kanunnik van St. Servaas, 47, 58,
64, 75, 94.
Michael de Peelt, beneficiant dier
kerk, 18; clericus, 21.
Michael Arnoldus de Parva Cripta,
lid der broederschap van kapela-
nen van St. Servaas, 283.
Michael Zammenbach, 137.
Michael van der Weyden, kanun-
nik van O. L. Vrouw, 299.
Michaelis, Henricus, zie: Henricus.
Michiel Martens, 177, 178.
Michiel Lambrechts, 177.
Michiels, 51.
Michiels van Elderen, 51.
Middelborch, Cornelis, zie: Corne-
lis.
Mierlo, Apostelshuis, 194.
Milis, Gilis, zie: Gilis.
Milla Raets, weduwe van Herman
Anthonii, 91.
Myrwa, 53.
Mirwaert, 65.
Misen Koenen, 141.
Moerken, Henricus, zie: Henricus.
Moermans, Libertus, zie: Libertus.
Moers (Moors), Arnoldus, Gerar-
dus, Mathias, zie: Arnoldus Ger-
ardus, Mathias.
Moes Schoutiten, schepen van Si-
chen, 49.
Moesens, Joannes, zie: Joannes.
Moyge, Robricus, zie: Robricus.
Molendino, de, lid der broeder-
schap van kapelanen van St. Ser-
vaas, 234; — Petrus de, zie: Pe-
trus.
Molineau, lid dier broederschap,
235.
Mollin, schepen van Luik, 301; —
Aegidius, zie: Aegidius.
Momale, *Momalle*, *Moesmolen*, 51.
Mombers, Arnoldus, zie: Arnoldus.
Mompelir, Godefridus, Petrus, zie:
Godefridus, Petrus.
Momorante, Adrianus de, zie:
Adrianus.
Monachi, Elyas, zie: Elyas.
Moncheau, 28.
Monelia, Gerardus de, zie: Gerar-
dus.
Mons, kapittel van St. Waudru,
130.
Montaigne, de, schout van Maas-
tricht, 252.
Monte, Gerardus, Johannes, Tibe-
rius de, zie: Gerardus, Johannes,
Tiberius.
Montenaken, Gerardus, Guilielmus,
zie: Gerardus, Guilielmus.
Montigny, 231.
Montigny, van, hoofd van de finan-
tien van den koning van Spanje,
79.
Montmorency, Philips, Rogerus de,
zie: Philips, Rogerus.
Moreau de Schell, 279.
Morgenstern, Nicolaus, zie: Nico-
laus.
Mosa, Henricus, Symon de, zie:
Henricus, Symon.
Mossis, Michael, zie: Michael.

Motmans, Andreas, zie: Andreas.
Motte, Joannes, zie: Joannes.
Mottry, de la, gouverneur, van Maastricht, 228, 235.
Muggen, Henrick, zie: Henrick.
Mulart, Nicolaus, zie: Nicolaus.
Mulcken, Johan(nes) van, zie: Johan(nes).
Muller, Lorein, Querin, zie: Lorein, Querin.
Munix, Frans, Lambregt, zie: Frans, Lambregt.
Munster, 97, 134; — diocees, 97.
Mutius Vitellescus, generaal der Jesuïeten, 228, 229.

N.

N. de Maisieres, bevelhebber van het fort Navagne, 252.
N. de Zoete, 124.
Navagne, fort, 252.
Navarro, de, 228.
Nagels, kapelaan van St. Servaas, 234; — Caspar (Gaspar), zie: Caspar (Gaspar).
Namen, 24, 181; — provincie, 217.
Nassau, Frederik Hendrik, Jan van, zie: Frederik Hendrik, Jan.
Nederweert, 271; — heerlijkheid, 158.
Nedoncel, kanunnik van St. Servaas, 162.
Nevel Stevens, schepen van Grootloon, 76.
Neelis, Peter, zie: Peter.
Nepotis, Petrus, zie: Petrus.
Nicasius Hackende, hoofd der finantiën van den koning van Spanje, 79.
Nicasius de Pretere, procureur van den Raad van Brabant, 207.
Nicholaus Cerdo, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 283.
Nicholaus de Freris, lid dier broederschap, 283.
Nicholaus *portitor hostiarum*, 293.

Nicolaes van Avort, procureur van den Raad van Brabant, 207.
Nicolaes Bruysterbosch, notaris, 148.
Nicolaes Kussen, 222.
Nicolaes Vastertzs, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 107.
Nicolaes Nysmans, J.U.L., 207.
Nicolas van der Stegen, lid van den Raad van Brabant, 138.
Nicolaus V, paus, 114.
Nicolaus Beeckman, kanunnik en cantor van O. L. Vrouwkapittel, 236.
Nicolaus de Bincio, kanunnik van St. Pieter te Luik, 67.
Nicolaus Boelaer, priester, 48.
Nicolaus Boelsbeeck, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 235.
Nicolaus de Clermont, clericus, 38.
Nicolaus Cuper, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 29.
Nicolaus Dibboutz, priester, 33.
Nicolaus de Dyck, kanunnik van St. Servaas, 35; deken dier kerk, 3—5, 16, 21.
Nicolaus Duym, kapelaan van St. Servaas, 16.
Nicolaus Eustachii Haerd, notaris, 297, 299.
Nicolaus Graven, kanunnik van St. Servaas, 265.
Nicolaus Haeghen, lid der broederschap van kapelannen dier kerk, 235.
Nicolaus Hallet, lid dier broederschap, 225.
Nicolaus Lampronius, deken van St. Denis te Luik, 164.
Nicolaus Maffeus, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 235.
Nicolaus Marez, kapelaan van St. Servaas, 257.

Nicolaus de Micault, kanunnik van St. Servaas, 264.
Nicolaus Morgenstern, lid der broederschap van kapelanen dier kerk, 29.
Nicolaus Mulart, secretaris van Maastricht, 57.
Nicolaus Passart, schout te Maastricht, 139.
Nicolaus Rave, rentmeester van het land van Limburg, 104.
Nicolaus Rohault, kanunnik van St. Servaas, 58.
Nicolaus Ruts, lid der broederschap van kapelanen dier kerk, 29; — notaris, 34.
Nicolaus Sartoris, kapelaan van St. Denis te Luik, 115.
Nicolaus Simonis, *thesaurarius* van St. Servaas, 22, 23; — kanunnik dier kerk, 17.
Nicolaus van der Smyten, kanunnik van Aken, 5.
Nicolaus de Waldis, kapelaan van Paus Sixtus V, 22.
Niel, 173.
Nieuenaer, Adolf, Walburgis van, zie: Adolf, Walburgis.
Nieuweneynde, Siardus van den, zie: Siardus.
Nivelstein, Joannes a, zie: Joannes.
Nys Poelmans, 141.
Nys Smeets, 66, 67.
Nys, Claes, Govaert, Leonardus, zie: Claes, Govaert, Leonardus.
Nysmans, Godefridus, Nicolaes, zie: Godefridus, Nicolaes.
Noerenberchs (Noerenberg), Coenraert, Willem, zie: Coenraert, Willem.
Noetstock, Henrich, zie: Henrich.
Noetstock (Noitstock, Noetstoicks) de, Maeswyck, Matheus, zie: Matheus.
Noetstock, Renerus, zie: Renerus.
Nootstock, Laurentius, zie: Laurentius.
Nuvolara, E. H., zie: E. H.

Nulen, Gordt van den, zie: Gordt van den Mullen.
Nullens, Dominicus, Mathys, zie: Dominicus, Mathys.
Nuth, 1, 58.

O.

Octavius, bisschop van Calate, pauselijk legaat voor België, 151.
Oensel, Petrus de, zie: Petrus.
Oersbeke, Petrus van, zie: Petrus.
Oersbeek, Joannes ab, zie: Joannes.
Oest, Marsilius de, zie: Marsilius.
Overbunde, Hermannus, zie: Hermannus.
Overmaas, landen van, 24, 93, 142, 148.
Ofermans, Cornelius, Willem, zie: Cornelius, Willem.
Ogyer van Wange, schepen van Sichen, 49.
Olifier Torreels, gezworen van Maastricht, 140.
Omalius, J., zie: J.
Ommeslaghe, Joannes van den, zie: Joannes.
Onssel, Theobaldus, zie: Theobaldus.
Oostenrijk, 99, 202.
Ophoven, Otto van, zie: Otto.
Oppidum Selomorum, 25.
Ordingen, 178.
Otto Hoen van Hoensbroeck, kanunnik van St. Servaas, 65.
Otto van Ophoven, 141, 203.
Oud-Valkenburg, Renier de, zie: Renerus de Veteri Valkenburg.
Ouwerck, Conraerdt, Lambrecht, zie: Conraerdt, Lambrecht.

P.

P. Coelmont, *collector utriusque cleri* van Luik, 270.
P. Vestraedt, secretaris van St. Servaaskapittel, 267.

- P. Hamonts, notaris, 246.
Payon, Christophorus, zie: Christophorus.
Palant, Andreas van, zie: Andreas.
Palermo, aartsbisschop, 99, 104.
Palmardus Triechs, 31, 32.
Paludanus, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 234; — burgemeester van Maastricht, 252; — Johannes, Paulus, zie: Johannes, Paulus.
Panheel, 268.
Panhuis, J. A., zie: J. A.
Pannetier, Danneal, Gerar le, zie: Danneal, Gerar.
Pape, Arnoldus gezegd, zie: Arnoldus.
Papenhoven, Adamus de, zie: Adamus.
Parys, 65, 239.
Paris, Petrus, zie: Petrus.
Parva Cripta, Michael Arnoldus de, zie: Michael Arnoldus.
Parma, prins van, 142—145.
Pas, *Pasch*, grondheerlijkheid, 267.
Pas, Aegidius de, zie: Aegidius.
Pascuis alias de Asten, Henricus, zie: Henricus.
Partoen, Johannes, zie: Johannes.
Passart, Nicolaus, Wilhelmus, zie: Nicolaus, Wilhelmus.
Paul de Fexhe, 174.
Pauli, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 234.
Paulus III, paus, 65.
Paulus V, paus, 189, 211, 215, 216, 218.
Paulus Andree, kanunnik van St. Servaas, 58.
Paulus Buetenaken (Beutenaeken), burgemeester van Maastricht, 240.
Paulus Fall (Ffall), gezworen dier stad, 139.
Paulus, Laurentius de, zie: Laurentius.
Paulus Paludanus, kanunnik en scholaster van St. Servaas, 264, 278.
Paulus Paumen, kanunnik dier kerk, pastoor van St. Mathiaskerk, 215, 244, 245.
Paulz Diederic, zie: Diederic.
Paumen, Paulus, zie: Paulus.
Pauw, Petrus, zie: Petrus.
Peelt, Michael de, zie: Michael.
Peer, Hubertus de, zie: Hubertus.
Perusia, 22.
Pessers, Laurens, zie: Laurens.
Pesters, Johan, zie: Johan.
Peter de Bytter, 238.
Peter Borcouts, 143.
Peter Bucken, kanunnik van St. Servaas, 64.
Peter van Cadier, secretaris van het Luiksche Hooggerecht te Maastricht, 63.
Peter van Cortenbach, raad en zegelbewaarder van den bisschop van Luik, 43, 44; aartsdiaken van Henegouwen, 65.
Peter Vrancken, 177.
Peter Janssen, 238.
Peter Neelis, 141.
Peter Noetstoicks, 58.
Peter Putmans, 177.
Peter Stocx, 141.
Peter van Seutendael, 141.
Peter Tenarts, 112.
Peter Tylman, kanunnik van St. Servaas, 58.
Peter Tuleman, kanunnik dier kerk, 64.
Peters, Gerardt, Pouwel, zie: Gerardt, Pouwel.
Petri, Johannes, zie: Johannes.
Petrus de Amandia, notaris, 135.
Petrus Begartz, 299.
Petrus Bickelsteyn, vice-deken van Aken, 5.
Petrus Blanckenbiel, kanunnik van St. Servaas, 206, 208.
Petrus Bloemendael, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 235.

- Petrus Butkens, kanunnik dier kerk, 82.
Petrus de Cadier, notaris, 59, 69.
Petrus Calde, kanunnik van Aken, 5.
Petrus Kellener, 299.
Petrus de Colonia, kanunnik van St. Maternus te Luik, 64.
Petrus gezegd de Colonia de The-nis monte, notaris, 2, 3, 5.
Petrus van Cotthem, procureur van den Raad van Brabant, 197, 207.
Petrus Curtius, kanunnik van St. Servaas, 145—148, 157, 174, 199.
Petrus Duyts, 32.
Petrus de Euden, artium magister, clericus, 38.
Petrus Verdievort, clericus, 97.
Petrus Vinck, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 225.
Petrus Vos, kanunnik van St. Servaas, 34, 36.
Petrus Giselberti (Ghyselberti), clericus, 85, 87.
Petrus Houwart, kanunnik van St. Servaas, 244.
Petrus de Ypelaer de Ghynaken, notaris, 36, 38.
Petrus Lamey, *succentor* van St. Servaas, 34.
Petrus Lindanus, scholaster van O. L. Vrouw, 220.
Petrus Magistri, vicaris van St. Servaas, 97.
Petrus de Mean, schepen van Luik, 188.
Petrus Meys, kanunnik van O. L. Vrouw, 71.
Petrus de Molendino, deken van St. Paul te Luik, 208.
Petrus Mompelir, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 283.
Petrus Nepotis, kanunnik van St. Servaas, 35.
Petrus Nepotis, kapelaan van St. Paul te Luik, 39.
Petrus de Oensel, *clericus choralis* van St. Servaas, 297.
Petrus de Oersbeecke, schepen van Maastricht, 96.
Petrus Paris, kanunnik, scholaster enz. van St. Servaas, 264, 265, 271.
Petrus Pauw, kanunnik dier kerk, 244.
Petrus Porta, 165.
Petrus de Sancto Medardo, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 283.
Petrus Schonau, *vicarius perpetuus* van Guls, 84.
Petrus Schricx, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 235.
Petrus Seel, kanunnik der kerk van St. Castor te Coblenz, 153, 154.
Petrus van den Stock, kanunnik van St. Servaas, 105.
Petrus de Susghen, kanunnik dier kerk, 244.
Petrus Tilman, kanunnik dier kerk, 271.
Petrus Toelen, pastoor van St. Jan te Maastricht, 215.
Petrus Werteau, 224.
Petrus Nicolaus Janssen, beneficiant van St. Servaas, 281.
Petrus Renerus, baron van Was-senaer Warmont, proost van St. Servaas, 277.
Pexsterts, Lambrecht, zie: Lambrecht.
Pierre de Porta, 160.
Pierre de Ruyschen, 102.
Pieter Gruysen, 141.
Pieter Hanen, 141.
Pietershem, 32, 298, 299.
Pirotz, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 234; — Johan (Johannes), zie: Johan (Johannes).
Pistoris de Steyvoort, Joannes, zie: Joannes.
Pitersem, joncker van, 264.

Pitten, lid der broederschap van kapelanen, 235.
Playoul, Johannes, zie: Johannes.
Pleugmakers, Anselmus, Guilielmus, zie: Anselmus, Guilielmus.
Plesseys, 32.
Poel, Servaes van den, zie: Servaes.
Poelmans, Nys, zie: Nys.
Poensaerts, Mathys, zie: Mathys.
Poensart, Bartholomeus, zie: Bartholomeus.
Pontianus van den Baaren, lid der broederschap van kapelanen van St. Sevaas, 234.
Pontman, Johannes, zie: Johannes.
Poppels, 277, 279.
Porta, Arnold, Matthias, Petrus de, zie: Arnold, Matthias, Petrus.
Portmans, Aert, zie: Aert.
Pouwel Peters, clericus, 107.
Prelnath, Jacobus, zie: Jacobus.
Prenten, Gerart, zie: Gerart.
Pretere, Cornelius de, zie: Cornelius.
Preudhomme, Aegidius (Egidius), zie: Aegidius (Egidius).
Pricken, Wouter, zie: Wouter.
Prinssen, Willem, zie: Willem.
Prys, Aert, zie: Aert.
Proemeren, Joannes, zie: Joannes.
Proenen, Dionysius, Henricus, zie: Dionysius, Henricus.
Pruenen (Pronen), Arnold, Reyner, zie: Arnold, Reyner.
Prunen, Anthonius, zie: Anthonius.
Putman, Johannes, zie: Johannes.
Putmans, Peter, zie: Peter.

Q.

Quadexter, Libertus, zie: Libertus.
Quaetmechelen, 168, 169.
Quarce, Ludovicus, zie: Ludovicus.
Querceten, 131.

Querin Muller, 146.
Quinrien, 12.

R.

Raas van Meerssen, gezworen van Maastricht, 65.
Raemakers, Lambertus, zie: Lambertus.
Raets, Elisabeth, Johannes, Milla, zie: Elisabeth, Johannes, Milla.
Rave, Johannes, Nicolaus, Thomas, zie: Johannes, Nicolaus, Thomas.
Ravets, 277, 279.
Ravenstein, land van, 101.
Raymaeckers, Bartholomeus, zie: Bartholomeus.
Raymundi, Anna, zie: Anna.
Rais van Corswaerem, 28.
Rais van Guythoeven, 28.
Rampart, Walterus, zie: Walterus.
Raso Berlier, 146.
Rauenburgh, baron de, 231.
Reckhem — Vrouw van, 180, 181.
Reede van Amerongen, Gertrudis van, zie: Gertrudis.
Regis, Jacob, zie: Jacob.
Reymerstock, Gielis (Ghilis), Johannes, zie: Gielis (Ghilis), Johannes.
Rynalt van Hembercuert, 50.
Reyner Bormans, proost van St. Paul te Luik, 67.
Reyner(us) van Breyroede (Breyderoede), kanunnik van St. Servaes, 35, 64.
Reyner, Lenarts, 123.
Reyner (Reiner) van Meere, burgemeester van Maastricht, 58, 65.
Reyner Meys, deken van St. Servaes, 251.
Reyner Pronen, schepen van Maastricht, 51.
Reyner Pruenen, 174.
Reyner de Rivière, meester der broederschap van kapelanen van St. Servaes, 235, 248.

- Reyners, Willem, zie: Willem.
Reynerus, deken van den H. Petrus te Luik, 37.
Reynerus Capuyns, 299.
Reynerus Kellener, *hospitalarius* van St. Servaas, 299, 300.
Reynerus de Meer, kanunnik van O. L. Vrouw, 71.
Reynerus Meydael, pensionaris van Maastricht, 165.
Reynerus (Renerus) Meys, kanunnik van St. Servaas, 200, 228; deken, 244, 245.
Reynerus Tant, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 29.
Rembertus Lyst, kanunnik van St. Servaas, 295.
Remigius Mesinck, 32.
Renerus, schatbewaarder van St. Servaas, 284.
Renerus Bormans, J.U.D., deken van St. Petrus te Luik, 34.
Renerus de Veteri Valkenborgh, deken van St. Servaas, 284.
Renerus van Gaveren, kanunnik dier kerk, 64.
Renerus Joseph van Meer, kanunnik van St. Servaas, 279; camerarius, 268, 270—272.
Renerus Noetstock, clericus, 39.
Renerus Prunen, cantor van St. Servaas, 125.
Renerus de Scalhoven, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 283.
Renerus de Wyneren, 16.
Renier a Geldria, 190.
Repen, 50.
Resimont, Walter de, zie: Walter.
Rethins, Johan, zie: Johan.
Rex, Joannes, zie: Joannes.
Rhodes, 202.
Ricaldi, Aegidius, zie: Aegidius.
Ricaldus (Richardus) de Merodede Voelen, deken van O. L. Vrouw, 97, 113.
Ryck, Joannes, zie: Joannes.
Rycken, Gerardus de, zie: Gerardus.
Richard, roomsch koning, 16, 18.
Richardus Gerardus, notaris, 256.
Richtrich, Egmundus, zie: Egmundus.
Riems, Jan van, zie: Jan.
Riviere, Reyner de, zie: Reyner.
Ryst, Henricus, zie: Henricus.
Roberich van der Marck van Arenborch, 65.
Robertus Blocquerye, notaris, 230.
Robertus Hubart, 231.
Robertus de Lantremenge, notaris, 135.
Robertus a Nedoncel, kanunnik van St. Servaas, 174.
Robricus Moyge, deken van St. Pieter te Luik, 47.
Rodenryt, Theodoricus de, zie: Theodoricus.
Roeck (Roech), Jacques de, zie: Jacques.
Roedenborch, 98.
Roelof Abseloons, lid van den Raad van Brabant, 94.
Roels, Jannen, zie: Jannen.
Roemer, Henrick, zie: Henrick.
Roermond, — Munster abdij, 196.
Roverus Stoops, J.U.L., officiaal van Kamerijk, 84.
Rogerus de Montmorency, pastoor te Weert, 114.
Rohault, Nicolaus, zie: Nicolaus.
Roye, Godefridus van den, zie: Godefridus.
Royen, lid der broederschap van kapelanen van St. Servaas, 235.
Royen, Gilis, zie: Gilis.
Rolandus de Meer J.U.L., kanunnik van St. Servaas, 2, 17, 22, 64.
Rolandus, Leonardus, zie: Leonardus.
Rolants, Ludovicus, zie: Ludovicus.
Rolb, Cornelius, zie: Cornelius.
Rome, 22, 23, 47, 68—70, 72, 73, 84, 114, 134, 137, 162, 163, 189,

197, 205, 216, 256, 275, 277, 278, 296, 301.
Roovere, Johannes de, zie: Johannes.
Roossen, Jan, zie: Jan.
Rosen, 268.
Rotarii, Johannes, zie: Johannes.
Ruardus Tapper, deken van Luik, 115, 122.
Rudolf I, keizer, 89.
Ruffault, Jan, zie: Jan.
Rugreffens, Joannes, zie: Joannes.
Ruysschen, Arnold, Egidius, Gilis, Pierre, zie: Arnold, Egidius, Gilis, Pierre.
Ruremunde, Martinus, Wilhelmus de, zie: Martinus, Wilhelmus.
Rutgherus Jacobi, 96.
Rutgherus Tengnagel, kanunnik van St. Servaas, 296.
Ruts, Nicolaus, zie: Nicolaus.
Rutten, Joannes, zie: Joannes.

S. en Z.

Zableau, Carolus du, zie: Carolus.
Saveur, Jacobus, zie: Jacobus.
Salm, Conrardus, zie: Conrardus.
Sancta Margareta, Beatrix, Wilhelmus de, zie: Beatrix, Wilhelmus.
Sancto Medardo, Petrus de, zie: Petrus.
Sancto Petro, Martinus de, zie: Martinus.
Sancto Spiritu, Johannes de, zie: Johannes.
Sande, Matheus van den, zie: Matheus.
Sander van Valle, schout van Sichen, 53.
Sanders, Willem, zie: Willem.
Sargien, Cornelis van der, zie: Cornelis.
Sarta, Johannes de, zie: Johannes.
Sartoris, Nicolaus, zie: Nicolaus.
Scalgarts, Theodoricus, zie: Theodoricus.

Scalchoven, Renerus de, zie: Renerus.
Sceetz, Wilhelmus (Willem), zie: Wilhelmus.
Schaers, Servaes, zie: Servaes.
Schaesberch, Wolfgangus Wilhelmus baron van, zie: Wolfgangus.
Schaluyn, Gerart, Liebrecht van, zie: Gerart, Liebrecht.
Scharn (Schaern), Ardt, Ulricus, zie: Ardt, Ulricus.
Schevichusen, Gisbertus, zie: Gisbertus.
Scheyff, Johannes, zie: Johannes.
Schellart, Henricus, Joannes, zie: Henricus, Joannes.
Schellartz, Wilhelmus, zie: Wilhelmus.
Schellen, 32.
Schenck, Cornelis, zie: Cornelis.
Schepers, G., zie: G.
Schets, Conrad, zie: Conrad.
Schobben, Geys, zie: Geys.
Schonau, Petrus, zie: Petrus.
Schönenburg, Joannes, zie: Joannes.
Schoutiten, Moes, zie: Moes.
Schricx, Petrus, zie: Petrus.
Schryver, kapelaan, 235.
Schuermans, Joannes, zie: Joannes.
Schuppen, Jan, zie: Jan.
Scoubben, Henricus, zie: Henricus.
Sebastianus Janssen, 165.
Seel, Petrus, Theodoricus, zie: Petrus, Theodoricus.
Zevethem, 233.
Seleuca, aartsbisschop, 228.
Sell, Guilielmus, zie: Guilielmus.
Semeppia, Franciscus, zie: Franciscus.
Sepperen, *Zepperen*, 12, 14, 35, 46, 109, 174—176, 178, 193, 196, 209, 248, 250, 251, 261, 267, 270.
Sever, Henricus, zie: Henricus Seuvir.
Servaes Bamst (Bampst), 108, 113.

- Servaes Harrekens de Jonge, 141.
Servaes van Malborgh, 177.
Servaes van der Marc, gezworen van Maastricht, 140.
Servaes van den Poel, de oude, 141.
Servaes Schaers, 141.
Servatius Bulbens, clericus, 96.
Servatius Coelmont, deken van O. L. Vrouw, 72, 91.
Servatius Cornken, priester, 17.
Servatius van der Heyden, vice-schout van Maastricht, 234.
Servatius Hoyoul, lid der broederschap van kapelane van St. Servaas, 234.
Servatius Landen, lid dier broederschap, 208.
Servatius van der Maesen, gezworen van Maastricht, 139.
Servatius Massin (Massini), procureur van het Hof van Luik, 63, 66.
Servatius Meysz, kanunnik van St. Maarten te Luik, 200.
Servis Becker, 87.
Seuvir, Henricus, zie: Henricus.
Seutendael, Peter van, zie: Peter.
Siardus van den Nieuweneynde, abt van Tongerlo, 278, 279.
Zibertus de Wachtendonck, kanunnik van St. Servaas, 17.
Sgroets, Jan, zie: Jan.
Shevaerts, Wilhelmus, zie: Wilhelmus.
Sichen, 31, 32, 48, 53, 54, 209, 267.
Sienheims, Joannes Simon, zie: Joannes Simon.
Syfartz Thoennes, gezworen van Guls, 46.
Zyverts Jan van Mettricht, 87.
Sigerus Daend, priester, 48.
Zimmerman, Hans, zie: Hans.
Symon de Aelst, clericus choralis van St. Servaas, 297.
Simon de Bellomonte, kapelaan dier kerk, 155.
Simon Cuypers, 141.
Symon Gillis, 141.
Simon de Loth, kanunnik van St. Servaas, 68, 70.
Simon Meyer, 31.
Simon de Mosa, 299.
Simon Stouthen (Stouten), schoolaster van St. Servaas, 98.
Simonetti, Josephus, zie: Josephus.
Simonis, lid der broederschap van kapelane van St. Servaas, 235; — Nicolaus de, zie: Nicolaus.
St. Aubin, — abdij, 130.
Sint-Hieronymus Camp, 178.
St. Pieter, 32, 106, 293.
St. Truiden, 13, 26, 111; — abt, 51, 96.
Sysemale, Berthelmes van, zie: Berthelmes.
Sittard, *Sittaert*, 148.
Sittard, Godefridus de, zie: Godefridus.
Sittart alias de Lieck, Godefridus de, zie: Godefridus.
Sixtus III, paus, 114.
Sixtus IV, paus, 22.
Sixtus V, paus, 149, 161, 301.
Sixtus Gramaye, kanunnik van St. Servaas, 244, 251, 268.
Slecht, Tilmannus, zie: Tilmannus.
Sluis, Guilielmus, zie: Guilielmus.
Sluysen, 12, 14, 27, 46, 193, 244, 250, 261, 267, 270.
Smeet, Wilhem der, zie: Wilhem.
Smeets, Daniel, Nys, zie: Daniel, Nys.
Smyten, Nicolaus van der, zie: Nicolaus.
Snywint, Theodoricus, zie: Theodoricus.
Snullekens, Jan, zie: Jan.
Zoemerren, Henricus, Theodoricus de, zie: Henricus, Theodoricus.
Zoete, N. de, zie: N.
Solms-Lich, George Everard van, 150.
Sombreff, jonker van, 264; — Johannes de, zie: Johannes.
Zon (Zonne), Gerardus, Gerart,

- Johannes de, zie: Gerardus, Gerardus, Johannes.
Zonouwen, Andreas de, zie: Andreas.
Soons, Lambertus, zie: Lambertus.
Zoudenbalch (Soudenbalch), Henrick, zie: Henrick.
Spalbeeck, 28.
Spanje, 257, 261.
Spauwen, 28; — Lambertus de, zie: Lambertus.
Spiers, kamergerecht, 111.
Sprimont, 15.
Sprolant, Johan van, zie: Johan.
Stas, Hieronymus, zie: Hieronymus.
Stas Lambrechts, schepen van Sichen, 49.
Stas Lambrechtz, 53.
Staten-Generaal der Nederlanden, 243, 251, 260.
Steen, Mathys van der, zie: Mathys.
Steenberch, Marcus, Martin, zie: Marcus, Martin.
Stembert, Henricus, zie: Henricus.
Stephanus a Craesbeeck, 244.
Stevart, Joannes, zie: Joannes.
Stevens, Nevel, zie: Nevel.
Stevens de Zon, Gerardus, zie: Gerardus.
Stegen, Nicolas van der, zie: Nicolas.
Stepa, 155.
Stipdonck, Joannes, zie: Joannes.
Stock, Egidius, Victor, Petrus van den, zie: Egidius, Victor, Petrus.
Stockem, Lenart van, zie: Lenart.
Stockhem, 18, 156.
Stochem, Hermanus de, zie: Hermanus.
Stocx, Peter, zie: Peter.
Stoeters ab Inckevordt, Gerardus, zie: Gerardus.
Stoops, Roverus, zie: Roverus.
Stoters, Gerard, zie: Gerard.
Stouten alias Rommen, Gilis, zie: Gilis.
Stouthen (Stouten), Maria, Simon, zie: Maria, Simon.
Straeten, Johannes van, zie: Johannes.
Strea, Christianus, zie: Christianus.
Strueff, Johannes, Margareta, zie: Johannes, Margareta.
Zuderman, Andreas, zie: Andreas.
Suetendael, Mechtildis van, zie: Mechtildis.
Zuetmans, Johannes, zie: Johannes.
Sussen, 267.
Susghen, Petrus de, zie: Petrus.
Susschen, Mathias, zie: Mathias.
Zutendael (Zutendale), Dionys, Jan van, zie: Dionys, Jan.
Swaghen, Driesken, zie: Driesken.
Sweerts, Leonardus, zie: Leonardus.
Swennen, Jan, zie: Jan.
Swiken, Geurt, zie: Geurt.
Swinnen, Lemmen, zie: Lemmen.
- T.**
- Tabbart, Eustachius, zie: Eustachius.
Tabbarts, Gilis, zie: Gilis.
Taelen, Lanceloot van der, zie: Lanceloot.
Tagmarn, Cornelius, zie: Cornelius.
Tant, Reynerus, Wilhelmus, zie: Reynerus, Wilhelmus.
Tapper, Ruardus, zie: Ruardus.
Teylingen, Antonius de, zie: Antonius.
Telders, Aleydis, zie: Aleydis.
Tenarts, Peter, zie: Peter.
Tengnagel, Rutgherus, zie: Rutgherus.
Terracona in campania, 72.

- Thelen, Gerardus, zie: Gerardus.
Theobald van Eynatten, kanunnik van St. Servaas, 65, 129.
Theobaldus Onssel, kanunnik van O. L. Vrouw, 92.
Theodoricus de Achel, de oude, 300.
Theodoricus de Berge, kanunnik van St. Servaas, 17.
Theodoricus de Broick, notaris van het officiaalaat van Keulen, 43.
Theodoricus Clinckrode, procureur bij de pauselijke rechtbank, 18.
Theodoricus de Duobus Montibus, schatbewaarder van St. Servaas, 292.
Theodoricus Lienden, proost van O. L. Vrouw, 160.
Theodoricus Maffeus, kanunnik van St. Servaas, 174, 176.
Theodoricus de Monte, zie: Theodoricus de Berge.
Theodoricus de Rodenryt, 294, 296.
Theodoricus Scalgarts, 299.
Theodoricus (Theodorus) Seel, schepen van Coblenz, 153, 154.
Theodoricus Snywint, kanunnik van Aken, 3.
Theodoricus de Zoemeren, kanunnik van St. Lambert te Luik, 17, 18.
Theodoricus Wambuys, *cellerarius* van St. Servaas, 97.
Theodoricus de Tritema, 13, 14.
Theodoricus de Waerden, kanunnik van Aken, 5.
Theodoricus de Waldorp, kanunnik van St. Denis te Luik, 296.
Theodorus Verheyen, 165.
Theodorus de Xanctis, J.U.L., kanunnik van St. Lambert te Luik, 37.
Theodricus in cripta, lid der broederschap van kapelannen van St. vaas, 283.
Theodricus Wambeys, *chorisocius* van St. Servaas, 103.
Theus, Jacques, zie: Jacques.
Thielmannus, schepen van Maastricht, 90.
Thienen, 208, 276.
Thierry de Heykenen, 20.
Thierry Wykaedt, rentmeester van den proost van St. Servaas, 103.
Thisius, Godefridus, Leonardus, Mathias, zie: Godefridus, Leonardus, Mathias.
Thys Belen, schout van Maastricht, 62, 63.
Thoelen, Laurens, zie: Laurens.
Thoenen, Syfartz, zie: Syfartz.
Thomas Corensnyder, kapelaan van St. Servaas, 15.
Thomas Gramaye, 245.
Thomas de Hamont, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 208; — kanunnik van O. L. Vrouw, 136; — notaris, 126.
Thomas de Heer, priester, 221.
Thomas Malet, 24.
Thomas Rave, kapelaan van St. Servaas, 16.
Thomas Georgius de Fontaine, 179.
Thomas Walrave, baron van Wasenaar Warmont, 277.
Thonis ym Ellinck, 87.
Thoren, Gerardus de, zie: Gerardus.
Tiberius de Monte, notaris van het officiaalaat te Keulen, 43.
Tybus, Heynrick, zie: Heynrick.
Tielens, schepen van Maastricht, 282; — Antonius, zie: Antonius.
Tilman (Tielmans), Hendrik, Peter (Petrus), zie: Hendrik, Peter (Petrus).
Tilman Tongerlo, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 107.
Tilmannus Slecht J.U.L., officiaal van Luik, 37, 38.
Tympel, Philippus van den, zie: Philippus.
Tyrol, 200.

Toelen, Laurentius, Petrus, zie:
Laurentius, Petrus.
Toleti, 100.
Tongeren, 97, 199, 281; — kapittel
van O. L. Vrouw, 160; kanunni-
ken: Hubertus Bleus, Johannes
Lubbelaer, Leonardus Nys.
Tongerloe, Martinus, Tilman, zie:
Martinus, Tilman.
Tongerloo, abdij, 277.
Tongheren, Lucas a, zie: Lucas.
Torreels, Olifier, zie: Olifier.
Tortosa, bisdom, 69.
Tossanus Walthi, 165.
Trente, concilie, 118, 130, 170, 184,
185, 187.
Treuwinckel, Lambertus de, zie:
Lambertus.
Tricario, bisschop van, pauselijk
legaat voor België, 163.
Trier, 158; — aartsbisdom, 84,
137; — aartsbisschop, 106, 137,
153; — officiaal, 279.
Tritema, Theodoricus de, zie: The-
odoricus.
Tseraerts geheeten Heenkenschen,
Karel, zie: Karel.
Tuleman (Tuylman), Martinus, Pe-
ter, zie: Martinus, Peter.
Tullianus Gerry, notaris, 63.
Tumblerus, Walramus, zie: Wal-
ramus.
Tusculum, 134, 212.
Tweebergen, 168, 261, 267, 281.

U.

Ubalduus, kapelaan van paus Urba-
nus VIII, 230.
Ulricus Cluetz, zie: Ulricus van
Scharn.
Ulricus van Scharn (Schaern), ka-
nunnik van O. L. Vrouw, 97.
Urdenson, Henricus, zie: Henricus.
Urlich van Werst, 58.
Ursinis, Antonius de, zie: Antonius.
Utrecht, 158; — domkapittel 69; —
kapittel van St. Pieter, 91, 160.

V. zie F.

W.

W. Membrede, secretaris van St.
Servaaskapittel, 280.
Wachtendonck, Gisbertus, Zibertus
de, zie: Gisbertus, Zibertus.
Waegemans, Henrick, zie: Hen-
rick.
Waerden, Theodoricus de, zie:
Theodoricus.
Walburgis van Nieuenaar, prinses
van Chimay, 158, 159.
Waldendorff, Wildericus baron de,
zie: Wildericus.
Waldis, Nicolaus de, zie: Nicolaus.
Walderode, J., zie: J.
Waldorp, Theodoricus de, zie:
Theodoricus.
Walle, lid der broederschap van
kapelane van St. Servaas, 235.
Walramus Tumblerus, kanunnik
van St. Servaas, 187.
Walter Datijn, lid der broeder-
schap van kapelane dier kerk,
29, 30.
Walter van Elderen, 28.
Walter Fabritius, kanunnik van St.
Servaas, 200.
Walter Ongewasschen, stadhouder
van den bisschop van Luik, 28.
Walter de Resimont, kanunnik van
St. Servaas, 174.
Walterus, lid der broederschap van
kapelane dier kerk, 283.
Walterus Cleuckers, 299.
Walterus Groetboede, kanunnik
van St. Maarten te Luik, 64.
Walterus Mecaven, *hospes* in den
Libart te Maastricht, 91, 92.
Walterus Meyers, lid der broeder-
schap van kapelane van St.
Servaas, 208.
Walterus Rampart, deken van O.
L. Vrouw, 7.
Walterus de Wilre, 300; — sche-
pen van Pietershem, 299.

- Walthi, Tossanus, zie: Tossanus.
Wambuys, Theodoricus, zie: Theodoricus.
Wammel, Johannes de, zie: Johannes.
Wange, Ogyer van, zie: Ogyer.
Wanghe, Joannes, zie: Joannes.
Wasoul, Philippus, zie: Philippus.
Wassenaer, baron de, kanunnik van St. Servaas, 281.
Wassenaer Warmont, Petrus Renerus, Thomas Walrave de, zie: Petrus Renerus, Thomas Walramus.
Wassenberg, land van, 15.
Wassenborch, Gaspar a, zie: Gaspar.
Watzonius, Andreas, zie: Andreas.
Weenen, *Vienna*, 260; — concilie, 185.
Weerden, Keert van der, zie: Keert.
Weerdt, Bonifacius van, zie: Bonifacius.
Weert, 149, 159, 271, 272; — land van, 114; — heerlijkheid, 158.
Weeset, Antonius van, zie: Antonius.
Weggen, Jacob, zie: Jacob.
Weyden, Michael van der, zie: Michael.
Weyer, Henrich in den, zie: Henrich.
Weyer, Johannes van den, zie: Johannes.
Weyers, Frans, zie: Frans.
Weirt, Christianus de, zie: Christianus.
Wellis, Henricus de, zie: Henricus.
Welnis, 301.
Werp, 150, 156.
Werst, Ulrich van, zie: Ulrich.
Werteau, Petrus, zie: Petrus.
Werthe, Johannes de, zie: Johannes.
Weseren, Balthasar a, zie: Balthasar.
Wessem, 271; — heerlijkheid, 158.
Westenraede, Hermannus de, zie: Hermannus.
Westerhoven, 162, 174.
Wetzelt, Joannes, zie: Joannes.
Wykaedt, Thierry, zie: Thierry.
Wyck, Andreas, zie: Andreas.
Wychen, Frans, zie: Frans.
Widdingen, Mathys van, zie: Mathys.
Wydoe, 28.
Wigen, Andreas, zie: Andreas.
Wildericus baron van Waldendorff, vice-kanselier, 261.
Wilhelm Biesmans, kapelaan van St. Servaas, 207.
Wilhelm Bosart, schout van Bernau, 63.
Wilhelm Douven, 106.
Wilhelm van Flodrop, vrijheer van Leuth, 206.
Wilhelm Strues, 298.
Wilhelmus de Blisia, kapelaan van St. Servaas, 2.
Wilhelmus Boyen, priester, 36.
Wilhelmus van den Dael, schepen van Maastricht, 139.
Wilhelmus Dreyers, kapelaan van St. Denis te Luik, 95.
Wilhelmus de Enckevoirt, kanunnik van St. Servaas, 69, 72, 73; — aartsdiaken van Kempenland, 84.
Wilhelmus de Villayn, kanunnik van St. Servaas, 16, 57, 64.
Wilhelmus Greven, deken van St. Denis te Luik, 95, 105.
Wilhelmus van der Haegen, kanunnik van Aken, 5.
Wilhelmus Hekeler, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 29.
Wilhelmus de Mauro, lid dier broederschap, 29.
Wilhelmus Passart, roededrager van St. Servaaskapittel, 31.
Wilhelmus de Ruremunde, lid der broederschap van kapelannen van St. Servaas, 29.

- Wilhelmus de Sancta Margareta, kanunnik dier kerk, 296, 297.
- Wilhelmus (Willem) Sceetz (Sceetz, Schets), kanunnik dier kerk, 65, 77, 95.
- Wilhelmus Schellartz, kanunnik van St. Servaas, 245.
- Wilhelmus Shevaerts, notaris, 37, 38.
- Wilhelmus Tant, lid der broederschap van kapelannen dier kerk, 29.
- Wilhem Dobbelsstein, heer tot Haren, 28.
- Wilhem, heer tot Elderen, 28.
- Wilhelm van Vlodorp, heer tot Leuth, 28.
- Wilhem van Hamel, heer tot Elderen, 28.
- Wylhem van Horion, 28.
- Wilhem der Smeet, schepen van Bernau, 63.
- Wylhem, heer tot Wydoe, 28.
- Willegisis, bisschop, 266.
- Willem Becx, 173.
- Willem Cuypers, 178.
- Willem van Eck, 141.
- Willem Veusels, proost van St. Servaas, 158, 160, 162, 168, 169, 171, 173, 179, 182, 190, 193, 200, 201, 202, 205.
- Willem Fexhius, kanunnik van St. Servaas, 174.
- Willem Gisebrechts, 177.
- Willem Groteclaes, 141.
- Willem van Gulick, zie: Guilielmus de Juliaco.
- Willem Noerenberg, gezworen werkmeester der stad Maastricht, 69.
- Willem Offermans, 141.
- Willem Prinssen, secretaris der schepenbank van Sepperen, 178.
- Willem Reyners, 177.
- Willem Sanders, gezworen van Maastricht, 65.
- Wilre, Johannes, Walterus de, zie: Johannes, Walterus.
- Wynandus de Kalder Herbergen, 5.
- Wynandus van Erkelenz, kanunnik van St. Servaas, 35.
- Wynandus a Geldria (Geldre), kanunnik van St. Servaas, 190, 199, 206.
- Wynandus Haeck(en) (Haken), kanunnik dier kerk, 16, 17, 25.
- Wynandus Wyngarde, prior van Fosse, 160.
- Wynants, Antonius, Margareta, zie: Antonius, Margareta.
- Wyneren, Renerus de, zie: Renerus.
- Wyngarde, Wynandus, zie: Wynandus.
- Wynninghen, Jacob van, zie: Jacob.
- Wyshoefft, Georgius, zie: Georgius.
- Woffardus (Wolffart van) de Medenblick, kanunnik van St. Servaas, 53, 58.
- Wolff, Jacobus, zie: Jacobus.
- Wolfgangus Wilhelmus baron van Schaesberch, 262, 263.
- Wolffs, Geurt, zie: Geurt.
- Wolmerange, 217.
- Wouter Goddyns, 53.
- Wouter Godins, schepen van Sichen, 49.
- Wouter Pricken, schout van Sichen, 49.

X.

Z. zie S.

**ALPHABETISCHE LIJST
DER BESCHREVENE ZEGELS EN NOTARISTEEKENS.**

A.

Alexander, bisschop van Forli, pauselijk legaat voor Duitschland, 19.

B.

Broederschap van kapelanen van O. L. Vrouw, 242.
Broederschap van kapelanen van St. Servaas, 222, 242.

C. en K.

Kapittel van O. L. Vrouw, 90.
Kapittel van St. Servaas, zegel *ad causas*, 90, 192; klein zegel, 280.
Carolus Boromeus Joannes Baptista Leonardus Michael Walramus graaf de Geloës, proost van St. Servaas, 282.

D.

Dekenaat der H. Gudula te Brussel, 48.

E.

Egidius de Lapide, deken der kerk van het H. Kruis te Luik, 44.

F., Ph. en V.

G.

Gerardus Stevens de Zon, notaris, 92.
Gui de Brumeit, heer van Humbercourt, 13.
Guls — schepenbank, 146.

H.

Henryck van Gellick aenden Vrythoff, schepen van Maastricht, 60.
Henricus ab Aggere, notaris, 98.
Henricus Michaelis, notaris, 146.
Hermannus de Stochem, notaris, 294.

I. en J.

Jacob Kolman van Sittart, notaris, 112.
Johannes gezegd Tinctor, notaris, 293.

K. zie C.

L.

Lodewijk van Bourbon, bisschop van Luik, 26.

M.

Maximiliaan van Oostenrijk, hertog van Bourgondië, Lotharingen, Brabant, Limburg enz., 27.

N.

Nicolaus de Dyck, deken van St. Servaas, 22.
Nicolaus Eusthasii Haerd, notaris, 300.

O.

Officialaat van Keulen, 43.

P.

Petrus de Cadier, notaris, 57.
Petrus Vos, deken van St. Servaas, 37.

Q.

R.

S. en Z.

Servatius Coelmont, deken van O.
L. Vrouw, 92, 93.

T.

Theodoricus Johannis de Roden-
ryt, notaris, 297.

U.

V. zie F.

W.

Walterus Rampart, deken van O.
L. Vrouw, 8.
Willem Veusels, proost van St.
Servaas, 192.

VERBETERINGEN.

- Bl. 22 reg. 2 v. b. Rotani, lees: Rotarii.
- Bl. 57 reg. 10 v. b. Nulen, lees: Mullen.
- Bl. 64 reg. 17 v. o. van Keltheren, lees: van Heltheren.
reg. 12 v. o. Mathem, lees: Matheus.
- Bl. 65 reg. 3 v. b. van Merc, lees: van Mere.
- Bl. 84 reg. 10 v. b. 1910, lees: 9310.
- Bl. 90 reg. 1 v. o. cabinus, lees: scabinus.
- Bl. 106 reg. 12 v. b. Gebruyrken, lees: Gebuyrken.
- Bl. 109 reg. 8 v. b. Heer, lees: Hees.
- Bl. 140 reg. 4 v. o. peynmeester, lees: peymeester.
- Bl. 174 reg. 2 v. b. achter Maffeus moet staan ²⁾.
het nummer achter Rosemont ¹⁾ en achter Fexhius ²⁾ op reg. 10
v. o. moet respectievelijk worden ³⁾ en ⁴⁾; het nummer der twee
laatste voetnoten moet worden respectievelijk ³⁾ en ⁴⁾.
- Bl. 208 reg. 14 v. o. Thiemen, lees: Thienen.
- Bl. 280 reg. 14 v. b. Kempen, lees: Kempenland.
- Bl. 284 reg. 6 v. o. Vateri, lees: Veteri.

